କେମ୍ବ୍ରିଜର ପାଗେ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

ଷୋଡ଼ଶ ପର୍ବ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏସ୍. ବି. ପବ୍ଲିକେଶନ୍ସ

ଭରତିଆ ଟାୱାର, ବାଦାମବାଡ଼ି, କଟକ

ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

(ଷୋଡଶ ପର୍ବ)

ଲେଖକ : ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ :	ମୁଦ୍ରଣ :
ନଳିନୀକାନ୍ତ ନନ୍ଦ	ସୁବି ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ
ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେଶନସ	ଝାଞ୍ଜ ସାହି
ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୨	କଟକ-୧୨
ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୧୯୯୫	ମୂଲ୍ୟ-୪୫-୦୦

ROHITARA DIARY

Written by Sri Chittaranjan Das; Published by Sri Nalinikanta Nanda, SB Publications, Binodbehari Cuttack-2 & Printed at Subi Printers, Cuttack-12

1st Edition 1995 Price-**Rs.45-00**

ISBN 81 7404 023 4

—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଧନେଶ୍ୱର ସାହୁଙ୍କୁ ମୁଁ ସେ ବାଣୀବିହାରରେ ପାଠ ପଢିବା ସମୟରୁ ଜାଣେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ରର ଅଧ୍ୟାପକ ହେଲେଣି । ସେତେବେଳେ ସେ ଯାହା ଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅଛନ୍ତି; ଏକାନ୍ତ ନିର୍ମଳ ମଣିଷ ଜଣେ,—ଯାହା ଭିତରକୁ କି ଅବାଧ ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ, କେଉଁଠି ହେଲେ ବାଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଭଳି ମଣିଷଙ୍କୁ ନେଇ ଆମ ପୃଥିବୀ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ସହଜ ଅନୁଭବ କରୁ ନଥିବ !

'ସ୍ୱୈହତର ଡାଏରି'ର ଏହି ପର୍ବଟିକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

୨୦।୨।୮୨

ଆଗେ ମଣିଷମାନେ ଯାହା କହୁଥିଲେ, ତାହାର ଅନୁରୂପ ଏକ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ। ଯେଉଁପରି ଏକ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ମନ କରୁଥିଲେ, ସେହି ଜୀବନର କଥା ହିଁ କହୁଥିଲେ। ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ଅସଲ ସୂତା ପରି ରହି ସେମାନଙ୍କର କଥା ଓ ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମଟିକୁ ଏକତ୍ର କରି ରଖିଥିଲା।

ଗୌରୀଭାଇଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିଲା। ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଭବଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ଭିତରେ ଧରି ରଖି ପାରିଥିଲା। ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ସିଏ ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କଠାରୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ମଣିଷ ହୋଇ ପାରିଲେ, ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ପାରିଲେ। ଭିତରୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ। ଅର୍ଥାତ୍, ତାଙ୍କର ଭିତର ଓ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ବେଶୀ କୌଣସି ଅନ୍ତର ନଥିଲା। ଆପଣାକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ସକାଶେ ସିଏ ବାହାରଠାରୁ ନିଜକୁ ମୋଟେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିନଥିଲେ। ଅଥବା, ବାହାରଟା ଉପରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି ରହିବାର ଇଚ୍ଛା କରି ନିଜପାଖରୁ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିନଥିଲେ। ସେଇଥିଲାଗି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏତେ ପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ। ଏହି ସଂସାର ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ସିଏ ଏହି ସଂସାରକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ଜୀବନ ସହିତ ଆପଣାକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ନରଖି ପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ। ଗୌରୀଭାଇଙ୍କଠାରେ ସେହି ଆନ୍ତରିକତା ସବୁବେଳେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ରହିଥିଲା।

୨୧।୨।୮୨

ଆଜି ସବୁକିଛି ଖୁସୀ ଲାଗୁଛି। ସତେ ଯେପରି ଆଜି ମୋ' ନିଜର ଜନ୍ମଦିନ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଖୁସୀ ଲାଗୁଛି।

ଆଜି ସବୁ ବାଟ ମୋ'ର ଆପଣାର ବାଟ ପରି ମନେ ହେଉଛି। ସବୁ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ମୋ' ନିଜର ପ୍ରହରଗୁଡ଼ିକୁ ଧନ୍ୟ କରି ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଥିବା ପରି ହିଁ ମନେ ହେଉଛି। ମୋ'ର ତାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସତେଯେପରି କେବଳ ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦର ସମ୍ପର୍କ! ଅର୍ଥାତ୍, ସିଏ ସର୍ବଦା ହିଁ ମୋ' ପାଖେ ପାଖେ ଅଛନ୍ତି,

ମୋ’ ସହିତ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ମୋ’ର ଭିତର ଦେଇ ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍. ମୋ’ର ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଜନ୍ମ ନେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେହି ଜନ୍ମର କଥା ଅନୁଭୂତ, ଏହାହିଁ ଆନନ୍ଦ, ଏହାହିଁ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ତାହାହିଁ ଅଭୟ । ଯେକୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଯେକୌଣସି ସୂତ୍ରର ଏହି କଥାଟି ଅନେକ ବାହାରେ । ସେଗୁଡ଼ାକ ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଗଭୀରରେ । ଏହି ଅସଲ ଗଭୀରଟିର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲେ ତା’ପରେ ଯାବତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଯାବତୀୟ ସୂତ୍ରର ଅସଲ ପରିଚୟଟି ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ସେଠାରେ ପାଇଲେ ଏଠାରେ ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନି ହୁଏ । ଏଣିକିବେଳେକେ ଆପଣାର ଆଖି ଭିତରେ ଲାଭ କରିହୁଏ । ଏବଂ, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ସବୁକିଛି ଖୁସି ଲାଗେ । ସମସ୍ତେ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି । ସବୁଠାରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଜନନୀର ଆଶୀର୍ବାଦ ମଧ୍ୟରେ ସବୁକିଛି ଭରି ରହିଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସେହି ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋ’ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶକ୍ତି । ଆଜିର ଦିନଟି ମୋ’ଲାଗି ସେହି ଶକ୍ତିର ହିଁ ପରିଚାୟକ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ସେହି ଶକ୍ତି ଦେଇ ମୁଁ ପଛର ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

୨୨।୨।୮୨

ବାଟରେ ଯାଉ ଯାଉ ମୁଁ କେଉଁଠାରେ ଅଟକି ରହିଯିବି, ସେହି କଥାଟା ପ୍ରାୟ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଧାନତଃ ମୋ’ ନିଜ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିବ । ଯେ-କୌଣସି ବାହାନାରେ ମୁଁ ବାଟରେ ଅଟକି ଯାଇଥାଏ ପଛକେ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବା ମୂଳରେ ମୁଁ ନିଜେ ହିଁ ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ହୋଇ ରହିଥିବି ।

ଅଟକି ରହିଯିବା ସକାଶେ ମଣିଷ ତା’ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରୁ ଯେ କେତେ ନା କେତେ ଉପାୟ ଓ ଆଲମ୍ବନ ବାହାର କରିଛି, ସେକଥା ଭାବିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜ ଜୀବନର ଯେକୌଣସି କଥାକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଭାରି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସଂଜ୍ଞଅବା ଅଫିମ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିପାରେ ଓ ସେଇଟାକୁ ଖାଇ ନିର୍ମଳ ବିବେକର ସହିତ ଅଟକି ରହି ଯାଇପାରେ । ଏହି ଅଟକି ଯିବାର ଅଗୌରବଟାକୁ ସମର୍ଥନ ଦେଇ ଆମ ପୃଥିବୀରେ କେତେ ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ା ଯାଇଛି, କେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖାଯାଇଛି, କେତେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚ ଗାଦୀରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ କେତେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ହାତରେ କେତେ ମିଛ ପରାକ୍ରମର ପ୍ରତୀତିକୁ ନେଇ ସମର୍ପିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଏହିପରି କରି କେତେ ମଣିଷ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ କେତେ କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରି ରଖିବାର ଫିକର କରିଛନ୍ତି । ବାଟମାନେ ହାହାକାର କରି ଉଠିଛନ୍ତି । ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଇଛି, ମଣିଷମାନେ ନିଜ ଘର-

ପାଖରେ ଭୁଲ ଭଳି କାହିଁମାନ ତିଆରି କରି କେତେ ପ୍ରଚଣ୍ଡତାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି ଓ ସେହି ପ୍ରଚଣ୍ଡତାକୁ ହିଁ ଉତ୍ସାହ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରିଛନ୍ତି ।

୨୩ । ୨ । ୮୨

ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ମଣିଷ ମନେ ପଡନ୍ତି । ସେତିକବେଳେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେତେଅବା ନିଜ ଭିତରେ ଦେଖିବାକୁ ମାଏ ଓ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରେ । ସେମାନେ ମୋ' ଜୀବନର କେତେ ଶୂନ୍ୟକୁ ଯେ ଭରିଭ ରଖିଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେକଥା ଠିକ୍ ସେତିକବେଳେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଆପଣାର ଆଦର୍ଶ, ଆପଣାର ମୀତ, ଆପଣାର ରୁଚି ଏବଂ ଆପଣାର ଭଲ ପାଇବା କହିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜ ଭିତରେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଥାନ ମାଡ଼ି ରହିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ହିଁ ବୁଝାଏ । ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ନାନାଭାବେ ପ୍ରେରିତ କରିଛନ୍ତି, ମୋ' ଦୁଆରକୁ ଖୋଲିଛନ୍ତି, ବନ୍ଧୁ ପରି ଆସି ମୋ'ର ମୋହଭଙ୍ଗ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ଆଦର୍ଶ ଏବଂ ମୋ'ର ଭଲ ପାଇବା ଗୁଡ଼ିକୁ ରକ୍ତମାଂସର ପ୍ରାଣବନ୍ତତା ଦେଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ମୋ'ର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରେ । ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଁ କେ-ତ କେତେ ସମ୍ପଦ ପାଇଛି, ମୁଁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇଛି । ସେମାନଙ୍କର ଅଜାଣତରେ ବି ମୁଁ ଏହିପରି ଉପକୃତ ହୋଇଛି । ସେମାନେ ଅତୀତ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଭିତରେମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ମୋ'ର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏବଂ ଅତୀତକୁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବା ଛଡ଼ା ମୋ' ପାଖରେ ଆଉ କିଛିହେଲେ ନାହିଁ । ସେହି କୃତଜ୍ଞତା ହିଁ ମୋତେ ମୋ' ଜୀବନର ସବୁଦିନ ଲାଗି ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରି ରଖିବ । ଆପଣାକୁ ଦେଇ ପାରିବାର କ୍ଷେତ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ମୋତେ ଯାବତୀୟ କୁଣ୍ଠା ଏବଂ କୃପଣତାର କବଳରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଥିବ ।

୨୪ । ୨ । ୮୨

ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମନେ ହେଉଛି ଯେ ମୁଁ କାହାକୁ ବି ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଆସିନାହିଁ । ଅନେକେ ନୂଆଗୁଡ଼ାକୁ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜୁଆଡ଼େ ପୁରୁଣା-ଗୁଡ଼ାକୁ ଏକାବେଳେ ପଛରେ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଆସନ୍ତି । ସେମାନେ ପୁରୁଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ହରାନ୍ତି, ନୂଆକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପାଆନ୍ତି ।

ମୁଁ ସେପରି କରିପାରେ ନାହିଁ । ପୁରୁଣାକୁ ମୋ'ର ଭୂମିରୂପେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ମୁଁ ନୂଆଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ମୋ' ଲାଗି ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ନୂଆ ଭିତରେ ପୁରୁଣାର ଆଶୀର୍ବାଦ ରହିଥାଏ ଓ ପୁରୁଣା ଭିତରେ ନୂଆର ବୀଜ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପୁରୁଣାଟି ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ନୂଆ ଲାଗି ବାଟ କାଢ଼ି ନିଏ । ଯାହା ଅଛି, ତା' ଭିତରେ ଯାହାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, ତାହା ବଳେ ବଳେ ଖସି ପଡ଼ୁଥାଏ ଓ ତାହାର ସ୍ଥାନରେ, ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ପରିପୂରକ ଭାବରେ କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଆଖି ସମ୍ମୁଖ ଦିଗକୁ ରହିଥାଏ ସତ, ତେବେ ଚେରଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ସେହି ଖିଅ ଏକ ସମଗ୍ରତାର ଅନୁଭବ ଆଣି ଦିଏ, ଯାହା'କି ପୁରୁଣା ଓ ନୂଆକୁ ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଏକାଠି କରି ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ କରାଏ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଯଦି ଅସଲ ସମାଧାନଟି ହୋଇ ପାରିଥିବ, ଯଦି ମୁଁ ପୁରୁଣା ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାକୁ ଅଥବା ନୂଆ ଭିତରକୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ବ୍ୟାଧିତ ଭାବରେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ରଖି ନଥାଏ, ତେବେ ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ବିରୋଧ ରହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ମୋ'ର ଗ୍ରହଣ ତଥା ବର୍ଜନ ସର୍ବଦା ସହଜ ହୋଇ ରହିଥିବ, କାରଣ, ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୨୫ । ୨ । ୮୨

କାଲି ଆପଣାକୁ ସକଳ ଦିଗରୁ ସଫଳ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଜଣେ ଉଚ୍ଚ ପୋଲିସ ଅଫିସର୍ ପିଲାମାନଙ୍କର ଏକ ସଭାରେ କେଡ଼େ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ କହିଲେ ଯେ, ସିଏ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଗୁରୁ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁର କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଭିତରକୁ ପଶି ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ଯେ, ସିଏ ଯାହା କହିଲେ, ତାହା ଏକାବେଳେକେ ସତ୍ୟ । ସିଏ ଆପଣାର ପରମ ସମାଦରରେ ପରମହଂସ ଦେବଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି; ମାତ୍ର, ପରମହଂସ ଦେବ ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବେ, ସିଏ ନିଜେ ସେହି ଅନୁସାରେ ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି ।

ବନ୍ଧୁ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଭଣ୍ଡାର ଭିତରେ ନେଇ ରଖିବା ଲାଗି ଯେତିକି ଅନୁକୂଳ, କେବଳ ସେତିକି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ନିଜର ଦର୍ପଣଟି ଉପରେ ହିଁ ସିଏ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଓ ଆପଣାର ଅନେକ କିଛିକୁ କ୍ଷମା ଦେଇ ତାଙ୍କି ରଖିବାକୁ ସେହି ପ୍ରତିରୂପଟିକୁ ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ଖୋଳପରି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦର୍ପଣଟି ଉପରେ ନିଜକୁ ଦେଖିବା

ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ବୃଦ୍ଧ ଏବେ ବି ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ତେବେ ବି ସିଏ ସାଗରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ବଜାର ଭିତରେ ସିଏ ଅସଲ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । ସେ ସେକଥା କରିନାହାନ୍ତି । ଖୁସୀ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ କେତେ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠି ପାରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ଆପଣାଲାଗି ବନ୍ଦ କରି ରଖି ଉପରକୁ ଉଠିଯିବା, ତାହା ଯେକୌଣସି ଗାତରେ ପଶିବା ସହିତ ସମାନ ।

୨୭ । ୭ । ୮୨

ବାହାରେ ଯାହାସବୁ ଘଟୁଛି, ତାହାର ଏକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରୂପେ କେବଳ ନିଜ ଭିତରକୁ ପଳାଇ ଯାଇ ସେଇଠାରେ ଆପଣା ସହିତ ନିର୍ବାଦ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଓ ନିଜର ବାଟଟିକୁ ଏକୁଟିଆ ଚାଲିବାଲାଗି ବେଳେବେଳେ କେତେ ପ୍ରଲୋଭନ ଆସି ପହଞ୍ଚୁଛି । ବାହାରେ ଯେପରି ସବୁ କବାଟଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ମଣିଷଟାକୁ ଭିତରେ ଲୁଚାଇ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ବାହାରକୁ ଆସି ସୁଆଙ୍ଗ କରୁଛନ୍ତି; ତାହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରବଞ୍ଚନା ପାଇ ନିଜର କବାଟଟାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବନ୍ଦ କରି ରଖି ଆପଣାର ମୁଖାଗୁଡ଼ାକରୁ ହିଁ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ପରିଚୟକୁ ଜାହିର କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠକିବା ଲାଗି କେତେ ପ୍ରଲୋଭନ ଆସି ନପହଞ୍ଚୁଛି ! ଏହି ପ୍ରଲୋଭନକୁ ଏଡ଼ି ତଥାପି ଆପଣାର ବାଟଟିକୁ ସାଧୁତାର ସହିତ ବଞ୍ଚିବା । ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଏକ ସମୟରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ।

ଏଥିଲାଗି ଭିତରେ ଅକସ୍ମାତ୍ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଦରକାର । ସଂସାର ଉପରେ ଜୀବନ ଉପରେ ଓ ମଣିଷ ଉପରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନମନୀୟ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଦରକାର । ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି ତିଆରି କରି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ସିଂହାସନ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ କେତେ ତତ୍ପର ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି । ବାହାରୁ ଏହିସବୁ ଫିସାଦ ଯେତେ ଚମତ୍କାର ବୋଲି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ସେହିସବୁ ଆକର୍ଷଣରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା' ନହେଲେ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସାଧୁ ହୋଇ ରହିବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଏବଂ, ନିଜପାଖରେ ସାଧୁ ହୋଇ ରହି ନପାରିଲେ ମୁଖାମୁଡ଼ାକ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ପରିତ୍ରାଣପଥ ହୋଇ ରହିବେ,—ସେହି ପ୍ରବଞ୍ଚନା ଦ୍ୱାରା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ମୁଁ ନିଜେ ହିଁ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୨୮ । ୭ । ୮୨

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଯାହାସବୁ ଘଟୁଛି, ସେଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ସହି ହେଉନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଏଗୁଡ଼ାକର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦିଗରେ କିପରି କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ବା

ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରଥମ ପାଦଗୁଡ଼ିକୁ ପକାଇବାକୁ ହେବ, ସେହି ବିଷୟରେ ହଠାତ୍ କିଛି କରି ନପାରି ସେମାନେ ସତେଅବା ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଗାତଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ବାହାରିବାର ଉପାୟଟିଏ କେବେ ଦିଶିଯିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସେପରି ଏକ ଉପାୟ ଦିଶି ନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାତଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ଗାତଟି ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଗାତସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଯତ୍‌ପରୋନାସ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ସମସ୍ତେ ବୁଦ୍ଧିକ ବୋଲି କହିବେ, ଶିକ୍ଷିତ ବୋଲି କହିବେ ଓ ପଦସ୍ଥ ବୋଲି କହିବେ, ସେଥିଲାଗି ପୁରୁଣା ଗାତଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାତ ପୁରାଇ ରହିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଗାତରୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । 'ଗତ ଯାଇବ ବୋଲି ନଯୋଡ଼ ନଦରେ ଶେଇ ରହି ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ।

ଅର୍ଥାତ୍, ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି । ଆଗଟା ସଫା ହୋଇ ଦିଶିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ପକାଇବା ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ସାହସଟି ତଥାପି ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭିତରୁ ଆବଶ୍ୟକ ସମ୍ମତିଟି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳିନାହିଁ । ଏହି ସମ୍ମତିଟି ଲାଗି ଅନେକ ମଣିଷ ବାହାର ଉପରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସତ କଥା ହେଉଛି, ଏହି ସମ୍ମତି ଭିତରୁ ହିଁ ଆସିବ । ଅସଲ ପଦକ୍ଷେପଟି ଭିତରୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଭିତରେ ଭବିଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଯାଇ ବାହାରେ ଯେତିକି ରହିଥିବା ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଅଦ୍ଧିଷ୍ଟୁତା ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପାରିବ ।

୧ । ୩ । ୮୬

ସଭାଗୁଡ଼ାକ ଏପରି ହେବା ଉଚିତ, ଯେଉଁଠାରେ କି କେବଳ ପରସ୍ପରାନୁକଥନଂ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ସଭାରେ କେବଳ ଜଣେ ବକ୍ତା ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଶ୍ରୋତା ହେବେ,—ଏହି ସଭାଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ମୋଟେ ସଭା ବୋଲି କୁହାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କଥାକଥିତ ସଭାଗୁଡ଼ାକରେ ପ୍ରାୟ ସେହି କଥା ହିଁ ହେଉଛି । ଭାଷଣ ଦିଆ ହେଉଛି, ଭାଷଣ ଶୁଣା ହେଉଛି । ଯିଏ ଯାହା ମୋଟେ ନୁହଁ, ସିଏ ସେହି କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ରଙ୍ଗାଇ କରି ମଙ୍ଗାଇ କରି କହୁଛି, ସେଥିରେ କେତେ ନା କେତେ ଅଲଙ୍କାର ଭର୍ତ୍ତି କରି କେତେ ଭାବପ୍ରବଣ ଭାବରେ କଥାଗୁଡ଼ାକୁ କହୁଛି । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ଶୁଣୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେବଳ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଭିତରର ଅସଲ

କାନଗୁଡ଼ାକୁ ବନ୍ଦ ରଖି ସେମାନେ ଯେଯୁକ୍ତିକୁ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଶୁଣୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅପ୍ୟାୟିତ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଅସଲ ମୂଳଦୁଆଗୁଡ଼ିକ ଯାଏ ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହିଁ । ଏହିପରି କହିବା ଏବଂ ଶୁଣିବାକୁ ଏକାଠି କୌଣସି ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ଭିତରେ ମିଶାଇ ଦକ୍ଷତାଗୁଡ଼ାକର ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଧାନତଃ ବିନୋଦନ ହିଁ ଘୃଣିଛୁ । ମଣିଷ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥ ଭେଟଗୁଡ଼ାକ ସମ୍ଭବ ନହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ଯେ କାହିଁକି କହୁଛି ଓ ଆହୁରି ଏତେ ଲୋକ କାହିଁକି ଶୁଣିଲେ, ସେକଥାର କୌଣସି ଅଭିପ୍ରାୟ ହିଁ ଧରା ପଡ଼ୁନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ବସନ୍ତେ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ଭାବରେ ବସନ୍ତେ, ସମସ୍ତେ କହନ୍ତେ ଓ ସମସ୍ତେ ଶୁଣନ୍ତେ,—ଆମ ସଭାମାନଙ୍କରେ ଏହିପରି ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ ଯାଇ ହୁଅନ୍ତା । ମିଛ ଭାବରେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସନ୍ତେ, ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ପାରନ୍ତେ, ଏବଂ ସମସ୍ତେ ମିଶି ସତେଅବା କୌଣସି ସତ୍ୟର ଆବିଷ୍କାର କରୁଥିଲେ ପରି ଅନୁଭବ କରି ଥାନ୍ତେ ।

୨ । ୩ । ୮୨

ବଡ଼ମାନେ କିଛି କଲେନାହିଁ, ଖାଲି କହିଲେ ! ପିଲାମାନଙ୍କୁ ରାତି ଏଗାରଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସାଇ ବକ୍ତୃତା ମାନ ଶୁଣାଇଲେ, ପରସ୍ପରର ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଓ ପରସ୍ପରର ପ୍ରଶସ୍ତି ଗାଇଲେ, ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ବାଧ୍ୟ କଲେ । ସେମାନେ ଯାହାକିଛି କଲେ, ସେସବୁଡ଼ାକୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଲୁଚାଇକରି କଲେ । ଏବଂ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି ନକହି ତଥାକଥିତ ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ କହିଲେ, ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ, ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଏବଂ ଅତୀତର ଗୌରବ ବିଷୟରେ ବି କହିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଖୋଳ-ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଦେଖାଇ ବୁଲିଲେ । କେବଳ ଏତିକି କରି ସେମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାରିଦେଲେ ।

କାଲି ସେହିପରି ଏକ ନିର୍ଯାତନାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଆସିଲି । ବଡ଼ମାନେ ସତେଅବା ବୁଢା ବୁଢ଼ୀ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଖାଲି ବକ୍ତୃତା ଝାଡ଼ିଲେ, ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ପିଲାଙ୍କ ଆଗରେ ଗର୍ଜନ କଲେ, ବାହାମା ଦେଖାଇଲେ । ପିଲାମାନେ ସେଗୁଡ଼ାକରୁ ହୁଏତ ମୋଟେ କିଛି ବି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଖୁବ୍ ତାଳି ମାରିଲେ । ବୋକା ବଡ଼ମାନେ ସେଥିରେ ବି ଚେତିଲେ ନାହିଁ;ନିଜ ଭିତରେ ଯେତେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଥିଲା, ସବୁଯାକ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ରାତିରେ ଗାଳି ପକାଇବେ ବୋଲି ପଣ କରି ଯାଇଥିଲେ । ଏହି ବଡ଼ମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପିଲାଦିନେ ମୋଟେ ପିଲା ହୋଇନଥିଲେ । ତେଣୁ, ଏବେ ଯାଇ ପିଲା ହେବାକୁ ମନ କଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ସ୍ୱୀକୃତିଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଦେଇ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ପିଲା ହେଲେ ।

ଆପଣାକୁ ଏକାନ୍ତ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ କଲେ । ଏହି ପିଲାଙ୍କ ଆଗରେ କୃତ୍ରିମ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ପିନ୍ଧି କେତେ ବସନହୀନ ହୋଇ ନାଚିବାକୁ ମନ କଲେ । ଏହିଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଆମ ସମାଜରେ ଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ୟ ନାମ ହୋଇ ରହିଲା, ଶିକ୍ଷାର ସର୍ବନାଶ କଲା ।

୩ । ୩ । ୮୬

ଏ ପିଲାମାନେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ନଯାନ୍ତୁ । ବୟସ ବଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ବୁଢା ହୋଇ ନଯାନ୍ତୁ । ଏମାନେ ସଂସାରକୁ ନ ଜାଣନ୍ତୁ । କେବଳ ନିଜକୁ ନଦେଖନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ କଦାପି ଗୋଟିମାଟି ପରି ନଦେଖନ୍ତୁ ! ଆମେ ବଡ଼ମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନବରତ କେବଳ ଯେଉଁ ଗୋଟିମାଟି ପରି ହିଁ ଦେଖୁଛୁ ଏବଂ ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଯାହାକିଛି ଉପଦେଶ ଦେଉଛୁ ବା ହିତବାଣୀ ଶୁଣାଉଛୁ, ସେଗୁଡାକ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ପ୍ରଧାନତଃ କ୍ଷତିକାରକ ହୋଇ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ନିଜ ପାଖରେ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅସହାୟ ହୋଇଯିବାର ଶିକ୍ଷା ଦେଉଛୁ । ଏବଂ ତେଣୁ, ସେମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ଠିକ୍ ଆମର ଅନୁସରଣ କରୁଛନ୍ତି, ଆମର ପରି ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି, ନିଜକୁ ଠକୁଛନ୍ତି ଓ ଦୁନିଆଯାକକୁ ଠକୁଛନ୍ତି ।

ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଆମର ଯାବତୀୟ ଅନୁରାଗ କେବଳ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଆପଣାର ଅସଲ ଝିଅଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ନେଇ ଧରାଇ ଦିଅନ୍ତା, ତେବେ ତାହାହିଁ କେତେ କାମର ହୁଅନ୍ତା । ସେମାନେ ନିଜ ବାଟ ନିଜେ ଖୋଜନ୍ତେ, ନିଜେ ନିଜ ବିବେକର ଠାବ କରନ୍ତେ; କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରମତ୍ତ ନହୋଇ ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ କରିପାରନ୍ତେ । ସେମାନେ ବୟସରେ ପାଠରେ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟରେ ଆମଠାରୁ କେତେ କମ୍ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହିପରି ହିଁ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଆମ ବଡ଼ମାନେ ନିଜପ୍ରତି ବି କୌଣସି ସମ୍ମାନବୋଧ ରଖି ପାରିନାହୁଁ ବୋଲି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ମାନ ଦେଇ ପାରୁନାହୁଁ, ଆମେ ଆମର ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅର୍ଥାତ୍ ଗ୍ଳାନିଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗିଳି ପକାଉଛୁ । ଆମ ଭିତରର ପିଲାଟି ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ଆମେ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ସେହି ଦୁଃଖର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଉଛୁ ।

୪ । ୩ । ୮୬

ଅପେକ୍ଷା କରିବାର ଅର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା, ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଯାହା ଆସୁଛି, ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାଲାଗି ଆପଣାକୁ

ଅନୁକୂଳ କରି ରଖିବା । ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯେଉଁମାନେ ଏକ ନିଷ୍କ୍ରିୟତାକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି, ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥ ସମୟଟି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ସମୟଟି ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଦୌ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଆସେନାହିଁ ।

ଅପେକ୍ଷା କରିବାର ଅସଲ ଅର୍ଥଟି ହେଉଛି, ଆପଣାର ଅନେକ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି, ଯାହା ଆସୁଛି, ତାହାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା । ତାହାର ଅର୍ଥ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା, ସେମାନଙ୍କୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବା । ଯେଉଁ ଆଗାମୀ ବିପ୍ଳବଟି ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଆସୁଛି, ତାହା ସବାଆଗ ଓ ସବୁକିଛିର କେନ୍ଦ୍ରରୂପେ ମଣିଷକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ । କୌଣସି ଆଦର୍ଶବାଦ ବା ତଥାକଥିତ ବିପ୍ଳବ ଲାଗି ତାହା ମଣିଷକୁ କଦାପି ବଳି ଦେବନାହିଁ । ମଣିଷ ତା'ର ନିଜ ଆଦର୍ଶକୁ ନିଜେ ବାଛିବ; ଏବଂ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଯେପରି ଆପଣା ଆଦର୍ଶଟିକୁ ବାଛି ତାହାକୁ ବଞ୍ଚି ପାରିବାର ଯଥାର୍ଥ ପରିବେଶଟିକୁ ପାଇ ପାରିବ, ଯେକୌଣସି ସମାଜର ଅସଲ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାହାହିଁ ହେବ । ତେଣୁ, କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଆମ ଯୁଗଯୁଗର ସଂସ୍କାରରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି, ତାହାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ । ତେବେଯାଇ ମଣିଷକୁ, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷ ଉପରେ ଲଣା ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଛି, ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ାକ ଏଣିକି ଆଖି ପରି କାମ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଏହି ପୃଥିବୀ ବଦଳିବ । ସେହି ଆଖିଟିକୁ ଅର୍ଜନ କରିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା, ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅପେକ୍ଷା କରିବା ।

୪ । ୩ । ୮୨

କୋଉଦିନ କ'ଣ ଲେଖିବି, ସେକଥା ମୁଁ ଆଗରୁ ଆଦୌ କିଛି ଭାବି କରି ରଖିନଥାଏ । ପୂର୍ବରୁ କେତେବେଳେ କେତେ କେତେ କଥା ମନକୁ ଆସିଥାଏ । କେତେ କଥା ଆସି ପୁଣି କୁଆଡେ ସେଇ ଭିତରେ ଭିତରେ ଲୀନ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସକାଳେ ଏହି ଖାତାରେ ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ହାଜର ହୋଇ ଏଠାରେ ଆସି ବସେ, ସେତେବେଳେ ସେଥିଭିତରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ଆସି ହାବୁଡ଼ି ଯାଏ । ମାତ୍ର, ଦିନେ ଦିନେ କିଛି ଆସେନାହିଁ । ତଥାପି ଭିତରକୁ ବନ୍ଧୁ ପରି ଅନଇବା ମାତ୍ରକେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଭାବନା ସହିତ ଭେଟ ହୋଇଯାଏ । ସେହି ଭାବନାଟି ସତେଯେପରି, ମୋ'ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ସେହି ଭେଟ ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡେ ନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାକୁ ବି ପଡେନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ସବୁବେଳେ ମୁଁ ଏହି ପୃଷ୍ଠାଟି ଉପରେ କ'ଣ ଲେଖେ, ତାହାର କେତେ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି ବା ନାହିଁ, ସେହି ବିଷୟଟି ଉପରେ କୌଣସି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେ ସମୟ ପାଏନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଏତିକି ଜାଣେ, ମୋ' ନିଜ ଜୀବନର ଅନ୍ତଃଯୋଜନାଟି ମଧ୍ୟରେ ତାହାର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଛି । ହୁଏତ ସେହିସବୁ କଥାକୁ ଆପଣାର ଚେତନା ସହିତ ଯୋଡ଼ି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆଗକୁ ବାଟ ପାଇଯାଏ । ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ମୋ'ର ଅସଲ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ମୁଁ ଏତେ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ମୋ' ଭିତର ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଦେଇଯିବାରେ ଖୁବ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

୭।୩।୮୨

ଭିତରେ ଏକ ନୂଆ ପ୍ରକାରର ଅସନ୍ତୋଷ,— ସତେଅବା ଏକ ନୂଆ ପ୍ରକାରର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଲାଗି ମୋ'ର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଭିତରେ ପଶିଛି, ସେଇଟି ଯେପରି ମୋ'ର ଅସଲ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ, ବେଳେବେଳେ ସେହିପରି ଏକ ସ୍ୱର ମୁଁ ଖୁବ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଏପରି ଏକ ଅନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥିତ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଲାଗି ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ଅବହେଳା ଦେଖାଉଛି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟି କିପରି ଶୀଘ୍ରାତି-ଶୀଘ୍ର ସରିଯିବ, ଏହିପରି ଏକ ଅସ୍ଥିରତା ଭିତରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାର ପାଇ ଆସୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ବହି ଲେଖିବା, ଲେଖିବାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଖାଇବା,— ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ'ର ଅସଲ ଧର୍ମ ବୋଲି ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ମୋ' ବହିଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ସବାଆଗ ମୋ' ନିଜ ହୃଦୟଟିକୁ ଖୋଲି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଇଚ୍ଛା କରିଛି, ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର ହୃଦୟ ମଧ୍ୟକୁ ଏକ ସହଜ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ପାଇବି ବୋଲି ଏକ ଅଭିଳାଷ ବି ରଖିଛି । ସେଇଥିଲାଗି ଯାବତୀୟ ବିଦ୍ୟାକୁ ଭଲ ପାଇଛି, ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଏବଂ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି ଏକ ଆକର୍ଷଣ ଅନୁଭବ କରିଛି । ମାତ୍ର, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟଟା ଯେତେବେଳେ ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସହାୟତା ନ କରେ, ସେତେବେଳେ ସେହି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟକୁ ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇ ପାରେନାହିଁ । ଏପରି ଅନେକ ପଣ୍ଡିତ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ କଳି ରଖି ତା' ଉପରେ ବାବୁ ହୋଇ ବସିବାକୁ ହିଁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି, ଜାତିର ଅଥବା ଦେଶର ସେବା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ

ଠାରୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କରି ରଖିଛୁ,—ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ-ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୁଁ ମୂଳରୁ ଜାଣିଛୁ ।

୭ । ୩ । ୮୨

ମଣିଷର ଦୁଃଖରେ ସମବେଦନା ପ୍ରକାଶ କରି ବୁଦ୍ଧଦେବ ସଂସାର ଛାଡ଼ି-ଥିଲେ ଓ ସଂସାରକୁ ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବାର ମାର୍ଗଟିକୁ ବତାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଅନୁଗାମୀମାନେ କରୁଣାମୟ ବୁଦ୍ଧ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ସନ୍ଦେଶମାନ କ୍ରମେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହେଲା । ପ୍ରଥମ ଯାନକୁ ହୀନଯାନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ନୂଆ ଯାନୀମାନେ ଆପଣାକୁ ମହାଯାନୀ ବୋଲି କହିଲେ । ମହାଯାନ କ୍ରମେ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଯାନ ହେଲା । ସେଥିରୁ ବିଜ୍ଞାନବାଦ ବାହାରିଲା ଏବଂ ତାହାର ଏକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାତ୍ମକ ସମାନ୍ତର ରୂପେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ ହରଣ କରି ରଖିବାଲାଗି ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କୁ ନେଇ ଚମତ୍କାର ମୂର୍ତ୍ତିକଳ୍ପନାମାନ ପୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରଶସ୍ତି ଲାଭ କଲା ।

ମାତ୍ର, ଦୁଃଖ ଯେଉଁଠି ଥିଲା ସେଇଠି ରହିଗଲା । ଦୁଃଖୀ ମଣିଷମାନେ ବି ରହିଗଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଆହୁରି ବଢ଼ିଲା । ସହାନୁଭୂତି କମିଲା ଓ ସମବେଦନା ହ୍ରାସ ପାଇଲା । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ନୃଶଂସ ହେଲେ, କେବଳ ନିଜକୁ ଦେଖିଲେ, ନିଜର ସୁଖ ଓ ନିଜର ଶାନ୍ତି ଲାଗି ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ଓ ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରି ମନ୍ତ୍ର ଜପ କଲେ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଧନ ବଢ଼ିଲା, ଆରାମ ବଢ଼ିଲା, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କଥା ଭାବିବାକୁ ମଣିଷ ପାଖରେ ଅଧିକ ସମୟ ବି ରହିଲା । ତଥାପି ସମବେଦନା କମିଗଲା । ଏହାକୁ ହିଁ ହୁଏତ ଆଧୁନିକ ସଂସାରକୁ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଘୋଟି ରହିଥିବା ବେଦନାର ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମଣିଷ ନିଜକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ଭାବୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ଏକାନ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଭାବରେ କେବଳ ଆପଣାର ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ଚକଚକ କରି ଦେଖାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ ସେହିପରି ରହିଥିବ । ତେଣେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ନାମରେ ନୃଶଂସ ମଣିଷମାନେ ବାନା ଉଡ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥିବେ ।

୮ । ୩ । ୮୨

ଆଜି ପୁଅର ଜନ୍ମଦିନ । ପୁଅକୁ ଚଉଦ ପୂରି ପନ୍ଦର ଚାଲିବ । ପୁଅ ମଣିଷ ହେବ, ମଣିଷ ପରି ମଣିଷ ହେବ,— ଆପଣାକୁ ସେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ନତମସ୍ତକ କରିବନାହିଁ,— ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ନିଜ ଭିତରେ ସ୍ଥାନ

ଦେବ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ନିଜର ଜୀବନଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବ । ଆଜି ସକାଳର ପାଖରେ ମୋ'ର ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ସେହି ପୁଅ ମୋତେ କ'ଣ ହାରପରି ହେବନାହିଁ । ସିଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିଜଟି ପରି ହେବ । ତା' ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁଠି ତା'ର ଅମଳ ବାସନାଟି ରହିଛି, ପୁଅ ତାହାରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ନିଜପାଇଁ ବାଟଟିଏ ତିଆରି କରିବ ଓ ସେହି ବାଟଟିକୁ ଚାଲିବ । ସଂସାରରେ ବାଟଟିଏ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଆପଣା ଭିତରେ ଯେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ଯେତିକି ବିଶ୍ୱାସର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ପୁଅଲାଗି ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ସେତିକି ବିଶ୍ୱାସ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି । ପୁଅପାଇଁ ମୁଁ ଅନେକ ଖୁସୀ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି । ତା'ର ବାଟରେ ପ୍ରତିକୂଳତା ଆସୁ, ପରୀକ୍ଷା ପରେ ପରୀକ୍ଷା ଆସୁ,— ମାତ୍ର ପୁଅ ଖୁସୀ ହୋଇ ସେହିସବୁ ପ୍ରତିକୂଳତା ଏବଂ ପରୀକ୍ଷାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉ । ଆପଣାର ବିଫଳତା ଅଥବା ବ୍ୟର୍ଥତା ଲାଗି ସିଏ ସଂସାର ପାଖରେ କେବେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ମନ ନକରୁ । ଜୀବନ ପାଖରେ, ଜଗତ ପାଖରେ ସିଏ ସର୍ବଦା କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଯେତିକି ପାଉଛି, ତା'ଠାରୁ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉ, ଖୁସୀ ହୋଇ ଆପଣାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଯୋଗ୍ୟତାଟିକୁ ସଂସାରଲାଗି ତତ୍ପର ରଖିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉ । ସଂସାରରେ ସିଏ ଯେଉଁ ବାଟରେ ଯାଉ ପଛକେ, ସିଏ ଖୁସୀ ହୋଇ ସେହି ବାଟରେ ଯାଉ । ସେହି ବାଟକୁ ନିଜର ବାଟ ବୋଲି କହିବାର ସାହସ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅର୍ଜନ କରୁ । ଏବଂ, ସେହି ବାଟଟିକୁ ଚାଲିବାଲାଗି ତା' ଭିତରେ ସର୍ବଦା ଯଥେଷ୍ଟ ସଂକଳ୍ପ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥାଉ ।

୯।୩।୮୨

ଯେଉଁମାନେ ଜ୍ଞାନକୁ ଗଣିକା କରି ତାହାକୁ ନିଜ ମୁଖଲାଗି ମନ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ କେଉଁ ସ୍ତରର ଅଜ୍ଞାନୀ ବୋଲି କୁହାଯିବ ? ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଯଶଲାଗି ଜ୍ଞାନକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଜ୍ଞାନର କେତେ ଟିକିଏ ଅଂଶକୁ ବୁଝନ୍ତି ? ଆପଣାର ଅର୍ଥଗତ ଉପାର୍ଜନ ଗୁଡ଼ାକୁ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ପରମ ସାର୍ଥକତା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ସାର୍ଥକତାର ସିଡ଼ିରେ ହିଁ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାକୁ ଜ୍ଞାନଆୟତନର ସକଳ ଧନ୍ଦା ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଧନ୍ଦାର ମଣିଷ ବୋଲି ବିଗ୍ଭର କରାଯାଇ ପାରିବ ? ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ଭିତରେ ଏତେ ଉଚ୍ଚ ଓ ତେଣୁ ଏତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ବସିଥିବା ଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସିଥିବା ବେଳେ ମୋତେ ଏହି କଥାଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼େ ।

ଏମାନେ ହୁଏତ କୌଣସି ସମ୍ଭୋଗଲାଗି ବି ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । ସମ୍ଭୋଗ ନିମନ୍ତେ ବି ଆପଣାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଘଡ଼ିଏ ସକାଶେ ଭୁଲିଯିବାକୁ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନାଭିମାନୀ ମଣିଷମାନେ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ଭୁଲି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସମ୍ଭୋଗର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ କେତେ ନିକୃଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନମୁନା ବୋଲି କହିବା ! ଏବଂ, ଜ୍ଞାନରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ସୋପାନଟି ତ ଆହୁରି କେତେ ଦୂରରେ ଯାଇ ରହିଥାଏ ! ଏବଂ, ଯେଉଁ ସମର୍ପଣଟି ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରିବାରେ ଜ୍ଞାନକୁ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି, ଯେଉଁ-ମାନେ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭାଜନ କରିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆଚରଣ ବୋଲି ବୁଝିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ତ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନଶ୍ରମୀ ଓ ଆତ୍ମପ୍ରେମୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅପହଞ୍ଚ ଓ ଅବୋଧ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୦ । ୩ । ୮୨

ଆଜି ହୋଲିଖେଳର ବଡ଼ସକାଳୁ ଶାନ୍ତିନିକେତନର ଗାନ୍ଧୀପୁଣ୍ୟାହ କଥା କାହିଁକି ଭାରି ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ଗାନ୍ଧୀ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଓ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ,—ଏମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିବାପରେ ମୁଁ କାହିଁକି ଏମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଦିନମାନଙ୍କରେ ମନେ ପକାଇବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରି ପାରୁନାହିଁ । ମୋ'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ କଥା ମୁଁ ଏଠାରେ ମୋଟେ କହିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷ ରେ ଆମେ ଯେଉଁ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି-ପାତ କରିବା ପଛକେ, ଆମକୁ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଦର୍ଶନ ମିଳିବ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର ଦର୍ଶନ ମିଳିବ ଓ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶନ ମିଳିଯିବ ।

ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆଉ କୌଣସି ଭାରତୀୟ ଏତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବୁଝି ପାରିଥିଲା ଏବଂ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ନିଜର କରିଥିଲା ବୋଲି ମୋ'ର ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷକୁ କୌଣସି ଭାରତୀୟ ଏତେ ଉଚ୍ଚକୁ ଟେକି ଧରି ନିଜ ଭିତରେ ତାହାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଥିଲା ବୋଲି ମୋ'ର ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ, କୌଣସି ଭାରତୀୟ ଭାରତବର୍ଷର ଏତେ ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ପାରିଥିଲା ଏବଂ ତାହାର ସ୍ୱକୀୟ ବାଟଟିକୁ ବତାଇ ଦେଇଥିଲା ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ମନେ ହେଉନାହିଁ, ସେମାନେ ଏକାଧାରରେ ଆଧୁନିକ ଥିଲେ ଏବଂ ସର୍ବ-କାଳୀନ ଥିଲେ । ଏକ ଭାରତୀୟ ମାଟି ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଚକ୍ଷୁକୁ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ବହନ କରି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ଓ ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରିବା ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା । ତେଣୁ ଏହି ଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଦିନ ସେହିମାନଙ୍କର ସ୍ମୃତିରେ ଏକ ପୁଣ୍ୟାହରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ

ରହିଛୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଦେଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ସକାଶେ ଆପଣାକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମନେ ହେଉଥିବ । ଏହି ଦେଶରେ ନିଜର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିଥିବାକୁ ଏବଂ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବାକୁ ହିଁ ଆମେ ଆମ ଜୀବନର ଏକ ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ।

୯.୧ । ୩ । ୮୨

ଆପଣା ପାଖରେ ସାଧୁ ନହେଲେ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସାଧୁତା ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି କାଲି ଗୋଟିଏ ବହିରେ ପଢ଼ିଲି । କଥାଟି କେଡ଼େ ସତ, ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଏହି କଥାଟିକୁ ସଭା ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ କହିବାକୁ ପଡ଼େ, ସେହି ଦେଶରେ ସତେଅବା କେଉଁଠି ହେଲେ ସାଧୁତା ନଥିଲା ପରି ଆଶଙ୍କା ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେଠାରେ ନିଜ ପାଖରେ କେହି ସାଧୁ ହୋଇ ରହୁନଥାନ୍ତି ଅଥବା କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ସାଧୁତା ରକ୍ଷା କରା ଯାଏନାହିଁ ।

ସେଠି ଆପଣା ଭିତରେ ସମସ୍ତେ କାପୁରୁଷ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ କୋଉଠି ଆପଣାକୁ ଜବାବ ଦେବାକୁ ହୁଏ ବୋଲି ସେଠି ହୁଏତ କେହି-ହେଲେ ଅନୁଭବ କରୁନଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଟିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ଲୋକେ ସାହିତ୍ୟ କରନ୍ତି, କଳା କରନ୍ତି ପରସ୍ପର ପାଖରେ ବାଣ ମାରନ୍ତି, ନିଜ ନିଜର ଢୋଲ ପିଟି ପରସ୍ପରକୁ ଆପ୍ୟାୟିତ କରନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଆପ୍ୟାୟନ ପାଇଁ ପରସ୍ପରକୁ କାମରେ ଲଗାନ୍ତି । ନିଜେ ଫୁଲିବା ପାଇଁ ପରସ୍ପରକୁ ଗ୍ରାସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟି ପାଖରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅପରାଧୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥି ସକାଶେ ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳାର ଦାଣ୍ଡରେ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି, କେତେ ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧି ସଭାରେ କେତେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଏଗୁଡ଼ାକ ହେଉଥାଏ, ସେଠି ସାଆନ୍ତମାନେ ହିଁ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଯନ୍ତା ଭିତରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଘପରି ବୁଲୁଥାଆନ୍ତି, କେଡ଼େ ସୁକୁମାର ଓ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଲାଙ୍ଗୁଳ ବାଡେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଆପଣା ପାଖରେ ଘୋଟାଳିଆ ନିସ୍ୱାର୍ଥ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳାର ମାଧ୍ୟମରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାଟକୁ ଆଣିବେ ବୋଲି ଛତ୍ରଗ୍ରାମର ଧରି ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପାଟିରେ ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

୧.୦ । ୩ । ୮୨

ଭିତରୁ ଅସଲ ବନ୍ଧୁ ଆଉ ପାହାରେ ଉଠି ଯିବାଲାଗି ସଙ୍କେତ ଦେଇ

ସାରିଲଣି, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବି ଦେଇ ସାରିଲଣି । ସେଥିଲାଗି ଏହି ଦେହ ସମେତ ସବୁ କିଛି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ । ପୁରୁଣା ଅନେକ ଗଣ୍ଠିକୁ ଫିଟାଇ ପାରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ମୋଟେ ସହଜ ନୁହେଁ । ମାୟାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ମାୟା ଯାଏନାହିଁ । ମାୟାଠାରୁ ଆହୁରି ବୃହତ୍ତର ଏକ ବୃତ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ମାୟାକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟର ଅଂଶରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ଯାଇ ମାୟାର ଗାରଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ପୁରୁଣାକୁ ଛାଡ଼ି ନୂଆ ଭିତରକୁ ପଳାଇଗଲେ ଅଥବା ଗୋଟାପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଆଉଗୋଟାକୁ ବିକଳ ଭାବରେ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଲେ ବି ଅସଲ ଉତ୍ତରଣଟି ମୋଟେ ଘଟିବନାହିଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସିବ, ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଚାଲିଯିବ । ମୁଁ ପରାହତପ୍ରାୟ ପଡ଼ି ରହିଥିବି । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ'ର ଅସନ୍ତୋଷ ମୋତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କ୍ଳାନ୍ତ କରି ପକାଉଥିବ, ମୋତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅସହାୟ ବି କରି ପକାଉଥିବ ।

ବନ୍ଧୁ, ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରହିଛି । ଏହି ଦେହଟା ମଧ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନର ସ୍ପର୍ଶଟି ଲାଗି ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଛି । କେବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିର ହିଁ ଅପେକ୍ଷା ରହିଛି । କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୈରାଗ୍ୟ ମୋତେ ଆଗରେ ଆସୁଥିବା ସୋପାନଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବାଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖି ପାରିବନାହିଁ । ଏହି ବୈରାଗ୍ୟକୁ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅତିକ୍ରମ କରିବି । ଅସନ୍ତୋଷକୁ ଶକ୍ତିରେ ପରିଣତ କରିବି । ବିଶ୍ୱାସର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଉତ୍ତୋଳନ ଘଟାଇବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୁଁ ଏହା କରିପାରିବି । ବିଶ୍ୱାସ ଆହୁରି ପ୍ରସାରିତ ହେବ । ଯେଉଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ୱପ୍ନଟି ଲାଗି ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିବ, ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଟିର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ମୋ' ବିଶ୍ୱାସର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବି । ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରସ୍ତୁତିରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଉତ୍ତୋଳନ ମୋତେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରି ଅଗ୍ରସର କରାଇନେବ ।

୧୩ । ୩ । ୮୨

ଅତି ଉତ୍ସାହରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ସହିତ ଆଗକୁ ଉଡ଼ାଇ ନେବି ବୋଲି ଭାବେ, ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ନିରାଶ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ସଂସାରକୁ ନିଜ ବଳରେ ଅଥବା ନିଜ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆଗକୁ ଉଡ଼ାଇ ନେବାଲାଗି ଯେ ମୋ'ର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ, ସେହିକଥା ଭୁଲି ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ହିଁ ମୁଁ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇପଡେ ଓ ଆପଣାର ଅନେକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହରାଇବସେ ।

କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଅଧିକାର ମୋ'ର ରହିଛି । ନିଜେ ଯେଣି, ବିଫଳ ହୋଇ, ପୁନର୍ବାର ନୂତନ ଆଶାରେ ତଥାପି ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ମୁଁ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ସମ୍ମତ କରି ରଖିପାରିବି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଉପେକ୍ଷାଭାବ ଯେ ପୋଷଣ କରିବି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିବି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେଇମାନଙ୍କର ସହକାରେ ଆଗକୁ ଯିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି, - ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସହାନୁଭୂତି ବାଟରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବି ଓ ଯଥାସମ୍ଭବ ସେମାନଙ୍କର - ଅଧିକ କାମରେ ଲାଗିବି । ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଗତିରେ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ବଳ ମିଳୁ, ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ହୁଏତ ପ୍ରାର୍ଥନା ବି କରିପାରିବି । ମାତ୍ର ବାଧ୍ୟ କରି ପାରିବିନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ କରି ମୁଁ କାହୁ କରି ପାରିବିନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା, ମୁଁ ଯାହାଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି, ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି ଉପକାର ହେବନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ବାରମ୍ବାର ନିରାଶ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବି । ସେହି ନୈରାଶ୍ୟ ମୋତେ ଅନ୍ତତଃ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ମଧ୍ୟ ଅସମର୍ଥ କରି ପକାଇବ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଆର ଅବଶ୍ୟ ଖୋଲିବ । ଆଗକୁ ଯିବାର ଯଥାର୍ଥ ଉତ୍ସାହଟି ଭିତରୁ ବଳେ ବେଳେ ସମସ୍ତ ଜାଣି ଆସିବ । ସେତେବେଳେ ଆଉ ଅସମ୍ମତ ହେବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥିବ ।

୧୪ । ୩ । ୮୬

ଏ ସକାଳ କେବେହେଲେ ପୁରୁଣା ହେବନାହିଁ । ଏ ମନ କେବେହେଲେ ପୁରୁଣା ହେବନାହିଁ । ଅତିପରିଚିତ ଏହି ମନ୍ଦିରଟି ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ପୁରୁଣା ହେବନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପୁରୁଣା ଲୁଗା କଥା କୁହାଯାଇଛି । ପୁରୁଣା ଲୁଗାକୁ ପକାଇ ଦେଇ ନୂଆ ଲୁଗା ଗ୍ରହଣ କଲାପରି ଯୋଗୀ କୁଆଡ଼େ ପୁରୁଣାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଯିବ, ତା'ପ୍ରତି କୌଣସି ମାୟା ବା ମୋହ ରଖିବନାହିଁ । ଏବଂ, ନୂଆ ହୋଇଯିବ ।

ମୋ' ଜୀବନରେ ଛାଡ଼ିଯିବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ମୋତେ ମିଳିନାହିଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟଟି ମୋ'ଲାଗି କଦାପି ମିଛ ବା ମାୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉନାହିଁ । ମୁଁ ସେଇଟିକୁ ମୋ'ର ସଞ୍ଚିତ ସମଗ୍ରଟି ଭିତରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି ଓ ନୂଆ ଅର୍ଥସମୃଦ୍ଧିରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି । ସେହି ସମଗ୍ରଟି ଭୂମି ହୋଇ ନୂଆଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି; ନୂଆଟିକୁ ଧାରଣ କରି ରଖୁଛି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ସୋପାନକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆଉଗୋଟିକୁ ଛାଡ଼ିବାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ମୋତେ ପ୍ରାୟ କେବେହେଲେ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ସେହି ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତାର ଧାରଣାଟିକୁ ମୋ' ଜୀବନରେ ଏକ ଉପଲବ୍ଧ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ମୋତେ ଏହି ଆକାଶ, ଏହି ସକାଳ ଓ ଏହି ନୀରବତା

ସବୁଦିନେ ବନ୍ଧୁପରି ସାନ୍ନିଧ୍ୟ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଏହି ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋ' ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ବାହାରର ଧକାଧକି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା କେଉଁ ଆଶୀର୍ବାଦମୟ ସକାଳ ପରି ତାହା ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆଶୀର୍ବାଦ,—ତାହାହିଁ ଜୀବନ; ଏବଂ ମୋ' ତରଫରୁ ତାହା କୃତଜ୍ଞତା ରୂପେ ବ୍ୟକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

୧୪ । ୩ । ୮୨

ମଣିଷ ଅମର ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରମାଣ ସବୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ମୋଟେ ଅପେକ୍ଷା କରିବି ନାହିଁ । ମଣିଷ ଅମରତ୍ୱକୁ ଆପଣାର ଅସଲ ଧର୍ମରୂପେ ବହନ କରି ଏହି ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରୁଛି, ସେହିପରି ଏକ ଭୂମି ଉପରେ ମୁଁ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବି । ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବି ବୋଲି କହିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ସେହିପରି ଏକ ବିଶ୍ୱାସର ଭୂମି ଉପରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଗଢ଼ିବି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଆପଣାର ସମ୍ପର୍କ ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବି ଓ ଆପଣାକୁ ଦେବି ।

ଭୁବନମୟ ଶକ୍ତିର ହିଁ ଲୀଳା ଚାଲିଛି, ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ସକଳ ଅବସରରେ ଶକ୍ତି ହିଁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏବଂ ରୂପାୟିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି ପ୍ରମାଣ ଖୋଜିବାକୁ ବା ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ମୁଁ ସେହି ଶକ୍ତିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବି, ନିଜର ସେହି ଶକ୍ତିମୟ ପିଣ୍ଡଟି ଭିତରେ ଶକ୍ତିମୟ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ଅନୁଭବ କରିବି, ସେହି ଶକ୍ତିର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକାଶ ଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଏକ ନିମିତ୍ତ ରୂପେ ଧାରଣ କରିବି,—ମୋ'ର ଜୀବନ ଦେଇ ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ସେହି ଶକ୍ତିର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ରିୟାଶୀଳତା ଲାଗି ମୁଁ ଏକ ସମ୍ମତ ଭୂମି ହୋଇ ରହିବି । ପ୍ରମାଣ ଗୁହାଁରିବି ନାହିଁ, ପ୍ରମାଣ ଖୋଜିବି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ଏକ ଆଧାର ହୋଇ ରହିବି । ତେବେ ସବୁଯାକ ପ୍ରମାଣକୁ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରୁ ହିଁ ପାଇବି, ନିଜ ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ପାଇବି । ଏହି ସକାଳ ଭିତରେ ବି ମୁଁ ସେହି ପ୍ରମାଣ ପାଇବି । ଏହି ଆଲୋକଠାରୁ ମୁଁ ସେହି ପ୍ରମାଣ ପାଇବି । ଆପଣାକୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ଭୂମିରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖି ପାରୁଥିବି, ସେହି ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଆବଶ୍ୟକ ସକଳ ପ୍ରମାଣ ପାଇ ପାରିବି ।' ଅମରତ୍ୱକୁ ପ୍ରମାଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ, ଅମରତ୍ୱକୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହୁଏ; ତେବେଯାଇ ଅମରତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଅମରତ୍ୱର ଆଶୀର୍ବାଦକୁ ଲାଭ କରି ହୁଏ ।

୧୬ । ୩ । ୮୨

ସେମାନେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରୁ କରୁ ପୃଥିବୀକୁ ଏକାବେଳେକେ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେବାକୁ ସତେଯେପରି ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହୋଇ ବାହାରିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ

ଅନେକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଅନେକ ବୁଦ୍ଧି, ଏବଂ, ଜୀବନକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଭୋଗ ଓ ଅଧିକ ଭୋଗ ବୋଲି ବୁଝୁଥିବା କୋଟି କୋଟି ଲୋକ, ଯେଉଁମାନେ କି ସେମାନଙ୍କର ସରକାରକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସେପରି କରିବାକୁ ଏକ ଜାତୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଜାତୀୟତା ସହିତ ଭୟ ମିଶିଲେ ଜାତୀୟତା ଆହୁର ଆହୁର ଉଗ୍ର ହୁଏ, ଜାତୀୟତା ଭିତରୁ ମାନବିକ ଆଦର୍ଶ ଭୂମିଟି କୌଣସି କାରଣରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇଗଲେ ଜାତୀୟତା ପୈଶାଚିକ ହୋଇଯାଏ । ପୃଥିବୀରେ କେତେଟା ବଡ଼ ଦେଶର ନେତୃତ୍ୱ ସେହିପରି କେତେଜଣ ପିଶାଚଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି । ପିଶାଚମାନେ ଆପଣାର ଯନ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ସୁମାରି କରି ହିଁ ଆପଣାକୁ ଆପାତତଃ ଏତେ ବେଶୀ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ।

ଏହି ପିଶାଚମାନେ ଯିବେ । ଅସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ପୃଥିବୀର ମାନବିକ ଆକାଙ୍କ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ କଦାପି ମାରିଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସଞ୍ଚିତ ଅସ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ାକୁ ହୁଏତ ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ହିଁ ପିଶାଚମାନେ ମରିବେ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟିରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ହେଉଥିଲେ ଯାଇ ତାହା ହେବ । ମଣିଷ ଆପଣା ଜୀବନର ଆକାଙ୍କ୍ଷାଗୁଡ଼ାକୁ ଜାତୀୟତାର ଗାରଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ଉଠାଇ ନେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଏକଥା ହେବ । ସେହି ଅତିକ୍ରମଣର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭୂତ କରାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ପୃଥିବୀର ଧର୍ମ, ପୃଥିବୀର ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ପୃଥିବୀର ରାଜନୀତି ଲାଗି ଏହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ସବୁକିଛି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଅତିକ୍ରମଣ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ପୃଥିବୀରେ ସେହି ଦିଗରେ ନେତୃତ୍ୱ ଅଧିକ ଟାଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୧୬ । ୩ । ୮୨

ତଥାପି ବିବେକ କହୁଛି, ଏହି ପୃଥିବୀ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ବିବେକ କହୁଛି, ବିବେକର ହିଁ ବିଜୟ ହେବ । ବିବେକକୁ ଗିଳି ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତମାନେ ଯେତେ ଯାହା ଉପଦ୍ରବ କରିବାକୁ ମନ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ସଂସାରର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭୟଦ୍ୱାରା ବଶୀଭୂତ କରି ଆପଣାର ଅସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଚଳାଇ ନେବାକୁ ଯେତେ ମନ କରନ୍ତୁ ପଛକେ, ତଥାପି ବିବେକ ରହିବ । ଏବଂ ବିବେକ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ବି ଅବଶ୍ୟ ରହିବ ।

ବିବେକ ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଜୟ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜନୀତିକ କ୍ଷମତାକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିଥିବା ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତମାନେ ହିଁ ଆପଣାର ପକ୍ଷଟିକୁ ବିବେକ ବୋଲି ମାନୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଟିକୁ ପୃଥିବୀଲାଗି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ

ରୂପେ ଦେଖାଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ଭ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ରାଜନୀତିକ ବିବେକ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହୀ-ମାନଙ୍କର କବଳ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଛି ଓ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟକୁ ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଛି। ଏହି ସ୍ଥିତି ଅବଶ୍ୟ ବଦଳାଇବାକୁ ହେବ । କେବଳ ବିବେକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ହିଁ ବିବେକ ଏଥିରେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର, ଏଥିଲାଗି ବିବେକକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ସାହସୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସାହସର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଆପଣାର ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ିକର ଘୋଷଣା କରିବାଲାଗି ବିବେକ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଠିତ ହେବନାହିଁ । ଏବଂ, କୁଣ୍ଠାକୁ ହିଁ କଦାପି ନମ୍ରତା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରିବ ନାହିଁ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ବିବେକ ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ସାହସର କଥା ହିଁ କହୁ । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର କୁଣ୍ଠା, ଭୟ ଏବଂ ଉଦାସୀନତା ଠାରୁ ସାହିତ୍ୟ ଦୂରରେ ରହୁ । ତେବେ ଯାଇ ଆମ ସଂସାରରେ ଅସଲ ସଂକ୍ରମଣଟି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ।

୧୮ । ୩ । ୮୭

ଫିନ୍‌ଲଣ୍ଡ,—ମୋ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଅତି ସ୍ନେହର ସହିତ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋଟିଏ ଦେଶ । କାଲି ସେହି ଦେଶର ଦୁଇ ଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ କିଛି ସମୟ ଲାଗି ଏକାଠି ହେବ ପରେ ହୃଦୟ ଭିତରର ସେହି ଦେଶଟି ମୋ'ର ସକଳ ଚେତନାକୁ ଜଡ଼ିତ କରି ରଖିଥିଲା । ସେହି ଦେଶରୁ ମୁଁ କେତେ କେତେ କଥା ଶିଖିଛି;—ନୀରବତା ଭିତରେ ଯେ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଏହି କଥାଟି ମୁଁ ଫିନ୍‌ଲଣ୍ଡରୁ ଶିଖିଛି ।

ଫିନଲଣ୍ଡର ଗୀତ, ଫିନ୍‌ଲଣ୍ଡର ଭାଷା, ଏବେ ବି ଏସବୁ ମୋ' ଭିତରେ ଅତି ପରିଚିତ ବନ୍ଧୁ ପରି ଅତି ନିକଟରେ ରହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲି ବୋଲି ଏହି ସଂପ୍ରସାରଣ ସକାଶେ ମୋତେ ଆଦୌ କୌଣସି କଷ୍ଟ ବା ଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବା ଯେ ମୂଳତଃ ଏକ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାର କଥା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ର ପରି ଏଥିରୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେହି ପ୍ରମାଣଟିକୁ ପାଇଛି । ଆପଣାକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ନପାରିଲେ ନିଜ ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣା ଦେଶକୁ, ଆପଣାର ଭାଷାକୁ ଓ ଆପଣାର ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଚୋରି କରି ଆଣିଥିବା ଅଲଭ୍ୟ ଧନ ପରି ମନେହୁଏ ଏବଂ ସର୍ବଦା କେବଳ କାମୁଡ଼ି ଧରି ରଖିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଏହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହେତୁ ଆପଣାର ଏତେ ପାଖରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଦେଶଟି ତଥାପି ଆପଣା ପାଖରେ ନଥାଏ, ଲୋକମାନେ କେହି ପାଖରେ ନଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ସର୍ବଦା ଭାରି ଆତୁର ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଫିନ୍‌ଲଣ୍ଡର ଆକାଶ, ସେହି ଦେଶର ହ୍ରଦ

ଓ ଅରଣ୍ୟ, ସେହି ଦେଶର ମଣିଷମାନଙ୍କର ସନ୍ତତଗ୍ରହଣଶୀଳ ସଲଜ୍ଜ ନୀରବତା, —ଏହି ସବୁ କିଛି ମୋତେ ଅନେକ ସଂପ୍ରସାରଣ ଲାଗି ତେଡ଼େ ସହଜ ଭାବରେ ଯୋଗ୍ୟ କରି ଆସିଛି !

୨୯ । ୩ । ୮୨

କୋଉ ଦେଶ ମୋ'ର ଓ କୋଉ ଦେଶ ମୋ'ର ନୁହେଁ, ତାହାକୁ କୌଣସି ଭଗବାନ ମୋ' ଲାଗି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ଦେଇନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଏକଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତ ଯେ, ମୁଁ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ ପଛକେ, ଗୋଟିଏ ଦେଶକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଆପଣାର କରି ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ମୁଁ ତଥାକଥିତ ଅନ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ରମଶଃ ଆପଣାର କରି ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିବି । ଦୂରତା କମି କମି ଯାଉଥିବ । ଯଥାର୍ଥ ଭଲ ପାଇବା ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଆପଣାର କରି ପାରିବା ଦ୍ୱାରା ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା ହୁଏ, ତାହାହିଁ ହେବ ।

ହେଇଥିଲାଗି ଭାରତ ବର୍ଷକୁ ଆପଣାର ଭୂମି ରୂପେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୁଦୂର ଫିନଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ମୋ' ହୃଦୟର ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଥାନ ଅଧିକାର କରି ରହିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଧା ହୁଏନାହିଁ । ସେହି ଦେଶରେ ମୋତେ ଯେ ଅନେକ କଥା ଭଲ ଲାଗେ, ତାହାର ସମ୍ଭବତଃ ସର୍ବମୂଳ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ମୋତେ ଭାରତବର୍ଷରୂପୀ ନିଜର ଏହି ଘରଟିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କଥା ଭଲ ଲାଗେ । ଏହି ଘରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଅନେକ ଶପଥ ଲାଗି ଦାୟୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ ଏବଂ, ମୋ'ର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସବାଆଗ ଏହି ଦେଶର ଭୂମିଟିକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖି ହିଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନ୍ୟ ଏକ ଦେଶକୁ ଆପଣାଠାରୁ ବହୁଦୂର ଧରି ଭାବନ୍ତି ଓ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ତଥାକଥିତ ନିଜ ଦେଶଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥରେ ନିଜର କରି ପାରିଛନ୍ତି କି, ମୁଁ ନିଜକୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ।

୨୦ । ୩ । ୮୨

ପ୍ରକାଶକଙ୍କର କୃପା ଅନେକ ସମୟରେ ସତେଅବା ଭଗବାନଙ୍କର କୃପା ପରି ହିଁ ମନେ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରକାଶକ ଇଚ୍ଛା କଲେ ହିଁ ବହିଖଣ୍ଡ ଛପା ହୁଏ । ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ପ୍ରକାଶକଙ୍କର କୃପା ହେଲେ ଯାଇ ପ୍ରକାଶକଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହୋଇଥାଏ । କାରଣ, ଏହି ଇଚ୍ଛା ପଛରେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଆଉ କୌଣସି କାରଣ ନଥାଏ । ପ୍ରକାଶକଙ୍କର କୃପା ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ପାଣ୍ଡୁଲିପି ତାଙ୍କର ଦପ୍ତରରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ ଏବଂ ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ନୀରବ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । କୃପା ହେଲେ ଭାଗ୍ୟ ଫିଟେ । ଅର୍ଥାତ୍ ପାଳିଟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ଆପଣାକୁ ସତେଅବା କୌଣସି ନବାଗତା ନାୟିକା ପରି ମନେହୁଏ ଓ ପ୍ରକାଶକଙ୍କୁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୟାବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ପରି ମନେହୁଏ ।

ଏହିପରି ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଲାଗି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଖିଅଟି ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଲେଖକମାନେ ପୁରାପୁରି ନିରୁପାୟ ତଥାପି ସେ ଲେଖନ୍ତି ଓ ତଥାପି ସେ ସେମାନଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ମୋଟେ ତୁଟି ଯାଏନାହିଁ, ଏଇଥିରୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟିକ ଅର୍ଥାତ୍ ସାହିତ୍ୟଲେଖକର ସାହିତ୍ୟାନୁରାଗର ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଯାଏ । ଯେକୌଣସି ଅନୁରାଗକ୍ଷେତ୍ରର ଅଭିସାରିକା ପରି, ଆଉ କୌଣସି ଭରସା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ଲେଖକକୁ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏକ ମହିମାମୟ ଅନୁଭବ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ସ୍ଥିତି କେଉଁଦିନ ଯିବ, ସେକଥା କେହି କହିପାରିବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ତଥାପି ସେ ସାହିତ୍ୟ ରହିବ, ସମସ୍ତ ଅନୁରାଗ ଓ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳତା ଅବଶ୍ୟ ରହିବ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ସେକଥା ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

୧୨ । ୩ । ୮୬

ଆମ ନିଜ ଭିତରକୁ ଆମର ଯେତିକି ଦୂରଯାଏ ଯାଇପାରିବା ଉଚିତ, ଆମେ ସେତିକି ଦୂରଯାଏ ଯିବାକୁ ବି ଅନେକ ସମୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସହାନୁଭୂତି ମୋଟେ ପ୍ରକାଶ କରିନଥାଉ । ତେଣୁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଗଭୀରଯାଏ ଯାଇ ପାରିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ କାଠିକର ପାଠ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ କାଢ଼ି ଫୋପାଡ଼ିଦେବା ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟକର, ଆମଭିତରୁ ଅନେକ ମଣିଷ କେବଳ ବାହାର ଆଡକୁ ଯେ ବହୁ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ବସିଥାନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ, ଆପଣାର ଭିତର ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କେତେ ନା କେତେ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ କେବଳ ସେହି ମୁଖାଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ମୁଖାର ସେପାଖରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଅସଲ ଅନୁରାଗଟି ଅଛି, ସେକଥା ସେମାନେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସତ୍ୟରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

ବାହାର ମୁଖା ଓ ଭିତର ମୁଖା ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ଏକ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି, ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଭିତରେ ଆମ ନିଜ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଓ ବାହାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ,—ଦୁଇଟି ଭିତରେ ଏକ ଖିଅ ଅବଶ୍ୟ ଲାଗି ରହି-ଥାଏ । ଆମେ ନିଜକୁ ଯେତିକି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥାଉ, ବାହାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ବାହାରର

ସକଳ ବାଡ଼ ଓ ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଯିଏ ତଥାପି ନିଜ ଭିତରକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଯିବାକୁ ସାହସ କରେ, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ବାହାର ସଂସାରରେ ତଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କୌଣସି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରେ ।

୨୨ । ୩ । ୮୨

ନୈରାଶ୍ୟ ଏକ ସଂକ୍ରାମକ ବ୍ୟାଧି । ବିଶେଷ କରି, ଯେତେବେଳେ ଏତେ ଲୋକ ଏତେ ଏତେ କାରଣରୁ ନାନା ପ୍ରକାରର ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଆକ୍ରାନ୍ତ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେହି ନୈରାଶ୍ୟର କବଳରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକର, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଅତି ସହଜରେ ନୈରାଶ୍ୟକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବରଣୀୟ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଥିବା ସମୟରେ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସରେ ଅତୁଟ ହୋଇ ରହିପାରିବା ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜକୁ ସକ୍ରିୟ କରି ରଖିବା ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକର ।

'ତଥାପି ମୁଁ ସେହି ବ୍ୟାଧିକୁ ଭୟ କରିବିନାହିଁ । ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ ସେହି ବ୍ୟାଧିରେ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ମୁଁ ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବି ଆଦରର ସହିତ ଯିବି । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ବସ୍ତୁଟିକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ-ପାରିଲେ ମଣିଷକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେହୁଏ. ମୁଁ ସେହି ବସ୍ତୁଟିକୁ ହିଁ ମଣିଷର ଅସଲ ସତ୍ତା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ମଣିଷ ପାଖକୁ ଯିବି । ତା'ଭିତରେ ମୁଁ ସେହି ବସ୍ତୁଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବି । ତେବେ ଯାଇ ଦୁର୍ଗଗୁଡ଼ାକୁ ଭେଦ କରି ପାରିବି, ଉଦାସୀନତାର ବାଡଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରିବି,—ଏବଂ ବନ୍ଧୁ ପରି ବନ୍ଧୁ ସହିତ ବସି ଏକାନ୍ତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପାରିବି । ବିଶ୍ୱାସ ଭିତରେ ରହିଛି, ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଲୁଚିକରି ରହିଛି । ମୁଁ ସେହି ଭିତରକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବି । ତେବେ ଯାଇ ହେବ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଯାହାକିଛି ମୋତେ ଗୋଟିଏ କରି ରଖିଛି, ପ୍ରେରଣା ପରି ହୋଇ ବାଟରେ ଚଳାଇ ନେଉଛି ଓ ବନ୍ଧୁପରି ହୋଇ ସାହାସ ଦେଉଛି, ମୁଁ ସେହି ବସ୍ତୁଟିକୁ ହିଁ ମୋ'ର ଅସଲ ପରିଚୟ ବୋଲି ହୃଦବୋଧ କରାଇ ପାରିଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଗର ବାଧାଗୁଡ଼ାକୁ ବି ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରିବି, ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବି ।

୨୩ । ୩ । ୮୨

କାଲି ସେହିକଥା ପଢ଼ୁଥିଲି । ଯିହୁଦିଏ ଲେଖିଥାର ଅର୍ଥ ବୁଝେଁ ଯେ, କୌଣସି ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଉପରେ ତୁମେ ନାଲିଛକା ବାଡ଼େଇ ଦେଇ ଆସିବ । ବହୁ

ଲେଖାହୁଏ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଏବଂ ଆଗ୍ରହୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ନିବେଦନ କରି ପାରିବାପାଇଁ । ତେଣୁ, ବକ୍ତୃତାଏ ବାଢ଼ାରିବା ପରେ ସେଇଟି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେବା ଉଚିତ, ବକ୍ତୃତାରେ ଆଲୋଚିତ ବିଷୟ-ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପଣାର ମତାମତ ମଧ୍ୟ ଦେବା ଉଚିତ । ତବେଯାଇ ବିଚାରଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ମନ୍ଥନ ହୋଇ ପାରିବ ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ବକ୍ତୃତାର ଲେଖକ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରନ୍ତେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସେକଥା ହୁଏନାହିଁ । ଜଣେ ବକ୍ତୃତାଏ ଲେଖି ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି ବିଷୟରେ ସତେଅବା ଶେଷ କଥା କହି ଦେଇଥିବା ପରି ଏକ ମିଛ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ଏବଂ, ସିଏ ଯାହା ଲେଖିଛି, ତାହା ଉପରେ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଭାବରେ କେହି କିଛି କହିଲେ ହିଁ ସିଏ ପ୍ରାୟ ଅପମାନିତ ଅନୁଭବ କରେ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ କୁତ୍ସିତତାର ଲକ୍ଷଣ । ଏହିସବୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେ କ'ଣ ତାମସା ହୁଏ । ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷ ପ୍ରତିଆକ୍ରମଣ କରେ ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ ତାହା ସହିବାକୁ ହିଁ ପଡେ । ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ଏଠି ଅନେକ ସମୀକ୍ଷକ ଅସଲ ସମୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନିଚ୍ଛୁକତା ହିଁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥା'ନ୍ତି । ଉପୁରିଆ ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା କଥା କହିଦେଇ ନିରାପଦ ଭାବରେ ଅପସରି ଯାଆନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟରେ ଅସଲ ଆଦାନପ୍ରଦାନଟି ଭାରି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହେ, — ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାତ୍ମକ ସମ୍ପର୍କ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଅସଲ ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖିଥାଏ । ଏହି ଦୁଷ୍ଟ ଏବଂ ଦୁଃଖମୟ ପରମ୍ପରାଟି ଭାଙ୍ଗିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତା ଓ ଅସଲ ଅଗ୍ରଗତିଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ।

୨୪ । ୩ । ୮୨

ବାଟରେ ମୁଁ ଯଦି ଆଦୌ କୌଣସି କଣ୍ଟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ନହେବି, ତେବେ ଏ କଣ୍ଟାଗଡ଼ାକୁ ବି ବୁଝି ପାରିବି କିପରି ? ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ଭାବରେ ସର୍ବଦା ଆଗକୁ ଯାଇପାରିବେ ବୋଲି କୌଣସି ଜଣେ ଗୁରୁଙ୍କର ସହାୟ ନିଅନ୍ତି; ଗୁରୁଙ୍କୁ ହିଁ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ମାନିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କଣ୍ଟାକୁ ଡରନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ କଣ୍ଟା-ଗୁଡ଼ାକୁ ଏଡ଼ାଇ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଏତେ ଟିକିଏ ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ଅଗ୍ରଗତିରେ ବାଧା ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାରି ଆଶଙ୍କା କରୁଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ଭାବେ, ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ଅଗ୍ରଗତିରେ ମୋଟେ କୌଣସି ବାଧା ଆସେ ନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ବିପଦଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଓ ପ୍ରତିକୂଳତାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅଗ୍ରଗତି ଦ୍ରୁତତର ହୁଏ । ଭିତରେ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଓ ସମର୍ପଣର ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ

ଅଧିକ କାମରେ ଲାଗି ପାରନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ କେତେ କେଉଁଠି କେତେ ପ୍ରକାରର କଣ୍ଟା ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ,— ତଦ୍ୱାରା ନିଜ ଭିତରେ କେତେ ଅହଂକାର କେତେପ୍ରକାର ଛଦ୍ମବେଶ ପିନ୍ଧି କେତେ କୋଲାହଳ କରୁଥାନ୍ତି । ବାହାରର କଣ୍ଟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଭିତରର କଣ୍ଟାଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ ଚିହ୍ନି ହୁଏ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସାହସର ସହିତ ଦୂର ବି କରିହୁଏ । ବାହାରର କଣ୍ଟା ଗୁଡ଼ାକ ବିଷୟରେ ଅତିକାତର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭିତରର କଣ୍ଟାଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ଚିହ୍ନି ହୁଏନାହିଁ । ଏବଂ, ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି, ବାହାରର କଣ୍ଟାଗୁଡ଼ାକର ଅସଲ ମୂଳଟି ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା କଣ୍ଟାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହିଥାଏ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ବି ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ମୁଁ କଣ୍ଟାଗୁଡ଼ାକୁ ଡରିବନାହିଁ, କଣ୍ଟାପାଖରୁ ଡରି ପଳାଇବି ନାହିଁ । କଣ୍ଟାକୁ ଏହି ଜୀବନର ଏକ ଅଂଶରୂପେ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବି ।

୨୫ । ୩ । ୮୨

ଅଗ୍ରଗତି କରିବାର ଅର୍ଥ ରାଜ୍ୟ ଦଖଲ କରିବା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅନେକ ଉପରେ ସବାବଡ଼ ଗୁଦିଟାଏ ଦେଖି ତାହାରି ଉପରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କାନ୍ଧ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇ ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଚଢ଼ି ଚାଲିଯିବା ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ନିଜ ଉପରେ ଭଗବାନଙ୍କର ପରମ ଆଶୀର୍ବାଦ ବୋଲି ମନେ କରିବା, ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ଅଗ୍ରଗତି ନୁହେଁ । ଅନ୍ତତଃ ମୋ' ନିଜର ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏହାକୁ କଦାପି ଅଗ୍ରଗତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ସିଅରଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ରହିଥିବ, ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ,—ଏବଂ ଏଣେ ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଆପଣାର ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିପାରୁଥିବି; ମୋ' ଦେଖିବାର, ଅନୁଭବ କରିବାର ଓ ହେବାର ଆୟତନ ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇ ପାରୁଥିବ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସର୍ବଗ୍ରାହୀ ହୋଇ ପାରୁଥିବ,—ମୁଁ ତାହାକୁ ଅସଲ ଅଗ୍ରଗତି ବୋଲି କହିବି । ମୋ'ର ଅଭିଯୋଗ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହ୍ରାସ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ, ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବି,—ଏହି ପୃଥିବୀ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆପଣାର ଘର ପରି ମନେ ହେଉଥିବ, ଏଠି ମୁଁ କାହାର ଚେର ଛିଡ଼ାଇ ନିଜର ତଥାକଥିତ ମଙ୍ଗଳବଗଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ସିଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ବି କରୁନଥିବି । ତେବେ ଯାଇ ଆପଣାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଗଭୀରତା ଏବଂ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବି । ଏବଂ, ତାହାହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇ ରହିବ ।

୨୬ । ୩ । ୮୨

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଏହି ସମାଜ କୁଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି । ମୁଁ କହୁଛି, ଏହି ସମାଜ ଯେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଯିବାର କଥା, ଠିକ୍ ସେହିଆଡକୁ ହିଁ ଯାଉଛି । ଆମେସବୁ ଏକାଠି ମିଶି ତାକୁ ଯୁଆଡ଼େ ନେବାଲାଗି ଫିକର କରି ବସିଛୁ, ଆମ ସମାଜ ଠିକ୍ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି ।

ଆମ ଅଧିକାଂଶଙ୍କର ଯେଉଁ ଅପବିବେକ ଗୁଡ଼ାକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନର ନାକରେ ଦଉଡ଼ି ବାନ୍ଧି ତାକୁ ଏକ ଅଣସମାଜ ଆଡ଼କୁ ନେଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି, ତାହା ଫଳରେ ଆମେ ହିଁ ସର୍ବନାଶ ହୋଇଯିବୁ । ଆମ ଜୀବନର ପାଷଣ୍ଡ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ପାଷଣ୍ଡ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବେ ଏବଂ ଆମକୁ ଗୋଡ଼ହାତ ବାନ୍ଧି ଆମରି ରଚିତ ଏହି ଗାତଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ପକାଇ ଦେବେ । ଆମେ ଆମ ନିଜ ଛୁଆଙ୍କ ଭୂତମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଅଟକି ରହିଯିବୁ । ମାତ୍ର ସମାଜ ତଥାପି ରହିବ । ସମାଜ ବଦଳିଯିବ । ଅନ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱର ଜନ୍ମ ହେବ । ଆମକୁ ସହ୍ୟ କରି ନପାରି ବିବେକ ଅନ୍ୟ ବାଟ ଖୋଜିବ ଏବଂ ତାହାରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ହିଁ ଏକ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟାକୁଳତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ, ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତା ଭିତରୁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ । ଏବଂ ତା'ପରେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମକୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଚତୁର ଅଥଚ ଅଧମ କରି ରଖିଥିବା ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଓ ଏହି କାଇଦାଗୁଡ଼ାକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅକାମୀ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେବେ । ଗୋଟାଏ ପରସ୍ତ ଯାଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପରସ୍ତ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ଗୋଟାଏ ପ୍ରୟୋଗ ଯାଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପ୍ରୟୋଗ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ସେହି ପ୍ରୟୋଗ ପଛରେ ରହିଥିବା ଉତ୍ସାହଟି ଆମ ଭିତରୁ ଯାହା ଭିତରେ ଥିବ, ସେହି ପ୍ରୟୋଗରେ ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ସହଯୋଗ କରି ପାରିବ । ଏହାହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ, ବିଧାତାର ନିୟମ । ମାତ୍ର, ଫୁଲ ଫୁଟିବ ହିଁ ଫୁଟିବ, ସକାଳ ହେବ ହିଁ ହେବ । ଏହି ତାରମାନେ ଆମକୁ ଆବୋରି ରହିଥିବା ଜଟିଳ ଅନ୍ଧାରର ଏହି ଘାଟ ଭିତରେ ତଥାପି ଆଗାମୀ ସକାଳର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ବରଂ ପରି ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଉଥିବେ ।

୨୭ । ୩ । ୮୨

ବଙ୍ଗଳା ଦେଶରେ ପୁଣି ବହୁ ହତ୍ୟା ଘଟିବ । ଦେଶକୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ଆଳ ଦେଖାଇ ଏହିସବୁ ହତ୍ୟା ଘଟିବ । ସରକାରୀ କ୍ଷମତାରେ ରହିଥିବା ସାମରିକ କର୍ତ୍ତାମାନେ ଏହିସବୁ ହତ୍ୟାଲାଗି ଆଦେଶ ଦେବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହିସବୁ ହତ୍ୟା କରାଇବେ । ସେମାନେ ନିଜେ ଅସ୍ତ୍ରକ୍ଷମତା ବଳରେ ହିଁ ଦେଶର

ଶାସନକ୍ଷମତାକୁ ଦଖଲ କରିଛନ୍ତି ଓ ସେହି କ୍ଷମତାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେମାନେ ହତ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ କରିଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସ୍ୱାଭାବିକ ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେହି ହତ୍ୟାର ଶିକାର ହେବେ । ହତ୍ୟା ଅଧିକ ହତ୍ୟା ଲାଗି ବାଟ ପରିଷ୍କାର କରିଦେବ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିବେକଦଂଶନ ଅନୁଭବ ନକରି ଏହିସବୁ ହତ୍ୟା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ । ସେହି ହତ୍ୟା ଯେ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ହିତ ପାଇଁ ସେହିମାନଙ୍କର ସମର୍ଥନ କ୍ରମ ହେଉଛି, ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ଏକ ଉଲ୍ଲାସ ପ୍ରକଟ କରିବା ସକାଶେ ସମସ୍ତ ଔପଚାରିକ ଦର୍ପଣରେ ବାଧ୍ୟ କରାଯିବ ।"

ବଙ୍ଗଳା ଦେଶର ମଣିଷମାନେ ସେଠାରେ କେତେ ଭୟଙ୍କର ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ନୀରବ ହୋଇ ରହିଥିବେ ! ସେମାନେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଅନିଶ୍ଚୟତା ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଅତିବାହିତ କରୁଥିବେ । ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟରାଶି ଉପରେ ଯେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇ ପାରିବ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଏକାବେଳେକେ ତୁଟି ଯାଇଥିବ । ଗତ ତିରିଶି ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦେଶର ରାଜନୀତିକ ଚେତନା ଯେ ଆଦୌ ପରିପକ୍ୱ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ, ଏହାହିଁ ତା'ର ପ୍ରମାଣ । ଏହି ଅସମର୍ଥତାଗୁଡ଼ାକୁ ବଜାୟ ରଖିବାରେ ଯେଉଁ ନେତୃତ୍ୱ ଦାୟୀ, ସେହି ନେତୃତ୍ୱର ଅପସାରଣ ହେଲେ ଯାଇ ଏଥିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ ।

୧୮ । ୩ । ୮୨

ଥରେ ଜର୍ମାନୀର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଶାସକମାନେ ଭାବୁଥିଲେ ଯେ ପୃଥିବୀରେ କେବଳ ସେହିମାନେ ରହିବେ ଏବଂ ସେହିମାନଙ୍କର ରହିବାଟାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ଓ ନିଷ୍କଳଙ୍କ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଇଉରୋପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଭାବିବା ଲାଗି ଭାରି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଦିଆଯାଇ ଆସିଥିଲା । ଏହି ବିଷାକ୍ତ ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ଇଉରୋପରେ କେତେ ପ୍ରମାଦ ଉପୁଜିଲା ଇହୁଦୀଗୋଷ୍ଠୀ କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇଲା ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ତଥାକଥିତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସମାଜ ମଧ୍ୟ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଇହୁଦୀ ଦେଶ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ବାସ କରୁଥିବା ଇହୁଦୀମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ସେହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ପୃଥିବୀର ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ କେବଳ ସେହିମାନେ ହିଁ ରହିବେ ଏବଂ ତେଣୁ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିଲୁପ୍ତ କରିଦେବା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ପବିତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବ । ଏହିପରି ଭାବିବାକୁ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ସେମାନେ ପିଲାଦିନୁଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏହା କେବଳ

ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଶାଶ୍ୱତିକ ମାନବିକ ଶଭାଣକୁ ଯେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ କରୁଛି ତା' ନୁହେଁ, ଇହୁଦୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗ୍ୟ ଖୁବ କ୍ଷତି ହେଉଛି । ଇସ୍ରାଏଲର ମଣିଷମାନେ କ୍ରମେ ଏପରି ଏକ ଅସମର୍ଥତା ଭିତରେ ଅସହାୟ ଭାବରେ ଆସି ପଶି ଗଲେଣି ଯେ, ସେମାନେ ଆଉ ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀଟିକୁ ମୋଟେ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି, କେବଳ ଇସ୍ରାଏଲଟାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଉନ୍ନତ ଅସ୍ତ୍ର ଓ ଉନ୍ନତ ବିଦ୍ୟାକୌଶଳ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ ଏକପାଖିଆ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ଖୋରାକ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ କରୁଛି ।

୨୯ । ୩ । ୮୨

ସେଦିନ ଟେଲିଭିଜନ୍ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ବାରିକ ମୋତେ କେତେ ସବୁଗରେ କେତେ ସୁଶୋଭନ କରି ଧଜାଇଦେଲେ । ମୋ' ମୁଣ୍ଡର ଚନ୍ଦା ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଅଂଶଟିରେ କଳାରଙ୍ଗ ଲଗାଇଦେଲେ । ଜଣର ଯେଉଁ ଅଂଶଟିରେ ବାଳଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମେ ପାଚି ଆସୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା, ସେ ତା' ଉପରେ ମଧ୍ୟ କଳା ରଙ୍ଗ ଲଗାଇଦେଲେ । ମୁଁ ଅଇନା ପାଖରେ ବସି ତାଙ୍କର ଏହି ପ୍ରସାଧନ-ନୈପୁଣ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବାର ଲାଗିଥାଏ ।

ସବୁ ଚନ୍ଦା ଅଂଶ ଓ ପାକଲା ଅଂଶ କଳା ହୋଇଗଲା ପରେ ମୁଁ ବେଶ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଦେଖାଗଲି । ବୟସ ଅନେକ କମି ଯାଇଥିଲା ପରି ବି ଦେଖାଗଲି । ଆଜିକାଲି କ୍ୟାମେରାଗୁଡ଼ାକ ଏପରି ତିଆରି ହୋଇଛି ଯେ, ସେମାନେ ବାହାରଟାକୁ ତରୁଣ ବୋଲି ନଦେଖାଇଲେ ମଣିଷର ଭିତରଟାକୁ ତରୁଣ ବୋଲି ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି କାରିଗରମାନେ କେତେ ଯତ୍ନର ସହିତ ବାହାରଟାକୁ ତରୁଣ ଓ ଚକଚକ କରି ଦେଖାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଏହି ରୂପଟିକୁ ବାହାରୁ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଭିତରର ଆଇନାଟି ଉପରେ ଏହି ସଜ୍ଜିତ ବହିଃ ରୂପଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି, ଆହୁରି ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କହିଲେ, ମୁଁ ସେଇଟିକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲି । ବାହାରର ମୁଖାଟା ଭିତରୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ କେତେ ମନୋରମ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ସେହି ମୁଖାଟାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ-ଅନ୍ତରାଳରେ ରଖି ମୁଁ ଭିତରର କଥା-ଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ କହିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି ।

୩୦ । ୩ । ୮୨

ଟିଏ ଯେଉଁ ଭେକଟିକୁ ବାଟର ଭ୍ରମ କରି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛୁ, ତାହାକୁ ଟିଏ ଏକମାତ୍ର ବାଟ ବୋଲି କହୁଛୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଟିଏ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଭେକଟିକୁ

ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ନାନା କାରଣରୁ ତା' ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଯାଇଛି । ସିଏ ଭିତରୁ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରିବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ନାନା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ଭେକଟାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ । ଭେକଟା ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ବାଟଟି ସହିତ ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମ୍ପର୍କ ନଥାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ନିଜକୁ ସମ୍ମତ କରିବା ସକାଶେ ଯେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦରକାର, ତା' ଭିତରେ ହୁଏତ ସେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟ ନଥାଏ ।

ମୋ' ବାଟଟି ଯଦି ମୋ' ଜୀବନର ଯଥାର୍ଥ ଅଂଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ମୁଁ କଦାପି ସେହି ବାଟଟିକୁ ଏକମାତ୍ର ବାଟ ବୋଲି ଦାବୀ କରିବନାହିଁ । ବାଟ ହେଉଛି ଏକ ସଂଯୋଜକ । ଲକ୍ଷ୍ୟଟି ସହିତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷର ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣାର ଖିଅଟି ଲାଗି ରହିଥିବା ଦରକାର, ସେହି ପ୍ରେରଣା ହିଁ ବାଟ ଚାଲିବାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ମାନକ ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଖିଅଟି ଲାଗିଥିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟଟି ସହିତ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସ୍ପର୍ଶ ରହିଥିଲେ, ବାଟଟା ବିଷୟରେ କଦାପି କୌଣସି ଅସୂୟା ଉପୁଜିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେପରି ମୋ' ବାଟରେ ଯାଉଛି, ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆପଣା ଆପଣାର ବାଟରେ ଯାଉଛନ୍ତି, —ଏହି କଥାଟି ଯଥାର୍ଥରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହିଁ ନିଷ୍ପନ୍ନ କରିବ,—ଏକ ସଖ୍ୟଭାବ ଜାଗ୍ରତ କରି ଆଣିବ । ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ପଥଚାରୀ, ସିଏ ଅସୂୟା ଲାଗି ସମୟ ପାଇବ କୁଆଡୁ ? ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଆଜି ଏତେ ବେଶୀ ଅସୂୟା ଦେଖି ମନେହୁଏ, ହୁଏତ ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣାର ବୋଲି କହି ପାରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ହିଁ ନାହିଁ ।

୩୧।୩।୮୨

ବେଳେବେଳେ ମନେହୁଏ, ମୁଁ ପୃଥିବୀର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ମୋଟେ କିଛି ହେଲେ ଭାବିବି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିବି । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ପୃଥିବୀ ଯେପରି ଭାବରେ ଚାଲୁ ବୋଲି ମୁଁ କଳ୍ପନା କରୁଛି, ମୋ'ର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।

ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ' ସ୍ୱପ୍ନର ଭବିଷ୍ୟତଟିକୁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ବଞ୍ଚିବି । ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରେ ଯେଉଁଭଳି ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଉ ବୋଲି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ମୋ'ର ବର୍ତ୍ତମାନର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ଯଥାସମ୍ଭବ ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ଆଧାରିତ ହୋଇ ରହିବ । ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଆଚରଣ ପ୍ରଧାନତଃ

ତାହାଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବ । କାଲିର ପୃଥିବୀ ସବୁ ଆଜିଠାରୁ ଗଢ଼ା ନହେବ, ତେବେ ସେହି କଳ୍ପିତ ପୃଥିବୀ ଧ୍ରୁବତ ଆଦୌ କେବେହେଲେ ଗଢ଼ାହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସମାଜ-ପରିବର୍ତ୍ତନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଯେତେ ଯାହା ଚିନ୍ତା କରୁଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନର ଭୂମି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ କରାଇବି । ତେବେଯାଇ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ତେବେଯାଇ ଉଚିତ ବିବେକର ସହିତ ମୋ'ର ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚି ପାରିବି ଏବଂ ତେବେଯାଇ ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କିଛି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ମୋ'ର ସତକୁ ସତ ଅଧିକାର ରହିପାରିବ । ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ଆମର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନଟି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯାବତୀୟ ଭବିଷ୍ୟତ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବ । ଭବିଷ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଅଚାନକ ଭାବରେ ଆକାଶରୁ ଆସି ଖସି ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ହିଁ ବିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଆପଣାର ମୂଳବାସନା ଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଗଢ଼ିବ ।

୧ । ୪ । ୮୨

ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଖେଳନା ଯେ ଆମେ କେତେକଜଣ ତାକୁ ନେଇ ଖେଳିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଥିବୁ ? ନୂଆ ଓଡ଼ିଶା ଗଢ଼ା ହେବାର ପଚିଶିତିରିଶି ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଦରିଦ୍ରର ଅର୍ଦ୍ଧପଶୁର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିବେ ଓ ଆମେ କେତେଜଣ ଖାଲି ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ବିଷୟରେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବୁ ଓ ସବୁପ୍ରକାରର ପୁରୁଣା କୌଶଳ ସହିତ ଏଠି ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କର ଶୋଷଣ ହିଁ କରୁଥିବୁ ?

ଓଡ଼ିଶାରେ ଓଡ଼ିଶା ନାମରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏପରି ଅଫିମ ଖିଆ ହୋଇ ରଖାଯାଉଛି ଯେ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ସବୁଦିନେ ଦେଖୁଛୁ, ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖୁଛୁ,—ଅଥଚ ପ୍ରାୟ ନିର୍ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ । ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର କୌଶଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ବିବେକହୀନ ହୋଇ ରହିଥିବା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଆମେ ଏତେବେଶୀ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ ଯେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାରୁଣ ଭାବରେ ନିର୍ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ । ଗୋଟିଏ ସମଷ୍ଟିକୁ ସମୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଆକାଙ୍କ୍ଷାଯୁକ୍ତ କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ କେବଳ ବକ୍ତୃତା ଛଡ଼ା ଯେ ଅଧିକ ଅନେକ କିଛି ଦରକାର, ଅର୍ଥାତ୍, ସବାଆଗ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ଗୋଟିଏ ସମଷ୍ଟି ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବା ଗୋଟାଏ ହୃଦୟ ଦରକାର, ସେକଥାଟା ଆମ ଅନେକଙ୍କର ସତେଅବା ମୋଟେ ମନେ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଅସଲ କଥାଟା କହିବାଲାଗି ଆଜି କୌଣସି ନେତୃତ୍ୱ-

ବି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଆପଣାର କୂପଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ କେଡ଼େ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ଶୋଭାମସ୍ତ ଦିଶୁଛନ୍ତି,—ଅଥଚ ରାଜ୍ୟଟାଯାକ କେଡ଼େ ନିରର୍ଥକ ହୋଇ ରହିଛି । ଏମାନେ କେହି ଅଥଳ ସ୍ୱପ୍ନଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

୬ । ୪ । ୮୨

ଓକିଲମାନେ ସାହିତ୍ୟ କରିବାରେ ଆଦୌ କାହାରି କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଓକିଲ ତା'ର ଓକିଲାତି-ବୁଦ୍ଧିକୁ ଛାଡ଼ି ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିବା ଉଚିତ । ସାହିତ୍ୟର ଅନୁରାଗୀ ହୋଇ ତା'ର ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର, ଓକିଲର ଓକିଲାତି-ବୁଦ୍ଧି ଗୁଡ଼ାକ ଯେତେବେଳେ ଝପ ପଶି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଯାଇ ଚରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟର ଇଜ୍ଜତ ଯାଏ, ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଥିବା ଓକିଲମାନଙ୍କର ବି ଆଦୌ କୌଣସି ଲାଭ ହୁଏନାହିଁ ।

ଅର୍ଥାତ୍, ଓକିଲାତି ପରି ସାହିତ୍ୟ ମୋଟେ ଗୋଟାଏ ଧନ୍ଦା ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଜୀବନଦର୍ଶନ । ଦିନଯାକ ଓକିଲାତି କରି ରାତିରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ କରିପାରେ ସତ, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟକୁ ସତକୁ ସତ ମନ କଲେ ଆପଣା ଜୀବନର ସମଗ୍ର ଦର୍ଶନଟି ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟଧର୍ମର ଅନୁରୂପ କରି ଆଣିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଓକିଲାତି ବୁଦ୍ଧି ପଶିଲେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଓକିଲ ତଥାପି ଓକିଲ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ବୋଲି ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଡ଼ାକ ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବଢ଼େନାହିଁ, ଭିତରର କଠିନତାଗୁଡ଼ାକ ଏତେ ଟିକିଏ ବି କୋମଳ ହୁଏନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସି ମଣିଷ ଏତେ ଟିକିଏ ବି ବଦଳି ନଥାଏ । ସିଏ ସତେଅବା ପାରିଧି କରିବାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆସି ପଶିଥାଏ । ତା'ର ସେହି ପାରିଧିର ଭୂମିକା ଭିତରେ ସିଏ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ରଜା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ସାହିତ୍ୟକ ସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ ସତେଅବା ଶିକାରର ପଶୁ ପରି ଦେଖୁଥାଏ । ଏମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ସାହିତ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଆମେ ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରମାଦ ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ୁ । ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସାହିତ୍ୟକ ହୃଦୟଟି ପ୍ରମାଦ ଗଣେ । ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

୩ । ୪ । ୮୨

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ନାକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଯେ ଆମ ଭିତରେ ଏତେ ବେଶୀ ଦୂରତା ଏବଂ ଏତେ ବେଶୀ ବିଦ୍ୱେଷ ରହିଛି, ସେଇଥିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଉଛି ଯେ, କେବଳ ସାହିତ୍ୟଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯାହା

ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଆମେ ସାଧାରଣତଃ ଭାବୁଛୁ, ତାହା ମୋଟେ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ବିବେକ ହିଁ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ହେବ —ଜୀବନର ଓ ଚେତନାର, ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଓ ଅନୁରାଗର ସମଗ୍ର ଦ୍ୱାରଟି ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଯାଇ ସେସବୁ ହେବ । ସମ୍ଭବତଃ ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭୂମିଟିଏ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ସେକଥା ହେବ । କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ସେହି ଭୂମିଟିକୁ ମୋଟେ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅନୁରାଗକୁ ଆମର ଭୂମି ଓ ଆମର ଚକ୍ଷୁରେ ପରିଣତ କରି ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଗଲେ ହୁଏତ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମର ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟ ଅଧିକ ଅନୁରାଗ, ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଏବଂ ଅଧିକ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ ଲାଗି ବାଟ ଫିଟାଇଦେଇ ପାରିବ ।

ତେଣୁ, ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ଆମଘର କେତେଟା ଅନୁରାଗହୀନ ମଣିଷଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ି ଆମକୁ ହୁଏତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନୁରାଗହୀନ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ରାକ୍ଷସର ହାତରେ ପଡ଼ି ସାହିତ୍ୟ ରାକ୍ଷସୀ ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ାକର ହିଁ ପୂରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ସାହିତ୍ୟ ଥିବ, ଅଥଚ ଚାରିଆଡ଼େ ଅନ୍ଧାର ପୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିବ, ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଈର୍ଷା ଚହଟିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ସାମୂହିକ ଉଭୟ ପ୍ରକାରର ଈର୍ଷା ସୁବର୍ଣ୍ଣଚିତେଇ ପରି ହୋଇ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଚକଚକ ଅଥଚ ଖୁବ୍ ପ୍ରାଣହୀନ କରି ରଖିଥିବ । ଆମ ଅନେକଙ୍କର ସହଯୋଗ ସହିତ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଏବେ ହୁଏତ ସେହିପରି ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରୁଛି ।

୪ । ୪ । ୮୬

ସାହିତ୍ୟ ଘର ଭିତରେ ଥାଉ, ସାହିତ୍ୟ ଆମ ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ଥାଉ, ଆମ ଆନ୍ତରିକତା ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ହିଁ ରହିଥାଉ । ସାହିତ୍ୟ ଦାଣ୍ଡକୁ ନଯାଉ । ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାକୁ ଲୋଡ଼ୁଛୁ, ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ହିଁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯାଉ । ପରସ୍ପର ସହିତ ଯେଉଁ ଖିଅଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ି ପାରିଥିଲେ ସବୁ ମଣିଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପରି ଲାଗନ୍ତି, ସେହି ଖିଅଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଦେଖାଯାଉ, ଦାଣ୍ଡକୁ ସଂକ୍ରାମିତ ହେଉ । ସେହି ଖିଅଗୁଡ଼ିକର ଦର୍ପଣରେ ହିଁ ଆମର ଯାବତୀୟ ପରିଚୟ ଆପଣାକୁ ଘୋଷିତ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ ।

ଯେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ାକୁ ଓ କୁମ୍ଭାଗୁଡ଼ାକୁ ମନ ନକରି ଆକାଶକୁ ମନ କରେ ଓ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ମନ କରେ, ପରସ୍ପର ସହିତ ସାହିତ୍ୟର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ଏବଂ ସଂସର୍ଗର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାଟି ହିଁ

ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ସାହିତ୍ୟ ହିଁ ଆମର ସମଗ୍ର ପରିଚୟ ହେଉ । ଆମର ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାବରୀୟ ଅସମ୍ପୃକ୍ତିକୁ ଆମର ସାହିତ୍ୟବାସନା ହଜମ କରି ପାରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଅସମ୍ପୃକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଁ ଭିତରର ଖୁସିଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆମକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହେବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତୁ । ସେହି ଖୁସୀ ହିଁ ଆମର ଏହି ସଂସାରକୁ ବଦଳାଇବ, ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ କରାଇବ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ ସେହି ଅସଲ ଖୁସୀଟିର ଜନନୀ ହେଉ ।

୫ । ୪ । ୮୨

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅତ୍ୟାସକ୍ତି ସହିତ ଠାକୁରଙ୍କର ପୂଜା କରୁଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ପୂଜାର ବିଧିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସତେ ଅବା ଜୀବନର ମନ୍ତ୍ର ପରି ମାନିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେ ଯେପରି ସେହି ଅନୁପାତରେ ଆତ୍ମୀୟତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ନିଜ ଠାକୁରଟିକୁ ନେଇ ଆପଣାର କେତୋଟି ନିଭୃତ ଗାତ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ଓ ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଏକାକୀ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ଆମର ଏଠି ମନ୍ଦିର ବଢ଼େ, ମନ୍ଦିରର ପାହାଚଗୁଡ଼ାକ ମର୍ମର ପଥରରେ ଛୁଆ ହୋଇ ରହନ୍ତି; ସେଠାରେ କେତେ ଦର୍ପରେ ଘଣ୍ଟା ବାଜେ, ଠାକୁରମାନେ କେତେ ଦାମିକା ଲୁଗା ଏବଂ ଗହଣାମାନ ପିନ୍ଧି ଖୁବ ଶୋଭାବନ ଦିଶନ୍ତି,— ମାତ୍ର ଆତ୍ମୀୟତା ହ୍ରାସ ପାଇ ଯାଉଥାଏ । ମଣିଷମାନେ ଆଉ ମୋଟେ ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏପରିକି, ସେମାନେ ଠାକୁରଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଦେଖି ପାରିବାର ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାର ଠାକୁରଙ୍କୁ କଳି କରି ରଖନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକୁଟିଆ ସମ୍ପର୍କ ରଖିଥାନ୍ତି ।

ଠାକୁରଙ୍କୁ ଅସଲ ଦେଖିବା ହେଉଛି ତାଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଦେଖିବା । ତାଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥରେ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ତାଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବା,—ଆମ ପରସ୍ପରକୁ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଥିବା ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିବା, ସେହି ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳ ଭାବରେ ଆମର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ବ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ କରୁଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବା । କି ହୁଦିଆ ସବୁ ମନ୍ଦିରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଏହି ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥ ସମଗ୍ରତାକୁ ହିଁ ଅସଲ ମନ୍ଦିର ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ମୋ' ଭିତରେ ଯେଉଁଠି ଏହି ସବୁକିଛି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ମୋ' ସହିତ ଗଅଁଠା ହୋଇ ରହିଛି, ମୁଁ ସେହିଠାରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିବି ।

୬।୪।୮୨

ଫକ୍‌ଲାଣ୍ଡ୍ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜକୁ ମୋ’ର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି କହି ଇଂଲଣ୍ଡ ତାକୁ ଆକ୍ରମଣକାରୀ ଆଉଗୋଟିଏ ଦେଶ ହାତରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ଯୁଦ୍ଧଜାହାଜ ପଠାଇଲାଣି । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଯିବ । ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତିର ପୃଥିବୀ ବୋଲି ଯାହାକୁ କୁହାଯାଏ, ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାରର ଯୁଦ୍ଧଭୟ ଘୋଟି ରହିଥିବା ସମୟରେ ସେହି ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥ ନିର୍ଜନାଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବ, ତାହା ସତେଅବା ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଗୋଟାଏ ଘଟଣା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଅନ୍ତତଃ, ଯେଉଁ କାରଣରୁ ସେଠାରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବାକୁ ଯାଉଛି, ସେଇଟା ହେଉଛି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଊନବିଂଶ ବା ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଏକ କାରଣ ।

ଭାଗ୍ୟକୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରାଜପଦ ରହିଛି । ସେହି ରାଜପଦରେ ଆଦୌ କୌଣସି କ୍ଷମତା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରକୃତ ଶାସନଭାରରେ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ଆପଣାକୁ ହୁଏତ ସେଇଥି ଅଂଶେ ଠିକ ରାଜା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଏଡେ ବଡ ପୃଥିବୀରେ ସେମାନଙ୍କର ଯୋଉଠି ଚେନାଏ କିମ୍ବା ଅଧାଏ ଜାଗା ରହିଛି, ସେମାନେ ତାହାକୁ ଆପଣାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଜ୍ଞାନରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଓ ତାହାର ରକ୍ଷା କରିବାଟାକୁ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ମନୋଭାବରେ ଶାସକମାନେ ସଚରାଚର ଯୁଗଗୁଡ଼ାକର ଅନେକ ପଛରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଶେଷତ୍ୱ ଯେ, ଇଂଲଣ୍ଡ ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଏହି ଧାରୀରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ପଛରେ ଯାଇ ଭିଡ଼ିଥାଏ । ଫକ୍‌ଲାଣ୍ଡ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଯେ ଆପଣାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟସ୍ୱାର୍ଥ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଏକ ସୁଯୋଗ ଦେଲା, ସେଥିଲାଗି ହେତୁ ଅନାମଧେୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହି ଦ୍ୱୀପକୁ ହିଁ ଭାଗ୍ୟବାନ ବୋଲି କହିବା ।

୭।୪।୮୨

ବକ୍ତୃତା ଦେବାରେ ଯଦି ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ତେବେ ଆମେ ନୀରବ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବା ଆଉ କେତେବେଳେ ? ନୀରବ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆଦୌ କୌଣସି କୋଳାହଳ ନକରି ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଥଳଟିର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବା ଓ ସେହି ସ୍ଥଳଟିକୁ ଆପଣାର ଅସଲ ପିଣ୍ଡ ଓ ଅସଲ ପ୍ରେରଣାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ବଦଳି ବଦଳି ଯିବା । ବଦଳି ଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉନ୍ନତ ହେବା, ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିବା ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କାମରେ ଲାଗିବା ।

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା କୌଣସି ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକ ସକାଶେ ମୋଟେ କାମରେ ନଲଗାଇବାକୁ ହିଁ ମନ କରି ବସୁ, ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସବୁଯାକ ବୁଦ୍ଧି ଓ ସବୁଯାକ ସମୟକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଆମେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାରେ ଲାଗିଯାଉ । ଆପଣାର ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଇବା ସତେ ଯେପରି କୌଣସି ନା କୌଣସି ଜାଗାରେ ବାନ୍ଧି ରହି ଯାଉଥିବା ପରି ଆମେ ବକ୍ତୃତାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସବୁକଥା ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ବାହାରୁ । ଅଥବା, ଆପଣାର ମୋଟେ ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଯାଇ ପାରୁନାହିଁ ବା ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ସମ୍ମତ କରାଯାଇ ପାରୁନାହିଁ, ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ପରାଜୟବୋଧ ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଜୟ କରି ସାରିବା ପରେ ଆମେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ବୁଝାଇବାରେ ଲାଗିଯାଉ । ଭଲକି ଭଲ ଶବ୍ଦ କହୁ, ଭଲକି ଭଲ ଆତୁରତା ସହିତ ସେଗୁଡ଼ାକୁ କହୁ ଓ ସେଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ନିଜ ଭିତରର ଭଲକି ଭଲ କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ପରସ୍ପର ପାଖରେ ବକ୍ତୃତା ନଦେଇ କ'ଣ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝାଇ ପାରନ୍ତୁନାହିଁ, ପରସ୍ପରର ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ ପାରନ୍ତୁନାହିଁ ? ବକ୍ତୃତାଗୁଡ଼ାକୁ ଶୁଣିଲାବେଳେ ମୁଁ ଏହିସବୁ କଥା ଭାବିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, – ବାଟ ଭୁଲି ହିଁ ଅସଲ ଦୁଃସ୍ଥିତି ମିଳି-ପାରିବ ଓ ଅସଲ କାତରତାଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହେବ ବୋଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମନେ ମନେ କାକୁତି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୮ । ୪ । ୮୨

ସରକାର ଆଗ ନିୟମଗୁଡ଼ାକୁ ରଖିବେ, ତା'ପରେ ଯାଇ ଦେଶର କଲ୍ୟାଣ କରିବେ । ଦେଶର କଲ୍ୟାଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ଯେ ଚଳି ଆସିଥିବା ନିୟମଗୁଡ଼ାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼େ, ସରକାର ସେହି କଥାଟିକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ହୁଏତ ସେହି କଥାଟି ବୁଝିବାକୁ ମୋଟେ ତିଆରି ବି ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ ।

ଶିକ୍ଷା ନାମରେ ସରକାର ଯୋଉସବୁ ନିୟମ ତିଆରି କରି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ଯେଉଁ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ନିଜର ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଚଳାଉଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଶିକ୍ଷାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିଳଷିତ ଅଗ୍ରଗତିଟି ଆଦୌ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଆଖି ଆଗରେ ହିଁ ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଥିବା ପରି ଅଶିକ୍ଷାଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏବଂ ସରକାର ତଥାପି ନିୟମଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପବିତ୍ର ବୋଲି ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ଓ ସେହିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ନୂଆ ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅଭିଳାଷ ରହିଥିଲେ କର୍ତ୍ତାମାନେ ସେହିପରି ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ହୃଦୟ ନଥିବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ

ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଥିବା ଅବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଏକ ନୂତନ ଅନୁରାଗ ଓ ନୂତନ ପବନ ଲାଗି ବାଟ ଗୁଡ଼ିଦେବାକୁ ତଦନୁରୂପ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବା ଦରକାର । ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଇ ପାରିବାଲାଗି ମଣିଷକୁ ଯେପରି ଅସହାୟ ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼େ ଓ କେବଳ ଆପଣାଟିକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ସବୁକିଛି ଲାଗି ଆଖି ବୁଜିଦେବାକୁ ପଡ଼େ, ସେହି ଅସହାୟତାକୁ ଜିତି ପାରିବାକୁ ହେଲେ ମଣିଷର ସବାଆଗ ଏକ ସମ୍ମାନବୋଧ ରହିଥିବା ଦରକାର । ଏହି ସମ୍ମାନବୋଧ ଆମର କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ କିଏ ଆଣିଦେବ ?

୯ । ୪ । ୮୨

ମୁଁ ଖୁସୀ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, "ଆପଣ ଏବେ କ'ଣ ଲେଖାଲେଖି କରୁଛନ୍ତି ?" ସିଏ ହସି କରି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ଲେଖିବି କାହିଁକି, ଲେଖିଲେ ଲାଭ କ'ଣ ହେବ, କାହାପାଇଁ ଲେଖିବି ?" ସେହି ହସଟା ଯେ ମୋ'ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ହସଟା ଯେ ସାହିତ୍ୟଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା; ସେକଥା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତାହା ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ତାଙ୍କ ନିଜଲାଗି ହିଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସିଏ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖି, ଅର୍ଥାତ୍ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଦେଇ ତା' ବଦଳରେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ପାଇବାକୁ ଯେ ଆଶା କରୁଥିଲେ ସେକଥା ସେଇ ଜାଣନ୍ତି । ସେହି କଥାଟିକୁ ସିଏ ହୁଏତ ପାଇ ପାରିଲେନାହିଁ ବୋଲି ନିଜ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଏତେ ରାଗ ଏବଂ ତେଣୁ ସଂସାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଏତେ ଅଭିମାନ ଓ ଅଭିଯୋଗ । ମଣିଷର ଭିତରଟା ଯେତେବେଳେ ସବୁଜ ଥାଏ, ରସବନ୍ତ ଥାଏ,—ଯେତେବେଳେ ସକଳ ବାସନା ଉପରେ ସହୃଦୟ ବନ୍ଧୁଟିଏ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରି ବସି ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ, ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିଲେ କ'ଣ ଲାଭ ହେବ ବା କାହା ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବି ବୋଲି କେହି କଦାପି ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଅଧିଳ ଲାଭଧରିଟି ସହିତ ସୃଷ୍ଟି ଲାଗିଥାଏ ବୋଲି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲାଭ କଥା ମୋଟେ ମନେ ପଡ଼ିନାହିଁ ।

ସେହି ସୃଷ୍ଟି ଛୁଟି ଆସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ହିଁ ଜରାଗ୍ରସ୍ତ ହେବାକୁ ହୁଏ, କେତେ ପ୍ରକାରର ବୈରାଗ୍ୟ ଆସି ଆପଣା ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଦର୍ଶନ ଏବଂ ସ୍ପର୍ଶନକୁ ସତେଅବା ନିରର୍ଥକ ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେତିକି-ବେଳେ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକ ହସରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକିବେଳେ ଆପଣା ବ୍ୟତୀତ ସଂସାରଯାକରେ ଆଉ କେହିହେଲେ ଦିଶନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଯୁଗ ପରେ ଆଉ ଏ ଯୁଗ ରହିଛି, ଘରପାଖର ଏହି ଧୂଳିଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଆକାଶ ରହିଛି ବୋଲି ମୋଟେ ଅନୁଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

୧୦।୪।୮୨

ଜୀବନରୁ ଅବସର ନେବା ପୂର୍ବରୁ ଆମ ନେତାମାନେ କେବେହେଲେ ରାଜନୀତିରୁ ଅବସର ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହାନ୍ତି । ରାଜନୀତି କହିଲେ ଯଦି ସେମାନେ ଦେଶ ପାଇଁ, ସମାଜ ପାଇଁ ଆପଣାର ସବୁ ଶକ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବୁଝିଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ଆମ ନେତାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କେତେ ମହାନ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ରାଜନୀତି କହିଲେ ଏମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଜଣେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କ୍ଷମତାରେ ଯାଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ବୁଝୁଛନ୍ତି । ଥରେ ମଣିଷମାଂସ ଖାଇଲେ ବାଘମାନେ କୁଆଡ଼େ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ମୋଟେ ଭଲ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ କ୍ଷମତାକାମୀ ନେତାମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଖାଲି ମଣିଷମାଂସ ହିଁ ଚାଖି ଆସିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ରାଜନୀତିରୁ ବାହାର ଆଉକୁଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରୁନାହାନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ପଥ ନିତ୍ୟ ସିଂହାସନଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ବଳାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ଭିତରର ସିଂହାସନଟିରେ ବୋଧହୁଏ ଆଦୌ କେହି ବସିନଥିବେ । ଭିତରେ କୁଆ ଉଡ଼ିଲେ ମଣିଷ ବାହାରେ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ଏହିମାନଙ୍କ ପରି ହିଁ କାଙ୍ଗାଳ ହୋଇଥାଏ, ଉଗ୍ର ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ହୋଇଥାଏ । ମଣିଷ, ଅର୍ଥାତ୍ ସୁସ୍ଥ ମଣିଷ, ଯେଉଁଠି ନିଜଭିତରେ ରହିଥିବା ସିଂହାସନଟି ଉପରେ ଯାହାକୁ ନେଇ ବସାଇଥାଏ, ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ହିଁ ବାହାରେ ନିଜକୁ ନାନାକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରେ । ତେଣୁଯାଇ ସେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସୁସ୍ଥତାର କାରଣ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ଯିଏ ଭିତରେ କେବେହେଲେ କାହାକୁ ନେଇ ବସାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ, ସିଏ ବାହାରେ ଆତୁରଙ୍କ ପରି ଯାହାକିଛି କରେ, ତଦ୍ୱାରା କେବଳ ପ୍ରମାଦର ହିଁ ସଂକ୍ରମଣ ହୁଏ, ଅସୁସ୍ଥତାର ସଂକ୍ରମଣ ହୁଏ ।

୧୧।୪।୮୨

ପରସ୍ପ ପରସ୍ପ ପାଖ ହେବା,—ତାହାହିଁ ଜୀବନ । ପାରହେବାକୁ ମନ କରିବ, ଆଉଗୋଟାଏ ଗଣ୍ଠି ପକାଇବା ଲାଗି ଏହି ଗଣ୍ଠିଟିକୁ ଫିଟାଇବା,—ତାହହିଁ ମରଣ । ସେହି ମରଣ ବାଟ କାଟିଦିଏ, ବାଟ ଦେଖାଇଦିଏ । ଏ ପାହାଚଟି ଯେପରି ଆର ପାହାଚଟି ଆଡ଼କୁ ହାତ ଧରି ଉଠାଇ ନେଇଯାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଅନେକ ମରଣ, ତେଣୁ ଅନେକ ଜୀବନ ।

ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ମରି ଶିଖିଲୁନାହିଁ, ସେହିମାନେ ହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ମରଣର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଲୁ,—ନାନା ଅସୁନ୍ଦରତାର ବାହକ ହୋଇ

ରହିଲୁ । ଆମେ ଏହି ସଂସାରଟାକୁ ବଡ଼ ଅବଜ୍ଞା କରି ଦେଖିଲୁ । ସେଠି ଆମେ ହିଁ ସତେଅବା ସାରା ପୃଥିବୀର ସବୁଯାକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଓ ସବୁଯାକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଭୋଗିବା-ଲାଗି ଜିଦ୍ ଧରି ରହିଲୁ ଓ ତେଣୁ ଜୀବନଟାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଜୁଗୁପ୍ସାରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଲୁ । ଲୁଚି ରହିବାଟା ଯଦି ଆଧୁନିକତା ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମେ କୋଉଦିନୁଁ ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ସାରନ୍ତୁଣି । ଭାରତବର୍ଷ ଏପରି ଏକ ଦେଶ, ଯେଉଁଠାରେ କି ବୃଦ୍ଧାମାନେ, ନଷ୍ଟବୀର୍ଯ୍ୟମାନେହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କୃପଣ ହୁଅନ୍ତି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି, - ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କହି ଗୌରବ ଦେଇ ତା ପାଇଁ ଆସିଥିବା ଧର୍ମାର୍ଥିକୁ ଭୋଗ କରିବାଲାଗି ମନ କରନ୍ତି । ନିଜେ କାହିଁହେଲେ ଗୁଡନ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ସକଳ ପାଖାଚଉଠାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଅଟକାଇ ରଖିଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ, ଏମାନେ ନିଜ ଭିତରକୁ କେବେହେଲେ ପଶି ପାରିନାହାନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରକୁ କେବେହେଲେ ବାଟ ପାଇନାହାନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ବାହାରେ ଏପରି ଭାବରେ ହିଂସୁକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସାର୍ଥକତା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ବୁଝି ଦେବାଲାଗି ପିଲାମାନେ କେବେ ସଂକଳ୍ପ କରି ବାହାରିବେ କେଜାଣି ?

୧୨ । ୪ । ୮୨

ବାହାର ସଂସାରରେ ଯେଉଁପରି ଏକ ବାସ୍ତବତା ରହିଛି, ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଆପଣାର ନାନା ଅନ୍ତର୍ବେଗ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିକୁ ନେଇ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ବାସ୍ତବତା ରହିଛି । ବାହାର ସହିତ ଭିତରର ଅନେକ ସମୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସଙ୍ଗତି ରହୁନାହିଁ । ତେଣୁ, ଭିତର ପାଖରେ ବାହାରଟା ପ୍ରାୟ ଅସ୍ୱୀକୃତ ଓ ବେଶ୍ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ବାହାର ପାଖରେ ଭିତରଟା ମଧ୍ୟ ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମ ଜୀବନର ଅନେକ ଜୁଗୁପ୍ସା ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଛି ।

ଏହି ସବୁକିଛିର ଆହୁରି ତଳକୁ ହୃଦୟ ରହିଛି ଏବଂ ଆମ ବାହାର ଏବଂ ଭିତର ଦୁଇଟିଯାକକୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ରରେ ସମ୍ଭାଳି ଧରିବା ସକାଶେ ସେହି ହୃଦୟ ପାଖରେ ହିଁ ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ ରହିଛି । ଆମେ ସେହି ହୃଦୟକୁ କବାଟ କିଳି ରଖିଛୁ । ଆମ ହୃଦୟ ଆମର ଚତୁରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଧରି ପକାଇଦେବ ବୋଲି ହୁଏତ ଆମେ ତାକୁ କବାଟ କିଳି ରଖିଛୁ । ତେଣୁ, ବିକଳ୍ପରୂପେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଉଗ୍ର ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ସାର କରି ରଖିଛୁ । ଭାବପ୍ରବଣତା ଅର୍ଥାତ୍ ଭାବର ଅଭାବ । ହୃଦୟଟି କୋଉ ତଳେ ଅପଚରା ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କେତେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ । ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପ୍ରବଳ ତାଡ଼ନା

କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା ମିଛ କେତେ କେତେ ବନ୍ଧକୁ ଆମେ କେତେ ଅପଶକ୍ତିର ପ୍ରଚଣ୍ଡତା ଦେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ତେଣୁ, ଜୀବନକୁ ଏକ ସନ୍ତାପ ବୋଲି ହିଁ ଅଙ୍ଗୀକରିଅଛୁ । ଜୀବନ ଯେ ଆନନ୍ଦରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ, ଅର୍ଥାତ୍, ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା ଓ ନିର୍ଭୟତାରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ, ସେହି କଥାଟିକୁ ଥରେ ଭାବିବାକୁ ହିଁ ଆମକୁ ଭୟ ଲାଗୁଛି । ଆମ ହୃଦୟକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି-ଦେଲେ ଆମ ବାହାର ଆଉ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା,—ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନ ସହିତ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ମିତ୍ରତା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା । ତା'ପରେ ଯାଇ ଆମ ଭିତରର ଅଚଳ ବନ୍ଦିଟି ବାହାରେ ଥିବା ବୃହତ୍ତର ଜୀବନଟି ସହିତ ପ୍ରକୃତ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିପାରନ୍ତା ।

୧୩ । ୪ । ୮୬

ଉଦ୍‌ବୋଧକ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ, ଯେକୌଣସି ଜାତି, ଦେଶ ଓ ସମାଜର ଜଗତକୁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ ହେଉଛି ତା'ର ସାହିତ୍ୟ । ମୁଁ ତ ହୁଏତ ଠିକ୍ ଓଲଟା କଥାଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହିବି । ମୁଁ କହିବି, କୌଣସି ଜାତି, ଦେଶ ଓ ସମାଜକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ଜାତି, ଦେଶ ଓ ସମାଜରୂପେ ଗଢ଼ିବାର ପ୍ରୟାସରେ ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସାଧନ । କାରଣ; ଯେକୌଣସି ଜାତି, ଦେଶ ଓ ସମାଜର ଜଗତକୁ ତା'ର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ ହେଉଛି ତା'ର ମଣିଷ,—ନିର୍ଭୀକ ମଣିଷ, ସହଜ ମଣିଷ ଏବଂ ଆଦର୍ଶଯୁକ୍ତ ମଣିଷ । ଏହିପରି ମଣିଷ ଗଢ଼ିବା ବାଟରେ ଯେକୌଣସି ଦେଶରେ ସାହିତ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅନେକ ସହାୟତା କରିପାରିବ ।

ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହିତ୍ୟ ଏହି କଥାଟିକୁ ମୋଟେ କରେନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଭୁଲିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ପଳାଇ ଯିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଓ ନିର୍ମମ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ସେତେବେଳେ ଲେଖା ହେଉଥିବା ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଭାରି ଖୁସିରେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଏବଂ ତାହାକୁ ନେଇ କେତେକ ଲୋକ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ସୁସଜ୍ଜିତ ଘରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକୁ ହିଁ ଭୋଜ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଲାଗିଥା'ନ୍ତି । ଏହା ସଂସ୍କୃତି ନୁହେଁ, ଏହା ବ୍ୟାଧି । ସେହି ବ୍ୟାଧିରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟ ମଣିଷଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ;—କ୍ରମଶଃ ଖର୍ବ ଖର୍ବ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଆମର ଏହି ସଂସାରରେ ଅଧିକ ସାହସ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ତେଣୁ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତା ଆଣିଦେବାରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ । ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅବିଶ୍ୱାସ ହେତୁ ହିଁ ଆମର ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ଅଧିକତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାକୁ ହିଁ

ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି ! ସେମାନେ ଆମ ଗୁଣମାନଙ୍କରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଗାଢ଼ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ ବି ମରି ମରି ଯାଉଛନ୍ତି ।

୧୪।୪।୮୨

ଧର୍ମ ବିଷୟରେ କାଲି ଯେଉଁମାନେ କେତେ କେତେ ଉତ୍ସାହରେ କେତେ ଗଲତ୍ ଧର୍ମ ହୋଇ କହି ଯାଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହୁଏତ ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଧର୍ମଚେତନା ନ ଥିଲା । ଅଥଚ, ପ୍ରଥମତଃ ଧର୍ମଚେତନା ବିଷୟରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିବାଲାଗି ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା ।

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଚେତନାଟି କଥା କହୁଥିଲା, ତାହା ସତେଯେପରି ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଚେତନା । ସେଇଟା ହେଉଛି, ମୁଁ କେତେ ଜାଣିଛି, କେତେ ଆୟତ୍ତ କରିଛି, ସେଇଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତାପ ସହିତ ଦେଖାଇ ହେବାର ଚେତନା । ଏବଂ, ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ, ସେଇଟା ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅଧର୍ମର ହିଁ ଚେତନା । ଭିତରେ ଅସଲ ଧର୍ମର ଚେତନା ଯେତିକି ଯେତିକି ଭୂଇଁଟିଏ ପାଇଥିବ, ସେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ହିଁ ଦେଖାଇ ହେବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି କମି କମି ଯାଉଥିବ । କେବଳ ମସ୍ତିଷ୍କଟା ନୁହେଁ, ହୃଦୟଟା ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବ ଓ ତେଣୁ କଥା କହି ପାରୁଥିବ । ଆପଣାର କଥାରେ ବିନୟ ପୂରି ରହିଥିବ, ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ପୂରି ରହିଥିବ । ଆପଣାର ବକ୍ତବ୍ୟଟା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅବିର ପକାଇ ଅନ୍ଧ କରିଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କର ସଖ୍ୟ ଲୋଡ଼ୁଥିବ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଚେତନାର କଥା କହି ହେବ । ସଂସାର ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଯେଉଁ ବସ୍ତୁଟି ରହିଛି, ଓ ତାହା ନାନାପ୍ରକାର ଚେତନା ଦ୍ୱାରା ଯେପରି ପରିଚାଳିତ ଏବଂ ପରିପ୍ରେରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି,— ସିଏ ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣାର ଚେତନା ଦେଇ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବ, ସିଏ କଥା କହିଲାବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଉପ୍ରକାରେ ହେବ, ଅନ୍ତତଃ ଏଭଳି କଦାପି ହେବନାହିଁ । ସିଏ ଚେତନାର ବଢ଼ିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, କୋଳାହଳ ବଢ଼ାଇବାକୁ ମୋଟେ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇବ ନାହିଁ ।

୧୫।୪।୮୨

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଜୀବନକୁ ଦେଖି ପାରିବା ଉଚିତ । କିଏ କେତେ ଛଦ୍ରମ ଓ ସୁନ୍ଦର କରି ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟଦେଇ ଜୀବନର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପାରିଛି, ସେଥିରୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କିଏ ଜୀବନରେ କେତେ ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ପାରିଛି, ଅପଣାକୁ ଏହି ସମଗ୍ରଟି ସହିତ ଯଥାର୍ଥରେ ସଂଯୁକ୍ତ ଓ

ଏକାତ୍ମ କରାଇଦେଇ ପାରୁଛି, ଜୀବନ ପାଖକୁ ଆସି କିଏ କେତେ ପରିମାଣରେ ଆପଣାର କୃତ୍ରିମତା ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରତାଗୁଡ଼ିକୁ ପରିହାର କରି ପାରୁଛି, ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ବିଚାର ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ ।

ସମସ୍ତେ ଗୋଟାଏ କାରଣରୁ ହିଁ କଦାପି ସାହିତ୍ୟକୁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । କିଏ ଯଥାର୍ଥରେ ଜୀବନକୁ ଲୋଡ଼େ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟକୁ ଲୋଡ଼େ । ଆଉ କିଏ ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଏନାହିଁ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟକୁ ଲୋଡ଼େ । ଆଉ କିଏ କିଏ ଜୀବନ ଅପେକ୍ଷା ସାହିତ୍ୟକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଲୋଡ଼ନ୍ତି । ଏମାନେ କଦାପି ଏକା ସାହିତ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ ଆପଣାର ଗାତଟି ଭିତରକୁ ପଳାନ୍ତି, ଆଉ କେହି ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ ଗୋଟାଏ ଏତେବଡ଼ ଆସନ ତିଆରି କରି ତାହାରି ଉପରେ ଯାଇ ବସନ୍ତି । ସେହି ଆସନଟାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ପ୍ରାମାଣିକତା ବୋଲି ମଣନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି, ତଥାପି ଏମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ କଦାପି ସମାନ ନୁହେଁ । ଆହୁରି ଅନେକ ଜୀବନକୁ ଡରନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ନେଇ ସତେଅବା କୋଉ ସାତ ସନ୍ଧିରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଅତିଗ୍ଲାନିକର ଅହଙ୍କାର ଏମାନଙ୍କୁ କାହାରି ପାଖ ଧରାଇ ଦେଉ ନଥାଏ । ଏମାନେ ବି ଲେଖନ୍ତି । ଏମାନେ ବି ପ୍ରେମ କରନ୍ତି ବୋଲି କେତେ ଶୈଳୀରେ ପ୍ରମାଣ କରି ବାହାରିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ କେବଳ ନିଜକୁ ଭଲ ପାଉଥାନ୍ତି । ଆପଣାର କଳଙ୍କଟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ସୁଆଦ ବୋଲି ଏମାନେ କେତେ ଭ୍ରମ କରି ରହିଥାନ୍ତି । ଓ କେତେ ଢ଼ମ କରୁଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ଭିତରୁ ଜୀବନକୁ ନୁହେଁ, ସବାଆଗ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଦେଖିପାରିବା ଉଚିତ ।

୧୭ । ୪ । ୮୬

ସେଦିନ ବକ୍ତା ମସୀ ଅସି ହେଉ ବୋଲି କହି ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକର ମସୀ ଅସିଧାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ କି ନାହିଁ; ତାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି ସାହିତ୍ୟିକର ସମ୍ମତି ଏବଂ ଆଗ୍ରହ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ, ତା' ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଙ୍ଗୀକାରଟି ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ନିର୍ଭର କରିବ ।

ମାତ୍ର, ସେଥିଲାଗି ସାହିତ୍ୟିକ ତା' ଜୀବନକୁ ଅବିଭକ୍ତ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ସାହିତ୍ୟ ବାହାରେ ତା' ଜୀବନ ଓ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ,—ଏହି ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅସଙ୍ଗତି କିମ୍ବା ବିରୋଧ ରହିବା ମୋଟେ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ତା'ର ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଣିଷ ହିଁ ସବା ମଝିରେ ବସି ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ମଣିଷକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଯଦି ତା' ସାହିତ୍ୟ ଆଉ କେଉଁ ଅନ୍ୟ ଭାବପ୍ରବଣତାର ପଥରେ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ,

ତେବେ ସେହି ସାହିତ୍ୟ କଦାପି ଅସି ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବନାହିଁ । ତାହା ସମାଜରେ କେତେକଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ କରିବ, ଲେଖିଥିବା ଲୋକକୁ ଯଶ ଆଣି-ଦେବ ଏବଂ ମଣ୍ଡନଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ମଣ୍ଡିତ କରି ରଖିବ ସତ, ମାତ୍ର, ଅବର୍ଜିଆଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ତଥାପି ଭାରି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିଥିବ । ହୁଏତ ଏହି ଅବର୍ଜିଆଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ହିଁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ । ଅସି ହେବାକୁ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟକୁ ସାଧୁ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ,—ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ସହିତ ଓ ଜୀବନ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ଆପଣାର ଚୋରଗୁଣ୍ଡିଙ୍କ ପାଖରେ ସାଧୁ ହିଁ ହେବାକୁ ହେବ । ଅଭିନୟଗୁଡ଼ାକୁ, ଦରବାରଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ହେବ ।

୧୭ । ୪ । ୮୬

ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଭାବପ୍ରବଣତାମୂଳକ ନହୋଇ ମୁଖ୍ୟତଃ ସମୀକ୍ଷାମୂଳକ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ । ଆମ ଭିତରେ ଅନେକ ମନୀଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ବୋଲି ଶୁଣିଲେ ଭାରି ଖୁସି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଯେଉଁମାନେ ଏହିପରି ଆପଣାର ପ୍ରଶଂସା-ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ସାମୂହିକ ଭାବରେ ସେମାନେ ନିଜର ସାହିତ୍ୟ, ନିଜର ଜାତି ଓ ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଶୁଣୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ବିବେକ ଆପଣା ଭିତରେ ହୁଏତ କୌଣସି ଦଂଶନ ହିଁ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ନିଜ ବିବେକକୁ ଶୁଆଇ ପକାଇ ସେମାନେ ଏକ ବିକୃତ ନିଶ୍ଚିନ୍ତତା ଭିତରେ ହିଁ ବାନ୍ଧିବୁଜି ହୋଇ ରହି ଆଆନ୍ତି । ଗତି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଗତି ରହିଛି ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆମର ଧାରଣାଗୁଡ଼ାକ ସେହି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଡ଼େଲ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଏବେ ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଉଛି । ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ସବୁଆଗ ଯେ ମନୀଷମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଏ ଏବଂ ସେହି ମନୀଷମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ଉଚିତ ସମାଜ ଓ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଯେ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ଭୂମିକା ରହିଛି, ସେକଥା ଆମଭିତରୁ ତଥାକଥିତ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରି ନଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ, ଭାବପ୍ରବଣ ନହୋଇ ନିଜ ଘରଟି ଆଡ଼କୁ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରେ କେହି ଅନାଇବାକୁ ମନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଏହି ନିଜ ଘରର ନିଜେ କେତେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଲୋକମାନେ ସତେଅବା ଭାରି ଆଘାତ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ସର୍ବଦା ଆପଣାର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବାର ଏହି ଯେଉଁ ପ୍ରବୃତ୍ତି,—ଏହା ହେଉଛି ଏକ

ଅପରିପକ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଅଧିକ ପରିପକ୍ୱ କରିବ ନା ଆମ ଅପରିପକ୍ୱତା ଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ଗୋଟାଏ ମଧୁର ଆବରଣ ହୋଇ ରହିବ, ହୁଏତ ତାହାହିଁ ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନ ।

୧୮।୪।୮୨

ସଂସାର ଭିତରେ ଏତେ ଚିହ୍ନା ମଣିଷ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏହି ସଂସାର ଏତେ ଚିହ୍ନା ଲାଗୁଛି । ଏହି ସଂସାରରେ ଏତେ ଆପଣାର ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଏଠି ସବୁକିଛି ଏତେ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେହେଉଛି । କେତେ କେତେ ନୂତନ-ଉନ୍ମୀଳନ ଏହି ସଂସାରରେ ଏହି ଚିହ୍ନା ମଣିଷମାନଙ୍କ ସକାଶେ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ମୁଁ ଯେ ଏକ ବାଟ ଚାଲୁଛି, ଏହି ବାଟ ଯେ ମୋତେ କେତେ କେତେ ନୂତନ ଅନୁଭବ ଏବଂ ନୂତନ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଆଣି ଯୋଗାଇଦେଇ ଯାଉଛି, ମଣିଷ-ମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ରହିଥିବା ସଖ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ହିଁ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ।

ଏହି ପରିଚୟ ମଣ୍ଡଳଟି ଭିତରୁ ଯେତେବେଳେ ମୃତ୍ୟୁ ସେହିପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅପସାରି ନେଉଛି, ସେଥିଲାଗି ହୃଦୟ ଭିତରେ ଆସି କେତେ ବଡ଼ ଅଘାତ ଆସି ବାଜିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି ସତ, ମାତ୍ର ତା' ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ ମୁଁ ସବୁକାଳ ପାଇଁ ହରାଇ ବସିଲି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ମୋ' ବାଟରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ତଥାପି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପାଇବି, ଦମ୍ଭ ପାଇବି, ଉତ୍ସାହ ପାଇବି । ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ବିଚରଣରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମନେ ରଖିବି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇବି । ଏହି ଚିହ୍ନା ବାଟଟି ଉପରେ ସେମାନେ ତଥାପି ମୋ'ର ଏକାନ୍ତ ଚିହ୍ନା ହୋଇ ରହିବେ । ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଏହି ଗୋଟିଏ ହିଁ ବଡ଼ ଉପାୟ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଯିଏ ଚାଲିଗଲେ, ସିଏ ମୋଟେ ଚାଲିଗଲେ ନାହିଁ । ସିଏ ମୋ'ର ଧ୍ୟାନ-ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆହୁରି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଲେ, ଆହୁରି ଅଧିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଲେ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ଚିହ୍ନା ହୋଇ ରହିଲେ । ଏହି ସଂସାର ପ୍ରତି, ସଂସାରକୁ ଏତେ ପ୍ରେରଣାମୟ କରି ରଖିଥିବା ସେହି ବିଶ୍ୱକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ରହି ହିଁ ମୁଁ ସେହି ପରିଚୟଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବି ।

୧୯।୪।୮୨

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅଟକି ରହିଯିବାର ପ୍ରଲୋଭନ,—ଭିତରୁ ପ୍ରଲୋଭନ ଓ ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଲୋଭନ । ଏହାହିଁ ସଂସାର, ଏହାହିଁ ମାୟା, ଏହାହିଁ

ଅହଂକେନ୍ଦ୍ରତା । ସେହି ଅହଂର ଆହୁରି ଭିତରକୁ ଆହୁରି ଏକ ଉପାଦାନ ରହିଛି, ଯିଏକି ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଆହୁରି ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଧରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଆହୁରି ଅଧିକ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ମାତ୍ର, ଉପରର ସେହି ମୋଟା ଖୋଳଟା କେବଳ ନିରାପତ୍ତା ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, —ଯଶଃ, ପ୍ରଶଂସା, ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ନିରାପତ୍ତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଅଟକିଯିବାର ଏହି ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟତା ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଉତ୍ସାହ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଛି ।

ଏହି ଦେଶର ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରକାରୀ ଉପାଦାନ କେଉଁଠି ରହିଛି, ଯାହାକି ଭାରି ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଛି । ଉଚିତା-ଗୁଡ଼ାକୁ କାନ୍ଥପରି ଭାବି ସେହି କାନ୍ଥଭିତରେ ହିଁ ରହି ଯିବାଲାଗି ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଛି । ଏହି ଅଟକି ଯିବାର ଏକ ଅନ୍ୟନାମ ହେଉଛି ଉଦାସୀନତା । ଉଦାସୀନତାର ପ୍ରଲୋଭନ ଭିତରୁ ଆସୁଛି, ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ଆସୁଛି । ଉଦାସୀନତା ଘାରୁ କରି ପକାଉଛି । ଉଦାସୀନତା ଉଗ୍ର କରୁଛି । ଉଦାସୀନତା ସଂଚରିବା ଆଉ କାହାରିକୁ ହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ଏହି ଆଳସ୍ୟକୁ ଆଳସ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ ଆଉ ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ରହିବ ନାହିଁ । ଶ୍ରଦ୍ଧାବଳରେ ଯାବତୀୟ ଆଳସ୍ୟକୁ କାଟି ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଭିତରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଇଁ ପାରିଲେ ଆଉ ଅଟକି ରହିବାର କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ନଥିବ । ଅଟକି ନରହିବା, ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାକୁ ଦେବା, ସଖ୍ୟ ମାଗିବା, ପଥ ଚାଲୁଥିବା. ଶୃଙ୍ଗାରୋହଣର ଉତ୍ସାହ ରଖିବା,—ଆପଣା ଭିତରେ ଓ ଆପଣାର ବାହାରେ ଯିଏ ସତତ ବାଟ ଚାଲୁଛି, ତାହାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ପରମ ସାଥୀ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ।

୨୦।୪।୮୨

ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ସର୍ବଦା ଅଧିକ ସଚେତନ ହେବାରେ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ହୁଏତ ଏପରି ବି କହିପାରିବି ଯେ, ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନ ମୋ'ର ଚେତନ ଜୀବନରେ ମୋତେ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ପାରିବା ଲାଗି ସତତ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆସିଛି । ଆହୁରି ଟିକିଏ ଆଗକୁ ଯାଇ କହିଲେ, ମୋ'ର ଅଚେତନ ମୋ'ର ସଚେତନ ସହିତ ସର୍ବଦା ସହଯୋଗ କରି ଆସିଛି ।

ବା, ମୋ'ର ସଚେତନ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଅଚେତନ ସହିତ ସବୁବେଳେ ସହଯୋଗ କରି ଆସିଛି । ମୋ' ଅଚେତନର ସେହି ନିବିଡ଼ ଗଭୀରରେ, ଯେଉଁଠି ମୋ'ର ଅସଲ ପ୍ରେରଣା ଓ ଅସଲ ସକ୍ରିୟତାଗୁଡ଼ିକ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଛି, ମୋ'ର

ସଚେତନ ତାହାର ମହିତ ହିଁ ଆପଣାକୁ ସର୍ବଦା ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି । ଆପଣାର ଅଲଗା କୌଣସି ସୌଗ୍ରମ୍ଯ କରିବ ବୋଲି ମୋ'ର ଏହି ତଥାକଥିତ ସଚେତନ ମୋ'ର ଅଚେତନ ମୂଳଗୁଡ଼ାକୁ ତାହାର୍ ଥାଇ କୌଣସି ପକାରେ ଦବାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ତା'ର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ମୋ'ର ସଚେତନ ମୋ' ଅଚେତନକୁ କେବେହେଲେ ଭୟ କରିନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ, ମୋ'ର ଅଚେତନ ଏବଂ ସଚେତନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ମୂଳଭୂତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଅଚେତନ ସଚେତନକୁ ସହିବା ଲାଗି ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଛି, କାରଣ ସେହି ସଚେତନର ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ବିଷୟରେ ଅଚେତନ ସବୁବେଳେ ସଚେତନ ରହିଛି । ସଚେତନକୁ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧ ଓ ଅଧିକ ପ୍ରାମାଣିକ କରିବାରେ ଅଚେତନ କୌଣସି କୃପଣତା କେବେ କରିନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ମୋ'ର ସଚେତନ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ି ମୁଖା ପିନ୍ଧିବାକୁ ମନ ବଳାଇଛି, ସେତେବେଳେ ଭିତରେ ଥାଇ ଅଚେତନଟାକୁ ଏପରି ବଳ ଦେଇଛି, ଯାହାଫଳରେ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖିଲା ମଧ୍ୟ ସଚେତନ ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସନ୍ନତା ସହିତ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରି ରଖିପାରିଛି, ଚେରଗୁଡ଼ିକ ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇନାହିଁ ।

୨୧ । ୪ । ୮୨

ଏହି ଜୀବନକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିପାରିଲେ ଏହି ଜୀବନ ପ୍ରକୃତରେ ସକଳ ଶୁଭର ଅନୁମନ୍ତା କେଉଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ମନେହୁଏ । ଏବଂ, ଜୀବନକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଦେଖିପାରିଲେ ଯାଇ ଜୀବନକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ହୁଏ । କୃପଣମାନେ, ଭୟାଳୁମାନେ ଏହି ଜୀବନକୁ ମୋଟେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ସଂସାର ଭିତରୁ ଖାଲି ଆତ୍ମସାତ୍ କରିନେଇ ନିଜ ଜୀବନର ବପୁଟାକୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଜୀବନର ଅସଲ ଅଭିଜ୍ଞତାଗୁଡ଼ିକୁ ମୋଟେ ଲାଭ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଆଶୀର୍ବାଦର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସକାଳର ଏହି ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ମୋ' ଦେହରେ ପ୍ରକୃତରେ ଦେବତାର ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହେବ,—ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ମୋ' ନିଜ ଶଙ୍କାର ଗହ୍ୱରଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଫୁଲି ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେକଥା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଯେ ନିଜନିଜର କେତୋଟି ଗହ୍ୱର ତିଆରି କରି ତାହାର ଭିତରୁ ସଂସାରକୁ ଦେଖନ୍ତି ଓ ଜୀବନକୁ ଦେଖନ୍ତି, ସେଇଥି-ଲାଗି ସେମାନେ ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ଓ ଅନେକ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି

ରଖିଥାନ୍ତି । ତା'ପରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଜୀବନଦର୍ଶନ ଗୁଡ଼ାକୁ ବାହାର କରି ଆପଣାର ପକ୍ଷସମର୍ଥନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକର ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନ ସହିତ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନଥାଏ । ଜୀବନଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ହିଁ ସେମାନେ ଆପଣାର କେତେଟା ଅଭିପ୍ରାୟକୁ ଦର୍ଶନରୂପେ ବାଢ଼ିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସଂସାରରେ ଓ ଜୀବନରେ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭାଗ ନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୨୨ । ୪ । ୮୨

ଆମ ଶିକ୍ଷାର, ବିଶେଷତଃ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଏବେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲାଣି କ୍ୟାରିୟରିଜ୍ମ । କ୍ୟାରିୟରିଜ୍ମର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୌଭାଗ୍ୟର ଉପଭୋଗ । ଅର୍ଥାତ୍, ଦେଶର ପନ୍ଦରପଣ ମଣିଷ ମଣିଷର ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସୁଯୋଗ ନପାଉଥିବା ସମୟରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସୁଯୋଗ ନିଜହାତରେ ରଖି ଏଠି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ବୋଲାଇବା ଲାଗି ଏକ ଉଗ୍ର ଲାଳସା । ସେହି ଲାଳସା ସକାଶେ ହିଁ ଏବେ ଆମର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତମାନେ କ୍ରମଶଃ ଏତେ ଉଗ୍ର ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସଂଖ୍ୟାରେ ଓ ଯୋଗ୍ୟତାରେ ଯେତେ କମ୍ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶଟାକୁ କେବଳ ନିଜ ଭିତରେ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହିଁ ଆମ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତମାନେ ଆମ ଶିକ୍ଷାବିହାର ମାନଙ୍କରେ ତାଲିମ ପାଉଛନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷିତମାନେ ହିଁ ସମାଜକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଯିଏ ଭୋଗକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ, ସିଏ କଦାପି କୌଣସି ନେତୃତ୍ୱର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଭୋଗୀମାନେ ନୃଶଂସ ହୁଅନ୍ତି ଓ ତେଣୁ, ଭୋଗୀମାନଙ୍କ ହାତରେ ନେତୃତ୍ୱର ରଜ୍ଜୁଗୁଡ଼ାକ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ ନାନା ନୃଶଂସତା ପ୍ରାୟ ପୃଷ୍ଠ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏହି ଭୋଗୀମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଭିତରେ ଭାରି ଭୀରୁ । ସେମାନେ ସବୁଆଗ କେବଳ ଆପଣାକୁ ଦେଖନ୍ତି,—ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଭୋଗଲାଗି ରହିଥିବା ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସାମଗ୍ରୀ ପରି ଦେଖନ୍ତି । ଭୋଗୀମାନଙ୍କର କୌଣସି ଦେଶ ନଥାଏ, କୌଣସି ବନ୍ଧୁ ନଥାନ୍ତି,—କେଉଁଠିହେଲେ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ସେମାନେ କିଛି କରନ୍ତିନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ ଅଣ୍ଟି ଅଣ୍ଟି ପଇସା ଖରଚ ହୋଇ ଭୋଗୀମାନଙ୍କର ଏହି ଅପଗୋଷ୍ଠୀଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ମଜବୁତ କରାଯାଉଛି ।

୨୩।୪।୮୨

ଦୀର୍ଘ ଦୁଇମାସ ଧରି ଦିନ୍ ପର ପୃଷ୍ଠାକୁ ପୃଷ୍ଠା ଲେଖିବାପରେ ଆଜି ଅଳ୍ପ କେତେଘଣ୍ଟା ପରେ ବହିଲେଖାଟି ସରିଯିବ, ଏଥିରେ କେବଳ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବା ଛଡ଼ା ମୋ'ର ଆଉ କିଛି କରିବାକୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେ ଖୁସିରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ କରିପାରିଲି; ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଖୁସିର କଥା ।

ଏହି ଲେଖାଟି ମୋତେ ଲେଖିବାକୁ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ବାହାରୁ ଏପରି ଏକ ବରାଦ ଆସି ନଥିଲେ ହୁଏତ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣାଆଡ଼ୁ ବହିଟିଏ ଲେଖି ନଥାନ୍ତି । ତଥାପି ବରାଦଟିରେ ସମ୍ମତ ଦେଲି । ସେଥିଲାଗି ବେଶ୍ କେତେମାସ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଦୈନିକ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି ଲେଖି ବହିଟି ଶେଷକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଏହାକୁ ମୁଁ କିପରି କ'ଣ ଲେଖିଲି, ସେଇଟି ବାହାରି ସାରିଲେ ଯାଇ ସେଇଟି ଜଣା ପଡ଼ିବ । ତଥାପି, ମୋ'ଦ୍ୱାରା ଯେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ହୋଇପାରିଲା, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ କେବଳ କୃତଜ୍ଞ ହିଁ ରହିବି । ଅନେକ ସମୟରେ ସହଜରେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ନେଇ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇ ନେଉଥିବା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ତାଙ୍କର କଥାଟିକୁ ମାନିନେଇ ପାରିଲେ ଅନେକ କିଛି ସାଧ୍ୟ ହୋଇଯାଏ । ଏକା ଏକା ଯେଉଁସବୁ କଥା ହୋଇ-ପାରିବ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସୁନଥାଏ, ତାଙ୍କର ହାତରୁ ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି-ଥିବା ପରେ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଖୁବ ସହଜ ହୋଇଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍, ସେଇଟି ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ପରି ମନେହୁଏ । ତେଣୁ, କେବଳ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ମୋ'ର ଆଉ କ'ଣ କରିବାର ଅଛି ? ଆଦେଶ ଆସିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଥିବି, କେବଳ କୃତଜ୍ଞ ରହିଥିଲେ ହିଁ ଏହି ଜୀବନଯାକ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହେଉଥିବ ।

୨୪।୪।୮୨

ସମର୍ପିତ ଜୀବନର ସବୁ ଦିନ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିବ । ଆଜି ଦିନଟି ହେଉଛି ତାହାର ବାର୍ତ୍ତାବହ, ଅଧିକ ସମର୍ପଣ ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରି ମୁଁ ଆଜି ଦିନଟିର ପାଳନ କରିବି ଓ ଆଜି ଦିନଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହେବି । ପବିତ୍ର ସଂକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଆଜିର ଏହି ପବିତ୍ର ଦିନଟିକୁ ନିଜର କରି ରଖିବି ।

ପବିତ୍ର ଦିନଗୁଡ଼ିକର ପାଳନ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋଳାହଳ ଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ତେବେଯାଇ ସେହି ପବିତ୍ରତା ଆମ ଭିତରକୁ ସତକୁ ସତ ଭେଦ କରି ପାରିବ ଓ ଆମକୁ ଜୀବନଲାଗି ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରି ପାରିବ । ଜୀବନଲାଗି

ଅଧିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିବ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦିନକୁ ଯେ ଆମେ ପବିତ୍ର ଦିନ ରୂପେ ପାଳନ କରୁ, ଅନ୍ୟ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ପବିତ୍ର ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ଯେ ଆମେ ସେପରି କହୁ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । କ୍ରମଶଃ ଆମ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଦିନ ଯେପରି ଆମ ଲାଗି ଏକ ପବିତ୍ରତାର ଅନୁଭବକୁ ବହିଆଣି ପାରିବ, ସେଥିଲାଗି ଆପଣାର ସଂକଳ୍ପକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ମତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଆମେ ପବିତ୍ର ଦିନ-ଗୁଡ଼ିକର ପାଳନ କରିଥାଉ । ଆଗେ ସମାଜରେ ଓଷା ଓ ବ୍ରତଗୁଡ଼ିକର ବିଧାନ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଓଷା ଦିନ ଓଷା ପାଳନ କରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଠାକୁରଙ୍କଠାରୁ କିଛି ନା କିଛି ଫଳ ଆଶା କରୁଥିଲେ । ଆମର ପବିତ୍ର ଦିବସଗୁଡ଼ିକର ପାଳନରେ ସେହି ସ୍ଥିତିଟି ବଦଳିଯାଉ । ଠାକୁରଙ୍କ ଠାରୁ କୌଣସି ଫଳଲାଭ କରିବାକୁ ନୁହେଁ, ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ହିଁ ଆମର ଯାବତୀୟ ପାଳନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିବ । ତେବେଯାଇ ପବିତ୍ରତାର ଯଥାର୍ଥରେ କୌଣସି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରହିବ ।

୨୫ । ୪ । ୮୨

ଅସଲ କଥା, ମୁଁ ନିଜେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବି । ଅସଲ କଥା, ମୁଁ ନିଜେ ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବି, ସତ୍ୟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବି । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଯାହାକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି ଓ ଜାଣୁଛି, ତାହାର ଅନୁସାରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିବି । ମୋ' ଜୀବନ ଅନ୍ତତଃ ସେହି ସତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ରହିନଥିବ । ମୋ'ର ଗୋଟାଏ ମୁହଁରେ ମୁଁ ସେହି ସତ୍ୟର କଥା କହିବି ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୁହଁରେ ତା'ର ଠିକ୍ ଓଲଟା ଆଚରଣଟାକୁ କଦାପି କରୁନଥିବି । ତେବେଯାଇ ମୁଁ ବାଟ ଚାଲୁଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ମୁଁ ସତ୍ୟରେ ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ କେବଳ ମିଥ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି,—ସେତେବେଳେ ଯାଇ ମୋ'ର ଏହି କଥା କହିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ରହିବ ।

ସାହିତ୍ୟିକ ବି ନିଜର ବାଟଟିକୁ ନିଜେ ଚାଲୁଥିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ତାର ନିଜ ଜୀବନରେ ସିଏ କେତୋଟି କଥାକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନୁଥିବ ଏବଂ ସେହି ସତ୍ୟ-ଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ସିଏ ଜୀବନ ବି ବଞ୍ଚୁଥିବ । ତେବେଯାଇ ତା'ର ଲେଖିଥିବା ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏବଂ, ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଶକ୍ତି ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଆମର ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ହୁଏତ ସେପରି କୌଣସି ସତ୍ୟର ଉପଲବ୍ଧି କରିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଖାଲି ସଉକରେ ଲେଖୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ବଞ୍ଚିବା

ସମାସ୍ଥାରେ ସ୍ୱାଭିମତ ସଉକ ଅନୁସାରେ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି । ଫଳରେ, ନା ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟରେ କୌଣସି ଶକ୍ତି ରହିଛି ବା ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ବି କୌଣସି ଶକ୍ତି ରହୁଛି !

୨୭ । ୪ । ୮୨

ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ନେଇ ଏମାନେ ସମସ୍ତ ଅହଙ୍କାରୀ ହେଲେ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ, ଆମର ବୋଲି କହିଲେ ! ଜଗନ୍ନାଥ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବୋଲି କହିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ଆପଣାର ଖିଆପ୍ରବଣତା ଗୁଡ଼ାକ ଦେଇ ସମଗ୍ର ଭୂମିଟିକୁ ଖାଲି ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଲେ । ଆପଣାର କପଟତା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ବିଗ ବାଳସ୍ୱୃଷ୍ଟିକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିଲେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ସତକୁ ସତ ଜୀବନ ଭିତରେ, ବିଗ୍ ବାଳସୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ମଣିଷର ପାଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । । ହୃଦୟ ଖୋଲେ । ହୃଦୟ ଖୋଲି ଯାଇଥିବା ମଣିଷର କଥାଗୁଡ଼ାକ ବି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଯାଏ । ସିଏ ପ୍ରକୃତ ଭୂଇଁଟିକୁ ଛୁଇଁଥାଏ, ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭୂଇଁଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥାଏ, ସିଏ ହୃଦୟ ଭିତର ଦେଇ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ବାଟ ପାଇ ଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ, ସିଏ ଜାଣି ଜାଣି ଠକେନାହିଁ । ନିଜେ ଆପଣାର ଗଣ୍ଡିଟି ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତୁଣ୍ଡରେ ମୁଗଧ ଓ ଉଗ୍ର କରି ରଖିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ ତାକୁ ବାଟ ଦେଖାନ୍ତି । ତା'ର ଆଚ୍ଛନ୍ନତା ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ତାକୁ ବାହାରକୁ ନେଇ ଆସନ୍ତି । ସିଏ ଆଉ ଆପଣା ଭିତରେ କଳିହୋଇ ରହି ପାରେନାହିଁ, ବେଶି ସିଦ୍ଧ ରହି ପାରେନାହିଁ । ସିଏ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ହୋଇଯାଏ । ଜଗନ୍ନାଥ ମୋ'ର ବୋଲି କହିବାକୁ ଏକ ଅପରାଧ ବୋଲି ମଣେ ।

୨୭ । ୪ । ୮୬

ଯେଉଁମାନେ ଦେଶକୁ ଠକନ୍ତି, କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଠକନ୍ତି, ସମାଜକୁ ଓ ମଣିଷକୁ ଠକନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜକୁ ବି ଠକନ୍ତି ନାହିଁ ? ସାଧାରଣତଃ କୁହାଯାଇଥାଏ ଯେ, ମଣିଷ ସ୍ୱାର୍ଥପରବଶ ହୋଇ ହିଁ ସଂସାରରେ ଠକ ହୁଏ । ଆମ୍ଭଣା ସହିତ ଯାହାର ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ବୁଝାମଣା ହୋଇ-ଯାଇଛି, ସିଏ କ'ଣ ବାହାରେ କାହାକୁ ହେଲେ ଠକିବାକୁ ମନ କରି ପାରିବ ? ଯିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଆପଣାର ନିବିଡ଼ ପରିଚୟଟିଏ ପାଇ ପାରିଛି, ସିଏ ସେହି ନିଜର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ହିଁ ଆପଣାର ଦେଶ, ସମାଜ ଓ ମନୁଷ୍ୟମଣ୍ଡଳଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର ନକରି ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କ'ଣ କରିପାରିବ ? ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବେ, ନିଜକୁ ଠକୁଥିଲା

ମଣିଷ ହିଁ ବାହାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠକେ । ନିଜ ଭିତରେ ଅନେକ କ୍ଷତ ଓ ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ଭରଣା କରି ପାରୁନଥିବା ଜଣେ ମଣିଷ ହିଁ ବାହାରେ ନାନା ପ୍ରତାରଣାର ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଖାଇ ସେହି କ୍ଷତଗୁଡ଼ିକର ଭରଣା କରିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ ।

ଏ ଠକମାନେ କୁଆଡେ ଯିବେ ? ନିଜ ପାଖରେ ବି ଯଦି ଏମାନେ ଆପଣାର ଠକ ମୁହଁଟିକୁ ଦେଖାଇ ପାରୁନଥିବେ, ତେବେ ଏମାନେ ଆଉ କେଉଁଠି ଯାଇ ଟିକିଏ ବସି ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ପାରୁଥିବେ, ଖୁସୀ ହୋଇ ପାରୁଥିବେ, — ଆପଣାର ଯଥାସାଧ୍ୟ ସବୁକିଛୁ କରି ପାରିଲେ ବୋଲି ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରୁଥିବେ ? ଏମାନଙ୍କର ଅସଲ ମାଆଟି ପ୍ରକୃତିରେ କେଉଁଠି ଏମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିବ ? ନା,— ଖାଲି ଗୃହାଲିଟ୍ରେର ହୋଇ ଏମାନଙ୍କର ଉଗ୍ର ଦିନଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଅଫଳନ୍ତ ଭାବରେ କଟି ଯାଉଥିବ ?

୨୮ । ୫ । ୮୨

ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲେ ବୋଧ ହୁଏ, ସେମାନେ ସତେଯେପରି ସଂସାରଟାକୁ ଖାଲି ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହିଁ ଆସିଛନ୍ତି । ଜୀବନରୂପୀ ରଣଭୂମିଟିରେ ସେମାନେ ଯେତେ ଚରିବାକୁ ଆସିନାହାନ୍ତି, ତାକୁ ମାଡ଼ି ମକଚି ସେପରି ଖାଲି ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଆନ୍ତି, ସେଠାରେ ସତେଅବା କେତେ ଶବ୍ଦ କରି ସେମାନେ ଆପଣାର ଉପସ୍ଥିତିଟିକୁ ଘୋଷଣା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଯୋଉଠି କଥା କହନ୍ତି, କଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତେଅବା ଯୋଡ଼ି ପକାଇବାକୁ ହିଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲେ ସ୍ପଷ୍ଟ ମନେହୁଏ, ସତେଯେପରି, ଏହି ସଂସାର ଏକାବେଳକେ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯାଉ ପଛକେ, ସେମାନେ ସେଥିରେ କଦାପି କୌଣସି ଶୋଚନା ହିଁ କରିବେନାହିଁ, — ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଉଗ୍ରତାଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାର ଅନୁକୂଳତା ମିଳି ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିବେ ।

ବାହାରେ ଯେତେ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଏହି ଲୋକମାନେ ଅତିମାତ୍ରାରେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିମାଣରେ ବିଶ୍ୱାସହୀନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ସେମାନେ ବାହାରେ ଏତେ ଉଗ୍ର ହେବାକୁ ଭଲ ପାଉଥାନ୍ତି । ଉଗ୍ରତାକୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟତାର ଏକମାତ୍ର ଗୁଣଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ଆମ ସଂସାର ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯିବ, ଏ ସଂସାର ଆହୁରି ବଦଳିବ, ଏସବୁ ବିଷୟରେ ସେମାନେ କଦାପି କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଏଠି ଯେପରି ସବୁଦିନେ ରହିବେ ଓ ଆପଣାର

ଉଗ୍ରତାଗୁଡ଼ାକୁ ନାଶ କରିବାଲାଗି ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ. ସେମାନେ ସତେଅବା ସେହି ବଶ୍ୟତାଟି ହିଁ ରଖିଥାନ୍ତି ।

୨୯ । ୪ । ୮୨

ସାହିତ୍ୟରେ ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ତାତ୍କାଳିକ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ କ'ଣ ଏକାବେଳକେ ଅଲଗା ? ଭାରତବର୍ଷର ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଦର୍ଶନରେ ଶାଶ୍ୱତ ଶବ୍ଦଟିକୁ ଏପରି ଏକ ପବିତ୍ରତାର ପରିଚୟ ଦେଇ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ଯେ, ଜୀବନରେ ଶାଶ୍ୱତ ଓ ତାତ୍କାଳିକ ନାମରେ ଯେପରି ସତେଅବା ଦୁଇଟା ଅଲଗା ଅଲଗା କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି ଓ ଦୁଇ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟ ର ସତେଯେପରି ମୋଟେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସେହିପରି ବିଚାର କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ତାତ୍କାଳିକ ଗୁଡ଼ାକ ଅତି ପାଖରେ ଓ ଆପଣା ବୁଦ୍ଧିର ଅକ୍ତିଆରରେ ରହିଥାଏ, ଓ ଶାଶ୍ୱତଗୁଡ଼ାକ ଅନେକ ଦୂରରେ ନାନା ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ୟତାର କେତେ କେତେ ଭାବପ୍ରବଣତା ସହିତ ଆକାଶରେ ଯାଇ ଶୋଭା ପାଉଥାନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ଯମକ ସେମିତି ବୁଦ୍ଧି ଓ ଭାବପ୍ରବଣତା ଭିତରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିଛୁ, ଠିକ୍ ସେହିପରି । ବୁଦ୍ଧି ଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ଆମ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଧ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମମ କରି ରଖିଛି ଓ ସମାଜିକ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାବପ୍ରବଣତା ଗୁଡ଼ାକ ବି ଆମକୁ କେତେ ଭଲ ମିଛ ଉଲ୍ଲୁଫୁଲ୍ଲିତା ଓ ମିଛ ସାର୍ଥକତାବୋଧ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ନିକମା କରି ରଖିଛି । ମୋହଭଙ୍ଗର କୌଣସି ସାହସ ନାହିଁ ।

ଶାଶ୍ୱତତାକୁ ବଞ୍ଚିଲେ ଯାଇ ଶାଶ୍ୱତତାର ସାର୍ଥକ ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ସେହି ବଞ୍ଚିବାର ଭୂମିରେ ଶାଶ୍ୱତ ସହିତ ତଥାକଥିତ ତାତ୍କାଳିକତାର ଏକ ନିବିଡ଼ ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଚତୁରତା ପରାଭୂତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ପ୍ରଧାନତମ ଧର୍ମରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ ଆତ୍ମୀୟତାରୁ ସମର୍ପଣ ଆସେ । ସେହି ସମର୍ପଣବୃତ୍ତି ଶାଶ୍ୱତ ଓ ତାତ୍କାଳିକ ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କୌଣସି ଭେଦ କରି ପାରେନାହିଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ତାହା ଚିରନ୍ତନକୁ ଦେଖେ, ଭୂମି ସହିତ ଆକାଶଟିକୁ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

୩୦ । ୪ । ୮୨

ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ନିଜକୁ ନେଇ ସଂସାର ବଞ୍ଚନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଶୃଙ୍ଖଳାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । ସେମାନେ ଯାହାସବୁ କରନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଶୃଙ୍ଖଳା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଅନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ କୌଣସି ବ୍ୟାଘାତ ହେଲେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଗର୍ଜନ କରି ଉଠନ୍ତି ।

ଆପଣାର ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ତତ୍କ୍ଷଣିକ ଖିଆଲଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇଁ ବୁଦ୍ଧିଉର ଆଉ କୌଣସିଟି ପାଇଁ ଆପଣାର ଜୀବନଟିକୁ ବନ୍ଧି ଶିଖିଲେ ଯାଇ ଅମଳ ଶୃଙ୍ଖଳାର ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷ କାହାପାଇଁ ବଞ୍ଚେ ଅଥବା କୌଣସି ଏକ ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ ବଞ୍ଚେ, ସେତେବେଳେ ସିଏ ଆପଣାର ଖଣ୍ଡପର ତୃପ୍ତି ଗୁଡ଼ାକ ପାଇଁ ଆଉ ସଂସାରଗୋଟାକୁ ଟାଣି ଓଟାରି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟକଳନାର ବିଧିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଏ, ସୂକ୍ଷ୍ମ ହୁଏ । ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନେକ କଠିନତାର ଆଉ କୌଣସି ଗନ୍ଧ ରହେନାହିଁ । ସିଏ ସତ୍ୟକୁ ଖୋଜେ, ସତ୍ୟ ଲାଗି ମଣିଷମାନଙ୍କର ସଖ୍ୟକୁ ଖୋଜେ,—ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅକୁଣ୍ଠରେ ଲୋଡ଼େ । ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ଭିତରେ କେଉଁ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜବର କରିବାଲାଗି ସାରା ସଂସାରଟାକୁ ଲାଠି ପରି ବୁଲି ଅଣି ତାହାକୁ ବୃଷପାଖରେ ଗୁଡ଼ାଇ ପକାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସାର ଲାଗି ଏକ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହନ୍ତି,—ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ହୁଏତ ଏକ ପ୍ରହେଳିକା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କେବେ କୋମଳ ହେବେ, ବିନୀତ ହେବେ ଓ ସମ୍ମତ ହେବେ, ଭଗବାନ ହୁଏତ ସେଥିପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । କିଳା ହୋଇ ରହିଥିବା ଦୁଆରଟାର ସେ ପାଖରେ ସେ ଆପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି ।

୧ । ୫ । ୮୨

ସତେଅବା ନବାବ୍ ପାଲଟି ଯାଇଥିବା କଳାମଚମଚ ପଥର ପରି ଦେହମାନେ,- ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀର ହତାରେ ହୁଦୁହୁଦିଆ ଖରାବେଳେ ଶାବଳ ଧରି ଗାତ ଖୋଳୁଥିଲେ । ମୁହଁରେ ହସ ନାହିଁ କି କାନ୍ଦ ନାହିଁ କି ପ୍ରତିବାଦ ନାହିଁ । ଏପରିକି, ଦେହଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହେଉଥିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କରୁନାହାନ୍ତି । ସବୁ ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବାର କରାମତି । ଜୀବନର ଯେ ଧର୍ମହୀନ ହେବାକୁ ହେବ, ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଏକ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ବାଧ୍ୟତାର ପରିଣତି ।

ମୋତେ ସେହି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗିଲାନାହିଁ । ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଥିଲି, ଆମେ ସମସ୍ତେ, ଦେହରେ ବଳ ଥିବା ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ହେବା ମାତ୍ରକେ ଏହିପରି ଏକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏକାଠି ଲାଗିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତୁ କି ! ଆପଣାର ଆଦର୍ଶବାଦ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ଦିନେ ଦିନେ ବିଶେଷ ଉତ୍ସବର ଅବସର ମାନଙ୍କରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋଳାହଳ ଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ଆପଣା ଆପଣାର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହିକଥା କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ,- ଖୁସୀ ହୋଇ ଭାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେକଥା କରୁଥାନ୍ତେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ସମାଜର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିମ୍ନତମ ଗାରର ଆହୁରି ତଳେ ରହିଥିବା ଲୋକେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ଓ ଯେଉଁଠି କଠିନ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ନିୟୋଜିତ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି କର୍ମସ୍ତରରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉପରକୁ ଉଠିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ କୌଣସି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ, ସେପରି ମୋଟେ ହେଉନଥାନ୍ତା । ତେବେ ଆମର ସାମୂହିକ ଭାବମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଏଠି ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ।

୨।୫।୮୨

ଗୋ'ଟାଏ ସ୍ତରକୁ ଆସି ସାମ୍ବାଦିକତା ଅବଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇପାରେ । ଏବଂ ଗୋଟାଏ ସ୍ତରକୁ ଆସି ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ବାଦିକତାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇପାରେ ।

ଆମର ଏଠି ଯେଉଁମାନେ ସାମ୍ବାଦିକତା କରନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଖବରକାଗଜମାନ ବାହାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ରାଜନୀତି କରିଥାନ୍ତି, ମୁଖ୍ୟତଃ କ୍ଷମତାରେ ରହିଥାନ୍ତି ଅଥବା କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସାମ୍ବାଦିକତାକୁ ଏମାନେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧାନ୍ତି,—ଯେଣୁ, ତା'ର ଇଙ୍ଗିତ ନିଅନ୍ତି । ଏହିମତି, ଭାବରେ ନିଜର ଇଙ୍ଗିତ ବଢ଼ିବ ବୋଲି ଧାଞ୍ଚ ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବା ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ପରସ୍ପରର ଇଙ୍ଗିତ ନିଅନ୍ତି ଓ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆପଣାର ଇଙ୍ଗିତ ବଢ଼ୁଛି ବୋ'ଲି ପାଞ୍ଚ ରଖିଥାନ୍ତି । କେତେ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଏକ ସ୍ତରକୁ ଖସାଇ ଆଣିଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ତରର ସାମ୍ବାଦିକତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ କି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଗରେ ଏକ ବୃହତ୍ତର କଲ୍ୟାଣକୁ ଅସଲ ପ୍ରେରକରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ସାମ୍ବାଦିକତା କରୁଥାଏ । ସେହି କଲ୍ୟାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ଜାଗରୂକତାକୁ ସମ୍ଭବ କରିବାଲାଗି ସିଏ ସମ୍ବାଦପତ୍ର କାଢ଼ିଥାଏ ଏବଂ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଲେଖିଥାଏ । ସିଏ ଯାହା ଲେଖେ, ତଦ୍ୱାରା ସିଏ ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଟାଏ, ଖାନ୍ଧତାଗୁଡ଼ିକୁ କାଟେ । ଅର୍ଥାତ ଖାଲି କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକୁ ହସେ, ଖାଲି କ୍ଷମତାବେଶୀମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ଭ୍ରମର ସହିତ ଖୋ'ଲି କରି ଦେଖାଇ ଦିଏ । ସିଏ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ଭାବନା ଅର୍ଥାତ୍ ନୂତନ ସାମୂହିକ ସମ୍ପର୍କ ଲାଗି ବାଟ ଖୋଲିଦିଏ । ସିଏ ସାମ୍ବାଦିକତାକୁ ଏକ ବ୍ରତରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ।

୩।୫।୮୨

ସିଏ ଚାଲିଗଲେ, ତାଙ୍କପାଇଁ ମୋଟେ କାନ୍ଦିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ସିଏ ବାହାରେ ଚକ୍ଷୁରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍, ଆମେ ସଂସାର ବୋଲି

କହୁଥିବା ପରିଚୟ ତଥା ସମ୍ପର୍କର କ୍ଷେତ୍ରରୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି, ଯଦି ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରିୟ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ହୃଦୟ ଭିତରେ ସେ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଅଧିଷ୍ଠିତ ରହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ହଜିଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେନାହିଁ ।

ଆଖିପାଆନ୍ତାରେ ରହୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭବତଃ ତଥାପି ଏକ ଦୂରତା ରହୁଥାଏ, ସଙ୍କୋଚ ରହୁଥାଏ; ଅନେକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ବି ହୁଏନାହିଁ, ତେଣୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ନିଜର ବି କରି ହୁଏନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଆଖିରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇ ଗଲାପରେ ସେହି ବାଧା ଆଉ ମୋଟେ ରହେନାହିଁ । ସଙ୍କୋଚଗୁଡ଼ାକ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ସିଏ ଗଲେ, ତାଙ୍କର ପରି ରହୁଥିବା ନିଜର କୃତଜ୍ଞତାଗୁଡ଼ାକ ଏକ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱାସରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଆହୁରି ନିଜର କରି ଦିଅନ୍ତି । ଆଖିରେ ଦେଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ପାଖରେ କହୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ଏକ ଈର୍ଷା ମଧ୍ୟ ରହୁଥାଏ, ଆଉଜଣକୁ ପ୍ରଶଂସା କରି ନିଜେ ପ୍ରଶଂସିତ ହେବାପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଏକ ଅନ୍ୟ ବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର, ସିଏ ସଂସାରରୁ ଚାଲିଗଲା ପରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ରହେନାହିଁ ଓ ନୀରବତା ମଧ୍ୟରେ ହଜି ମିଳିଯାଏ । ଅଧିକ ଧର୍ମ୍ମିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ ବି କରିହୁଏ । ଏହିପରି ସମ୍ପର୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଉନ୍ମୋଚନ ହୁଏ; ଅର୍ଥାତ୍, ଯଥାର୍ଥ ଦର୍ଶନ ହୋଇପାରେ । ଆପଣାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ତେଣୁ ଇତର ମନେ ନ କରିବା ପରେ ଯାଇ ସିନା ଯଥାର୍ଥରେ ଦେଇହୁଏ ଓ ନେଇ ହୁଏ; ଯଥାର୍ଥର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୪ । ୫ । ୮୨

ଠିକ୍ ମେ’ ମାସ ବେଳକୁ ‘ମୋ’ର ବରଷ ସରେ । ବରଷଶେଷରେ ଆପଣାର କର୍ମ ଉପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ମୁଖରେ କଳୁଥିବା ଚାରିଟି ଉପରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଚକ୍ଷୁ ନିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏପ୍ରିଲ ମାସ ସରି ମେ’ ମାସ ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ସେହି ଚାରିଟି ସତେଅବା କେଉଁ ଶୃଙ୍ଗ ହୋଇ ଡାକେ, କେଉଁ ମଣ୍ଡ ହୋଇ ଡାକେ, ଠିକ୍ ଜନନୀର ସ୍ନେହପରି ଧୋଇ ମୋତେ ଡାକେ । ମୁଁ ଚତୁର ହୋଇ ସେଇଠିକି ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ମନ କରେ । ସେଇଠାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ମୀଳିତ କରି ଲମ୍ବାଇଦିଏ,—ମୋ’ର ଘରଟି ହେଉ ମୁଁ ମୋ’ର ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଆସେ ।

ଏହି ବର୍ଷଟିର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମୁଁ ଯେ ଖୁସୀ ହୋଇ କରିପାରିଛି, ତାହାହିଁ ମୋ’ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଖୁସୀ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କିଛି କରିବା,—ଏକଥା ମୋ’ ଜୀବନରେ ମୋଟେ ସହଜେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହେଲାବେଳେ ଏକ

ଅହଙ୍କାରସୂଚକ ହସ ହସି ମୁଁ ନିଜକୁ ପରିହାସ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯିଏ ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି, ତାକୁ ମୁଁ ହସିବାରେ ଲାଗିଥାଏ; ମୁଁ ଯେ ସେଥିରେ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି, ସେଥିରେ ଅଧିକ ବେଶୀ ହସ ମାଡୁଥାଏ । ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ଭାବୁଥାଏ, ମତେ ଯିଏ ପ୍ରକୃତରେ ପରିଚାଳିତ କରି କାର୍ଯ୍ୟରୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନେଇ ଯାଉଥାଏ, ଯିଏ ତ ମୋତେ କେବେହେଲେ ବାଧ୍ୟ କରେନାହିଁ । ଯିଏ ମୋତେ ଆପଣାର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରଖିଥାଏ, ଏବଂ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରହିଥାଏ । ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସହଯୋଗୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋତେ ଶକ୍ତି ଦିଏ, ମୋ' ସହିତ ଅସଲ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ି କରି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଖୁସିରେ ହିଁ ସବୁକିଛି ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୫।୫।୮୨

ଭିତରେ ସବୁକିଛି ଏକାବେଳେକେ ନିସ୍ତବ୍ଧ । ଏହି ନିସ୍ତବ୍ଧତାକୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ବୈରାଗ୍ୟ ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ସତ, ମାତ୍ର ସେହି ବୈରାଗ୍ୟ ଭିତରେ ବିରକ୍ତିର ଲେଶମାତ୍ର ହିଁ ନାହିଁ ।

ପୃଥିବୀରେ କେତେ କ'ଣ ଘଟୁଛି । ଭାରତରେ ଘଟୁଛି ଓ ଭାରତ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଘଟୁଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ହୃଦୟ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଭବିଷ୍ୟଚିନ୍ତି ସହିତ ସେହି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ମିଳାଇ କରି ଦେଖିବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ରାଜନୀତିବାଲା ରାଜନୀତି କରୁଛନ୍ତି, ବିଜ୍ଞାନବାଲା ବିଜ୍ଞାନ କରୁଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟବାଲା ସାହିତ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଓ ଧର୍ମବାଲାଏ ଧର୍ମ ଭିତରେ ପରମ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଖୁବ୍ ଧାର୍ମିକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମନେ ହେଉଛି, ଏକାବେଳେକେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟିର କଥା ଭାବିବା ଲାଗି ସତେଅବା ଆଉ କାହାରି ହେଲେ ସମୟ ନାହିଁ । ଅଥବା, ଏପରି ବି ହୋଇପାରେ ଯେ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଏମାନଙ୍କର କାହାରି କଲ ପାଉନାହିଁ ବୋଲି ହିଁ ଏମାନେ ନିଜନିଜର ବଖରାଟି ମାନଙ୍କରେ ଆପଣାକୁ ଏତେ ନିଷ୍ଠା ଓ ଏକାଗ୍ରତା ସହିତ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ତାହାରି ଫଳରେ ପୃଥିବୀ ବହୁ କେନ୍ଦ୍ରରେ କେତେ ଆଗ ହୋଇ ରହିଛି, ତଥାପି ପୃଥିବୀର ସମଗ୍ର ଭାଗ୍ୟଟି ହୁଏତ କୌଣସି ଜାଗାରେ ଥଳ ପାଇ ପାରୁନାହିଁ । ଭିତରେ ଆପଣାକୁ କେତେ ସମଗ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମଗ୍ର ସକ୍ରିୟତାର ଯୋଗ୍ୟ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଯେ ବାହାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବ, ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ସେହି କଥା ଭାବୁଛି ।

୬।୫।୮୨

ଖେଳ କଲେ ବୋଉ କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ଭାଉଜବୋଉ କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ସେମାନେ ଖେଳ ଜାଣି ପାରୁଥିଲେ ଓ ହୃଦୟ ଶାନ୍ତ ହେବା ପରି କେତେ

ସ୍ୱାଭାବିକ ସ୍ନେହ ଓ ଆଦର ସହିତ ଖାଇବା ପଦାର୍ଥକୁ ଆଣି ହାତ ପାଖରେ ରଖି-ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ ନିଜର ଜୀବନ ବୋଲି କିଛି ହେଲେ ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ସଂସାର ଅତି ସାନ ସେ ସବୁ ରହିଥିବେ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଓ ସେମାନେ ସେହି ସଂସାରଟି ଲାଗି ବଞ୍ଚୁଥିଲେ । ନିଜର ଅହଂଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେହି ସଂସାରଟି ମଧ୍ୟରୁ ବାଦ୍ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ସଂସାରଟି ସକାଶେ ଅହଂଗୁଡ଼ାକୁ ଭୁଲିଥିଲେ । ସେଇଥିଲାଗି, ଅଳମ ଭିତରେ ବିଚରଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ଅହଂମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ,—ଆପଣାକୁ ଅନେକ ବିକୃତିରୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖି-ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଭଲ ମନ୍ଦ, ଢଅଁ ଦେବତା, ଡ଼ର ଓ ଭୟ ସବୁକିଛି ସେହି ସାନ ସଂସାରଟି ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେହି ସୀମାଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ପରମ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ମାନୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଅହଂଟା ତ ମୋଟେ ନଥିଲା । ସେଇଥିଲାଗି ସେମାନେ ସୁଖରେ ଥିଲେ, ଆପଣାର ଚେର-ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନେକ ଭିତରକୁ ଭେଜାଇ ରଖି ପାରିଥିଲେ । ଏଠି ଦୁଃଖ ପାଉଥିଲେ, ବଞ୍ଚିତ ହେଉଥିଲେ, ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ, ତଥାପି ସୁଖୀ ଥିଲେ । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ । ଚେରଗୁଡ଼ିକ ଗଭୀରକୁ ରହିଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ହୋଇଥାଏ ।

୭ । ୫ । ୮୬

ଜୀବନରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଯାହାକିଛି ହାସଲ କଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଆପଣା ସଂସାରର ପାହାଚ ଉଠିବାରେ ଲଗାଇଲେ, ନିଜ ସଫଳତାର ପାହାଚ ଗୁଡ଼ାକୁ ଉଠିବାରେ କାମରେ ଲଗାଇଲେ । ଅଧିକ ପଇସା କମାଇବାରେ କାମରେ ଲଗାଇଲେ, ଆପଣାର ସ୍ତରକରେ ଉଚ୍ଚରୁ ଉଚ୍ଚତର ହେବାରେ କାମରେ ଲଗାଇଲେ । ବହିଟିଏ ଲେଖିଲେ, ନୂଆ କୌଣସି ଆନକୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଗଲେ । ତାହାକୁ ସେମାନେ ଜଣ୍ଡିମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଆପେ ଅର୍ଜିଥିବା ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟତାର ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ଦେଖାଇଲେ ଓ ତାହାର ବଳରେ ଅଧିକ ପାଇଲେ ।

ମୁଁ ଯାହାକିଛି ଉଦ୍ୟମ କରୁଛି, ତାହାକୁ ବାହାରେ ସଫଳତା ପାଇବାର ଅଥବା ସିଡ଼ି ଉଠିବାର ଆଉ କୌଣସି କାମରେ କେବେହେଲେ ଲଗାଇବାକୁ ମନ କରୁନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ଉତ୍ସାହ ପାଇ, ଆନନ୍ଦ ପାଇ ଓ ଆଲୋକ ପାଇ ମୁଁ ଆପଣାର ଭିତରେ ହିଁ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଅନେକ ଅଧିକ ହୋଇ ପାରୁଛି । ଆପଣାର ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ

ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁଛି । ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖିବା ଦ୍ୱାରା ମୋ' ପାଖରେ ସତେଅବା ଅଧିକ ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହୋଇଯାଉଛି ଏବଂ ସେହି ଉଦ୍‌ଘାଟନ ମୋ' ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଆସି ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁଛି । ମୋ'ର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲେଖା, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପର୍କ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା,—ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ' ଚେତନାର ଭୂମିରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାରେ ସତେଅବା ସାବଚ୍ଛ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ଏହି ସବୁକିଛି ମୋ'ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଅଥବା ମୁଁ ବି କ୍ରମଶଃ ସେହିସବୁର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଂଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉଛି ।

୮ । ୫ । ୮୨

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଯିଏ ଚିରନ୍ତନକୁ ଖୋଜି ବାହାରିବ ସିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ କଦାପି ଏକ ବିଳାସ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବନାହିଁ । ସିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ସମଗ୍ର ଜୀବନର ସହଚାରୀ କରି ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଯାବତୀୟ କଥାର ନାନା ପ୍ରସ୍ଥ ଭିତରେ ଗଭୀରତାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ଥ ରହିଛି । ସେହି ଗଭୀରତାର ପ୍ରସ୍ଥକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଲେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଚିରନ୍ତନକୁ ଅନୁଭବ କରି ହେବ । ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଭିତରେ ଚିରକାଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଚିରବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ନିଜର ତଥାକଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ବି ଏକ ଗଭୀରତା-ପ୍ରସ୍ଥ ରହିଛି । ନିଜ ଜୀବନରେ ସେହି ପ୍ରସ୍ଥଟିକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ ଓ ସେଇଟିକୁ ନିଜର ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଆପଣାକୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ପ୍ରେରିତ କରି ରଖିପାରିଲେ ଯାଇ ଜଣେ ମଣିଷ ଗଭୀରତାଟିକୁ ଖୋଜିବାଲାଗି ଆକାଙ୍କ୍ଷୀ ହେବ ।

ଯାହା ଅଛି, ତାହା ସବା ତଳୁ ସବା ଉପରଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଞ୍ଚରିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଯାହାକିଛି ଦୃଶ୍ୟ, ତାହା ଅଦୃଶ୍ୟର ଭୂମିଉପରେ ହିଁ କେତେ କେତେ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଓ ସମ୍ଭାବନା ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ମୋ' ଭିତରେ ଚିରନ୍ତନ ଶିଶୁଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ବାହାରେ ଅନୁରାଗୀ ଅବସ୍ଥ ଶିଶୁଟିଏ ପରି ମୁଁ ଜୀବନର ଏହି ଯାବତୀୟ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଛି, ସେହି ଧାଇଁବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଆସ୍ୱାଦନ କରିବା ବୋଲି କହୁଛି, ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ପରିଚୟ ଓ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଚିରନ୍ତନର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରି ପାରୁଛି ।

୯ । ୪ । ୮୨

ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେଟା ଦିନ ବାହାରେ କଟିବ । ବାହାର ହିଁ ଘର ହେବ । ସେହି ଘରଟିକୁ ଆଜିର ଏହି ଶୁଭାରମ୍ଭ ସମୟରେ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ

ପାଉଛୁ । ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ, ଦୂରର ସେଇ ସମସ୍ତ ଶୂନ୍ୟତା, ଆକାଶ ଆଉ ଗଡ଼ାଣି-ଉଠାଣିର ବାଟ, ମୁଁ ସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ମୋ ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛୁ ।

ବର୍ଷାକରେ ଥରେ ଠିକ ଏହିପରି ଭାବରେ ବାହାରଟା ହିଁ ଘର ହୋଇଯାଏ । ସବୁ କାମ, ସବୁ ରୁଟିନ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ମୁଁ ନିଜଭିତରୁ ବାହାରି ଚାଲିଯାଏ । ସଚେତନ ଭାବରେ ଆଉ କିଛିହେଲେ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ସେଇ କାରଣରୁ ହିଁ ତେଣୁ ଫେରିବା ବେଳକୁ ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଥାଏ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ବଦଳିଲାଗି ଶକ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଅସଲ ରକ୍ତ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଫେରି ଆସିଥାଏ । ଭିତର ଆଉ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା ନେଇ ଫେରିଥାଏ । ଗୋଟାଏ ପୂରା ବର୍ଷର ତୋଳିଟିକୁ ଲଗାଇ ମୁଁ ଫେରି ଆସି ପାରିଥାଏ । ମୋ' ପଥ ମୋ'ର ଘରକୁ ଉନ୍ମୀଳନ ଆଣିଦିଏ, ଉନ୍ମୋଚନ ଆଣିଦିଏ । ତାହାକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରର କୁଣ୍ଠାରୁ ବିମୋଚିତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ମୋ'ର ଜ୍ଞାତ ଘରଟି ଅଜ୍ଞାତ ଅନେକ ପଥକୁ ଏକ ଚିହ୍ନା ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟ କରିଆଣେ, ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରିଆଣେ, ମୋତେ ଅନେକ ବିଭ୍ରାନ୍ତି ଓ ବିରୋଧରୁ ବଞ୍ଚାଏ । ଭିତରର ଏହି କେନ୍ଦ୍ର ତଥା ବାହାରର ଏହି ପରିଧି,—ଏଗୁଡ଼ିକ ଓତଃପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଏକ ସମଗ୍ରତାରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି । ତା'ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ଅଥ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଆଉ ମୋଟେ ଅଲଗା କରି ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ପରିଧିରେ ଓ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି ।

୧୦ । ୫ । ୮୨

ଗଛକୁ ପାହାଡ଼ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ, ପାହାଡ଼କୁ ଗଛ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ଏବଂ, ସବୁଟିକୁ ଗୋଟିଏ ବେଢ଼ ଭିତରେ ସମ୍ଭାରି ଧରି ଏହି ଆକାଶ ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ, ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଏହି ଅକାଶ ସହିତ ମଜି ଯାଉ ଯାଉ ପୃଥିବୀକୁ ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ମାତ୍ର, ମୋତେ ଖାସ୍ ଏହି ଆକାଶଟା ସକାଶେ ହିଁ ପୃଥିବୀ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ,—ସମଗ୍ର ହୋଇ ଦିଶେ,—ଆକାଶ ସକାଶେ ହିଁ ପୃଥିବୀ ଏତେ ନିକଟ ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ଆକାଶକୁ, ଅରଣ୍ୟକୁ ଓ ପାହାଡ଼କୁ ଭଲ ପାଉଥିବା ଓ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଥିବା ଲୋକେ ତଥାପି ବେଳେବେଳେ ଏହି ପୃଥିବୀର ମଣିଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦାସ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ସେହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ଏଠି ନଇକତାଲରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି,—କେତେ ଖାଉଛନ୍ତି, ଦୁଃଖ

ପିଉଛନ୍ତି, ନାନାଭାବେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି,—ପୃଥିବୀକୁ, ଜଳଧିକୁ ଓ ଆକାଶକୁ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିଲେ ଏହି ମଣିଷମାନେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟ ପରି ଲାଗିବେ । ଯେଉଁମାନେ ଏଠାକୁ ଖାଲି ଟୁରିଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତି, ସେମାନେ କୁଆଡେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ପୁଣି ଏପରି ବି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ ନକଲେ ଏହି ଜୀବନକୁ ଆଦୌ ଉପଭୋଗ କରି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ସମାଜନୀତି ଚାଲେ,—ଅର୍ଥନୀତି ଓ ରାଜନୀତି ଚାଲେ,—ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ସେହି ଅନୁସାରେ ଲେଖାଯାଏ । ସେମାନଙ୍କର ମେଳରେ ମୁଁ ମୋଟେ ବସି ପାରେ ନାହିଁ କି ସେମାନଙ୍କର ଧାଡ଼ିରେ ମୋଟେ ମିଶି ପାରେ ନାହିଁ । *ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ସେହି ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ରକୁ ହୃଦୟରେ ଧରି ମୁଁ ବାଟ* ଚାଲେ, ତେଣୁ ବିଭାଜନ କରି ପାରେ ନାହିଁ ।

୧୨।୫।୮୬

ଅଗ୍ରଜ କହିଲେ, "ଜୀବନର ବାଳ ପାଚିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ତୁ କ'ଣ କରିବୁ ?" ସିଏ ବୟସରେ ଅଗ୍ରଜ, ସାହିତ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଜ, ସଂସାରର ଅଭିଜ୍ଞତାରେ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରଜ । ହୁଏତ ଅଧିକ ନୈତିକ ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଅଧିକ ଦମ୍ଭଯୁକ୍ତ ସଂକଳ୍ପ ସହିତ ସିଏ ଏହି ଜୀବନକୁ ବଦଳାଇବା ଲାଗି ବାହାରିଥିଲେ । ବାଳ ପାଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ । ନୈରାଶ୍ୟଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ । କିଛି କୋଉଠି କଦାପି ବଦଳି ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ଝିମାରି ରହିଗଲେ । ବାଳକ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଭଜନା କରୁ କରୁ ସିଏ ବାଳ ପାଚିବାଠାରେ ଆସି ଅଟକିଗଲେ ।

ବାଳ ପାଚିଲେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ସମ୍ଭବତଃ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା କରୁଛି, ତାହାହିଁ କରିବି । ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି କଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତ ଯେ, ଏହି ବାଳ ପାଚିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ କଦାପି ତାହାର ବିଚାର କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ତାହାକୁ ନ ଦେଖି ମୁଁ ଭିତରୁ ଦେଖିବି । ଭିତରୁ ଦେଖିଲେ ସବୁ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ସଖାର ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବି । ତାହା ମୋତେ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ଉତ୍ସାହ ଆଣିଦେବ, ନୂତନ ଆଖି ଆଣି ଦେଉଥିବ । ଏହି ସଂସାର ପରି ଏହି ମଣିଷ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲା ପରି ମନେ ହେବନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କାହାର ବାଳ ପାଚିବାର ସମୟ କେବେ ଆସୁଛି ବୋଲି ଗଣନା କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅନ୍ୟକୁ ଈର୍ଷା କରିବା,—ସମ୍ଭବତଃ, ନିଜ ଭିତରେ ବାଳ ପାଚି ଯାଉଥିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ବି ସହି ନପାରିବା । ମୁଁ ଆଉ ଯାହା କରିବି ପଛକେ, ଏହି ଦୁର୍ଗତିରେ କଦାପି ପଡ଼ିବିନାହିଁ । ମୋ'ର ବାଟ ଈର୍ଷାର ବାଟ ନୁହେଁ,—ତୁଳନା କରିବାର ବାଟ ନୁହେଁ,

ତାରଣ, ଏହା ତମ୍ଭର ବାଂଛ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । କାରଣ, Zenର ଭାଷାରେ, 'To compare is odious, to compare is odorous.'"

୧୩ । ୫ । ୮୬

ଅସାଧୁ ସମାଜରେ ସାଧୁତାକୁ କଦାପି କୌଣସି ଫଳ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅସାଧୁ ସମାଜରେ ଯିଏ ତଥାପି ସାଧୁ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ପାଖରେ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସାଧୁ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ସଙ୍କଳ୍ପ କରି ବାହାରିଥାଏ, ଯିଏ ଯଦି ସେଥିରୁ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ସଫଳତା ବା ଲାଭ ପାଇବ ବୋଲି ସେପରି କରୁଥାଏ, ତେବେ ତାହାର ସେହି ଆଚରଣକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅସାଧୁ ଆଚରଣ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଆମ ପିଲାଦିନେ ଆମକୁ ଏହିପରି ଅନେକ ଗପ କୁହାଯାଏ, ଯେଉଁଥିରେ କି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସାଧୁ ହେବାରୁ କେତେ ନା କେତେ ଫଳ ପାଇଥାଏ; ସାଧୁ ହୋଇ ଦରିଦ୍ର ଧନୀ ହୁଏ, ସାଧାରଣ ମଣିଷଟିଏ ଶେଷକୁ ଜଣେ ବଡ଼ଲୋକର ଝିଅକୁ ମଧ୍ୟ ବିବାହ କରି ପାରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରେ । ଏହି ଗପସବୁ ବାଜେ ଗପ । ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ନୈତିକତା ବଢ଼େ ନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍, ଗୋଟାଏ ନୀତିହୀନ ସମାଜକୁ ନୀତିଯୁକ୍ତ କରିବାରେ ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଜଣେ ମଣିଷର ଧନଲାଭ ବା ଭାଗ୍ୟଲାଭରେ ହୁଏତ କିଞ୍ଚିତ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ସିନା, ମାତ୍ର ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ହେଲେ କରିପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

ନିଜ ଭିତରେ ଓ ନିଜ ବାହାରେ ସଂସ୍କାରବଶତ ଦୃଢ ହୋଇ ରହିଥିବା ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅସାଧୁତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଓ ତା' ମୂଳରେ ଚେର ପରି ହୋଇ ରହିଥିବା ଭୁଲ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧଗୁଡ଼ାକୁ ଟଳାଇବା ସକାଶେ ଯେଉଁ ସାଧୁତା-ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିବ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ସାଧୁତା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଦରକାର । ସେଇ ସାଧୁତା ସବାଆଗ ଦରକାର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏପରି ମଣିଷ ଦରକାର, ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ସୁଖଲାଗି ଅଥବା ସଫଳତା ଲାଗି ସାଧୁ ହେବେନାହିଁ କିମ୍ବା କଷ୍ଟ ସହିବେ ନାହିଁ;—ସେମାନେ ଏହି ସମାଜର ପୁରୁଣା ଚେରଗୁଡ଼ାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିବେ । ଯେଉଁମାନେ ତଦୁପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ସାହସୀ ହୋଇଥିବେ· ବିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇଥିବେ, ଭଗବତ୍ ପ୍ରେରିତ ଭାବରେ ସାଧୁ ହୋଇ ପାରିଥିବେ ।

୧୪ । ୫ । ୮୬

ଜର୍ମାନୀର ବନ୍ଧୁ ଜଣକ କାଲି କହିଲେ, ପୂର୍ବଜନ୍ମରେ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ମୁଁ ସ୍କାଣ୍ଡିନେଭିଆରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ମୁଁ ଯୋଉଠି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ନା

କାହିଁକି, ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ମୁଁ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ପୃଥିବୀଟିକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲି, ମାୟାରେ ପଡ଼ିଥିଲି । ଡୋର ବାନ୍ଧିଥିଲି ଓ ତଥାପି ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଆସକ୍ତି ଭିତରେ ମୋଟେ ପଡ଼ି ଯାଉନଥିଲି, ତଥାପି ଅଭିଯୋଗ କରି ନଥିଲି; ଧୋକା ଖାଉଥିଲି, ତଥାପି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଖରାପ ବୋଲି କହି ନଥିଲି । କେତେଥର ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିଥିଲି' ତଥାପି ଅଟକି ଯାଉନଥିଲି । ବିଫଳ ହୋଇଥିଲି ତଥାପି ଆପଣାକୁ ହୀନ ବା ହତଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମୋଟେ ମନେ କରୁନଥିଲି । ବାଟରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଶତ୍ରୁ ତାକୁ ଅଟେ କରାଉଥିଲେ ହେଁ, ମାତ୍ର ତଥାପି ମଣିଷ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁ କୁ ହିଁ ଖୋଜିବୁଲୁଥିଲି ।

ସେହି ପୃଥିବୀରେ ନିର୍ମଳ ଆକାଶ ଥିଲା । ସେଠାରେ ପ୍ରତିଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହେଉଥିଲା । ହୁଏତ ମନକଲା ମାତ୍ରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହୋଇ ଆସିଲା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ମନ କଲାମାତ୍ରେ ଅନେକ ନିର୍ଭୟ ଦେଇ ଚଢ଼େଇମାନେ ଉଡ଼ି *ଯାଉଥିଲେ,—ପ୍ରକୃତ ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ଏହି ସବୁଥାକି ଶୂନ୍ୟ ଗଗନସ୍ଥ ଅର୍ଥାତ ଉଦ୍ଭାସ-*ମୟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ମୋ'ର ଗୁରୁପାଖରେ ଲୋକେ ସେହି ପୃଥିବୀକୁ ସମ୍ଭବତଃ ସ୍ୱାର୍ଗି ନେଇଆ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଗୁରୁପାଖର ଲୋକେ ଯେପରି ଏହି ପୃଥିବୀଟିକୁ ଭାରତବର୍ଷ ବା ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ଠିକ ସେହିପରି । ଏଠି ଯେପରି ମତେ କିଛି ଘର ପରି ଲାଗୁଛି ସେଠି ବି ସେମିତି ଘରପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଗୋଟିଏ ନୀଡ଼ ଭିତରେ ସମ ବନ୍ଧ ହୋଇ ରହୁଥିବା ମତ ମନେ ହେଉଥିଲା । "ଅଭସ୍ତଂ ମିଥ୍ୟାତ ଅଭସ୍ତଂ ଅମିଥ୍ୟାତ୍" ବୋଲି କହି ହେଉ ଥିଲା ।

୧୫ । ୫ । ୮୬

ଅତୀତର ବୀର ଓ ଦେଶଭକ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ଆମେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏପରି ତପସ୍ୟାମୟ ଭାବରେ ଖୁସି ହୋଇ ପାରୁଛୁ କିପରି ? ସେମାନଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇ ଆମେ କେତେ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ. ସେମାନଙ୍କୁ ଆମର ବୋଲି କହି ଆମେ ଆପଣାକୁ କେତେ ଧନ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ମାତ୍ର ତଥାପି ଖୁସି ହୋଇ ରହିପାରୁଛୁ ? ଖୁସି ଅର୍ଥାତ୍ ସୁବିଧାବାଦୀ ଓ ନିସ୍ପୃହଭାବାପନ୍ନ ହୋଇ ରହିପାରୁଛୁ କିପରି ? ସେଇଥିପାଇଁ ବେଳେ ବେଳେ ମନେହୁଏ ଯେ, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଆମର ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ଦେଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ସିନା ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଦେଶକୁ ଆମର ବୋଲି ଦାବୀ କରୁଥିବା ଆମମାନଙ୍କର ଆଦୌ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଗୌରବରେ ଆମର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିପାଇଁ ହିଁ, ଯେତେବେଳେ ଆମ ପାଟିରୁ ଆମ ପିଲା-ମାନେ ସେହି ବୀରମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ସେହି

କଥାଗୁଡ଼ିକରୁ ଆଉ ସେ ଅସଲ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଆମ ପାଟିରୁ ବାହାରିବା ସମୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନଙ୍କର ଗାଥାଗୁଡ଼ିକ ବି ଋଷି-ମାନଙ୍କର କଥାପରି ଶୁଣାଯାଉଛି, ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବିରୋଧକୁ ହିଁ ପ୍ରକଟ କରୁଛି, - କେବଳ କେତେଟା ଶବ୍ଦପଲ୍ଲ ହିଁ ଶୁଣାଯାଉଛି ଓ ତେଣୁ ଅସଲ ଭାବଟିକୁ ମୋଟେ ସଂକ୍ରାମିତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, କଥାରେ ଖୁବବେଶୀ ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ସେହି କଥାଟିକୁ କିଏ କହୁଛି, କଥାଟିର ମହତ୍ତ୍ୱ ତାହା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ତେଣୁ ଅସାଧୁର ମୁହଁରେ କଥାଗୁଡ଼ାକର ମହତ୍ତ୍ୱ ଯାଉଛି । ଯେଉଁ ଇତିହାସ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତା, ତାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ବହିପାଠ ହୋଇ ରହି-ଯାଉଛି ।

୧୭ । ୫ । ୮୨

ମଣିଷ ମଣିଷର ବନ୍ଧୁ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ତା' ନିଜ ଭିତରେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କ'ଣ ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯାଏ, ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ସମ୍ମତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ତା' ଭିତରେ ସେ କେତେ ପ୍ରକାରେ କେତେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଯାଏ, ଠିକ୍ ଚାଳିଶି ବର୍ଷ ତଳେ ମୁଁ ଯେଉଁ କଅଁଳ ବୟସରେ ତାହାର ଏକ ପରିଚୟ ପାଇଥିଲି ।

ସେଇ ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଲଟାକୁ ହିଁ ସବାଆଗ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ସବୁ ପ୍ରକାରର ଖୋଳ ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଭିତରେ ଯେ ସବାତଳେ ବନ୍ଧୁଟିଏ ବସି ରହିଛି, ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁକୁ ହିଁ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଛି, ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ମୁଁ ସେଇ ଦିନ-ଠାରୁ ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ହୁଏତ ସେଇ ବାଟରେ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି । ଯିଏ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଦିଏ, ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଦିଏ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ ଓ ଆଲୋକିତ କରିଦିଏ, ସେଇ ହେଉଛି ବନ୍ଧୁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସମ୍ଭବତଃ ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତୀକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଛି । ଆଖି ବୁଜିଲା ମାତ୍ରକେ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଆଲୋକ ଦେଖିଛି, ଲେଉଟିଲା ମାତ୍ରକେ ଆପଣାର ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ସତେଅବା କେଉଁ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିଛି । ଏବଂ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ, ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଶିକ୍ଷକର ଧନ୍ଦାଟିକୁ ଆଦରି ନେଇଛି, ସେହି ଧନ୍ଦାଟିକୁ ଏକ ବ୍ରତରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ଏବଂ, ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୋ' ଭିତରେ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳତା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥି ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟହ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ।

୧୭ । ୫ । ୮୬

ଏହି ପୃଥିବୀଗୋଟାକରେ ସମ୍ଭବତଃ ମଣିଷ ହେଉଛି ଏଭଳି ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାଣୀ, ଯିଏକି ଆପଣାର ନିନ୍ଦା କରିବାରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ । ମଣିଷ ଅଧିକ ଚତୁର ହୋଇଥିଲେ ସିଏ ଏପରି ନିନ୍ଦାଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଏହି ଚତୁରତା ପଛରେ ଏକ ପ୍ରକାରର ଅହଙ୍କାର ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଯାହାକୁ କି ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଗର୍ବ ବୋଲି ବି ଅନୁଭବ କରେ ଓ ସେହି ଅନୁଭବରୁ ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ପାଏ ।

ମଣିଷର ସଂସାରରେ ଏବେ ଯେଉଁସବୁ ବିଭ୍ରାଟ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟକୁ ସତେ-ଅବା ଗ୍ରାସିଆଡ଼ୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି, ସେହି ବିଭ୍ରାଟଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକାଂଶତଃ ଏହି ଚତୁର ମଣିଷର ହିଁ ସୃଷ୍ଟି । ଭକ୍ତ ଯେତେବେଳେ ଚତୁର ହୁଏ, ଯେତେବେଳେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଚତୁର ହୁଏ, ବିଦ୍ୟା ଯେତେବେଳେ ଚତୁର ହେବାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଭଜନକ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମାନେ ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଏକ ଚତୁରତାର ସନ୍ଧିତ ସଂସାର ଭିତରେ କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଯାଆନ୍ତି ଯେତେବେଳେ ଭକ୍ତ ଚତୁର ହୋଇ ଆପଣାର ଘରପାଖରେ ଉଚ୍ଚ ପାଚେରିମାନ ତିଆରି କରି ପକାଏ ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ଚତୁରତା ବୋଲି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ଜୀବନରେ ସେତିକି-ବେଳେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ବିଭ୍ରାଟ ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ସେହି ବିଭ୍ରାଟର ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ଉପଦ୍ରବଶକ୍ତି ଜନ୍ମଲାଭ କରେ । ସେତେବେଳେ ହିଂସ୍ର ହେବାକୁ ଖାଲି ମନ ହୁଏ ଓ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣା ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇ ଜୀବନ ବାଟରେ ଖଡ୍ଗଧାରଣ କରି ବାହାରନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଓ ଜଗତକୁ ଅଧିକ ନିଷ୍କପଟ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଏହି ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୧୮ । ୫ । ୮୬

କାଲି ଦିଲ୍ଲୀର ସେହି ବନ୍ଧୁଜଣକ ତାଙ୍କ ପୁରୀଯାତ୍ରାର ଅଭିଜ୍ଞତା କଥା କହୁଥିଲେ । ସେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସିଂହଦ୍ୱାରରୁ ଦର୍ଶନ କରି ଫେରିଲେ । ଭିତରକୁ ଯିବାଲାଗି ଅନୁମତି ପାଇଲେ ନାହିଁ । ସିଏ କହୁଥିଲେ, ମୁଁ ଭାବୁଛି ସ୍ୱର୍ଗର ସମଗ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟଟିରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସକାଶେ ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ଅଲଗା ସ୍ୱର୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥିବ । ହିନ୍ଦୁମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେହି ଅଲଗା ସ୍ୱର୍ଗରେ ଯାଇ ରହୁଥିବେ । ସେହି ସ୍ୱର୍ଗମଧ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଲାଗି ମୋଟେ ଅନୁମତି ମିଳୁନଥିବ । ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କଳ୍ପନା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ

ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଆଉ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଇତର ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି ।

ଅଥଚ ଆପଣାର ନାଥଙ୍କୁ ଜଗନ୍ନାଥ ବୋଲି କହନ୍ତି,—ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କୁ ହିଁ ପୁରୁଷର ଭଗବତ ଆଦର୍ଶରୂପେ କଳ୍ପନା କରନ୍ତି । କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ଜଗତ ବୋଲି ଭାବିବାର ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିଗଲେ ମଣିଷ ଏହି ଭ୍ରାନ୍ତିଟାକୁ ନାନା ବୈଭବ ଦେଇ ଧର୍ମ ବୋଲି, ପୁଣ୍ୟ ବୋଲି ଏବଂ ଉପାସନା ବୋଲି କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ଉଗ୍ର ହୁଏ, ଅହଙ୍କାରୀ ହୁଏ, ସତେଅବା ଆପଣାର ଗୁମ୍ଫାଟାକୁ ହିଁ ସକଳ ବିସ୍ତାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ଉତ୍ତେଜନା ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ମଣିଷର ଜଗତ ଯେତିକି ବଡ଼ ବା ସାନ, ତା'ର ଜଗନ୍ନାଥ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ବଡ଼ ବା ସାନ । ସିଏ ସାନ ହେଲେ ତା'ର ଜଗତ ମଧ୍ୟ ସାନ ହୋଇଯାଏ, ଏବଂ ସେହି ଜଗତ ଭିତରେ ବସିଥିବା ଜଗନ୍ନାଥ-ପିଲାଟି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସାନ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି ।

୧୯ । ୫ । ୮୬

ଭିତରେ ଶକ୍ତି ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଥିବ, ମାତ୍ର ନିଜର ଖାସ୍ କୌଣସି ambition ନଥିବ,—ସମର୍ପଣ କହିଲେ ବସ୍ତୁତଃ ତାହାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ ନାହିଁ କି ? ଭିତରେ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଧର୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ,—ଅଥଚ ଆପଣାର ଗତିପ୍ରେରଣା ଗୁଡ଼ିକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରସ୍ୱାର୍ଥକାମୀ ଓ ସ୍ୱସଫଳତା-ପ୍ରୟାସୀ ହେବାର ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ମୋଟେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥିବେ । ତାହାକୁ ହିଁ ଅସଲ ଉନ୍ମୋଚନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ପ୍ରୟାସ ଓ ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣା ମୋତେ ଏହିପରି ଏକ ସଦାଉଦ୍ୟତତା ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖିଥାଉ । ମୁଁ ଏହି ଘରେ ସବୁଦିନେ ସନ୍ତାନରୂପେ ହିଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସଂସାରରୁ ସବୁକିଛିକୁ ଟାଣି ଟାଣି, ସମ୍ପତ୍ତିରୂପେ, ଖ୍ୟାତିରୂପେ ଓ ଖାସ୍ ନିଜର ରୂପେ ଜମା କରି ରଖିବାର ଅପକର୍ମ ଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତରର ଅସଲ ଧାମୀ ନେଇଟି କୌଣସି ଦିଗ୍‌ବଳୟ ପାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ତା'ର ଡେଣାଗୁଡ଼ିକ ମୁତେ ଯେପରି ଆଉ କେଉଁ ରାକ୍ଷସ ପାଖରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଓ ତେଣୁ ଅସଲ ଯତ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଏକାନ୍ତ ଅସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ବାହାରେ ଯାବତୀୟ ଉତ୍‌ଫିଟିଶ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତୁତି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ମୋ'ର

ସକାଳ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ମୋତେ ସେହିସବୁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧରୁ ସତତ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଆସୁ । ଖାଲି ନିଜର ଆଶା ଓ ନିଜର ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ଏମିତିକୁ ହିଁ ବୁଝିବି ।

୨୦ । ୫ । ୮୨

ଏହି ପାହାଡ଼କୁ ଅନାଇ ଧ୍ୟାନରେ ବସିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ କ୍ରମେ ଆପଣା ଭିତରେ ଏଇ ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ସବୁଜ ଅରଣ୍ୟକୁ ଦେଖି ପାରୁଛି, ଏହି ବିରାଟ ଆକାଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ପାରୁଛି । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଅନାଇ ବସିଥିବା ସମୟରେ ତାକୁ ମୋ'ର ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି । ଏହି ଆକାଶ, ଅରଣ୍ୟ ଓ ପାହାଡ଼ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ସୂତ୍ରଟି ମୋ'ଠାରୁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରଲମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଯାହା ମୋତେ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି, ସେହି ସୂତ୍ରଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି । ମଣିଷମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତିର ପଥ ପରସ୍ପରଠାରୁ ମୋଟେ ଅଲଗା ନୁହେଁ । ଏହି ପଥଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ନାହିଁ । ଏହି ପଥଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର କେନ୍ଦ୍ରଟି ଭିତରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟକୁ ହିଁ ସମାହିତ ହୋଇ ଆସିଛି ।

ତେଣୁ, ସଂସାରରୁ ଖସି ପଳାଇବାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନାହିଁ । ସଂସାରରୁ ବିମୁଖ ହେଲେ ଯେ ଯାଇ ଜଣେ ମଣିଷ ଈଶ୍ୱରମୁଖ ହୋଇପାରିବ ଓ ତେଣୁ ଅସଲ ବାଟଟିକୁ ପାଇ ପାରିବ, ଏପରି ଏକ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଅନେକ ସଂସ୍କାର ଓ ଶାସ୍ତ୍ରଜାଲ ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ଆପଣାର ବିଭେଦକ ବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ହିସାବ କରି ମଣିଷର ସଂସାରଟାକୁ ଏପରି ଭୟମୟ ଭାବରେ ବିକଳ ଓ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଛୁ, ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ନିଜର ପଥଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ନାନା ବାଧା ଓ ନାନା ଗ୍ରନ୍ଥି ଦ୍ୱାରା ଭାରି ଅସମ୍ଭବ କରି ରଖିଛୁ, ଆପଣାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଅସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଛୁ ।

୨୧ । ୫ । ୮୨

ବେଳେବେଳେ, ଯେତେବେଳେ ଜୀବନଟା ପ୍ରାୟ କେବଳ ଏକ ପୁନରାବୃତ୍ତି ବୋଲି ମନେହୁଏ, ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଭିତରେ ସଂଚିତ ଅବା ସବୁଯାକ ନୈରାଶ୍ୟ ଆସି ଏକାବେଳକେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଏକେଇତ ଫିକର କରି ଆସିଥିବା ପରି କହନ୍ତି, "ତୋ' ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତରେ

କିଛି ହେଲେ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ, ତୁ ଯୋଉଠି ଅଛୁ, ସେଇଠି ଚିରଦିନ ରହିଯିବୁ,—ତେଣୁ ଏହି ବୃଥା ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ିଦେ', ନିଜ ଉପରେ ରହିଥିବା ସବୁ ଉଦ୍‌ବୋଧ ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଛାଡ଼ି ଦେ',—ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରାପୂରି ବନ୍ଦ କରି ଦେ ।”

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଏମିତି ଏକ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ, ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସିଏ ତା'ର ଅସଲ ସହାୟଟି ତା' ଭିତରେ ଅଛି ବୋଲି ଭୁଲିଯାଏ । ସେତେବେଳେ ସିଏ ସହାୟ ଲାଗି ବାହାରକୁ ଅନାଏ, ବାହାରଗୁଡ଼ାକୁ ଆଶ୍ରା କରେ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜାକର ଭାବରେ ପ୍ରାୟ ଆତ୍ମଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ବାହାରେ ନାନା ଖୁଣ୍ଟ ଉପରେ ଆଉଜି ପଡ଼ିବାକୁ ମନ କରେ । ସିଏ ଭୟଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଆଉଜି ପଡ଼େ; ତା'ର ଭୟ ତାକୁ ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଉଗ୍ର ଓ ଉତ୍ତେଜିତ ବି କରି ରଖିଥାଏ । ଏବଂ, ସେହି ଉତ୍ତେଜନାରେ ପଡ଼ି ସିଏ ସତେଅବା ସବୁ ପାଇଛି ବୋଲି ଦମ୍ଭ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ହାତରୁ ଅସଲ ଖିଅଟି ଛାଡ଼ିହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ସିଏ ବାହାରର କେତେ ନା କେତେ ସୂତାରେ ଗୁରାଇ ତୁରାଇ ହୋଇ ବସିଥାଏ ଓ ଭାରି ଅବଳିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ, ତା'ର ଜୀବନଟାଯାକ ପ୍ରାୟ ଏକ ପୁନରାବୃତ୍ତି ଭିତରେ ହିଁ ଭଉଁରୀ ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ବୈରାଗ୍ୟଟା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟରୂପେ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ବସିଥାଏ ।

୨୨ । ୫ । ୮୬

ଯୋଗର ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ଥାପନ । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ସମସ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ଥାପନ । କେବଳ ଭିତର ସହିତ ନୁହେଁ କିମ୍ବା କେବଳ ଏକ ତଥାକଥିତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସହିତ ବି ନୁହେଁ । ତଥାକଥିତ ବାହାର ଓ ତଥାକଥିତ ନିମ୍ନ,—ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ଏକ ସମଗ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ଥାପନ । କୋଉଠି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱର୍ଗର ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟୂହର କଳ୍ପନା କରି ତାହାରି ଭିତରକୁ ପଳାୟନ କରିବା ଓ ତାହାରି ଭିତରେ ବିସ୍ମୃତ, ନିବୃତ୍ତ ଏବଂ ନିଷ୍ପନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବା ଏବଂ ଏକ ମିଛ ଧାର୍ମିକତାରେ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବା,—ତାହା କଦାପି ଯୋଗ ନୁହେଁ । ତାହା ଏକ ଜୁଗୁପ୍ସା, ଲୁଚି ରହିବାର ଇଚ୍ଛା ।

ମନୁଷ୍ୟ ଯୋଗକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଆଉ କଦାପି ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ସିଏ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସେ । ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ଅନେକ ଗୁମ୍ଫାକୁ ସିଏ ଏହି ସମଗ୍ର ବିସ୍ତାରଟି ସହିତ ମିଳାଇଦିଏ । ସିଏ ମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଅସ୍ମିତାକୁ ହିଁ ଉଦୟର ଅସଲ ଘୁଣକାଠି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ ।

ଆତ୍ମୀୟତାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ, ଆତ୍ମୀୟତା ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧେ । ଏହି ଆତ୍ମୀୟତା ହିଁ ସକଳ ଭୟର ମୋଚନ କରେ । ଏବଂ, ଭୟ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ କଦାପି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ମୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ପଳାୟନ ସ୍ପୃହାକୁ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଭାରତବର୍ଷର ସମାଜରେ ଏହି ଭୟ ସ୍ପୃହା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଛି । ଏଠି ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ମୁକ୍ତିର ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଏକ ଜାଲପାରେ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଅନେକ ଜୁଗୁପ୍ସାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି, ଜୁଗୁପ୍ସାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧାଇ ଠାକୁର ପରି କରି ମନ୍ଦିରରେ ବସାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଏଥିରୁ ଭାଙ୍ଗିବା ଉଚିତ । ଯିଏ ଏଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗି ପାରିବ, ତାହାହିଁ ଯୋଗ । ଯିଏ ଲୁଚି ପଳାଇବ ନାହିଁ, ସେଇ ଅସଲ ଯୋଗୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେହିପରି ଏକ ଯୋଗଯୁକ୍ତ ଜୀବନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

୨୩ । ୫ । ୮୨

ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠିବା ବେଳକୁ ଯେତିକି କଷ୍ଟ, ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ସେତିକି ଆନନ୍ଦ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ପର୍ବତ ଚଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଦେବଦୃଷ୍ଟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି;—ସେମାନେ ପର୍ବତ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରନ୍ତି ।

କୌଣସି ବିଜୟ ହାସଲ କରିବାଲାଗି ମୁଁ କାଲି ପର୍ବତ ଉପରକୁ ଯାଇ ନଥିଲି । ପର୍ବତର ଯେତିକି ନିକଟକୁ ଆସିଲେ ପର୍ବତ ସହିତ ଏକ ଅଭେଦ ଆତ୍ମୀୟତା ଅନୁଭବ କରିଯାଇପାରେ, ସେତିକି ନିକଟକୁ ଅସି ପାରିବା ସକାଶେ ମୁଁ ପର୍ବତ ଉପରକୁ ଯାଇଥିଲି । ପର୍ବତ ମୋ’ଠାରୁ ମୋଟେ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ,—ସେହି କଥାଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ପର୍ବତ ଉପରକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେହି ଜଣେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ପର୍ବତକୁ ତିଆରି କରିଛି, ମୋତେ ବି ତିଆରି କରିଛି,—ଏହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ ପିଲାଦିନୁଁ କେତେ ବହିରେ ପଢ଼ି ଆସିଛି । ପର୍ବତ ଭିତରେ ରହି ଯିଏ ପର୍ବତକୁ ଠିକ୍ ପର୍ବତ ପରି କରି ରଖିଛି, ମୋ’ ଭିତରେ ରହି ସେଇ ମତେ ଠିକ୍ ମୋ’ପରି କରିବା ଲାଗି ମୋ’ର ସର୍ବୋତ୍ତମ କାମ ହୋଇ ରହିଛି,—ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୀବନରେ ହେତୁ ପାଇବା ଦିନଠାରୁ ହିଁ ମୁଁ ସେହି କଥା କ୍ରମେ ଅନୁଭବ କରି ଆସୁଥିଲି । କାଲି ପର୍ବତକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ମୁଁ ନିଜକୁ ଆବିଷ୍କାର କଲି, ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ’ ସହିତ ପର୍ବତର ଲାଗିଥିବା ସୂତ୍ରଟିକୁ ମୁଁ ଆବିଷ୍କାର କଲି । ମୋ’ ନିଜ ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କଲି, ପର୍ବତ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କଲି । ଏହି ସୂତ୍ରଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଲେ ତା’ପରେ ମଣିଷ ଆଉ କାହାରି ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରେନାହିଁ । ଯିଏ

ଆପଣା ଭିତରେ ସେହି ସ୍ୱୀକୃତିର ହିଁ ବିଜୟ ଘୋଷଣା କରେ, ଯେଉଁ ସ୍ୱୀକୃତିରୁ ହିଁ ଜମିଉଠେ ହୋଇଯାଏ । ଏବଂ, ସେହି ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ପର୍ବତକୁ ଦେଖିଲେ, ପର୍ବତକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ, ଯାବତୀୟ ପର୍ବତାରୋହଣ ଭାରି ସହଜ ହୋଇଯାଏ ।

୨୪ । ୫ । ୮୦

ମନ୍ତ୍ର ଆଗରୁ ନଥାଏ, ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ପାଇବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱାର୍ଥଟିକୁ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ମିଳିଯାଏ । ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ଖୋଜି ଯିଏ ଯେତିକି ଗଭୀରକୁ ଭେଦ କରିପାରେ, ଆପଣାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଏବଂ ଆକୁଳତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଯେତିକି ମୂଳରୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରେ, ସିଏ ସେହି ସ୍ତରର ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ପାଇଯାଏ । ସେହି ମନ୍ତ୍ରଟି ହୁଏତ ଆଗରୁ ଆଉ କୌଣସି ବହିରେ ନଥାଏ । ତାକୁ ଭେଟିବାକୁ ହୁଏ, ଆପଣାର ଅନୁକୂଳ କରିନେବାକୁ ହୁଏ । ତେବେଯାଇ ହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିବା ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ପାଇ ଆପଣାର ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ପାଇଗଲେ ବୋଲି ଏକ ପ୍ରକାର ଭ୍ରମବଶରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଇଥିବା ସଫଳତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାହାକୁ ମନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାର ପ୍ରଲୋଭନରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ପ୍ରଲୋଭନର ସ୍ତରରେ ହିଁ ରହି ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମନ୍ତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଦ୍ୱାର ଘର ବା ପାବଚ୍ଛ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ ନକରି ସଡ଼କଅବା ପ୍ରାଚୀର ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଚେତନାକୁ ବାନ୍ଧିରଖେ, ଆସ୍ପୃହାକୁ ବାନ୍ଧିରଖେ, ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣାର ଗୋଡ଼ରେ ସତେଅବା ପଥର ବନ୍ଧାହୋଇରହିଥାଏ ।

ଯେଉଁ ଗୁରୁମାନେ ମନ୍ତ୍ର ଦେବାକୁ ହିଁ ଅସଲ ଗୁରୁପଣ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଏହିକଥା ମନେ ନଥାଏ କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ଯେଉଁଠି ବଜାରର ପିଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖା ହୋଇ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଓ ଫଳପ୍ରଦ ମନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରା ଯାଇଥାଏ, ସେଠି ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲୋକଟିକୁ ହୁଏତ ମୋଟେ ବସ୍ତୁରକୁ ଅଣା ଯାଏନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରରୂପୀ ଜାଲ ପକାଯାଇ ସେହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିଷ୍ୟବର୍ଗର ଏକ ପାଳିତ ଦଳର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ । ଚେତନାଗୁଡ଼ାକୁ ଗ୍ରନ୍ଥିରେ ପକାଇ ଦିଆଯାଏ ।

୨୫ । ୫ । ୮୨

କବିମାନେ ମନ୍ତ୍ର ପରେ ମନ୍ତ୍ର ରଚନା କରି ମନ୍ତ୍ରମହୋଦଧି ରଚନା କରି ଥୋଇ ଦେଇଛନ୍ତି ,—ସେହି ରଚିତ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ସେମାନେ ମନ୍ତ୍ରକୁ ମହୌଷଧି ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ

ଯେ, ସାଧକମାନେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ନେଇ ସାଧନା କରୁ କରୁ ନାନା କାରଣରୁ କଣ ପାଲଟି ଯାଉଛନ୍ତି !— ତା'ପରେ ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ ନେଇ ଆପଣାର ସାଧନାରେ ପାହ୍ୟାଚକୁ ପାହ୍ୟାଚ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନେ ମନ୍ତ୍ରଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି; ପ୍ରାୟ ଏକ ପୌତ୍ତଳିକତାପୂର୍ଣ୍ଣ କଟ୍ଟରପଣତା ଭିତରେ ପଶି ମନ୍ତ୍ରଟାକୁ ହିଁ ସର୍ବସାର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ମନ୍ତ୍ରଦାତା ଗୁରୁ ହୋଇ ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଚାର କରିଛନ୍ତି, ମନ୍ତ୍ର ଦୀକ୍ଷା ଦେଇଛନ୍ତି,—ମନ୍ତ୍ରକୁ ଅମୋଘ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ସଂଗ୍ରହରୁ ମନ୍ତ୍ରମହୋଦଧିର ଭିଆଣ ହୋଇଛି । ମନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଆଶ୍ରା କଲେ ସବୁ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଏକ ସହଜ ବିଶ୍ୱାସକୁ ସ୍ଲୋଗାନରୂପେ ପ୍ରଚାର କରି ଦିଆଯାଇଛି । ସାଧନାର ଅସଲ ଆସ୍ପଦ ଅର୍ଥାତ ଅସଲ ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଡ଼ାକ ପଛରେ ରହିଯାଇଛି । ମନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ସ୍ୱୟଂ ସାର ହୋଇ ଅସଲ ସାଧ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱର ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ଛନ୍ଦିକରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ଆପଣାର ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ନିବେଦନ ପଥଟିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଆନ୍ତରିକତା ଓ ବ୍ୟାକୁଳତା ସହିତ ଖୋଜି ବାହାରିଲେ ଓ ସେହି ଅନ୍ୱେଷଣଟି ଲାଗି ଆପଣାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତିଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିପାରିଲେ ଆପଣାର ମନ୍ତ୍ରଟି ଆପେ ଆପେ ମିଳିଯାଏ । ଏବଂ ତା'ପରେ ଆଉ ମହୋଦଧି ମନ୍ଥନ କରି ଆପଣାର ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଆପଣାର ସୂତ୍ରଟି ଆପେ ମିଳିଯାଏ । ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବସ୍ଥ ମୂଳଟି ଠାରୁ ଆପଣାର ଗିରିଶିଖର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ସୂତ୍ରଟି ଲମ୍ବି ରହିଥାଏ, ତାହା ହିଁ ଆପଣାର ମନ୍ତ୍ର ।

୨୭ । ୫ । ୮୨

ଖାଲି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରେ, ପ୍ରାୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରାଗ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ ସିଏ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ସିଏ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ପବିତ୍ର ବୋଲି କହେ । ମଣିଷଠାରୁ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଅଧିକ ପବିତ୍ର ବୋଲି କହି ଡିଣ୍ଡିମ ବଜାଇ ବୁଲେ । ଗୋଟାଏ ବିଶେଷ ପ୍ରକାରର ନୀତିବାଦୀ ହୋଇ ରହେ । ତା' ନୀତି ସଂସାରକୁ ଖାଇଯାଏ, ଭବିଷ୍ୟକୁ ଖାଇଯାଏ, ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ବାଟ ଓଗାଳି ବସିଥାଏ । ସେଇଥିଲାଗି ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ପୂଜା ପାଆନ୍ତି,— ଶାସ୍ତ୍ରର ପରିଚ୍ଛଦ ସିନ୍ଧୁରୁଚ୍ଛା ପିଠୁଲାମାନେ ପୂଜା ପାଆନ୍ତି । ମଣିଷ ହତାଦୃତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ମଣିଷ ଶୋଇ ରହିଥାଏ । ଏଇ ମଣିଷ ଯେ ଆପଣାର ବାଟ ଚାଲିବା ଲାଗି ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ତିଆରି କରିଥିଲା, ଖିଚୁ ହାତରେ ଅଡ଼ାଗୁଡ଼ାକ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସାରରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ବିସ୍ମୃତ କରି ରଖାଯାଇଥାଏ ।

ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ର ମଣିଷକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖାଲି ହୋଇ ରହିବାପାଇଁ ଚତୁରତା ଓ ସେହି ଚତୁରତାକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବା ଆଳସ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଥାଏ, ସେହି ଶାସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ନୁହେଁ । ତାହା ଆଦୌ କୌଣସି ନୟନର ଉନ୍ମୋଚନ ଘଟାଏନାହିଁ । ତାହା ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ନାନା ଅଳପ ଭିତରେ ବନ୍ଧାଉନ୍ମୁଖ କରି ରଖେ । ତେଣୁ, ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଟପିଯିବାକୁ ହୁଏ,— ଶାସ୍ତ୍ର ଭିତରୁ ମଣିଷକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ଏହି ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାକୁ ଚିହ୍ନି ତାହାକୁ ହିଁ ଆହୁରି ଅଗ୍ରସର ଓ ଆହୁରି ଗଭୀର କରି ପାରିବା ଲାଗି ଏକ ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଇ ଆମେ ନୂଆକୁ ବୁଝିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ନୂଆଲାଗି ଟୁବ୍‌ବେଶୀ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ । ନୂଆର ଆଲୋକରେ ହିଁ ପୁରୁଣାକୁ ନୂତନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ଦେଖି ପାରିଲେ ଯାଇ ପୁରୁଣା ଉପରେ ଗୋଡ ଦେଇ ନୂଆ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୨୭ । ୫ । ୮୨

ଆଉ ଦୁଇଟା ଦିନ ଗଲେ ପୁଣି ଆମେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଚାଲିଯିବୁ । ଗତ ପ୍ରାୟ ତିନି ସପ୍ତାହ ଶୈଳ ପାହାଡ଼ ଓ ଅରଣ୍ୟର ଯେଉଁ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଏଠାରେ ମିଳିଲା, ମୁଁ ତାହାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବି । ଏହି ଧ୍ୟାନ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ କଦାପି ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ । ଏହି ଖୁସୀ,— ଭିତରୁ ବାହାରର ଏହି ସମଗ୍ରଟିକୁ ସତେଅବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ପାରୁଥିବା ଖୁସୀ,— ସେହି ସମତଳ ଭୂମିରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରହିଥିବ,— ମୋତେ ପରିପ୍ଲାବିତ କରୁଥିବ, ସମ୍ମିଳିତ କରି ରଖିଥିବ, ମୋ'ର ଶିଖରଚୂଡ଼ାକୁ ମୋ'ର ବାଟ ଚାଲିବା ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବ ।

ଦୂରତାମାନେ କୋଉକାଳୁ ସଂଯୁକ୍ତତାର ସୂତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ଯିଏ ଦୂର, ସିଏ ଯେ ଅତି ନିକଟରେ ରହିଛି, ଦୂରରେ ଥାଇ ନିକଟର ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି ଓ ନିକଟରେ ଥାଇ ଦୂରର ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି, ସେହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ କୋଉଦିନୁଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ସାରିଲିଣି । ସେଥିଲାଗି ଛାଡ଼ିଯିବାଟା ମୋତେ ଛାଡ଼ିଯିବା ପରି ଲାଗୁନାହିଁ । ଛୁଇଁ ନପାରିବାଟା ଆହୁରି ଛୁଇଁବାଲାଗି ଓ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଆସିବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି । ସମ୍ଭବତଃ, ମଣିଷ ଭିତରେ କୋଉଠି କୌଣସି ଭୟ ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ତାକୁ ଦୂରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିଥାଏ । ସେହି ଭୟକୁ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସେହି ଆତ୍ମୀୟତା ଚକ୍ଷୁ ହୋଇ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସକଳ ଚକ୍ଷୁକୁ

ଖୋଲିଦିଏ, ସକଳ ବାରଣକୁ ଭୁଲାଇ ଦେଇଯାଏ । ତା'ପରେ ଗୃହଙ୍କ ମାତ୍ରକେ ସବୁକିଛି ଅନ୍ଧପାଖରେ ମିଳାଯାଏ । ଆପଣାର ମୂଳଟିକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବାକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ମୂଳଟି ଦେଇ ବାହାରର ଏହି ଯାବତୀୟ ବିସ୍ତାର ଓ ଯାବତୀୟ ପ୍ରସାରକୁ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ମୋଟେ ଆଖି ବୁଜି ବସିବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ଖୋଲିଥିବା ଆଖି ବଳେ ବଳେ ବୁଜି ହୋଇଯାଏ ଓ ବୁଜି ହୋଇ ରହିଥିବା ଆଖି ବଳେ ବଳେ ଖୋଲିଯାଏ ।

୨୮ । ୫ । ୮୨

ହିମାଳୟର ମନ୍ଦିର ଓ ଦେବତା — ଆବାସ ଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ହିମାଳୟର ଗଙ୍ଗଧାରା ଝରଣା, ନଦୀଧାରା ମୋତେ ଅଧିକ ଆପଣାର ଲାଗେ । ଗଙ୍ଗଧାରର ଗତି-ଥାଏ, ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଥାଏ, ଶୀତଳତା ଥାଏ, ସାବଳୀଳତା ଥାଏ । ସେହି ନିର୍ମଳ ପାଣି ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ବେଳକୁ ସତେଅବା ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଭିତରଟାଯାକ ସବୁକିଛି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଲାଗେ, ସ୍ନିଗ୍ଧ ଲାଗେ । ଏବଂ, ସେଇଠି ଆପଣାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଏହି ସଂସାରଯାକକୁ ଦେଖିହୁଏ.— ସଂସାର ଯିବା ଭିତରେ ମାଡ଼ିଟିଏ ପରି ହୋଇ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିହୁଏ । ସବୁ ମନ୍ଦିରର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଏକାବେଳକେ ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗେ । ସେହି ଶୀତଳଜଳର ସ୍ପର୍ଶ ହେବାମାତ୍ରକେ, ଭିତରେ ସତେଅବା ଉପସ୍ଥିତ କେତେ କେତେ ସ୍ପର୍ଶର ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରର ଚେତନା କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ଥଳ ପାଇଯିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

ଠିକ୍ ଏହି ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇବ ବୋଲି ମଣିଷ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ମନ୍ଦିର ତିଆରି କରେ, ଦେବତାଙ୍କ ସ୍ଥାପନା କରେ, ତୀର୍ଥମାହାତ୍ମ୍ୟ ଫାନ୍ଦେ ଓ କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ର ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟର ଭରିବାର ଏକ ନିଜସ୍ୱ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରି ପକାଏ । ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେଉଳ ଭିତରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରିବା ମାତ୍ରକେ, ସିଏ ନିଜଭିତରେ ଯେଉଁ ସଖ୍ୟ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ନିଗ୍ଧତାର କାମନା କରୁଛି; ତାହାକୁ ପାଇଯିବ ବୋଲି ଭାବୁଥାଏ । ତେଣୁ, ଅନେକ ଅର୍ଗଳ କବାଟକୁ ତଥାପି ବନ୍ଦ ରଖି ସିଏ ତୀର୍ଥକୁ ମନ କରେ ଏବଂ ଦେଉଳ ଭିତରକୁ ଧାଇଁଯାଏ । ସିଏ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ବିଫଳ ହୁଏ । ନିଜକୁ ବିସ୍ତାରିତ କରିପାରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସିଏ ସଂସାରର ସବୁଯାକ ଭିରୁ ନିଜର ଲୁବ୍ଧ ଗାତଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଆଣି ସାଇଁରଖିବ ବୋଲି ମନ କରେ । ଦେଉଳଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଅପବିତ୍ର କରେ । ଧାଇଁ ଧାଇଁ ନିରାଶ ହୁଏ । ସିଏ ନିଜକୁ ବି ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେ ନାହିଁ ।

୨୯ । ୫ । ୮୬

ଏଠି ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼, ସେଠି ସମତଳଭୂମି । ଏଠି ଥଣ୍ଡା, ସେଠି ଗରମ । ସେଠି ଯେଉଁମାନେ ଗରମ ସହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ସେମାନେ ଟିକିଏ ଥଣ୍ଡା ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଥଣ୍ଡାକୁ ଆସନ୍ତି, ନୈନିତାଲକୁ ଆସନ୍ତି । ଏଠି ସେମାନଙ୍କୁ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ଯେପରି ଏଠି ହୋଟେଲରେ ରହିବେ, ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ିବେ, ନଉକାରେ ବିହାର କରିବେ ଓ ଆଖିରେ ରଙ୍ଗଚଷମା ଲଗାଇ ଏଠାରେ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପାହାଡ଼ ଓ ଅରଣ୍ୟକୁ ଦେଖିବେ, ସେଥିଲାଗି ଏଠି ବରଷର କେତୋଟା ମାସ ପାଇଁ କେତେ ଆୟୋଜନ କରାଯାଏ । ସ୍ୱୟଂ ସରକାର ମଧ୍ୟ ସେଥିଲାଗି କେତେ ଗୁମୁଟିଆ ବାନ୍ଧନ୍ତି, କେତେ ମହୁରୀ ବଜାନ୍ତି । ଖରାଦିନଟା ଯାକ ସରକାର ଏଠି ଏହି ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯେତିକି କାମ କରନ୍ତି, ସ୍ଥାନୀୟ ପାହାଡ଼ୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯଦି ସେତିକି କାମ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ !

ମୁଁ ଗରମ ଛାଡ଼ି ଥଣ୍ଡା ପାଇବାକୁ ମୋଟେ ପାହାଡ଼କୁ ଆସେନାହିଁ । ଏହି ଦେଶର ସମତଳଭୂମି ଓ ଏହି ଦେଶର ପାହାଡ଼—ମୋତେ ଉଭୟେ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି, ଉଭୟେ ନିଜର ବୋଲି ଏଡ଼େ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି । ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ମୋତେ ସେଠି ଅତିବେଶୀ ଗରମ ଲାଗେନାହିଁ କି ଏଠି ମଧ୍ୟ ବେଶୀ ଥଣ୍ଡା ବି ଲାଗେନାହିଁ । ମୁଁ ସତ୍ୟ ଖୋଜି ଏଠାକୁ ଆସେ । ଜୀବନରେ ସତ୍ୟ ଖୋଜିବାର ବୃତ୍ତିଟିକୁ ଅଧିକ ବିସ୍ତାର ଦେଇ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଭାରତବର୍ଷର ଅନ୍ୟ ଜାଗାଗୁଡ଼ିକୁ ଯାଏ । ନିଜକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖେ,—ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜର ଚେରଗୁଡ଼ିକ କେତେ ମଜବୁତ ରହିଛି, ତାହାରି ପରୀକ୍ଷା ନିଏ । ଏଠି ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଦେଖେ,—ସେହି ମଣିଷର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଉପରେ ଏହି ଅରଣ୍ୟ ଓ ପାହାଡ଼କୁ ଦେଖେ । ଅରଣ୍ୟ ଓ ପାହାଡ଼ ମୋ' ହାତରେ ଆତ୍ମୀୟତାର ଯେଉଁ ଅସଲ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଧରାଇ ଦିଅନ୍ତି, ମୁଁ ସେହି ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ମଣିଷକୁ ଦେଖେ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ମୁଁ ନିଜର ମଧ୍ୟ ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ ପାଇଯାଏ ।

୧ । ୬ । ୮୬

କଷ୍ଟଗୁଡ଼ାକୁ ସହିବାକୁ ହୁଏ । କଷ୍ଟ ସହି ନପାରିବା ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ କଷ୍ଟ ପାଏ । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତ କଷ୍ଟ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ କଷ୍ଟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ କ'ଣ କରିବେ ବୋଲି ସତତ ଖିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି ।

କଷ୍ଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କଷ୍ଟ ସହିବା । କଷ୍ଟକୁ ସହିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କଷ୍ଟକୁ କଷ୍ଟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ନକରିବା । କଷ୍ଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କେବଳ କଷ୍ଟଗୁଡ଼ାକରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇକରି ରଖିବା ଅପେକ୍ଷା ଭିତରର ଆଉ କିଛିକୁ ମନ କରିବା ଓ ସେହିପରି ଭାବରେ କଷ୍ଟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯିବା । କଷ୍ଟକୁ ଅତିକ୍ରମ କଲେ ତଥାପି ଯେ କଷ୍ଟ ଆସେ, ଏହି କଥାଟିକୁ ଭଲ କରି ମନେ ରଖି କଷ୍ଟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । କଷ୍ଟଗୁଡ଼ାକ ଦୂର ହୋଇ ଯାଉ ବୋଲି ଯୋଉମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗୁହାରି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ବରଂ ଯୋଉଠି ସେଇଠି ରହିଯାଆନ୍ତି, ଖିରୁ ହୋଇ ରହିଯାନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ସବୁବେଳେ କଷ୍ଟ ପାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅତିକ୍ରମଣ ସମ୍ଭବ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । କଷ୍ଟଠାରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଆପଣା ଜୀବନ ସହିତ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମ୍ପର୍କସ୍ଥାପନରେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । କଷ୍ଟ ସହିବା ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ସତ, ମାତ୍ର କଷ୍ଟ ଆସିଲେ ତାହାକୁ ସହିବା—ଏହି ହିଁ ଜୀବନ । ଏହାହିଁ ଅତିକ୍ରମଣ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଶକ୍ତିମାନ୍ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ଜୀବନ । କଷ୍ଟଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ତର ସ୍ତର କରି ଭେଟି ସ୍ତରକୁ ସ୍ତର ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବ,—ଆମେ ଏହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିଜ ସହିତ ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ସମ୍ଭବ କରିପାରୁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ଲାଭ କରିପାରୁ ।

୨ । ୭ । ୮୨

ଯେଉଁମାନେ ବାଟରେ ଗଲେନାହିଁ, କେଉଁଠି ହେଲେ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ନଥିଲା ବୋଲି ଯେ ସେମାନେ ବାଟରେ ଯାଇ ପାରିଲେନାହିଁ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ବାଟ ଥିଲା, ମାତ୍ର ସେମାନେ ଗଲେନାହିଁ; ଆପଣାର ବାଟଟିଏ ପାଇବାକୁ ସେମାନେ ମୋଟେ ମନ କଲେନାହିଁ । ସେମାନେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଖୋଜିଲେ ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ହିଁ ଲୋଡ଼ିଲେ । ବାଟଗୁଡ଼ାକୁ ଅପବିତ୍ର କଲେ । ସଂସାରରେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ରହି ଆସିଥିବା ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସକୁ ସେମାନେ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କରି ପକାଇଲେ ।

ଯେଉଁମାନେ ଘରକୁ ଫେରିଲେନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସିଠାରେ ଘର ବୋଲି କିଛି ନଥିଲା ବୋଲି ଯେ ସେମାନେ ଯେପରି କଲେ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଜାଣି ଜାଣି ଘରକୁ ଫେରିଲେନାହିଁ । ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ସବାଆଗ ଏକ ଅବଲମ୍ବନ ସ୍ୱରୂପ ଯେ ଏକ ଖୁଣ୍ଟ

ପୋଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ, ସେକଥା ସେମାନେ ଜାଣିଶୁଣି କାଟି ପକାଇଲେ । ଝରଣଗୁଡ଼ାକୁ ଭରିଲେ, ଭୂଇଁ ଗୁଡ଼ାକୁ ଭରିଲେ । ସଚେତଅବା ଅଜ୍ଞାନର କେତେ କ'ଣ ଖୋଳିଲେ ଓ ଗାତରେ ପଶିଲେ । ଯୁଗଟାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବର୍ବର ଭାବରେ ଗାତରେ ପୂରାଇ ରଖିଲେ । ଆମ ସଂସାରରେ ବର୍ବରତା ବଢ଼ାଇଲେ, ଭୀରୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ାଇଲେ । ଏମାନେ ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କଲେ ଓ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟଟାକୁ ଭୁଲି ରହିବାକୁ ବାହାରେ ପ୍ରବଳ ହେଲେ । ଏହି ପ୍ରବଳ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଘର ନାହିଁ,— ଏମାନଙ୍କର ନିଜର ବୋଲି କୌଣସି କେନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଲାଗି ବାଟ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଜନନୀ ହେବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ରହିଛନ୍ତି ।

୩ । ୭ । ୮୨

ଅନେକ ମଣିଷ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଗାଡ଼ି ଦେବାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପୁଣ୍ୟମୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଗ ଭୁଲଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖନ୍ତି,—ଓକିଲଙ୍କ ପରି ବହୁତ କେତେ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ସେହି ଭୁଲଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାନ୍ତି ଏବଂ ସେଇଥିରେ ହିଁ କେଉଁଠି ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ନିଜେ କିଛିହେଲେ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତିନାହିଁ । ଆମ ସାଧାରଣ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି ସତ, ମାତ୍ର କଦାପି ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ, ଏମାନଙ୍କର ଅଧିକ ସଂସର୍ଗରେ ଆସିଲେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଅନିଶ୍ଚିତତାଜନିତ ବିଳାସ ସଚେତଅବା ଅତି ଅଜାଣତ ଭାବରେ ନିଜକୁ ଭିତରୁ ଗ୍ରାସ କରି ଆସୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ତା'ପରେ ଆପଣା ଭିତରେ ସଚେତଅବା ଖାଲି ଖୁରି ଖାଇବାଲାଗି ଏ ଖୁଣଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ହିଁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ହୁଏ ।

ଏହି ପ୍ରକାରର ଉତ୍ସାହୀମାନେ ହୁଏତ ଭିତରେ ଭାରି ଦୁଃଖୀ । ଭିତରେ ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ବାହାରେ ଉତ୍ତେଜିତ । ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଖଳ ବୋଲି ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖଳ । ଏମାନେ ଜନନୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଭିତରେ ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଭୋଗୁଥାନ୍ତି, ବାହାରେ ତାହାରି ତାଡ଼ନାରେ ହିଁ ଉଗ୍ର ହୁଅନ୍ତି, — ଉତ୍ତେଜିତ ହୁଅନ୍ତି । ଆହୁରି ଯଥାର୍ଥଭାବେ କହିଲେ, ଏମାନେ ଯାହା ପ୍ରସବ କରିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି, ତାହାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣା ସହିତ ରହିଥିବା ଏହି ବାଦକୁ ସେମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ସାଧିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।

୪।୭।୮୨

ମୁଁ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ଜାଣିଛି ଯେ, ବୁଦ୍ଧିର ସୀମା ଜାଣିବାର ଶେଷ ସୀମା ନୁହେଁ । ବୁଦ୍ଧିର ସମ୍ମତି ନେଇ ମୁଁ ବୁଦ୍ଧିର ସେପାଖକୁ ଯାଇଛି ଏବଂ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଧମଗ୍ର ମଧ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧିର ପାହାଚଟିକୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କଳି ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଛି ।

ବୁଦ୍ଧିର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇନଥିଲେ ମୁଁ କଦାପି ବୁଦ୍ଧି ସେପାଖକୁ ଯାଇ ପାରିନଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ଏହି ଭୂମିଟିର ସେପାଖକୁ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ଭୂମି ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ ବି କରି ପାରିନଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ବୁଦ୍ଧି ଭିତରେ ଗୁରାଇ ତୁରାଇ ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେକଥା କଦାପି କରି ପାରିନଥାନ୍ତି । ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବା ଅନେକ ବୁଦ୍ଧିଆଙ୍କ ପରି ମୁଁ ହୁଏତ ଅଳପ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଉଗ୍ର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରର ଅନେକ ପ୍ରାଚୀରକୁ ଡେଇଁ ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ଯିବାଲାଗି ମୋଟେ ସମର୍ଥ ହେଉନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ଗାର ଭିତରେ କଳିନରଖି ଆପଣାର ସମ୍ଭାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବା ହେଉଛି ଅସଲ ବୁଦ୍ଧିର କାମ । ମଣିଷ ଭସ୍ମ ଗୁଡ଼ିକଲେ ଯାଇ ସେହିସବୁ ସମ୍ଭାବ୍ୟର ସୃଜନ ହୋଇପାରିବ । ଅନେକ ମଣିଷ ବୁଦ୍ଧିକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ର ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ତାହା ସାହାଯ୍ୟରେ କେତେ ସନ୍ତର୍ପଣାରେ ଆପଣାର ଜୀବନ ନାମରେ ଗାତଟିଏ ଖୋଳନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜପାଇଁ ସେହି ଗାତଟିକୁ ଖୋଳିଥାନ୍ତି । ଅତି ଖୁସି ହୋଇ ସେମାନେ ସେହି ଗାତଟି ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଗାତକୁ ସତେଅବା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି ।

୫।୭।୮୨

ବଡ଼ଲୋକ ମାନଙ୍କର କୋଠିକୁ କେବେ ଗଲେ ସବାଆଗ ମୋ'ର ଫୁଲ ବଗିଚାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଫୁଲ ବଗିଚାରେ ରହିଥିବା ଗଛମାନଙ୍କୁ, ପତର ମାନଙ୍କୁ ଓ ଫୁଲମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସବୁକିଛି କୃତ୍ରିମତା ଭିତରେ ସେଠି ଏଇ ଗଛ, ପତର ଓ ଫୁଲମାନେ ହିଁ ଆପଣାର ପରି ଲାଗନ୍ତି, ତୁମକୁ ଅନାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମୀୟ ପରି ଟିକିଏ ମୁରୁକି ହସିବେ ବୋଲି ସତେଅବା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ସବାଆଗ ମୁଁ ବଗିଚାକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଂଖୋଳି ଯାଏ । ଏବଂ, ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଦେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ଏକାବେଳେକେ ଚିହ୍ନା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି ।

ସେଠି କୋଠି ଭିତରେ ଥିବା ମଣିଷମାନେ କେଡ଼େ କୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ଚୋର ଦିଶୁଥାନ୍ତି, କେଡ଼େ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ଯା'ଆସ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ତା ସହିତ

ଆପଣା ଭିତରର ଫମ୍ପା ଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ସୂତ୍ରରେ ଧରି ପକାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ହୁଏତ କାହାରି ହସିବାକୁ ମନ ନଥାଏ, ଅଥଚ ସମସ୍ତେ ହସହସମୁଖ ହୋଇ ଝଲସିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି,—ଏକ ଅପରକୁ ଏହି ଝଲସିବାରେ ମଉଳାଇ ପକାଇଦେବେ ବୋଲି ଯେତେଅବା କେତେ ପାରଙ୍ଗମ ହୋଇ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଫୁଲେଇ ହୁଅନ୍ତି, ଅଥଚ କେହି କାହାରି ଫୁଲେଇପଣକୁ ସହି ପାରୁନଥିବା ପରି ନିଜେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିପଡ଼ିବା ଲାଗି କେତେ ମିହନତ କରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସେଠି ପଶିବାକୁ ମୋଟେ କୌଣସି ବାଟ ପାଏନାହିଁ । ତେଣୁ ବଗିଚାକୁ ପଳାଇଯାଏ । ସେଠି ଯେତେଅବା ନିଜର ଘର ଭିତରେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମେଳରେ ରହିଥିବା ଭଳି ମନେହୁଏ । ବଗିଚାର ମାଳି ସହିତ ସଙ୍ଗାତ ବସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ମାଳି ହୁଏତ ସେତେବେଳେ ବାବୁଙ୍କ ଘର ଭିତରେ ଭୃତ୍ୟମହୋତ୍ସବରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ ।

୭।୭।୮୨

ମୋ' ସ୍ୱପ୍ନର ସହିତ ଆଉଜଣଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନର ଯଦି ନମିଳିଲା, ତେବେ ମୁଁ ତାକୁ ଭୁଲ ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି ବର୍ଜନ କରିବନାହିଁ । ସେହି ଅନ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନଟିର ଦର୍ପଣ-ଭୂମି ଉପରେ ମୁଁ ଆପଣାର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଗଭୀର ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଓ ତେବେ ସମ୍ଭବତଃ ମୋ' ନିଜ ସ୍ୱପ୍ନଟିକୁ ମୁଁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭାବରେ ବୁଝିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବି । ସ୍ୱପ୍ନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ତତଃ ଏହାହିଁ ସର୍ବଜନୀନ ନୀତିଗତ ମାନଦଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିବ ।

ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ସୃଜନର କ୍ଷେତ୍ର, ଏକ ଅଧିଗମନର କ୍ଷେତ୍ର,—ତେଣୁ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନର କ୍ଷେତ୍ର । ସାହିତ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟିଭେଦରେ ମତଭେଦ ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । ତେଣୁ, ଆପଣାର ଦୃଷ୍ଟିଟିକୁ ଏକମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ବୋଲି ଧରି ନେବାକୁହିଁ ଆମେ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେଉଥିଲେ ଆମେ ହୁଏତ ମତବାଦୀ ହୋଇ ରହିବା ସିନା, ମାତ୍ର କଦାପି ସତ୍ୟବାଦୀ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ ସତ୍ୟ ହୋଇ ରହିବ । ସ୍ୱପ୍ନ ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏକ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜର ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟକୁ ବି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଓ ନିକଟ ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ । ଯୋଉମାନେ ନିଜର ମତଗୁଡ଼ାକୁ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ଅମୋଘ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରକୁ ବି କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବାଡ଼ ପକାଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାହାରେ ରଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ

ସମସ୍ତରେ ଆପଣା ଭିତରୁ ନିର୍ବାସିତ କରି ରଖନ୍ତି । ନିଜର କ୍ଷତି କରନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରର କୁସୁମ କଳିଟିକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ କାଠଗଡ଼ ପରି ପକାଇ ରଖିଥାନ୍ତି, ଯେବସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୭ । ୬ । ୮୨

ଜୀବନରେ ମୁଁ ଯେତିକି ଦେଇଛି, ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ବେଶୀ ନିଜେ ପାଇଛି । ଆପଣାର ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିପାରିଲେ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଦେଇପାରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆପଣାର ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ରଖିଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ଯେତେବେଳେ କି ଦେବା ଓ ପାଇବା ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବାରି ହୁଏନାହିଁ । ଦେଲାବେଳେ ଦେବାପରି ମନେ ହୁଏନାହିଁ ବା ପାଇବାବେଳେ ପାଇବ ପରି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଅଥଚ, ଭିତରେ ସବୁକିଛି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଦେବାବେଳେ ଯେତିକି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ପାଇବାବେଳେ ବି ସେତିକି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହିପରି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯଥାର୍ଥରେ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଏବଂ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ଦେବା ଆଉ ପାଇବା କେବଳ ଗୋଟିଏ କ୍ରିୟାଶୀଳତାକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ ।

ପାଇବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ରଖି ଯେଉଁଠି ଦେବାର ଯୋଜନାମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ, ସେଠି ଦେବା ହୁଏନାହିଁ କି ପାଇବା ମଧ୍ୟ ହୁଏନାହିଁ । ମଣିଷ ହୁଏତ କ'ଣ ପାଇବ ବୋଲି ମନ କରି ବସିଥିବା ବେଳେ ଆଉ କ'ଣ ପାଏ; କ'ଣ ଦେବ ବୋଲି ମନ କରି ଆଉ କ'ଣ ଦିଏ । ତେଣୁ ଅସଲ ଯୋଗସୂତ୍ରଟି ମୋଟେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ପ୍ରବେଶପଥଟି ମୋଟେ ମିଳେନାହିଁ । ନିଜ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ଖିଅଟା ସତେଅବା ଏକ ବଣିକର ସ୍ତରରେ ରହିଯାଏ । ଏବଂ, ବଣିକ କରି ମୋଟେ ବେଶୀ ବାଟ ଯାଇ ହୁଏନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରକୁ ଯାଇ ହୁଏନାହିଁ ଅଥବା ସଂସାର ଭିତରକୁ ବି ଯାଇ ହୁଏନାହିଁ । ଏକ ମୂଳଭୂତ ବିତୃଷ୍ଣା ବା ବିରକ୍ତି ହିଁ ଜୀବନ-ପରିବେଶର ସର୍ବମୂଳ ଭାବ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏକ ଅଭାବ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବମୂଳ ଆବେଦନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୮ । ୬ । ୮୨

ଗତ ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ପଶ୍ଚିମ ଜର୍ମାନୀରେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରଗତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତେ ପ୍ରଗତି ହୋଇଛି ଆମ ଭାରତବର୍ଷରେ ତାହା ତୁଳନାରେ କିଛି ହୋଇନାହିଁ

ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକ ବନ୍ଧୁଜଣଙ୍କ କାଲି ଏଠି ଘରେ ବସି କହୁଥିଲେ । ସିଏ ଜର୍ମାନୀରେ ଯାହା ଦେଖିଲେ, ତେଣୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଫେରି ଏଠାରେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କିଛି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ପରି ଲାଗିଲା ବୋଲି ସିଏ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାସୀନ ହୋଇ କହୁଥିଲେ । ସିଏ କହିଲେ, ଭାରତରେ କାହିଁକି ଏପରି ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ଅବସ୍ଥା ରହିଛି, ତା'ର ମୁଖ୍ୟ କାରଣଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଜଣା ଅଛି । ମୁଁ ଅବାକ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାଏ ।

ଠିକ ଏହି ଜାଗାରେ ହିଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହାରି ଯାଉଛନ୍ତି । ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ପେଟପୋଷଣା ପାଇଁ ଚାକିରି କରିବାକୁ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚାକିରି କରୁ କରୁ କ୍ରମେ କେବଳ ଚାକିରିଆଟିଏ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଆପଣାର ବିଜ୍ଞାନକୁ ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିଟିକୁ ବି ହରାଇ ବସନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ଚାକିରି କରୁ କରୁ ତୁଚ୍ଛା ଚାକିରିଆ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଚଉକିରେ ବସୁ ବସୁ ହାକିମ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ତା'ପରେ ଏହି ଦେଶକୁ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି ଏବଂ କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ଭୁଲି ବିଜ୍ଞାନକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଏତେ ବିଜ୍ଞାନୀ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ ନାମରେ ଏତେ ଏତେ କୋଠା ତିଆରି ହୋଇ ଏତେ ସିରସ୍ତା ବସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସ୍ଥିତି ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ହୋଇ ରହିଛି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯେତେ କରୁଣ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଚାକିରିରେ ଅଛନ୍ତି, ତଥାପି ବାବୁ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ।

୯ । ୭ । ୮୨

ନଈରେ ପହଁରା ଆଜି ସବୁ ଅମ ଗାଆଁପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ଅର୍ଥାତ, ସବୁ ଚହଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଅନେକ କବି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନଈ-ପହଁରାକୁ ନେଇ କବିତା ଲେଖନ୍ତି, ମାତ୍ର କେବେହେଲେ ନଈ ପହଁରି ନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ସିଧା ନକରି ବଙ୍କା କହନ୍ତି, ଚମତ୍କାର ସାହାଯ୍ୟରେ କହନ୍ତି । ଆପଣାର ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ନଈର ଭିଆଣ କରି ସେମାନେ ତାହାରି କଥା କହନ୍ତି । ହୃଦୟ ଭିତରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ନଈ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଗଡ଼ିଆ ଭିତରେ ଥାଇ ନଈର କଥା କହନ୍ତି । କାନ୍ଥ ଭିତରେ ଥାଇ ମୁକ୍ତ ଗତିଶୀଳତା ଓ ଏକ ଆମନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ସ୍ୱଚ୍ଛତାର କଥା କହନ୍ତି; କେତେ ଅଳଙ୍କାର ଦେଇ ବନାଇ ଚନାଇ କହନ୍ତି । ଯାହା ବନାନ୍ତି, ସେଥିରେ ଅଳଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ଏଡ଼େ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ରହିଥାଏ ଯେ, ଅଳଙ୍କାର ଦେଇ ସେମାନେ ଯାହାକୁ ବନାନ୍ତି; ସେହି ପଦାର୍ଥଟି ମୋଟେ ଦେଖା ଯାଏନାହିଁ ।

ନଈକୁ ମୁଁ ଆମ ଗାଆଁକୁ ଚଳିଛି । ନଈ ମୋ' ଗାଆଁରେ ମୋ' ପିଲାବେଳର ସାଙ୍ଗ । ନଈରେ ପାଣି ଅଛି, ଗଣ୍ଡ ଅଛି. ସୁଅ ଅଛି, ବାଲି ଅଛି । ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମୋର ନିବିଡ଼ ପରିଚୟ । ତେଣୁ, ମୋ'ର ନଈପହଁରି କହିଲେ ମୁଁ ନଈରେ ପହଁରିବାକୁ ବୁଝାଏ । ଯାହାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ଯେପରି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ତା'ର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଆସେ ଓ ନିଜର କୌଣସି ସଙ୍କୋଚନକୁ ଜାଣିଶୁଣି ଠିଆ କରି ରଖେନାହିଁ, ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି । ମୋ' ଗାଆଁ ଓ ମୋ' ସହର,—ମୋ'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ନଈ ଦେଇ ଦୁହେଁ ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ନଈକୁ ଭଲ ପାଇ ମୁଁ ଗଣ୍ଡଆଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ପାରୁଛି,—ମୋ'ର ଗଣ୍ଡଆମାନେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ନଈରେ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ ଏତେ ଟିକିଏ ବି କୁଣ୍ଠିତ ହେଉନାହାନ୍ତି ।

୧୦ । ୭ । ୮୬

ବାପାମାଆ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଭଲ ପାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ବିକାଶଲାଗି ଏକ ଯଥାର୍ଥ, ସ୍ୱାଭାବିକ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁକ୍ତ ବାତାବରଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସମ୍ପତ୍ତି ସ୍ୱ ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି । ସମ୍ପତ୍ତି ସ୍ୱ ଜ୍ଞାନ କଲେ ଆଉ ଯଥାର୍ଥ ସଖ୍ୟ ଓ ଯଥାର୍ଥ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ହୁଏନାହିଁ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗଣ୍ଠିଧନ କରି ଦେଖନ୍ତି ଏବଂ ନାନାପ୍ରକାର ସ୍ନେହାକୁଳତାର ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ସହିତ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସୁଗମ ବାଟଟିଏ ତିଆରି କରି ରଖିବାକୁ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଫଳରେ ଅନେକ ବିକାଶ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅନେକ ସାହାସ ଲାଗି ଆଉ ସୁଯୋଗ ମିଳେନାହିଁ, ଅନେକ ସମ୍ଭାବନା ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଜୀବନଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଗୁଳାରେ ଗୁଳେ ।

ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଜୀବନରେ ବନ୍ଧୁ ଦରକାର ହୁଅନ୍ତି । ଆପଣାର ସ୍ନେହଫାଶରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାପାଇ ନୁହେଁ, ମୁକ୍ତଭାବରେ ଅଭୟ ଏବଂ ସାହସ ଦେବାପାଇଁ ଜଣେ ଜନନୀ ଦରକାର ହୁଅନ୍ତି । ସେହି ଜନନୀ ଏକାବେଳେକେ ମାଆର କାମ କରନ୍ତି, ବନ୍ଧୁର କାମ ବି କରନ୍ତି । ସିଏ ଘରଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି, ଆଶ୍ରୟଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି; ଅଥଚ ସତେଅବା ସମଗ୍ର ଆକାଶଟିକୁ ସୁରକ୍ଷାର ଛାତୁଣୀ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ସିଏ ଆମକୁ ଏହି ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପୃଥିବୀ ଭିତରେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି,—ବୃହତ୍ତରୁ ବୃହତ୍ତର ହେବାକୁ ଶିଖାନ୍ତି । ଗେହ୍ଲାପୁଅ ପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନେଇ କେବଳ ଆତୁର ଗେହ୍ଲା ହେବାକୁ ନୁହେଁ, ଦେଇ ମଧ୍ୟ ଶିଖାନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟତା ଭିତରେ, ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲେ ଅଧିକ ଦେବାଲାଗି ମନ ହୁଏ, ଅଧିକ ବାଣ୍ଟି ଖାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ । ତେଣୁ, ଅନେକ ଅଧିକ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଅଧିକ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଯାଇ ଫାଶଗୁଡ଼ାକ ଫିଟେ, ମୁକ୍ତି ମିଳେ ।

୧୧ । ୭ । ୮୨

ଗାଆଁରେ ସାନ ମନ୍ତ୍ରୀ, ସହରରେ ବଡ଼ ମନ୍ତ୍ରୀ । ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାର କାଇଦା-ଗୁଡ଼ିକ କିଏ କାହାଠାରୁ ଶିଖିଛି, ସେକଥା କଦାପି ନିର୍ବିବାଦରେ କହି ହେବନାହିଁ । ଗାଆଁବାଲା କହୁଛନ୍ତି, ଆମେ ଯାବତୀୟ ଦୁଷ୍ଟ ସାହସକୁ କେବଳ ସହରବାଲାଙ୍କ ପାଖରୁ ଶିଖିଲୁ । ସାନମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ବଡ଼ମାନେ ହିଁ ଆମକୁ ଯାବତୀୟ ଅନୀତି ଶିଖାଇଲେ । ଅନ୍ୟାୟଗୁଡ଼ାକ, ଅର୍ଥାତ୍ ନୃଶଂସତାଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ସହରରୁ ଗାଆଁ ଭିତରକୁ ପଶିଲା । ଗାଆଁର ଅଳଏପାଠୁଆମାନେ ଅଧିକ ପାଠ ପଢ଼ିବାଲାଗି ସହରକୁ ଗଲେ ଓ ସେଇଠାରୁ ସବୁପ୍ରକାର ନଷ୍ଟାମି ସାହାସକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ଆମ ଦେଶରେ ଯେତେବେଳେ ସହର ବୋଲି ଅଲଗା ହୋଇ କିଛି ନଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଏହି ସାନ ସାନ ସଂସାର ହିଁ ନିରୁଜ ପୃଥିବୀ ପରି ହୋଇ ରହିଥିଲା । ମଣିଷମାନେ କଥା ମାନୁଥିଲେ, ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାନୁଥିଲେ ଓ ତେଣୁ ଭଲ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ, ନିରାପଦ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ ।

ଆଧୁନିକ କାଳରେ ପୁରୁଣା ପାଚେରିଗୁଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମ-ଜୀବନର ଅଣ୍ଟାରେ ବାହାରର ଅନ୍ୟ ହାଓ୍ୱାକୁ ରୋକି ପାରିବା ଲାଗି ହୁଏତ ଯଥେଷ୍ଟ ବଳ ନଥିଲା । ଚେରଗୁଡ଼ାକ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକ ଏଠି ମଣିଷକୁ ଛନ୍ଦି ଛାନ୍ଦି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ରଖିଥିଲା ସିନା, ମଣିଷକୁ ତଥାପି ଏକ ନୂଆ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିର ଯୋଗାଇ ପାରିନଥିଲା । ତେଣୁ, ସଂକ୍ରମଣ ବଦଳରେ ଗ୍ରାସଟା ହିଁ ସାର ହେଲା । ନୂଆକୁ ନିଜ ଡୋରରେ ଛୁଆଁଇ ସେଥିରୁ କିଛି ଆପଣାର ବିଗ୍ରହ ଅନୁସାରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଏହି ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେଲାନାହିଁ । ଗାଆଁଲୋକେ ଆଗେ ଗାଆଁ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ମାନୁଥିଲେ, ଏବେ ସହରର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଆଦରନେଲେ । ସହରର ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଚାଲିଲେ,—ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏତିକି ମାତ୍ର ହୋଇପାରିଲା ।

୧୨ । ୭ । ୮୨

କାଲି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ଥିଲି ଆଜି ସକାଳେ ସହରରେ ବସି ଏହି ଖାତାଟିକୁ ଖୋଲି ବସିବା ବେଳକୁ ଗାଆଁଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସବାଆଗରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି । ଗାଆଁ ତଥାପି ଗାଆଁ ହୋଇ ରହିଛି । ସେଠି ଖୋଲା ଆକାଶ ରହିଛି, ଖୋଲା ପାଟ ରହିଛି,—ନିର୍ମଳ ପବନ ରହିଛି,—ଆପଣାକୁ

ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଖୋଲିଦେଇ ପାରୁଥିବା ନଇନାଳ କି ରହିଛି । ଗାଆଁର ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ଆଗ ବାହାରି ଯାଇ ସହରକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସହରଯୋଗେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସହରର ଜୀବନ ସହିତ ଆପଣାକୁ ପୁରାପୂରି ମେଳ ଖୁଆଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଗାଆଁରେ ମାମଲତକାର ହୋଇ ଗାଆଁକୁ କେତେପ୍ରକାରେ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ସତ, ତଥାପି ସହରରେ ଘର ଅଜାଡ଼ିଆ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଧରାପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଗାଆଁର ନେତୃତ୍ୱ ଗାଆଁକୁ ବାହାରିବ । ତେବେଯାଇ ଗାଆଁର ମଙ୍ଗଳ ହେବ, ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ଆପଣାର ଏକଲା ଆନ୍ତରିକତାର ଭୂମିରେ ଯେଉଁମାନେ ଗାଆଁକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲେଣି ଓ ସହରରୁ ଶିଖି ଶିଖି ନିଜ ଗାଆଁରେ ଆଧୁନିକ ମାମଲତକାର କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଗାଆଁ ଅଥବା ସହର ଦୁଇଟା ଭିତରୁ ଗୋଟାକୁ ମାନିନେବା ଉଚିତ । ଗାଆଁରେ ପରଭୂଇଁ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଗାଆଁକୁ ଆସନ୍ତୁ, ମାତ୍ର ଗାଆଁ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖି ଆସନ୍ତୁ । ସହରରୁ ବିଦ୍ୟା ଶିଖି ଗାଆଁଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ହାତରେ ରଖିବାର ଫିକର ରଖି ସେମାନେ ଗାଆଁକୁ ନଆସନ୍ତୁ । ଗ୍ରାମ୍ୟଜୀବନର ଦୁଇଟିକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ସମ୍ମାନଜନକ ରୂପରେ ତିଆରି କରିବାଲାଗି ଗ୍ରାମର ନେତୃତ୍ୱ ସବୁପ୍ରକାରେ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ଗାଆଁ ସହରର ଅନୁପୂରକ ହେଉ, ତଥାପି ସହରର ଗ୍ରାସରେ ନପଡ଼ୁ । ସହର ମଧ୍ୟ ଗାଆଁର ଅନୁପୂରକ ହୋଇ ରହୁ ।

୧୩ । ୭ । ୮୬

ମଣିଷ ଖାଲି କହିବ, କିଛି ହେବନାହିଁ, ଏବଂ, ତେଣେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ କିଛି ହେଲାନାହିଁ ବୋଲି ଶେଷଯାଏ ଗାଳି କରିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଥିବ । ଆମ ପୃଥିବୀର ମାନବ ପାଇଁ ଲାଗି ହୁଏତ କାଳ କାଳ ଲାଗି ତାହାହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଆଚରିତ ଧାରା ହୋଇ ରହିଆସିଛି ।

ମଣିଷ ବାଟ ଚାଲୁଥିବ, — ମଣିଷ ଭିତରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିବ, ମଣିଷ ବିଶ୍ୱ ସଂସାରର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉଥିବ । ତେବେ ତାହାହିଁ ତା'ର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କହିବାପଣ ହେବ । ତା' ଉପସ୍ଥିତି ହିଁ କଥାଠାରୁ ଅଧିକ କାମଦେବ, ପ୍ରେରଣା ପରି କାମ ଦେବ । ସିଏ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ସୁହୃତ୍ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବ ଯେଉଁ ସଂସାରରେ ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିବ, କାରଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁଯାଇ ପାରିବ, — ସେଇ ସବୁ ଝରକାକୁ ଖୋଲିବ । ଆମ ଗୋଡ଼ରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଥିବା ପଥରଗୁଡ଼ାକର ସେଇ ଆମର କାମନାର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ । ସେଇ ସତ୍ୟର ପରିଚୟ ଦେବ । ମିଥ୍ୟାର ଗର୍ଭର ଭିତରକୁ ପଶି ସେଇ ସତ୍ୟର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ

ଲାଭ କରିବ ଓ ଅନ୍ଧକାରର ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଯାବତୀୟ ପରସ୍ତକୁ ଭେଦ କରି ସେଇ ଆଲୋକର ସନ୍ଧାନ ଦେବ ଏବଂ ଆଲୋକର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟୟଭାଜନ ବି ହୋଇ ପାରିବ । ସଂସାରର ଅସଲ ଯୋଗୀ ସେହି ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ପାରିବ । ପରିବର୍ତ୍ତନର ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନେ ସେହି ଯୋଗୀଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ପାଚେରୀଗୁଡ଼ାକ ତାହାରି ସ୍ପର୍ଶରେ ଦୁଆରରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ।

୧୪ । ୬ । ୮୨

ମୂର୍ତ୍ତି ବୋଲି କହି ପାରିବା ଭଳି ମୂର୍ତ୍ତି ଆଉ ପ୍ରାୟ କେଉଁଠିହେଲେ ନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ଆମେ ସମସ୍ତ ପଥର ଓ ସିମେଣ୍ଟ ଦେଇ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାଏ ତିଆରି କରି ରଖିବାରେ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଛୁ । ଏବଂ, ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ମୂର୍ତ୍ତିର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏକ ଆରେକର ମୂର୍ତ୍ତିକୁ କୁତ୍ସିତ କରି ପକାଇବା ପାଇଁ ପରସ୍ପର ଅଙ୍ଗକୁ କାଦୁଅ ଫିଙ୍ଗିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଯୋଉ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ତିଆରି ହେଉଛି, ଆପଣାର ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ବଢ଼ାଇ କରି ଦେଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ଲାଳସୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ତିଆରି କରୁଛନ୍ତି । ପଥରମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ କଥା ଓ ପ୍ରଶଂସାର କେତେ ଅଭିମଣ୍ଡନ ଦେଇ ମଣ୍ଡାଇ ରଖାଯାଉଛି ଏବଂ ଅହଙ୍କାରୀମାନେ ସେଠ କେଡ଼େ ବିନମ୍ର ସହିତ ଥାପିତ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ସ୍ତୁତି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଣ୍ଡଟି ସହିତ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ଯୋଡ଼ି ପାରୁନାହାନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ବାହରେ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ଥାପନା କରି ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ପରାଜୟଟାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାଲାଗି ଏତେ ବେଶୀ ଉତ୍ସାହୀ ହୋଇ ବାହାରୁଛନ୍ତି । ଅସଲ ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ରହିଛି, ଭିତରେ ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ବାହାରେ ମିଛ ପ୍ରଶସ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ଆଡ଼ମ୍ବର ଭିତରେ ପଥର ହୋଇ ଥାପିତ ହେବାପାଇଁ ନୁହେଁ, ସେହି ଅନ୍ତରଭିତରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେବାଲାଗି ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ଭିତରେ ଅସଲ ସ୍ୱୀକୃତିଟି ମିଳିଲେ ଯାଇ ବାହାରେ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରିବ ।

୧୫ । ୬ । ୮୨

ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ବି ମୋ'ର ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ରହିଛି । ତାହାକୁ ଚଳନ୍ତି ଭାଷାରେ କେବଳ ଏକ ଛବିମୂର୍ତ୍ତି ବୋଲି ମୋଟେ କହି ହେବନାହିଁ । ଏହି

ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଛି;—ଅର୍ଥାତ୍, ତାହାକୁ ଦେଖିପାରିଛି, ଛୁଇଁ ପାରିଛି, ବେଳେ ବେଳେ ତାହାକୁ ହିଁ ମୋ'ର ଅସଲ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକର ସାଥୀ କରି ଆଗକୁ ବାଟ ଚାଲିବାର ଚେଷ୍ଟା ବି କରିଛି। ମୋ'ର ବାଟ ଚାଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିଟି ବି କେତେ ପ୍ରକାରରେ ବଦଳିଛି, ମାର୍ଜିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଛି। ନାନାବିଧ ଅହଙ୍କାରରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣି ମୁଁ ତାକୁ ସତତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମତାଯୁକ୍ତ କରିବା-ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଛି। ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରି କଦାପି ଈର୍ଷା କରିନାହିଁ, କଦାପି ଉଗ୍ର ହୋଇନାହିଁ। ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିଟି ମୋ' ଜୀବନାଗ୍ରହର ତାଲଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ସତେଅବା ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଜହ୍ନପରି ଉଦିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଛି,—ମୋତେ ପୁଲକିତ କରିଛି, ଆକର୍ଷିତ କରିଛି, ନିଜପାଖରେ ନିଜକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରିୟ କରି ରଖିଛି, ଉଦ୍ୟତ କରି ରଖିଛି।

ଏହି ମୂର୍ତ୍ତି ଆଦୌ ଏକ ବିଜୟୀ ମୂର୍ତ୍ତି ନୁହେଁ। ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ମୁଁ ସତେଅବା କାହାର ପାଦତଳେ ରହିଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥାଏ। ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଯାହାକୁ କରୁଣା ବୋଲି କହିଥାଏ, ବନ୍ଧୁ ବୋଲି କହିଥାଏ, ଉତ୍ସାହ ମାଗି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଯାହାର ପାଖକୁ ବାରବାର ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥାଏ, ମୁଁ ମୋ' ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ତାହାର ପାଦତଳେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥାଏ,—ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ମୋତେ ଏତେ ନିକଟତମ ପରି ମନେହୁଏ।

୧୬।୭।୮୨

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ମୋଟେ କିଛିହେଲେ ହେବନାହିଁ। କାହିଁକି ଯେ ହେବନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ସମସ୍ତେ ନିଜକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି। ସେମାନେ କେବଳ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି।

ମୁଁ ବିରକ୍ତିର ମଣିଷ ନୁହେଁ,—ମୁଁ ଅନୁରକ୍ତିର ମଣିଷ, ଅନୁରାଗର ମଣିଷ। ଆପଣାପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ବିଶେଷ ଅନୁରାଗ ରହିଛି। ଅନୁରାଗ ରହିଛି ବୋଲି ଆସ୍ଥା ରହିଛି। ଏବଂ, ଆପଣାପ୍ରତି ଆସ୍ଥା ରହିଛି ବୋଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଆସ୍ଥା ରହିଛି। ମଣିଷ—ଅନ୍ତରର ଯେଉଁ ଅନୁରାଗମୟ ସ୍ଥାନଟିରେ ମଣିଷ ସର୍ବଦା ଇଚ୍ଛୁକ, ସର୍ବଦା ସମ୍ମତ ଓ ସର୍ବଦା ଆଗ୍ରହୀ; ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ସେହି ସ୍ଥାନଟିରୁ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟୟ ନେଇ ମୁଁ ସଂସାରରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଯାଇଛି। ତେଣୁ, ମଣିଷ ଭିତରେ ପ୍ରଧାନତଃ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପାଇଛି। ଯିଏ ମଣିଷ ଭିତରେ

ବନ୍ଧୁ, ଖୋଜିବାକୁ ଯାଏ, ସିଏ କଦାପି ବିରକ୍ତ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ଯେ, ଏହି ସଂସାରରେ ଅନେକ କିଛି ସମ୍ଭବ ହେବ, ଏହି ଅନେକ କିଛି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ' ଦ୍ୱାରା ଅନେକ କିଛି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଅନେକ ପରିଚୟ ସମ୍ଭବ ହେବ, ଅନେକ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ସମ୍ଭବ ହେବ, ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ ହେବ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ମୁଁ ନିଜ ପାଖରୁ କିଛିହେଲେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ କେବେ ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ । ଭିତରେ କୌଣସି ଜୁଗୁପ୍ସା ନଥିବାରୁ ମୁଁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଉଗ୍ରତା ଦେଖାଇନାହିଁ । ବାହାରେ କାହାରି ବିଷୟରେ କୌଣସି ଅବିଶ୍ୱାସ ବା ଈର୍ଷା ପୋଷଣ କରିନାହିଁ । ଜୀବନରେ ସବୁଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଅଧିକ ପାଇଛି;—ମଣିଷ ପାଖରୁ ସମର୍ଥନ ପାଇଛି, ମମତା ପାଇଛି, ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ପାଇଛି । ସେହି ଉତ୍ସାହର ଦୃଷ୍ଟିରେ ହିଁ ମୁଁ ଜୀବନକୁ, ନିଜକୁ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଶିଖିଛି ।

୧୭ । ୭ । ୮୨

ଅନେକ ସମୟରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ଭିତରେ ସମ୍ମତି ଓ ଅସମ୍ମତି ମଧ୍ୟରେ ଝଗଡ଼ା ଲାଗିଯାଏ, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଅବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟରେ ଝଗଡ଼ା ଲାଗିଯାଏ । ଚାହିଁବା ଓ ନଚାହିଁବା ଭିତରେ ବି ଝଗଡ଼ା ଲାଗିଯାଏ । ସେତେବେଳେ ତଥାପି ଉଦାସୀନତା ଓ ଉପେକ୍ଷାକୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି ଯେ ଅସଲ ଭାବ ସେହି ଭାବଟିର ପଥରେ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆଉ ସବୁକିଛି ଅଭାବ; ତଥାପି ସେହି ଜୁଆଟିକୁ ଗଣ୍ଠିଧନରୂପେ ଯାବୁଡ଼ି ଧରି ରଖିବାକୁ ହୋଇଥାଏ ।

ମୋ, ଜୀବନରେ ଅସମ୍ମତି ଉପରେ ସମ୍ମତିର ହିଁ ବିଜୟ ହେଉ । ଅବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସର ବିଜୟ ହେଉ, ସକଳ ଉପେକ୍ଷା ଉପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ବିଜୟ ହେଉ । ଅଭାବଗୁଡ଼ାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଭାବର ହିଁ ବିଜୟ ହେଉ । ମରଣକୁ ଓ ମାୟାକୁ 'ନାହିଁ' ବୋଲି ଜାଣିବା ଅପେକ୍ଷା ଜୀବନକୁ ଓ ସତ୍ୟକୁ ମୁଁ 'ହଁ' ବୋଲି ଜାଣିବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୁଏ ଓ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଏବଂ, ସତତ ବାଟ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଘୃଣା, ଈର୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁସବୁ ଉତ୍ତେଜନା ମୋତେ ନାନାପ୍ରକାରେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରି ଅଧବାଟରେ ଅଟକାଇ ରଖିବାର ଉପକ୍ରମ କରନ୍ତି ଓ ଅଟକି ଯିବାକୁ ହିଁ ନାନା ତତ୍ତ୍ୱ ଦେଇ ବଖାଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ମୁଁ ସେହି ଉତ୍ତେଜନା ଗୁଡ଼ିକଙ୍କୁ ସତତ ଦୂରରେ ରହୁଥାଏ । ସଂସାରରେ ଯିଏ ଯେଉଁ ବଣିଜ କରୁଥାଉ ପଛକେ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ବ୍ୟାବହାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସଫଳତା ବୋଲି କହୁଥାଉ ପଛକେ, ମୁଁ ନିଜ ଧର୍ମକୁ ହିଁ ଅସଲ ବାଣିଜ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ରଖିବାରେ ଯେପରି କେବେହେଲେ କୌଣସି କାର୍ପଣ୍ୟ ନକରେ ।

୧୮।୭।୮୬

ଶରୀର ଉପରେ ଯାବତୀୟ ଜୁଲମ କରାଯାଏ; ଅର୍ଥାତ୍, ଶରୀର ମଧ୍ୟ ଯେ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଛି, ସେହି କଥାଟି ପ୍ରତି ବେଳେ ବେଳେ ଖିଆଲ ରହେନାହିଁ । ଏବଂ, ତାହା ଫଳରେ ଯେତେବେଳେ ଶରୀର ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇପଡେ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶରୀରଟା ପ୍ରତି ହିଁ କ୍ରୋଧ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ । ଶରୀର ସହିତ ସତେଅବା ଏକ ଭୃତ୍ୟ ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ତା' ପାରିବାର ସୀମାଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ତାକୁ କାମରେ ଲଗାଯାଏ,— ଏବଂ ସୀମା-ଅତିକ୍ରମ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସେହି ଶରୀରକୁ ହିଁ ଗାଳି ଦିଆଯାଏ ।

ଶରୀରକୁ ବି ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ହେବ । ତା' ବୋଲି ଅଳସୁଆ ମନଟା ପରି ଶରୀରକୁ ଯେ ଗେହ୍ଲା ଓ ଅଳସୁଆ କରି ରଖିବାକୁ ପଡିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଶରୀରକୁ ଆପଣାର ସମ୍ପତ୍ତିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡିବ ଏବଂ ଶରୀର ପ୍ରତି ଆବଶ୍ୟକ ଆଦର ଓ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବାରେ ତଥାପି କୌଣସି କାର୍ପଣ୍ୟ କରାଯିବନାହିଁ । ଆମର ମନ ଓ ପ୍ରାଣ ଶରୀରକୁ କଦାପି ଆପଣାର ଏକ ଭୃତ୍ୟପରି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଶରୀରକୁ ସମାସ୍କନ୍ଧ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବେ, ତାକୁ ତା'ର ଯଥୋଚିତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେବେ । ତେବେଯାଇ ହେବ । ତେବେ, ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଶରୀର କଦାପି ଆପଣାକୁ ଏକୁଟିଆ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁନଥିବ, ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ବୋଲି ମୋଟେ ଅନୁଭବ କରୁନଥିବ । ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବ,— ତେଣୁ, ତାକୁ ଲୁଚି ବୁଲିବାର କୌଣସି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡୁନଥିବ ।

୧୯।୭।୮୬

କାଲି ଦିନଯାକ ଭୁଆଁ ବୁଲୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଶରୀର ପ୍ରତି ମୋଟେ ବିରକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । କାଲି ଶରୀରଟା ହିଁ ଏହି ଭୁଆଁ ବୁଲିବାରୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ତଥାପି, ମୁଁ ଶରୀରଟାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବୋକା ବୋଲି କହି କଦାପି ଗାଳି ଦେଇନାହିଁ ଓ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଣ ଓ ମନ ପ୍ରତି ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରି ତା'ଉପରେ କୌଣସି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଦେଖାଇବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିନାହିଁ । ବେଶ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖିଛି ଯେ, ସହାନୁଭୂତିର ଏକ ସୂତ୍ର ମୋ'ର ଶରୀର ଓ ମନକୁ ଏକାଠି ଗୁନ୍ଥି ରଖିଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଶରୀର ବି ମନକୁ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଛି । ଏହି ମିଛଟାରେ ଭୁଆଁ ବୁଲିବାକୁ ଶରୀର ଅବଶ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିନେଇ ପାରିବ ଓ ତା'ର ଆଦୌ କିଛି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଶରୀର ବରଂ ମନକୁ

ଆଶ୍ୱାସନ ଦେଉଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଛି ! ଏବଂ, ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାରି ବଳରେ ବାଟଗୁଡ଼ାକ କଟିଯାଇଛି, ସମସ୍ୟା ଓ କଷ୍ଟଗୁଡ଼ାକ କଟିଯାଇଛି । ତଥାପି ଅପ୍ରସନ୍ନ ବୋଧ ହୋଇନାହିଁ । ଏହି ସଖ୍ୟକୁ ମୁଁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛି ।

ଭିତରେ ଠିକ ଏହିପରି ଭାବରେ ସବୁକିଛି ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାନ୍ତୁ ! ଯେଉଁ କେନ୍ଦ୍ରଟି ଜୀବନର ଅମଳ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଅପଣାର ଔଚିତ୍ୟ ଲାଭ କରନ୍ତି, ସେହି କେନ୍ଦ୍ରଟି ହିଁ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ମୂଳ-ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ମୋ'ର ଶରୀର, ମୋ'ର ମନ ଓ ମୋ'ର ପ୍ରାଣ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ଅସ୍ମିତାର ସମ୍ପର୍କରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତୁ । ତା' ହେଲେ ଆଉ କେତେବେଳେ ହେଲେ ସୂତାଗୁଡ଼ାକ ହାତରୁ ଖସି ଯିବନାହିଁ । ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ ଆପଣାର ଘରେ ରହିଥିବା ପରି ହିଁ ଅନୁଭବ ହେଉଥିବ । ତେଣୁ ଯାଇ ଅନାୟାସରେ ସବୁ ବାଟ କାଟିଯାଇ ପାରୁଥିବ, ବାଟ ଉପରେ ପଦ୍ମ ଫୁଟି ଫୁଟି ଯାଉଥିବ ।

୨୧ । ୬ । ୮୨

ହାତରେ ରେଖାଗୁଡ଼ିକ ରହିଥାଏ । ଆମ ଜୀବନରେ କ'ଣସବୁ ଘଟିବାକୁ ଯାଉଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଘଟିତ ବୋଲି ବିଧିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛି, ସେହି ରେଖାଗୁଡ଼ିକରୁ ସେକଥା ଜଣାଯାଏ ବୋଲି ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରର ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି । ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଅନେକ ଲୋକ ପୂରାପୂରି ସେହି ରେଖାଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ହିଁ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହନ୍ତି ।

ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ପ୍ରେରଣାଶକ୍ତି ଓ ଏହାରି ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶକ୍ତି ରହିଛି, ଯାହାକି ରେଖାଗୁଡ଼ାକ ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ତାହା ରେଖାଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଆଦୌ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏନାହିଁ । ସେହି ଶକ୍ତିକୁ ସର୍ବମୂଳ ପ୍ରେରକରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟ ବିଷୟରେ ବିଚାର କଲେ ହୁଏତ ଏପରି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସଲ ଓ ଅନ୍ତରସ୍ଥ ପ୍ରେରଣା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଶକ୍ତି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ କେଉଁ ସ୍ତରରେ ରହିଛନ୍ତି, ଆମ ହାତର ରେଖାଗୁଡ଼ାକରୁ ହୁଏତ ତାହାରି ଏକ ସୂଚନା ମିଳିଥାଏ । ସେହି ଶକ୍ତି ଅଧିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥାତ୍ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହାତର ରେଖାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଆମ ହାତରେଖାଗୁଡ଼ିକ ହୁଏତ ଆଦୌ ଆମ ଭବିଷ୍ୟ ଓ ଅଦୃଷ୍ଟର ସୂଚନା ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ବାହାରର ଏହି ଗାରଗୁଡ଼ାକ କେବଳ ଆମ ଭିତରର ଅସଲ ଚିଜଟି ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆମ

ପ୍ରେରଣା ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅସ୍ଫୁଟନଟିର ସୂଚନା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆମ ଭିତରର କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିବାଲାଗି ହୁଏତ କେତେକ ସଙ୍କେତ ଦେଇଥାନ୍ତି । ବାହାରଟାକୁ ଭିତରଟାର ସୀମାନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ସକାଶେ ଆମକୁ ହୁଏତ ଏକ ସତର୍କବାଣୀ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଇ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।

୨୨ । ୭ । ୮୨

ଅନେକ ମଣିଷ କେବଳ ପରିବାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇନଥାନ୍ତି । ଦେଶକୁ ଡେଇଁ ମଣିଷ ଜାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବା ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଣିଷ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା—ସୂତ୍ର ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା, —ଏକଥାଟି ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଆଦର୍ଶ ପରି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ହୁଏତ ନିଜର ପରିବାରକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆପଣାର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ପରିବାରର ଚାରିପାଖରେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ କାନ୍ଥମାନ ଉଠାଇ ସେମାନେ ତାହାକୁ ସତେଅବା ଆପଣାର ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭୂମି ପରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ସେହି ପରିବାର ଲାଗି ସବୁପ୍ରକାର ତ୍ୟାଗ କରୁଥାନ୍ତି, ଅଶେଷ ପ୍ରକାରର ପାପ କରୁଥାନ୍ତି, ପରିବାର ଲାଗି ଠାକୁରଙ୍କୁ ମନ କରନ୍ତି, ଠାକୁରଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାନ୍ତି । ଏହି ଅବିଶ୍ୱାସୀମାନେ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ଠାକୁରଙ୍କ ଭିତରେ ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଏମାନେ କେବେ ହେଲେ ବାଡ଼ ଉଠାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଏ ବି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ବୈରାଗ୍ୟ, —ଯାହାକି ମଣିଷକୁ ସଂସାର ଭିତରୁ ବାହାର କରିଆଣି ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଥାଏ, ସଦାବିରକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାଟା କାନ୍ଥ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲେ ଦୃଷ୍ଟିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ପ୍ରାୟ ମୂଳଭୂତ ଭାବରେ ଏକ ଆସକ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକର ପରିକର କରି ରଖାଯାଇଥାଏ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଣିଷର ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ଥାଏ, ସିଏ ତଥାପି ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ । ଆକାଶଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ବାଡ଼ ପକାଇ ଦେଖିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥାଏ । ବାଡ଼ ଉଠିଯିବାକୁ ଭୟ କରେ । ନିଜ ଭିତରେ ସେ ସେଥିଲାଗି ଝରକାଗୁଡ଼ାକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥାଏ । ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତ୍ରାସ କରି ଏକା ରହିବ ବୋଲି ମନ କରି ନିଜେ ଅତି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୨୩ । ୭ । ୮୨

ଭଲ ପାଇବା ମାୟାରେ ପକାଏ, ପୁଣି ସେହି ଭଲ ପାଇବା ମାୟାକୁ କାଟେ । ଅର୍ଥାତ୍, ମାୟାର ଉପରଖୋଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ପାରି କରାଇନେଇ ଯେଉଁ ଏପଟ

ଏକ ସୂତ୍ରର ପରିଚୟ ଦିଏ; ଯେଉଁ ସୂତ୍ରରେ କି ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ମୁକ୍ତି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଆପେ ବହୁତ ଆଡକୁ ବାଟ ଫିଟାଇଦିଏ । ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେବା ସକାଶେ ଭିତରର ଅନେକ ବଳ ଆସେ ।

ମାୟାକୁ ମାୟା ବୋଲି ଜାଣି ତାକୁ ଭୟ କରିବା ଓ ତା'ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଯେ ଭଲ ପାଇବା ଦ୍ୱାରା ମାୟା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମାୟାକୁ କାଟି କାଟି ଆସିଛି, ତାହା ହେଉଛି ମୋ'ର ବଡ ସୌଭାଗ୍ୟ । ମୂଳରୁ ହିଁ ମୋତେ ବୈରାଗୀର ବାଟ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିତୃଷ୍ଣା ମଧ୍ୟ କେବେ ଭଲ ଲାଗିନାହିଁ । ତୃଷ୍ଣାକୁ କାଟିବାକୁ ହେଲେ ନିଜ ଭିତରେ ଯେ ପୁଣି ଏକ ବିତୃଷ୍ଣାକୁ ରୋପଣ କରି ରଖିବାକୁ ହେବ, ମୋ'ର କୌଣସି ଗୁରୁ ମୋତେ ଏକଥା କହି ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ତୃଷ୍ଣାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ହିଁ କାଟିଛି । ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା ଗଣ୍ଠି ଟିଏ ହୋଇ ପଡିଥା'ନ୍ତି । ଏକ ଅସହାୟକାରୀ ଅସମର୍ଥତା ମଧ୍ୟରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥାନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ଉତ୍ତେଜନା ଜାତ ହୁଏ, ହୁଏତ ତାହାହିଁ ଚେଷ୍ଟାଗୁଡାକରୁ ଏକ ଦର୍ଶନ ବାହାର କରି ତାହାକୁ ଜାରି କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରେ । ବିତୃଷ୍ଣାର ମନ୍ତ୍ରଭିତରେ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ଏକ ଅସମର୍ଥତା ରହିଥାଏ । ବିତୃଷ୍ଣା ବୈରାଗ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେବା ପରେ ସେହି ଅସମର୍ଥତା ଆହୁରି ଦୃଢ଼ ହୋଇ ମଣିଷକୁ କାବୁ କରି ରଖେ ।

୨୪ । ୬ । ୮୨

ରଥ ଦାଣ୍ଡରେ ମୋ'ର ବଡଦାଣ୍ଡ କଥା ମନେ ପଡେ଼ । ଜଗତର ନାଥଙ୍କୁ ମୁଁ ସବୁଆଗ ମୋ' ହୃଦୟ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରେ । ସିଏ ଚନ୍ଦନ ବୋଳି ହୋଇ ରଥ ଉପରେ ବାହାରିବା ସମୟ-ର ମୁଁ ସତେଅବା ବିଶ୍ୱଯାକର ସବୁ ଧୂଳିକୁ ଦେହଯାକ ବୋଳି ହୋଇ ଦାଣ୍ଡରେ ବାହାରିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ଘରକଣେ ଓଟାରି ଆଣନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଓଡିଆମାନଙ୍କର ଠାକୁର ବୋଲି କହନ୍ତି ଏବଂ ଓଡିଶା ଦେଶର ଠାକୁର ବୋଲି କହନ୍ତି । ମୁଁ ଏସବୁ କଥା ମୋଟେ କହି ପାରେନାହିଁ । ଦେବତାଙ୍କୁ ଆପଣା ଘରେ ଏକ ଠୁଳ ପରିମାଣରୂପ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଭିତରେ ସମସ୍ତ ଜଗତ ଠୁଳ ହୋଇ, ବିରାଟରୂପ ହୋଇ ସମାବିଷ୍ଟ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମୋ'ର ସବୁ କାନ୍ଥ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ସବୁଯାକ ମୋହ ଏକ ଅନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟତାର ପ୍ରେରଣାରେ କେତେ କେତେ ଆକାଶରେ ଯାଇ ମିଶିଯାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଆକାଶଟାକୁ କେବଳ ନିଜର ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଉଗ୍ରଗାତ ବ୍ୟକ୍ତି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆଦୌ କଛୁହେଲେ ଦେଖିବାକୁ ପାଏନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ମୋତେ ଆଗ ସମୁଦ୍ର ଦିଶିଯାଏ । ଏହି ସମୁଦ୍ର, ଯାକୁ ମୁଁ କଦାପି ଗଡ଼ିଆ, ମୋ' ଗଡ଼ିଆ ବୋଲି କହିବି ନାହିଁ । ସ୍ୱଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ଉଗ୍ର ଅଳଙ୍କାର କରି ଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ଭକ୍ତିର ବାନା ଉଡ଼ାଇବେ ବୋଲି ବାହାରିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ 'ଭକ୍ତ' ବୋଲି କହି ପାରେନାହିଁ । ମୋ' ଭକ୍ତିର ବାସନାଧଉଟି ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ନେଇ ପାରେନାହିଁ ।

୨୫ । ୬ । ୮୨

ଯେଉଁମାନେ ଏତେ ବଡ଼ ପାଟି କରି ଦାଣ୍ଡରେ ଭକ୍ତିର ସାଜ ପିନ୍ଧି ଭକ୍ତର ସୁଆଙ୍ଗ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଭକ୍ତି ଉପରେ ମୋ'ର ଅନେକ ସନ୍ଦେହ ରହିଛି । ଯଥାର୍ଥ ସ୍ପୃହଟି ଲାଗି ପାରିଥିଲେ ସେମାନେ ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ମଳ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭୀକ ବି ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ଏବଂ, ନିର୍ଭୀକ ହୋଇଥିଲେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ, ଆଦୌ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କାତର ହୋଇ ରହିନଥାନ୍ତେ । ଭିତରର ଅନେକ କାତରତା ବାହାରେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପରିଶ୍ରୀକାତରତା ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗାତ ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରେ ଓ ତେଣୁ ଅନ୍ୟ କାହାରିକୁ ହେଲେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାର ଭଗବାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ସିଏ ସେହି ଗାତଭିତରେ ହିଁ ମରେ ।

ଭକ୍ତି,—ଅସଲ ଭକ୍ତି, ଯାହା ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ମୁକ୍ତ କରି ନିଜକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରେ,—ତାହା କଦାପି ପାଟି କରି ଗଗନ ଫଟାଏନାହିଁ । ତାହା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ କରାଏ, ନିର୍ଭୀକ କରାଏ, ସମ୍ମତ କରାଏ । ଏଇ ଯେତେକ ଅସମ୍ମତ ମଣିଷ ଦାଣ୍ଡରେ ଚତାଚଇତନ କରି ଆପଣା ପାଟିଗୁଡ଼ାକର ଉଚ୍ଚ ଆବାଜରେ ଆପଣାକୁ ବଡ଼ ଉତ୍ସାହିତ ଭାବରେ ଲୁଚାଇ ରଖି ଦାଣ୍ଡରେ ବାହାରିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବେଳେବେଳେ ଖୁବ ଶଙ୍କା ଲାଗେ । ଏମାନଙ୍କ ମେଳରୁ ଆଉକୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଇ ଆପଣାର ଅସଲ ଚେର ଓ ଅସଲ ସାହସଗୁଡ଼ିକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରି ରହିବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

୨୬ । ୭ । ୮୨

ସିଏ ଶକ୍ତି ଦେଇଛନ୍ତି, ସେଇ କାମ ମଧ୍ୟ ଦେଉଛନ୍ତି, ସିଏ କାମ ଦେଉଛନ୍ତି, ସେଇ ସେଥିଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ଶକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଣି ଯୋଗାଇ

ଦେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଅଭିଯୋଗ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ପାଉନାହିଁ ।

ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସୌଭାଗ୍ୟ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି କାମ କଲାବେଳେ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି ଏବଂ କେତେ ନା କେତେ ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ କେତେ ପାଟି କରନ୍ତି,—କେବଳ ସେହିମାନେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରତିକୂଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏତେ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସେ ଗୁଡ଼ାକ କିଛି କରେନାହିଁ । କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ଯେ କରେନାହିଁ, ସେ କଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ, ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ାକର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ । କାମଟିଏ ହାତକୁ ଆସିବା ବେଳକୁ ଯେଉଁଟି ସହିତ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶକ୍ତିଉତ୍ସଟିର ଝିଅ କେତେବେଳେ ଯେ ସତେଅବା ମନକୁ ମନ ଲାଗିଯାଏ, ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେକଥା ଜାଣି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାର ଶକ୍ତିକୁ ଅଲଗା କରି ଅନୁଭବ କରିବା ଆଗରୁ ହିଁ ତାହା ମୋ'ର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଅଭି-ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତେଣୁ, କେବଳ ସେହି ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ହିଁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବାକୁ ପଡ଼େ, ଯିଏକି ଭିତରେ ରହି ସେହି ଝିଅଟିକୁ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ମୋତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେହି ଝିଅଟି ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରନ୍ତି । ସେହି ଝିଅଟିକୁ ଦେଇ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେ । ସେହି ଚିହ୍ନିବା ହିଁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିଥାଏ ଏବଂ ତେଣୁ, ସଂସାରରେ ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ଯେର ବା ମାଣ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ତେଣୁ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥାଏ । ନିଜର ବନ୍ଧୁପାଖରେ କେବଳ ସହଯୋଗୀ ହୋଇ ହିଁ ରହିବାକୁ ପଡେ ।

୨୭ । ୬ । ୮୨

ଦିନେ ଦିନେ ପ୍ରକୃତିରେ ଫେରିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ପ୍ରକୃତିରେ ଫେରି-ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଆପଣାର ଅସଲ ଘରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ମୁଁ ଯେଉଁଠୁ ଆସିଛି, ସେଇଠିକି ଫେରିଯିବାକୁ ମନହୁଏ । ଓ ଯାହାର କୃପାରୁ ଆସିଛି ତାହାର ସେହି କୃପା ଭିତରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସେହି କୃପାକୁ କିଏ ଜନନୀ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, କେହି କୋଡ଼ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ଓ କେହି ନୀଡ଼ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । କେହି ଜୀବନ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । କେହି ମୃତ୍ୟୁ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେଇଠାକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ସତକୁ ସତ ଶିଶୁଟିଏ ପରି ମନେହୁଏ ।

ଷିଶୁଟିଏ ପଣ କାଢ଼ିବାକୁ ମନ ହୁଏ,—କୋଉଠି ଅସଲ ମୂଳଟିକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସେଦିନ ସମସ୍ତ ବାର ହୁଏନାହିଁ; ଗଡ ବାଣ ହୁଏନାହିଁ,—ଖାଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଫେରିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦିନ ହେଉଛି ଏକ ସମଗ୍ର ସ୍ମରଣର ଦିନ, ସମଗ୍ର ଜୋଡ଼ିବାର ଦିନ;—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆପଣାର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜିବାର ଦିନ । ଏଥିରେ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ କାରୁଣ୍ୟ ଓ ଅନେକ ମମତା ଭରି ରହିଥାଏ । ଏକାବେଳେକେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେ, ତଥାପି ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗେ । ଅସଲ ଡାକଟିକୁ ଶୁଣୁଥିବା ପରି ଲାଗେ । ଗାଧୋଇ ମାଧୋଇ ସଜ ହୋଇ ବସିଥିବା ପରି ଲାଗେ । ସେଦିନ ଏଠି କୋଉଠି ହେଲେ ମନ ଲାଗେନାହିଁ । ଆକାଶଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ବାହାରକୁ ବାହାରି ଚାଲିଯିବାର ଦ୍ୱାର ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ଅଶ୍ରୁଗୁଡ଼ାକ ଆକାଶବ୍ୟାପୀ ହୋଇଯାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ନିଜର ଗଭୀରତମ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟିକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଇଏ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ବୈରାଗ୍ୟ,—ଘରୁ ପଳାଇ ଯିବାର ବୈରାଗ୍ୟ ନୁହେଁ, ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାର ବୈରାଗ୍ୟ ।

୨୮ । ୭ । ୮୨

ଏହି ଶରୀର ଆଉ ଏହି ମନ ଭିତରେ କିଏ ଆଗ କିଏ ପଛ କେଜାଣି ? ମନ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଗଲେ ଏହି ଶରୀରଟାକୁ ବି ଏଠି ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ମନ ଝୁରିଲେ ଶରୀର ଝୁରେ । ମନ ଭିତରେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ପଶିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ସବା-ଆଗ ସେହି ଶରୀର ଭିତରେ ହିଁ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟର ଅନୁଭୂତି ଆସି ପ୍ରବେଶ କରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶରୀର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରହିଥାଏ । ଶରୀର ଓ ମନ ଉଭୟ ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସେତୁ ରହିଛି, ଯାହାକି ଶରୀର ଓ ମନକୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ, ପରସ୍ପରକୁ ପରସ୍ପରର ଭାଗୀ କରି ରଖିଥାଏ, ପରସ୍ପରକୁ ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଗ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିକରି ରଖିଥାଏ । ସେହି ସେତୁ ହିଁ ଅସଲ ଜମିତା, ଅସଲ ଧନ ଓ ଅସଲ ରହସ୍ୟ । ସେହି ସେତୁଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଓ ଜୀବନରେ ଅସଲ ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଜୀବନରେ ଧନୁକିଛି ଉଜ୍ଜଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମନ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଓ ଶରୀର ବି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆଖି ଆଗରେ ଏହି ସକଳ ସଂସାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆଖିଆଗରେ ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ବି ଦିଶୁଥାଏ, ପଛକୁ ଅନାଇଲେ ଅସଲ ମୂଳଗୁଡ଼ାକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ । ଜନନୀର ପାଦଠାରୁ ପଡ଼ିଥିବା ପଥଟି ଛୁଇଁଦେଲା ମାତ୍ରକେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶି ଯାଉଥାଏ ।

ଯେଉଁ ସେତୁ ହିଁ ଏହି ଜୀବନର ଅସଲ ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହୁ, ତାହାହିଁ ପ୍ରାର୍ଥନା । ଏହି ସେତୁଟିକୁ ନାନା କାନ୍ଥ ଓ ନାନା ଗଣ୍ଡିଦର୍ଶନର ଜଡ଼ତା ଦେଇ ବିକୃତ କରି ପକାଇବା, ତାହାହିଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ରହିଥିବା ଏହି ସେତୁଟି ପାଖକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଦେହ ଓ ମନ କେବେହେଲେ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବେ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ପ୍ରେମର ବି କେବେହେଲେ ଅଭାବ ଘଟିବ ନାହିଁ ।

୨୯ । ୭ । ୮୨

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଯେତିକି, ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି । କୋଉଟି ହେଲେ ବି ବାଟ ସରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ଏହା ଏକ ନିରାଶାର ନୁହେଁ, ଏକ ଆଶାର କଥା । ଯୋଉମାନେ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉ ଯାଉ ସର୍ବଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର କୌଣସି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ କ୍ଲାନ୍ତିକୁ ଏକ ସଙ୍ଘଗତ ଅଥବା ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବେହରଣ ଦେଇ ନିଜର ଅପାରଗତାକୁ ଭୁଲିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ବାଟ ଚାଲିବାଟାକୁ ଆପଣାର ଭିତରକୁ ବାଟ ଚାଲିବାଠାରୁ ଏକ ଅଲଗା କଥା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି

ଯେଉଁଠି ଭିତରକୁ ବାଟ କଟି ଉପରକୁ ଉପରକୁ ସୁନାର ପାହାଚମାନ ଗଢ଼ା ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ସେଠି ଉପର ଓ ଭିତର ଉଭୟେ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ଆମ ଜଗତରେ ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଭିତରର ମୁହଁରେ ପଥର କଳଦେଇ ଖାଲି ଉପରକୁ ଉଠିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ପାହାଚଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଅବା ସିଂହାସନ ପରି ମଣନ୍ତି । ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି କ୍ଷମତାର ମଣିଷ, କ୍ଷମତା ଭିତରେ ପଶି ସେମାନେ ନିଜର ଅସଲ ଜାତିଟିକୁ ହରାନ୍ତି । ବାହାରେ ଯେତିକି ବଡ଼ ମାନ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ଭିତରେ ଆପଣାର ସମ୍ମାନକୁ ସେତିକି ଦସ୍ତୁମାଫ୍ ଭାବେ ହରାଇବସନ୍ତି । ଏପରି ମଣିଷଙ୍କୁ ଆମେ କେବଳ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ଯେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଏମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଦେଖୁ, ଧର୍ମ ଭିତରେ ଦେଖୁ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଭିତରେ ଦେଖୁ, ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଖୁ । ଏମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ନଥାନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ ଖୁବ୍ ନିର୍ମମ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଭିତରେ ଭୀରୁ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ ଉଗ୍ରତାର ଆଡମ୍ବର କରୁଥାନ୍ତି ।

୩୦ । ୭ । ୮୨

ବାହାରେ କ'ଣସବୁ ହଜିଗଲା ଓ ହାରି ହୋଇଗଲା, ସେହିକଥା ପକାଇବା ସମୟରେ ଅନେକ ଲୋକ କେଡ଼େ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ କେତେ କ'ଣ କହି ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

ମାତ୍ର, ଏହି କେତୋଟି ବର୍ଷ ଭିତରେ ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଯାହାସବୁ ହରାଇ ଓ ହଜାଇ ଆସିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛି କହନ୍ତିନାହିଁ ।

ସେମାନେ କହନ୍ତି, ସମାଜରେ ସାଧୁତା ବୋଲି ଆଉ କିଛିହେଲେ ରହିଲା-ନାହିଁ, ସୁରୁଚି ବୋଲି କିଛି ରହିଲାନାହିଁ କିମ୍ବା ନୀତି ବୋଲି ବି ଆଉ କିଛିହେଲେ ରହିଲାନାହିଁ । ମଣିଷମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକନିର୍ମଳ ବିବେକର ସହିତ ଅସାଧୁ ହେଲେ, ଦୁର୍ନୀତି କଲେ ଓ ନାନା ମନ୍ଦ ରୁଚିକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି କହିଲେ । ତେଣୁ, ବାହାରେ ସବୁଆଡ଼େ, ବିଷ ବ୍ୟାପିଗଲା, ଗୁଣଗୁଡ଼ାକ ହାରିଗଲେ । କାଳ କଳଙ୍କି ହେଲା । ସେତିକି ବେଳେ ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇବା ଲାଗି ମୋଟେ ମନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କେଉଁସବୁ ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ କ୍ରମେ କାହିଁକି ଯେ ଏପରି ଖିନ୍ନ ହେଲେ, ଏପରି ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ରହିଗଲେ, ସେମାନେ ସେହି କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତିନାହିଁ । ମୋ'ର ବେଳେ ବେଳେ ମନେହୁଏ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆଗ ଭିତରେ ହାରିଗଲୁ ଓ ନାନାବିଧ ମୋହରେ ମଜ୍ଜି ଭିତରେ ଖିରୁଡ଼ାଗୁଡ଼ାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିରତାଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଲୁ ବୋଲି ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ଏତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଘଟିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ଆମ ଭିତରର ତଥା ବାହାରର ଆଲୋଚନା କରି ପାରୁଥିଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଆଗରେ ଆମକୁ କିଛି ବାଟ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଆନ୍ତା । ବାଟ ଯେ ତଥାପି ରହିଛି, ଆମଭିତରେ ଏହିଭଳି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତା । ଏବଂ, ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ଆସିଗଲା ପରେ ଆମେ ବାହାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟଭାବେ ଦେଖିବାକୁ ସାହସ ପାଆନ୍ତୁ ।

୧ । ୭ । ୮୨

କାମଟିଏ ସରିଗଲେ ଯାଇ ଆନନ୍ଦ ମିଳେନାହିଁ । କାମଟିଏ କରୁଥିବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ, ତାହା କାମ ସରିଯିବା ଜନିତ ଆନନ୍ଦଠାରୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ ନୁହେଁ । ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ମୁଁ ଯେଉଁ କାମଟିକୁ କରୁଛି, ତାହାକୁ କରିବ ବୋଲି ମୁଁ ନିଜେ ଠିକ୍ କରିଛି ନା ସେଇଟି ମୋ' ଉପରେ ଆଉ କାହାଦ୍ୱାରା ଲଦି ଦିଆଯାଇଛି ।

ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନରେ କାମ ସରେ ନାହିଁ କି ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ସରେନାହିଁ । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରେ ଆନନ୍ଦ ପାଇବ ବୋଲି କେହି କୌଣସି କାମ କରେନାହିଁ କିମ୍ବା କାମଟିଏ ସରିଗଲା ବୋଲି କେହି ଆନନ୍ଦ ପାଏନାହିଁ । କାମରୁ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । କାମରୁ ଆମେ ମାର୍ଗରେ ଚାଲିଛୁ ବୋଲି ସୂଚନା ମିଳେ । ଚାଲିଥିବାର ସେହି ଅନୁଭୂତି ହିଁ ଆନନ୍ଦର ଅସଲ କାରଣ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଚାଲିଥିବା ମଣିଷର

ପରିଚୟଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରଶସ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ନିବିଡ଼ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ପରିଚୟରୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାରୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ଜଣକୁ ଜଣର ସାଥୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ସେଇଥିରୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ଏହି ଜୀବନରେ ଯେଉଁଠି କର୍ମ ଓ ଆନନ୍ଦ ଏକ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ମଧ୍ୟରେ ଏକାଠି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ଅମଳ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ସେଇଠି ଯାଇ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଲେ ଯାବତୀୟ କର୍ମ ଏକ ଯୋଗରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଯେଉଁଠି ଯୋଗ ଥାଏ, ସେଠି କୌଣସି ଅପ୍ରସନ୍ନତା ନଥାଏ । ଆପଣକୁ ମୋଟେ କାହାର ଦାସ ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ କେଉଁ ବିଶ୍ୱବିଭୁ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶ୍ୱବନ୍ଧୁ ଲାଗି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ କୃତଜ୍ଞତା ଭରି ରହିଥାଏ ।

୨ । ୭ । ୮୨

କାଲି ଯାହା ଆସୁଛି, ଯେଉଁମାନେ ଆଗରୁ ତା'ହାର ସୂଚନା ପାଇନପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ଭାରି କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଭିତରେ ବି ହେଉଁ ଭବିଷ୍ୟଦ୍ରଷ୍ଟା ବନ୍ଧୁଟି ସର୍ବଦା ଯଥା ସମୟରେ ଯାବତୀୟ ସୂଚନା ଦେବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ, ସେମାନେ ତା' କଥାକୁ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଶୁଣି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଗ୍ରହଣଶୀଳ ପାଖଟାରେ ହୁଏତ ଆଉ ମୋଟେ କୌଣସି ନମନୀୟତା ନଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଦନ୍ତୁଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ଓ ସଂସ୍କାର-ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଏକ ସୁକଠିନ ଅନ୍ଧତା ପରି ସେମାନଙ୍କୁ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ସେମାନେ ସେଇଠି ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ସେଇଠି ଉଗ୍ର ହୁଅନ୍ତି ଓ ସେଇଠି କଳି ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ସଂସାର ବଦଳୁଥାଏ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ବଦଳି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଅଭିଯୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଚାରିପାଖରେ ଏକ ମଣିଷ ସଂସାର ଆତଯାତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମାତ୍ର ସେମାନେ ସେଇଟି ସହିତ ଆଦୌ କୌଣସିପ୍ରକାର ସୂତ୍ର ଲଗାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଭାରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ଭାରି ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଏମାନେ ଆପଣାକୁ କାହାରି ପାଖରେ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏପରିକି ଆପଣାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ରହି ପାରିବାକୁ ଯେଉଁ ସର୍ବନିମ୍ନ ନମନୀୟତାଟି ଦରକାର, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ନଥାଏ ଓ ତେଣୁ ସେମାନେ ଆପଣା ପାଖରେ ବି ଭାରି ଦୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହି ଥାଆନ୍ତି । ତା'ପରେ ସଂସାରର ସହିତ ଡୋରି ଲଗାଇବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାୟ ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ବଳ ନଥାଏ ।

ଏମିତି ମଣିଷମାନେ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପ୍ରବଳ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ବାହାରେ ସଂସାରକୁ ହସାଇ ରଖିଛନ୍ତି ବୋଲି ଗର୍ବ କରୁଥିବା ଏହି ଲୋକମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଜୀବନ ଭିତରୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି !

୩ । ୭ । ୮୨

ଅସାଧୁ ମଣିଷର ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଗ ଦେଖିବ ନା ତା'ର ଅସାଧୁତାକୁ ଆଗ ଦେଖିବ ? ଅସାଧୁ ଅଧ୍ୟାପକର ଅସାଧୁତା ଓ ଫାଙ୍କିଗୁଡ଼ାକୁ ଆଗେ ଦେଖିବ ନା ସିଏ କୋଉଠାରୁ କେତେ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିଛି, ସେହି କଥାଟାକୁ ଆଗ ଦେଖିବ ? ଅସାଧୁ ରାଜନୀତିବାଲାଙ୍କର ଅସାଧୁତାକୁ ଆଗ ଦେଖିବ ନା ସେମାନେ କିଏ ସଫଳ ଭାବରେ କେଉଁସବୁ ପଦରେ ଯାଇ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେହି କଥାଟାକୁ ଆଗ ଦେଖିବ ? ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ସେହି କଥାଟିକୁ ଆଗ ଦେଖିବ ନା ମୁଁ ମୋ' ହୃଦୟ ଭିତରେ କେଉଁସବୁ ହୀନତା ଓ ଅସୁନ୍ଦରତା ଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ଆସକ୍ତି ସହିତ କାମୁଡ଼ି ରଖିଛି, ସେହି କଥାଟିକୁ ଆଗ ଦେଖିବ ?

ବର୍ତ୍ତମାନର ତଥାକଥିତ ସଫଳ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମାଜକୁ ବିଚାର କଲାବେଳେ ଆମ ଆଗରେ ସବାଆଗ ଏହି କଥାଟିର ମୀମାଂସା ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଉଚିତ । ଆମ ବିବେକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥାଟିର ଉତ୍ତର ଏକାବେଳକେ ଫୁଟି ଯାଇଥିବା ଉଚିତ । ସିଏ ଅସାଧୁତା ଦେଇ ପଦକୁ ଯାଏ, ସିଏ ପ୍ରାପ୍ତ ସବଂଶ ଯେଉଁ ପଦଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଅସାଧୁତା ଦ୍ୱାରା କଳଙ୍କିତ କରି ପକାଏ । ଆମ ସମାଜରେ ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁକିଛି କଳଙ୍କିତ ହୋଇ ରହୁଛି । ପଦଗୁଡ଼ାକ ରହୁଛି, ମାତ୍ର କଳଙ୍କିତ ହୋଇ ରହୁଛି, କଳୁଷିତ ହୋଇ ରହୁଛି । ଯେଉଁମାନେ ମନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ସପ୍ରତିଭ ଭାବରେ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ସାଧି ପାରନାହାନ୍ତି, ତେଣୁ ଆସନ-ଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଅବର୍ଜିଆ ଦିଶୁଛି, ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି !

୪ । ୭ । ୮୨

କୃପାସିନ୍ଧୁ ବୋଲି କହିଲା ବେଳକୁ ବଦନଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ନଜରଭିତରେ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଏ । କୃପାସିନ୍ଧୁ ବୋଲି ଚେତନାଟିଏ ଅନ୍ତରରେ ଭରି ସୃଷ୍ଟିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ପାପୀ ବୋଲି ବା ପତିତ ବୋଲି ମୋଟେ କାହାକୁ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ ।

କୃପାର ଏକ ସିନ୍ଧୁ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ନୈରାଶ୍ୟ ଭୁଲିଛି, ନିରାଶାବାଦ ଛାଡ଼ିଛି । ଆପଣା ସ୍ୱୀୟ ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ମନେ

କଣାବାର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟାଧିକୁ ଅଧର୍ମ ବୋଲି ଜାଣି ପଛରେ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଛି । ଆଉ କାହାରି ଉପରେ କୃପା ବା ଦୟା କରି ତାହାକୁ ଅକିଞ୍ଚନ ବା ଭାଗ୍ୟହୀନ କହିବା-ଲାଗି ମୋଟେ ମନ ହୋଇନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ମନ ହୋଇଛି । ଏହି ସଂସାରରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଏହି ଯାହାକିଛି ରହିଛି, ସବୁରି ଭିତରେ ସେହି ସିଦ୍ଧି ଆପଣାକୁ ସଞ୍ଚାରିତ କରି ରଖିଛି । ତେଣୁ ମୁଁ କାହାକୁ ଅଲଗ ବୋଲି କହିବି ଓ କାହାକୁ ଲଗି କରି ରହିଛି ବୋଲି କହି ପାରିବି ? ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ସାନ ସାନ କୃପା ଦେଖାଇ କେତେ ନା କେତେ ବାହାଦୁରି କରନ୍ତି, ଭିତରେ ନାନାଭଳି ଘୃଣାକୁ ପୋଷି ମନାଇ ରଖି ବାହାରେ ଘୃଣାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରିନାହିଁ । ସେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ର କାଢ଼ିଛନ୍ତି, ଶାସ୍ତ୍ର-ଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଅବା ଶାସ୍ତ୍ରମର ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ାକ ମତେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏକ ପାଷଣ୍ଡ ଦମ୍ଭୀମସ୍ତତାର ପ୍ରତିରୂପ ପରି ଭାରି ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଛି । ମୁଁ ଯାହାକୁ ସିନ୍ଧୁ ବୋଲି ଜାଣିଛି, ସେଇ ମୋତେ ପରିଚାଳିତ କରି ଆଗକୁ ନେଇଯାଉଛି ।

୫ । ୭ । ୮୨

ଭିତରେ ଅସଲ 'ମୁଁ' ଟି ରହିଛି, ସିଏ କି ବେଳେବେଳେ ସମ୍ମତ ହୁଏ, ବେଳେ ବେଳେ ସମ୍ମତ ହୁଏନାହିଁ । ସିଏ ସମ୍ମତ ନହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଟେ କିଛି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଅବଜ୍ଞା କରି କେତେ କୁଆଡ଼େ ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥାଉ ସତ, ମାତ୍ର ଫେରିବା ବେଳକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଃସ୍ୱ ହୋଇ ଫେରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉ । ତା'ପରେ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଳହ ଲାଗିରହେ । ଭିତର ଓ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ବି କଳହର କୌଣସି ଅନ୍ତ ନଥାଏ । ବାହାରେ ଯାବତୀୟ ଉତ୍ତେଜନା ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ସତେଅବା ନିଜ ଘରଭିତରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ ।

ତେଣୁ, ଭିତରର ରାସ୍ତାଟି ମାଲୁମ ଥିବା ଦରକାର । ଭିତରର ଗୀତଟି ମାଲୁମ ଥିବା ଦରକାର । ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ବାହାରଟାରେ ହିଁ ବାନା ପରେ ବାନା ଉଡ଼ାଇବାରେ ତତ୍ପର ଓ ତର ତର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜଭିତରେ ସବୁ ବାନାଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଭୂଲୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ, ସଦା ଆଗ ସେଇ ଭିତରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅସଲ ମୂଳଦୁଆଟି ଭିତରୁ ପଡ଼େ । ଅସଲ ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ଭିତରୁ ମିଳେ । ଅସଲ ସମ୍ମତି ସେହି ଭିତରେ ହିଁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ, ଉଚିତ ଭାବରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ

ହୁଏ । ଉଚିତ ଭାବରେ ହାଲୁକା ହେବାକୁ ହୁଏ । ଉଚିତ ଭାବରେ ନୀରବ ହୋଇ ପାରିଲେ ଭିତର ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିବା ସୂକ୍ତି ଆସି ହାତରେ ଲାଗିଯାଏ । ତା'ପରେ ଯାଇ ସବୁକିଛି ସାଧ୍ୟ ହୁଏ ।

୬ । ୭ । ୮୬

ମୁଁ ହୁଏତ ଆଉଜନ୍ମରେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବି । ଏ ଜନ୍ମରେ ଏହି ଜୀବନକୁ ବୁଝିବି, ତା'ର ଦୃଶ୍ୟ ଅଦୃଶ୍ୟ ନାନା ଚେରକୁ ଅନୁଭବ କରିବି, ତା'ର ଦୃଶ୍ୟ ଅଦୃଶ୍ୟ ନାନା ଦ୍ୱାର ଦେଇ ତା' ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଜୀବନ କହିଲେ ଆପଣା ସହିତ ତଥା ସମାଜ ସହିତ ରହିଥିବା ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଏ ଓ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମୁଚିତ ସକଳ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ବର୍ତ୍ତମାନର ତଥା ତା ସମ୍ମୁଖରେ ରହିଥିବା ଭବିଷ୍ୟତର କଳନା କରେ, ମୁଁ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବି । ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ଅଥଚ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଭାବରେ ମୁଁ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଝଟେ ଅଧିଗମି ପାରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବି । ମଣିଷର ବାହାର ସହିତ ଭିତରକୁ ଏକାଠି ମିଳାଇ ଦେଖିପାରିବି, ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସହିତ ତା' ସାମୂହିକକୁ ମିଳାଇ ଦେଖିବି; ଆପଣାକୁ ଦେବା ଓ ଆପଣାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାର ତା'ର ଯାବତୀୟ ସଂଘର୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମୂଲ୍ଲାଇ ଦେଖିପାରିବି,— ତେବେଯାଇ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବି !

ଉପନ୍ୟାସ ଜୀବନକୁ ଦେଖିବାର, ଜୀବନ ସହିତ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିବାର ଓ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଜୀବନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବାର ଏକ ଦର୍ପଣ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଉପନ୍ୟାସ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଆହ୍ୱାନ-ରୂପେ ଆଣି ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରୁଥିବ । ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟ ହେବ; କେବଳ ଏକ କାହାଣୀ ହୋଇ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଶେଷ କରି ଦେବନାହିଁ । କେବଳ ଆନନ୍ଦ ଦେବନାହିଁ ଆଳସ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିବ । ଅସଲ ସାହିତ୍ୟର ଯାହା କରିବା କଥା, ସାହିତ୍ୟର ଏକ ଅଙ୍ଗରୂପେ ଉପନ୍ୟାସ ସବାଆଗ ତାହାହିଁ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ ।

୭ । ୭ । ୮୬

ବାହାରର କଥାବାର୍ତ୍ତାଗୁଡ଼ାକ ଯେତେବେଳେ ସତେଅବା ଭରି କ୍ଲାନ୍ତ କରି ପକାଉଥିବା ପରି ଲାଗେ, ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଆପଣା ପାଖରେ ନୀରବ ହୋଇ ବସିପାରିଲେ ସତେଅବା ଭୁବନମସ୍ତ

ଏହି ଯାବତୀୟ କ୍ଳାନ୍ତିର ଅବସାନ ଘଟିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ବାହାରେ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଜିନିଷଗୁଡ଼ାକ ପୁଣି ହାତକୁ ଫେରି ଆସୁଥିବା ପରି ଲାଗେ ! କ୍ଳାନ୍ତି ଦୂର ହୁଏ । ବାହାରେ ହରାଇ ଆସିଥିବା ନିର୍ଭର ଓ ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନର୍ବାର ଭିତରେ ଠାବ କରି ପାରୁଥିଲା ପରି ମନେ ହୁଏ । ତା'ପରେ ସେହି ନିର୍ଭୟ ଓ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦ୍ୱାରା ବାହାରକୁ ଅନାଇଲେ, ବାହାରଟା ବି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ, ଆପଣାପରି ଦିଶେ ।

ଯାହା ଆପଣା ପରି ଦିଶେ, ତାହା କଦାପି କ୍ଳାନ୍ତ କରି ପକାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ, କଥାବାର୍ତ୍ତା ଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । କାହାକୁ ପ୍ରହାର କରିବାର ଅଥବା ଯୁକ୍ତିରେ କାହାର ଗୋଡ଼ କାଟିଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାହା ଆପଣାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଗଭୀର ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ଅନେକ ସମୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଗୁଡ଼ାକ ଏପରି ହେଉଥାଏ, ଯେଉଁଥିରେ କି ସମସ୍ତେ ଆପଣାକୁ କବାଟ କିଳି ଲୁଚାଇ ରଖିଥାନ୍ତି ଓ ବାହାରେ କଥାର ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଦି ତୁମେ ଏକୁଟିଆ ଦୁଆରଟିକୁ ଖୋଲିଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଅ, ତେବେ ତୁମକୁ ଭାରି ଆଘାତ ସହିବାକୁ ହୁଏ, ଭାରି ମାଡ଼ ଖାଇବାକୁ ହୋଇଥାଏ ।

୮ । ୭ । ୮୨

ଜୀବନକୁ ଜୀବନ ଭଳି ବଞ୍ଚିବା,—ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବିପ୍ଳବ । ଯେଉଁମାନେ ସେହି ପୁରୁଣା ଗାତ ଭିତରେ ନାକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଡ଼ିରହି ପୁରୁଣା ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସକଳ ଶବ୍ଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସେଇ ପୁରୁଣା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ କେବଳ ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ବିପ୍ଳବ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ବିପ୍ଳବପକ୍ଷ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନିଅନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଟିକୁ ପ୍ରତିବିପ୍ଳବର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ପକ୍ଷ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି । ବିପ୍ଳବ ବୋଇଲେ ଏହି ଦୁଇପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସଂଘର୍ଷ ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ପ୍ରତିବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେଲେ ବିପ୍ଳବୀମାନେ ରାଜତ୍ୱ କଲେ ବିପ୍ଳବ ସଫଳ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ସେମାନେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ।

ଏମିତି ଯେ କୌଣସି ବିପ୍ଳବ ଯଥାର୍ଥରେ ସଫଳ ହୁଏନାହିଁ, ଇତିହାସରେ ତାହାର ଏକାଧିକ ନଜିର ରହିଛି । ଶାସନ ବଦଳିଛି, ଅର୍ଥନୀତି ବଦଳିଛି,—ନୂଆ କର୍ତ୍ତାମାନେ ଆସିଛନ୍ତି,—ତଥାପି ଶୋଷଣ ଯାଇନାହିଁ, ଅବଜ୍ଞାଗୁଡ଼ାକ ସେହି ପୂର୍ବପରି ହିଁ ଜବର ହୋଇ ରହିଛି;—ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଓ ଅନ୍ୟାୟଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ

ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ଏବଂ, ନୂଆ ଶବ୍ଦ ଓ ନୂଆ ଆଇନ୍ ଦେଇ ସେଗୁଡ଼ାକର ସମର୍ଥନ କରାଯାଇଛି । ବିପ୍ଳବୀ ଶାସନ କହିଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ପୋଲିସ୍ ଶାସନକୁ ବୁଝାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନର ବିପ୍ଳବୀ କବିମାନେ କ'ଣ ଆଗାମୀ କାଲି ପାଇଁ ତଥାପି ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଶାସନ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ? ଏହି କବିମାନେ ବେଳ ଆସିଲେ ଯେ ତଥାପି କ୍ଷମତାର ଦାସ ଓ ତୋଷ ମଦକାଙ୍କ୍ଷୀ ହୋଇ ରହନ୍ତି, ତାହାର ବି ଭୂରି ଭୂରି ପ୍ରମାଣ ରହିଛି ।

୯ । ୭ । ୮୬

ବାହାରେ ବାଟ ଖୋଜି ଖୋଜି ଭିତରେ ବାଟ ମିଳିଯାଏ । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ କେତେ କ'ଣ ଯୁକ୍ତି ବହିପାଠ ହୋଇ ଉଚିତ ଓ ଅନୁଚିତର ସମାଧାନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । କେତେ ଲୋକଙ୍କର ଖୁସି ବୁଲିବାଲାଗି ମନ ହେଉଥାଏ । ବାଟପରି ବାଟଟିଏ ସତକୁ ସତ କେଉଁଠାରେ ରହିଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଥାଏ, ପୁଣି ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ବି ନଥାଏ. ତଥାପି, ଭିତରେ କୋଉଠି କ'ଣ ହେଉଥାଏ କେଜାଣି, ସତକୁ ସତ ବାଟଟିଏ ମିଳିଯାଏ । ପାଦେଶ୍ରି ଭିତରେ କବାଟଟିଏ ରହିଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ, ଯାହାକୁ କି ଫିଟାଇ ସେପାଖକୁ ଚାଲିଯାଇ ହେବ, ଆଗକୁ ଚାଲିଯାଇ ହେବ ।

ଭିତରେ ବାଟ ଫିଟିଲେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଫିଟିଯାଏ । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ବାଦ ଓ ବିବାଦ ଭିତରେ ବାଟ ମିଳିଯାଏ । ନାନା ମୁନିଙ୍କର ନାନା ମତ ଭିତରେ ନିଜଲାଗି ତଥାପି ମତଟିଏ ମିଳିଯାଏ । ତା'ପରେ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକୁ ଯୋଡ଼ିବାଲାଗି ମୋଟେ ଭୟ ଲାଗେନାହିଁ, କାହାରି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ପାଖରେ ବସିବାକୁ ମୋଟେ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗେନାହିଁ । ଏହି ପୃଥିବୀଟାଯାକର ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସତେଅବା ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ବାଟୋଇଙ୍କ ପରି ମନେ ହୁଏ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବାଟ ନରହି ଏତେ ଏତେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବାଟ କାହିଁକି ରହିଛି, ନିଜ ବାଟଟିକୁ ପାଇଲେ ସେହି ବିଷୟରେ ଆଉ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରିବା ଲାଗି ମୋଟେ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଜ ବାଟକୁ ଟାଣି ଆଣିବାର ଯାବତୀୟ ଉଗ୍ରତା ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ଦିଏ ନାହିଁ । ଆପଣା ପ୍ରତି ଏକ ସହଜ ସମ୍ମାନବୋଧ ଜାତ ହୁଏ,—ତାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନର ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ଶିଖେ ।

୧୦ । ୭ । ୮୬

ସମସ୍ତେ ଆକୁଳ ହୋଇ ବର୍ଷା ପାଇଁ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆକାଶରେ ବର୍ଷାର ଭ୍ରାନ୍ତି ରହିଛି ସତ, ମାତ୍ର ମାଟି ଓଦା ହେଲାଭଳି ବର୍ଷା ହେବାପରି ମୋଟେ ମନେ

ହେଉନାହିଁ । ପ୍ରାକୃତିକ ନାନା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଦ୍ୱାରା କାଳ କାଳ ଧରି ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହି ଆସିଥିବା ମଣିଷ ଏହାକୁ କେବଳ କାଳର ଅବିଚାର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ଏହି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଚତୁର, ସେମାନେ ଏହି ଦୁର୍ବିପାକକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସୁବିଧା ଉଠାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅଧିକ ଠକୁଛନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ନିଜ ଘରଟିକୁ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହି ବିପର୍ଯ୍ୟୟକୁ ଆଳକରି ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି, —ପକ୍ଷ ଓ ପ୍ରତିପକ୍ଷମାନେ ପରସ୍ପରର ଅକର୍ମଣ୍ୟତା ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାରେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ଅଳପ ଥିଲାବାଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖୀ ହୁଅନ୍ତେ । ସେମାନେ ତାହା ହେଉନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ଦୟା ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ଦୟା ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ଆଦିକାଳରୁ ରହିଛି । ତଥାପି ମଣିଷର ଦୁଃଖ ଯାଉନାହିଁ । ନିର୍ମମତା ବଢ଼ିଛି, ଉଦାସୀନତା ବଢ଼ିଛି, ବ୍ୟକ୍ତିକେନ୍ଦ୍ରିକତା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ।

ମଣିଷ ଏକାଠି ହେଲେ, ସମଭାଗୀ ହେବାକୁ ସମ୍ମତ ହେଲେ ଯାହିଁ ପ୍ରକୃତି ମଣି ହୁଏ । ହୁଏତ ସହଯୋଗ ବି କରେ । ମଣିଷ ତା'ର ଭିତର ପ୍ରକୃତିରେ ଦୁଷ୍ଟ ଅଥବା ଉଦ୍ୟମହୀନ ହୋଇ ରହିଲେ ତାହାର ପ୍ରକୃତିର ସହଯୋଗଟିକୁ ମଧ୍ୟ ହରାଇବସେ । ଭାରତବର୍ଷର ସମାଜରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ସହଯୋଗ ନାହିଁ, —ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ଅତିରିକ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ଠାକୁରମାନେ ବି ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ-ମାନଙ୍କର ହାତରପାଞ୍ଚ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆକାଶରେ ଏତେଟିକିଏ ବର୍ଷା ନାହିଁ ।

୧୧ । ୭ । ୮୨

ସାହିତ୍ୟରେ ଆମେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବସିପାରନ୍ତେ, ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପରସ୍ପରର କଥାକୁ ଶୁଣିପାରନ୍ତେ ଓ ନିର୍ଭୀକ ଅର୍ଥାତ୍, ନିର୍ଦ୍ୱେଷ ଭାବରେ ପରସ୍ପରର କଥାକୁ ଗ୍ରହଣ ଅଥବା ବର୍ଜନ ମଧ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତେ । ତଥାପି ପରସ୍ପରକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ସାହିତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ନାହିଁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ଅହଂଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ ।

ମାତ୍ର, ଯଦି ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିର୍ଭୀକ ଓ କଠିନ କରି ରଖି ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶୁ, ତେବେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଜୀବନଦେହର ଚାରିପାଖରେ ଅଳଙ୍କାର ପରି ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆମ ଜୀବନର ଅନ୍ଧାରଗାର ଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ପାର ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ନିଜକୁ ଜାହିର କରିବା ଲାଗି ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଯାଉଛୁ, ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଯେ ଆପଣାର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଭାବୁଛୁ, ଆପଣାକୁ ସେହି ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ ଏବଂ ତାହାର ବଳରେ ନାନା ପ୍ରମତ୍ତତା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ

ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଖାଲି ସମ୍ମାନର ଓ ସ୍ୱୀକୃତିର କାମନା କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ତଦ୍ୱାରା ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଦୂଷିତ ହୋଇ ଯାଉଛି । ତାହା ଆମଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆମର ସାହିତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଏକ ମୋହ ହୋଇ ଆମକୁ ଖାଉଛି । ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଖାଉଛି । ବାହାରେ ସାହିତ୍ୟ ନାଆଁରେ ସାମୂହିକ ଅହଂର କେତେ କେତେ ଅଟ୍ଟାଳିକା ଗଢ଼ାହେବାରେ ଲାଗିଛି, ମାତ୍ର ତଥାପି ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ମନ୍ଦିରଟିଏ ଗଢ଼ା ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

୧୨ । ୭ । ୮୨.

ବେଳେ ବେଳେ ବାହାରର କ୍ଳାନ୍ତି ଲାଗିଲେ ନିଜ ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ହୁଏ । ଭିତରେ ଅସଲ ଜନନୀ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାନ୍ତି । ସେଇଠି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ହୃଦୟ ପୁଣି ସରସ ହୋଇ ଉଠେ । କପଟତା ଅର୍ଥାତ୍ ଅପଶ୍ରମଗୁଡ଼ାକ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ସତେଅବା ପରାସ୍ତ ହୋଇ ସେମାନେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାନ୍ତି । ଏତାବେଳେକ ଭିତରକୁ ବାଟ ଦିଶିଯାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ଅନେକ ଦଉଡ଼ି ସତେ ଅବା ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ପୁନର୍ବାର ହାତ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ହୁଏ । ଭିତରେ ସବୁ ହିସାବ ମିଳିଯାଏ,—ତେଣୁ କ୍ଳାନ୍ତି ଦୂର ହୁଏ । ସେତେ-ବେଳେ ଅନେକ ଅବିଶ୍ୱାସ ବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ପୁନର୍ବାର ସେମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ସଂସାରଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ।

ଭିତରର କ୍ଳାନ୍ତି ଦୂର ହେଲେ ବାହାରର କ୍ଳାନ୍ତି ଦୂର ହୁଏ । ବାହାରଟା ଯୋଉଠି ଯେପରି ଥିଲା, ତାହା ପୁନର୍ବାର ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ବାହାରେ କୋଉଠି ଯେ ଆଦୌ କିଛି ବିଗିଡ଼ି ଯାଇନଥିଲା,—କୋଉଠି କୌଣସି ଦୁଆର ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇ ନଥିଲା, କେବଳ, ମୁଁହିଁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଅସଲ ଡୋରଗୁଡ଼ିକୁ ହାତଛଡ଼ା କରି ପକାଇଥିଲି, ସେହି କଥାଟି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଏମିତି କେତେଥର ହୋଇଛି । ତେଣୁ, ବାହାରର କ୍ଳାନ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ । ବାହାରର କ୍ଳାନ୍ତି କେବଳ ଏକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା । ଏହି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପଛରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ମୂଳ କ୍ରିୟାଟିକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଚିହ୍ନିଣ କରି ସେହିଠାରେ ଯାଇ ଅସଜଡ଼ାଗୁଡ଼ାକୁ ସଜାଡ଼ିଦେଇ ପାରିଲେ ପୁନର୍ବାର ସବୁ ସଜାଡ଼ି ହୋଇଯାଏ ।

୧୩ । ୭ । ୮୨

ସରଳା ବହେନ୍ ଅମର ହୋଇ ରହିବେ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଆମର ଯେଉଁ ଅଂଶଟି ଆପଣାକୁ ଆନ୍ତରିକତା ସହ ଦେଇଦେବାରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରେ

ନହିଁ, ସିଏ ଅମର ଠିକ୍ ସେହି ଅଂଶଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଥିଲେ । ସେଠାରେ ଜାତି, ଦେଶ ଓ ଲିଙ୍ଗର ଆଦୌ କୌଣସି ବାରଣ ନଥିଲା । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ମତ ସେବକଟି ପ୍ରତି ହିଁ ତାଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଜୀବନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଜୀବନର ଏହି ଉଦ୍-ବୋଧନଟିକୁ ଜାଗ୍ରତ କରି ରଖିଥିଲେ ଓ କୃପଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଭୟାଳୁ ମଣିଷ ଦେଖିଲେ ଭାରି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ଯିଏ ଆପଣାର ସଂଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକୁ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ମଣେ, ଓ ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଆପଣାର ଘରଟି ଭିତରେ କଳି ରଖିଥାଏ, ସିଏ କୃପଣ ହୁଏ । ଭୟାଳୁ ହୁଏ, ଅହଙ୍କାରୀ ବି ହୁଏ । ସରଳା ବହେନ୍ ଏହି ମଣିଷ-ମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତି ପଥରେ ବାଧା ବୋଲି ମାନୁଥିଲେ । କାରଣ, ସିଏ ନିଜେ କୃପଣ ନଥିଲେ, ଅହଙ୍କାରୀ ବି ନଥିଲେ ।

ସରଳା ବହେନ ଏକାବେଳେକେ ନିଜର ଲୋକ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ, ଏକାବେଳେକେ ନିଜର ଭଉଣୀ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ । ସେଠି ହିମାଳୟର ପାର୍ବତ୍ୟ ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକରେ ସିଏ ଆପଣାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭଉଣୀରେ ପରିଣତ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ସିଏ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଦେଖୁ-ଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନର ଯାବତୀୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ସିଏ ଭବିଷ୍ୟ ଲାଗି ମର୍ମଟିଏ ପାଇ ପାରୁଥିଲେ ଓ ତାହାରି ପ୍ରେରଣାରେ ଆପଣାକୁ ପରିଚାଳିତ କରୁ-ଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରେରଣାଟି ଆମ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିବ, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ସରଳା ବହେନ୍ ନିଶ୍ଚୟ ସର୍ବଦିନ ଲାଗି ବଞ୍ଚି ରହିବେ ।

୧୪ । ୭ । ୮୨

ଯେଉଁମାନେ ଉତ୍ସାହ ଆସୁନାହିଁ ଉତ୍ସାହ ଆସୁନାହିଁ ବୋଲି କହି ହନ୍ତସନ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହ କେଉଁଠାରୁ ଆସିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷାକରି ରହିଥାନ୍ତି କେଜାଣି ? ଉତ୍ସାହ ମୋଟେ କେଉଁଠାରୁ ଆସେନାହିଁ । ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ଉତ୍ସାହ ଆସେ । ନିଜେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲେ ଯାଇ ଉତ୍ସାହ ଆସେ । ଯେଉଁମାନେ ଉତ୍ସାହ ଆସୁନାହିଁ ଉତ୍ସାହ ଆସୁନାହିଁ ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି ଓ ଉତ୍ସାହ ଆସିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ନିଜେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ନଥାନ୍ତି ବା ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସମ୍ମତ ହୋଇନଥାନ୍ତି ।

ତେଣୁ, ସବାଆଗ ସମ୍ମତି ଦରକାର । ଆମେ ଯେଉଁ ଆଖିରେ ସଂସାରକୁ ଦେଖୁ ସେହି ଆଖିରେ ହିଁ ସମ୍ମତ ରହିବା ଦରକାର । ଜୀବନ ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେ ସମ୍ମତ

ରହିଥିବା ଦରକାର । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁ ପରମନିର୍ଭରଟି ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ରହିଛି, ଆତଯାତ ହେଉଛି ଓ ଜୀବନ ଧାରଣ କରିଛି, ସେହି ନିର୍ଭରଟି ପାଖରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ରହିଥିବା ଦରକାର । ହନ୍ତସନ୍ତ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କଦାପି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ନିର୍ଭର କରି ପାରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ । ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ପାଚେରୀଗୁଡ଼ାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କଦାପି ସେହି ପରମନିର୍ଭରକୁ ଆପଣାର ଗଢ଼ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାନାହିଁ । ପାଚେରୀ ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ବାହାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏହି ଆକାଶକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ସୁରକ୍ଷାରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ଆପଣାର ଅନ୍ତଃକେନ୍ଦ୍ରରେ ପରମନିର୍ଭରର ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବ ହେବ । ସେହି ଅନୁଭବରୁ ଆବଶ୍ୟକ ସମ୍ମତିଟି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏବଂ ତା'ପରେ ଉତ୍ସାହ ହିଁ ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ନାମ ହୋଇ ରହିବ ।

୧୫ । ୭ । ୮୨

ଯେଉଁବେଳେ ଦେଉଳକୁ ଦିଅଁଙ୍କୁ ବାଦ କରି ଦିଆଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଅନେକ ଲୋକ ତଥାପି ଦେଉଳଟାକୁ ଦେବାଳୟ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଦେଉଳରେ ଦେବତା ମୋଟେ ନଥାନ୍ତି । ସିଏ ଆଉ କୋଉଠି ଥାଆନ୍ତି । ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡା ଆଉ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ନାହିଁ । ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡା ଆଉ କୋଉଠି ଯାଇ ରହିଲାଣି । ସେଠି କେବଳ ଘରଗୁଡ଼ାକ ରହିଛି, — ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ାକ ଅଛି. ରୁଟିନ୍-ଗୁଡ଼ାକ ଅଛି ଏବଂ ଭାବପ୍ରବଣତାଗୁଡ଼ାକ ରହିଛି । ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକ ତଡ଼ା ଖାଇ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଇ ସାରିଲେଣି । ଚାରିପାଖରେ ପର୍ବତ ଓ ଅରଣ୍ୟ ହୁଏତ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନ ଗୁଡ଼ାକୁ ଝୁରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଦିନେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ଦେଖା ହେଉଥିବା ସ୍ୱପ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ସକାଳେ ସେଠି ଚାରିପାଖର ପର୍ବତ ଏବଂ ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରକୃତିରେ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲେ, ମଣିଷର ଆତ୍ମୀୟ ପରି ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ଯେଉଁମାନେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ଥିଲେ, ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡା ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଞ୍ଚିରହିଛି । ସେହି ପିଲାମାନେ ଏବେ ବଡ଼ ହେଲେଣି, ସଂସାର କଲେଣି । ସଂସାରର କେତେ କେତେ ଗଣ୍ଠିକୁ ହୁଏତ ନିଜ କାନ୍ଧରେ ଆଣି ପକାଇଲେଣି । ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯଦି ଏତେଟିକିଏ ମଣିଷ, ଖୁସୀ ମଣିଷ, ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିବା ଓ ସମ୍ମାନ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷ, ସାହସୀ ମଣିଷ ଓ ଏହି ସଂସାର ବଦଳିଯିବ ଏବଂ ସେହି ବଦଳି ଯିବାରେ ଆମେ ନିଜେ ବି ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ କିଛିତ୍ର ସହଯୋଗ କରିପାରିବା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ

ରଖିଥିବା ମଣିଷ,—କୋଉଠିହେଲେ ବନ୍ଦୀ ରହିଥାଏ,' ତେବେ ସେହିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ତାହାର ମଧ୍ୟଦେଇ ହିଁ ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡା ବନ୍ଦୀ ରହିଛି । ଯେଉଁମାନେ ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡା ନାମକ ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଘରଗୁଡ଼ାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରି ଗୋଡ଼ର ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାକୁ କୋଉଦିନୁଁ ହାତଛଡ଼ା କରି ସାରିଲେଣି ।

୧୬ । ୭ । ୮୬

ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ଲୋକ ଆସନଟାକୁ ହିଁ ଦେଖନ୍ତି । ସେହି ଆସନରେ ବସିଥିବା ମଣିଷକୁ ମୋଟେ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଆସନରୁ ମଣିଷର ବିଚାର କରନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ମଣିଷ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବିଚାର କରନ୍ତି । ମଣିଷ-ଠାରୁ ଆସନ ବଡ଼ ବା ମଣିଷ ପଛ ଓ ଆସନ ଆଗ, ସେମାନେ ଏହିପରି ଭାବ ଭାରି ଅବଲୀଳ କରନ୍ତି ।

ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷକୁ ନଦେଖି ଆସନକୁ ଦେଖିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ମଣିଷ-ପ୍ରତି ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଅବଜ୍ଞା ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ଆସନରୁ ହଟି ଯିବାପରେ ସେହି ମଣିଷର ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଯେତିକି ସମ୍ମାନ ଓ ଯେତିକି ସ୍ୱୀକୃତି ଅବଶ୍ୟ ରହିବା କଥା, ସେମାନେ ତାକୁ ସେତିକି ସ୍ୱୀକୃତି ବା ସମ୍ମାନ ବି ଦିଅନ୍ତି-ନାହିଁ । ଯିଏ ସେହି ଆସନଟିରେ ବସିଲା, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ତାହାକୁ ହିଁ ଦିଅନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ମଣିଷର ଅବଜ୍ଞା କରନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କରନ୍ତି: ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜର ଆସନଟିକୁ ନିଜଠାରୁ ଅଧିକ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଆସନଟିକୁ ନିଜଠାରୁ ଅଧିକ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଆସନଟି ସକାଶେ ହିଁ ନିଜର ଯାହାକିଛି ମୂଲ୍ୟ ବା ସମ୍ମାନ ରହିଛି ବୋଲି ଭାବିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜକୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି ଏକ ହୀନଭାବ ରହିଥାଏ, ଯାହାଫଳରେ କି ସେମାନେ ନିଜକୁ ମୋଟେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏବଂ, ନିଜକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସକଳ ଉଚ୍ଚତା ଓ ସକଳ ଗଭୀରତା ସହିତ ଦେଖି ନପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମାନ ଦେଇହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ ଆସନର ମାଧ୍ୟମରେ କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

୧୭ । ୭ । ୮୬

ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ ଯାହାସବୁ ନହେବାର କଥା, ଅଥଚ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖିଆଗରେ ହେଉଛି, ସେହି

ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଲୋକେ କେତେ କ'ଣ କହି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଯିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ପେଡ଼ି ଖୋଲି ଗୋଟିଏପରେ ଗୋଟିଏ କରି ସମ୍ବାଦ ବାହାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ କେତେ ଉତ୍ସାହରେ ସେସବୁ କହି ଯାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ପଶିଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବାଦ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ସେକଥା କରି ପାରୁଛନ୍ତି ।

ଏଗୁଡ଼ାକ ଯିଏ ଶୁଣୁଛି, ଆନନ୍ଦର ସହିତ ଶୁଣୁଛି ଓ ସେଥିରୁ ଏକ ପ୍ରକାରର ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରୁଛି, ତା'ର ବି ହୁଏତ କୌଣସି ମେରୁଦଣ୍ଡ ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ମେରୁଦଣ୍ଡ ନଥିବା ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର କଥାକୁ ସେ କେତେ ଉତ୍ସାହରେ ଶୁଣିପାରୁଛି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି କେତେ ଉତ୍ସାହରେ ସେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମନେ ବି ରଖିପାରୁଛି । ଏଗୁଡ଼ାକ ଘଟୁଛି କେବଳ ସେତିକି ଜାଣିବା ମୋଟେ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଯିଏ ତାହାକୁ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ କରୁଛି, ତାହାର ମେରୁଦଣ୍ଡଟା ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କୋଉକାଳୁ ଖତମ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ଯିଏ ନିଜେ ପଙ୍କଭିତରେ ରହିଛି ଓ ତଥାପି ପଙ୍କଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରତିରୋଧ କରି ପାରୁନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସମାଚାରଗୁଡ଼ାକୁ କହି ବୁଲିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ଜୀବନ ବୋଲି ମନେ କରୁଛି । ଆମେ ଯେଉଁ-ମାନେ ଏହିସବୁ କଥା କହିବାରେ ଓ ଶୁଣିବାରେ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ ସେମାନେ ହୁଏତ ତଥାପି ସେହି ପଙ୍କଭିତରେ ହିଁ ରହିଛୁ । ପଙ୍କକୁ ହିଁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ବୋଲି ଧରିନେଉଛୁ ଏବଂ ତାହାରି ଭିତରେ ରହି ଲୋକଦାଣ୍ଡରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଧାର୍ମିକ ଓ ବିବେକୀ ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ । ତେଣୁ, ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଗୁହାଳ ହୋଇ ରହିଛି ।

୧୮ । ୭ । ୮୨

ଗତର ପାହାନ୍ତା ପହରକୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସତକୁ ସତ "ଓରେ ନୂତନ୍ ଯୁଗର୍ ଭୋରେ" ଗୀତଟିକୁ ଗାଇ ଗାଇ ଏହି ସକାଳ୍ ମଧ୍ୟକୁ ଜାଗି ଉଠିବାରେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ନରହୁଛି ! ଭିତର ଓ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଆଜି ସକାଳେ ତାହାହିଁ ହେଲା । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ମେଳରେ ବସି ମୁଁ ସେହି ଗୀତଟିକୁ ଗାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଉଥିଲି । ତାହାରି ଭିତରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ହଠାତ୍ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ନାହିଁ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ପ୍ରାୟ ମୋ, ଜାଣତରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ମୁଁ ସତେଅବା ସେଘରୁ ଉଠିଗଲି ଓ ଏଘରକୁ ଆସିଲି ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେହେଲା । ସେପାଖ ଘରୁ ଉଠିଆସି ଏପାଖର ଘରେ ପଶିଯିବ,— ଆଦୌ କେଉଁଠି କୌଣସି ଫରକ ନାହିଁ । ସେଠି ଯିଏ ଥିଲା, ଠିକ୍, ସେହି ଏଠାକୁ

ଚାଲିଆସିଲି । ତାହା ହିଁ ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏଠି ଥିବା ଲୋକେ ନିଦରେ ସେଠାକୁ ପଳାଇଯାଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । ଏଠି ଯାହା କରି ନପାରୁଥାନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ସ୍ୱପ୍ନରୂପୀ ଅରଣ୍ୟର ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ନିଜକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସମର୍ପି ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ହୁଏତ ମୋଟେ ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ସତେଅବା ଏତେ ବଡ଼ କାଣ୍ଡ ଗୋଟାଏ ଆସି ପଡ଼ିଲାପରି ସେମାନେ ଏପାଖରେ ଆସି ପଡନ୍ତି । ଏଠାକୁ ମୋଟେ ମନ ନକରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏଠି ଆସି ପଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ସେମାନଙ୍କର ଜାଗ୍ରତ ଅବସ୍ଥାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ, ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ, ଏପାଖ ଓ ସେପାଖ ଦୁଇଟା-ଯାକ ପାଖରେ ହିଁ ସେମାନେ ଏକ ନିଦ୍ରାମଧ୍ୟରେ ହିଁ ବିଚରଣ କରିବାରେ ଲାଗି-ଥାନ୍ତି । ମୋ'ର ଏପାଖର ଅଗଟି ସେପାଖେ ଯାଇ ଲାଗିଛି, ସେପାଖର ମୂଳଗୁଡ଼ିକ ଏପାଖର ମୂଳଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେଠି ଗୀତ ଗାଉ ଗାଉ ମୁଁ ଏପାଖକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ଆସିଯାଇ ପାରୁଛି,—ଏହାହିଁ ମୋ' ସକାଳଗୁଡ଼ିକର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସାର୍ଥକତା ।

୧୯।୭।୮୨

ଯେଉଁମାନେ ଏପାଖରେ ହନ୍ତସନ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତି ଓ ସେପାଖକୁ ଯିବାଲାଗି ଡରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଏପାଖ ଆଉ ସେପାଖ ଦୁଇ ପାଖରେ ହିଁ ହାରନ୍ତି । ଏହି ସଂସାର ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ ଏବଂ ସେପାଖଟା ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଭୟ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କୁ ନିଦ୍ରା ହିଁ ଭଲ ଲାଗେ । ଲୁଚି ରହିବାଟା ହିଁ ଭଲ ଲାଗେ । ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ପାଖରୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ଗଲାବେଳେ ଦୁଲ କଲ ହିଁ ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଗରଣ ଖରାପ ଲାଗେ, ଏବଂ ନିଦ୍ରା ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରକାରର ଭୂତ ଗୋଡ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ଶୋଇଲାବେଳେ ଆସନ୍ତା ଭୂତଗୁଡ଼ାଙ୍କର ଭୟରେ ସେମାନେ ଖାଲି ଚର୍‌ଚରେଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଶୋଇଥିବା ସମୟରେ ଖୁସି ହୋଇ ଗୀତଟିଏ ଗାଇବା ଓ ଗୀତଟି ଗାଉ ଗାଉ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ଏପାଖକୁ ସେହି ଖୁସିଟିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଚାଲିଆସି ପାରିବା, ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକଥା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

ଖୁସି ମଣିଷ ଏପାଖ ଓ ସେପାଖ ଦୁଇପାଖକୁ ହିଁ ଜୟ କରିପାରିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଦୁଇଟାଯାକ ପାଖରେ ହିଁ ସିଏ ଆପଣା ଘରେ ରହିଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିବ । ତାକୁ ନିଦ୍ରା ଓ ଜାଗରଣ ଉଭୟଟି ଭଲ ଲାଗିବ । ତେଣୁ, ସିଏ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଆଦୌ କୌଣସିଟିକୁ ଡରିବନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ଡରିବନାହିଁ ଅଥବା ସଂସାରର

ତାରଗୁଡ଼ାକୁ ବି ମୋଟେ ଡରିବନାହିଁ । ଗୀତ ଗାଇ ସହଜ ଭାବରେ ଏପାଖକୁ ଚାଲିଆସି ପାରିବ ଓ ନୀରବ ଏବଂ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଏପାଖରୁ ସେପାଖକୁ ଚାଲିଯାଇ ପାରିବ । ଏପାଖରେ ବା ସେପାଖରେ, ତାକୁ କୌଣସି ପାଖରେ କଦାପି ଏକୁଟିଆ ଲାଗିବନାହିଁ । ସିଏ ନିଜେ ତା' ସାଥିରେ ରହିଥିବ, ନିଜେ ନିଜର ସାଥୀ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୨୦ । ୭ । ୮୨

ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆମେସବୁ ନିଜେ ଡାକିଆଣିଲୁ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜନିଜର କାମରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ, ଅର୍ଥାତ୍, ତାଙ୍କର ସ୍ୱାହା ଦେଇ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ବାସନାଗୁଡ଼ାକର ପୂରଣ କରିବାପାଇଁ । ଆମର ଏହି କାରସାଦିଟିକୁ ଯେଉଁ ଭଗବାନ ଆମ ଭିତରେ ରହି ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଉଥିଲେ, ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଏଥିଲାଗି ଅଧିକ ଆଘାତ ପାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିବ ।

ଭଗବାନଙ୍କୁ ବାହାରେ ପୂଜା କରି ଆମେ କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ନିଜ କାମରେ ଲଗାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଉ ! ଆମେସବୁ ନିଜେ ସିନା ତାଙ୍କର କାମରେ ଲାଗି ପାରୁଥାନ୍ତୁ, ଅନ୍ତତଃ ତାଙ୍କର କାମରେ ଲାଗିପାରିବା ସକାଶେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହେଉଥାନ୍ତୁ,— କିନ୍ତୁ ସେକଥା ମୋଟେ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସିଏ ବାହାରେ ଆମଠାରୁ ପୂଜା ପାଉଥାନ୍ତି, ଭିତରେ ସିଏ ସତେ-ଯେପରି ଆମ ସହିତ ମୋଟେ ନାହାନ୍ତି,—ଅନେକ ଯୁକ୍ତି ଖଞ୍ଜିକରି ଆମେ ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ଏକ ଅସତ୍ୟ ପାଖରେ ସମ୍ମତ କରି ନେଇଥାଉ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଭିତରେ ଅସଲ ଘରଟିକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖି ସତେଅବା ଏକମାତ୍ର ରାଜ-ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପରି ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚରଣ କରୁଥାଉ । ଏବଂ, ରାଜଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଯେତିକି ଡରନ୍ତି ଆମେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଯାବତୀୟ ଗର୍ଜନ ଓ ପ୍ରତାପ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେତିକି ଡର ସହିତ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାଉ ଏକୁଟିଆ ଲାଗିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯେତିକି ଡର ମାଡ଼େ, ଆମେ ଠିକ୍ ସେତିକି ଡରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଘର କରି ରହିଥାଉ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଉଗ୍ରତା ବଢ଼େ, ଏବଂ ଅସହାୟତା ବଢ଼େ । ଯେଉଁମାନେ ବାହାରେ ଭଗବାନଙ୍କର ପୂର୍ତ୍ତିତର୍ପଣ ପୂଜା ଲାଗି ବିବିଧ ବିଧିର ଅବତାରଣା କରି ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆମ ଭିତରଗୁଡ଼ାକ କଳାହୋଇ ରହିବାରେ ହୁଏତ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଆମକୁ ଉଗ୍ର ହେବାଲାଗି ଗୋଟାଏ ପଗଡ଼ି ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ପଗଡ଼ିଟା ଭିତରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଠାବ କରିବାକୁ ମନ କରୁଛୁ । ତେଣୁ ହନ୍ତସନ ହେଉଛୁ ।

୨୧ । ୭ । ୮୬

ଯେତେବେଳେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ କେଉଁଠାରେ ସତେଅବା ଅଟକି ରହିଯିବା ପରି ମନେହେବ, ସେତିକିବେଳେ ମୋତେ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ରହି କିଏ ଯେପରି ସତେ ଆଗକୁ ଯିବାର ଉତ୍ସାହ ଉଠାପି ଦେଉଥିବ, ଜୀବନର ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟି ପାଖରେ ସବୁବେଳେ ମୁଁ ସେହି ପ୍ରାର୍ଥନାଟି କରିଆସିଛି ବନ୍ଧୁ ପାଖରୁ ଉତ୍ସାହ ହିଁ ମଗାଯାଏ । ଯିଏ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ନହୋଇ ଆଉ କ'ଣ ପରି ହେଇନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜା ପରି ହେଇନ୍ତି ଦଣ୍ଡ-ଧାତା ପରି ହେଇନ୍ତି ଅଥବା ଯମପରି ହେଇନ୍ତି, ତାଙ୍କପାଖରେ ତ ଭୟରେ କେତେ କ'ଣ ମାଗି ହୋଇଯାଏ, ତାଙ୍କୁ କେତେଭାବରେ ସ୍ତୁତି କରି ପ୍ରସନ୍ନ କରି ରଖିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ବେଳେ ବେଳେ ଫାଙ୍କି ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ମନ ହୁଏ । ଦୂରତାଗୁଡାକ ବଡ଼ ଖିଡିମିଡି ଭାବରେ ଅସମର୍ଥ ଓ ଅଲବଲ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

ମାତ୍ର, ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଚିହ୍ନିବାର ବାଟଟି ମିଳିଗଲେ ଏହିସବୁ ଅନେକ ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ । କିଛୁ ମାଗିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଖାଲି ଖୁସି ଲାଗେ । ନିଜ ଜୀବନର ଦୃଶ୍ୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଅଦୃଶ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାସ୍ତାଟିକୁ ଅତି ସାମନାରେ ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଯାବତୀୟ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ସେଠି ଅଉଜଣେ ବି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼େ । ପାଖରେ ବନ୍ଧୁଟିଏ ରହିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସର୍ବ-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କଦାପି ନୁହେଁ ଯାହାକି ଆଉ କୌଣସି ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଛିଡା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ କେବଳ ଏକ ଅନ୍ତରଭରା ବିଶ୍ୱାସ, ଏକ ଜୀବନଭରା ବିଶ୍ୱାସ; ଠିକ କୋଉଥିଲାଗି ବା କାହାପାଇଁ ବିଶ୍ୱାସ ସେକଥା ସେହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ମୋଟେ ଜଣାନଥାଏ ।

୨୨ । ୭ । ୮୬

ସଂଯମୀ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ । ଅସଂଯମୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ, ଅନ୍ୟ-ପନ୍ଥୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ । ଯିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଡ଼ୋରଟିକୁ ଯେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଯେତିକି ନିର୍ଭରର ସହିତ ନିଜ ହାତରେ ରଖି ପାରିଥିବ; ସିଏ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ । ଏବଂ, ସିଏ ଯେତିକି ପରି-ମାଣରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିବ, ନିଜ ଭିତରେ ତା'ର ଡୋରଗୁଡ଼ିକ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ତା'ର ନିଜ ହାତରେ ରହିଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ମିଳି ଯାଉଥିବ ।

ଧର୍ମରେ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କରେ, ଗୁରୁଙ୍କୁ ମାର୍କା କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମାରୋହ ସହିତ ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରାୟ ଯେତିକି ଡୋଡ଼ ଦେଖାଇ

ସଂଯମର କଥା କୁହାଯାଇଛି, ତେଣେ ସେତିକି ଅପପ୍ରତ୍ୟୟ ସହିତ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହେବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଅଶେଷ ପ୍ରରୋଚନା ଦିଆଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍‌. ଆମର ସକଳ ସଂଯମ ଅର୍ଥାତ୍ ସକଳ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ସକଳ ସମ୍ମତି ନୀତିଗୁଡ଼ିକ ଅନୁଚିତ ବାଟରେ ଚାଲି-ଯାଇଛି କେଜାଣି, ଆମେ ଅନ୍ୟପ୍ରତି ଅସହିଷ୍ଣୁତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମ ନିଷ୍ଠାଗୁଡ଼ାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଛୁ । ଆମ ବାଟରେ ଆଗକୁ ଯିବା ଏଥିଦ୍ୱାରା କେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି କେଜାଣି, ଆମ ଦ୍ୱାରା ଏହି ସଂସାରର ପ୍ରକୃତିରେ ଭାରି କ୍ଷତି ହୋଇଛି,—ଆମର ଏହି ମାର୍ଗ-ଗୁଡ଼ାକର ମଧ୍ୟ ଭାରି ବଦନାମ ହୋଇଛି । ମାର୍ଗଗୁଡ଼ାକ ମାର୍ଗକୁ ଚାଲିବାର ପ୍ରେରଣା ନଦେଇ ଅଧିକତର ଅବସରରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଲଢ଼ିବାଲାଗି ଅଧିକ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଛନ୍ତି । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ବଢ଼ିଛି, ଶାସ୍ତ୍ର ବଢ଼ିଛି, ଉପାସନାର ଆଡ଼ମ୍ବର ବଢ଼ିଛି, ତଥାପି ବାଟୋଇମାନେ ବାଟ ହୁଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି, କାରଣ ସେମାନେ ପରସ୍ପରଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିନାହାନ୍ତି ।

୨୩ । ୭ । ୮୬

ସୁଅ ସହିତ ମିଶିଯିବା ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସହଜ ! ଆମେ କେତେ ଉତ୍ସାହରେ ପୁରୁଣାକୁ ନୂଆ କରିବାକୁ ବାହାରୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଣା ସୁଅଟାକୁ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ବାହାରୁ, ଅଥଚ କେତେ ଶୀଘ୍ର ସେହି ପୁରୁଣା ସୁଅଟା ଭିତରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମିଶିଯାଉ ଓ ଜଡ଼ିତ ହୋଇଯାଉ ! କେବଳ ବାହାରେ କେତୋଟା ସନ୍ତକକୁ ଧରି ପଡ଼ି ରହିବାରେ ହିଁ ଆମର ଯାବତୀୟ ବିପ୍ଳବ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଯାଏ ।

ଶିକ୍ଷକ ଏହି ବିଷୟରେ ସବାଆଗ ସାବଧାନ ରହିବ । ତା'ର ଶିକ୍ଷା ଏହି ନିନ୍ଦିତ ଓ ବିଫଳ ସୁଅଗୁଡ଼ାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇପାରିବ ବୋଲି ଯଦି ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ବାହାରିଥିବ, ତେବେ ତାକୁ ପୁରୁଣା ସନ୍ତକଗୁଡ଼ାକ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା' ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ, ତାହା ଯେମିତି କେବଳ ବାହାରେ ନଘଟି ମଣିଷର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଓ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିତରେ ଘଟିବ, ସିଏ ସେହି କଥାଟି ବିଷୟରେ ଭାରି ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥିବ ! ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତ ପରିବର୍ତ୍ତନଟି ଘଟିଲେ ହୁଏତ ବାହାରର ସନ୍ତକଗୁଡ଼ାକ ବି ବଦଳି ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ନୂଆ ଘରର ଓ ନୂଆ ଘରଦୁଆରେ ଆଉ ପୁରୁଣା ଠାକୁର-ମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଆପ୍ୟାୟିତ କରି ରଖିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ହେବନାହିଁ । ପୁରୁଣା ଭଦ୍ରତାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ତଥାପି ନୂଆ କଥା କହି ଫୁଲେଇ ହେବାର ବି ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିବ । ପୁରୁଣା ମୂଳଦୁଆଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ଯାଇ ଏହି

ସୁଅଟା ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର, ନିଜ ଭିତରେ ସେହି ଅଟଳ ଅନିଚ୍ଛୁକ-ମାନଙ୍କୁ ମଙ୍ଗାଇ ନପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକଥାଟି ହୁଏତ କେବେହେଲେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଯାଉନାହିଁ ।

୨୪ । ୭ । ୮୬

Sincere ମଣିଷର କଥା ବି sincere,—ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ଭିତରେ ତା'ର ଆନ୍ତରିକତା ହିଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରେରଣାରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ, ତାହାର କଥାରେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତରିକତା ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ତାର କଥାକୁ କଦାପି ନିରର୍ଥକ ବୋଲି କହି ଆଡେଇ ଦେଇ ହୁଏନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, କଥାର ମଧ୍ୟ ଏକ ମୂଲ୍ୟ ରହିଛି । ଗୁଡାଏ କଥା କହିବା ସବୁବେଳେ ଆଦୌ ମନ୍ଦ ବି ନୁହେଁ । ଯାହା ଭିତରେ ମୂଳତଃ ଜୀବନପ୍ରତି ଏକ ଆନ୍ତରିକତା ରହିଛି, ତାହାର କଥା ମଧ୍ୟ ତାହାର କାମ ପରି ସମାନ ଭାବରେ ମୂଲ୍ୟବାନ । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ ଓ କଥା ଉଭୟେ ମୂଲ୍ୟବାନ । ଆନ୍ତରିକତା ନଥିବା ମଣିଷର କଥା ଯେପରି ମୂଲ୍ୟହୀନ, କାମ ବି ସେହିପରି ମୂଲ୍ୟହୀନ ।

ଯୋଉମାନେ ଖାଲି କଥା କହି ଜୀବନ ବିତାଇଦେଲେ, ସେମାନେ ନିଜ-ପ୍ରତି ଅନାନ୍ତରିକ ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେପରି କଲେ । ନିଜେ ନିଜ ସହିତ ଭିତରେ ଅଟଳ ସମ୍ପର୍କଟିକୁ ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିଲେନାହିଁ ଓ ଅସଲ ଉତ୍ସଟିକୁ ଛୁଇଁ ପାରିଲେନାହିଁ ସେମାନେ ଏପରି କଲେ । ତେଣୁ, ସେମାନେ ନିଜ ଅନୁଭୂତିରୁ ଆଦୌ କିଛି କହି ପାରିଲେନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରରୁ କହିଲେ, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟରୁ କହିଲେ, ଅଳଙ୍କାର ଭିତରୁ କହିଲେ, ମାତ୍ର ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିରୁ ପ୍ରାପ୍ତ କିଛି କହି ପାରିଲେନାହିଁ । ତେଣୁ, ପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ଦୁଃଖଦ କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତାରୁ ପଡି ସେମାନେ କଥା କହିଲେ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କଥା କହିଲେ । କଥାରେ ଘର ବୁଡାଇଦେଲେ, ସାରା ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଡାଇଦେଲେ । ତେଣୁ କେବଳ ବିରକ୍ତିର ଭାଜନ ହେଲେ । ମାତ୍ର, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯେଉଁମାନେ sincere, ସେମାନେ ଆହୁରି କଥା କହନ୍ତୁ, ଆହୁରି ଆମ ସାଙ୍ଗକୁ ଆସନ୍ତୁ । ଯେଉଁମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ମୋଟେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କଥାକୁ ଗୋଟାଏ ମୁଖାପରି ଆଦୌ ବ୍ୟବହାର କରୁନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ କଥା କହନ୍ତୁ । ତାହା କଦାପି ନିରର୍ଥକ ହେବନାହିଁ । ତାହା ଯଥାର୍ଥ ବାଣୀର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

୨୫ । ୭ । ୮୬

ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ଲଢି ଲଢି ଯଦି ମୋର ଦିନ ଗଲା, ତେବେ ମୁଁ ଜୀବନରେ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡାକ

ବକୁଲରେ ଲଢ଼ିବ ଆଉ କେତେବେଳେ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ସମାଜରେ ଆମେ ସବୁଯାକ ଅଭିମାନୀ ଏହିପରି ପରସ୍ପର ବକୁଲରେ ହିଁ ଲଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ତେଣୁ, ଆମକୁ ଆଉ ଅପନାଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ କାଟୁନାହିଁ । ଆମକୁ ପରସ୍ପରର କଥା କାଟୁଛି, ପରସ୍ପରର ଅପମାନଗୁଡ଼ାକ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କାଟୁଛି । ଆମେ ଶିଷ୍ଟ ଓ ବଶିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ଥାନରେ ରହିଛୁ, ସେହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଜଗି ବୁଢ଼ାଇବାରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାର ରହିଛି ଓ ଆମେ ପରମ ନିଷ୍ଠା ସହକାରେ ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାହିଁ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ ସତ, ମାତ୍ର ଏଣେ ସେହି ଗୁହାଳଟା ଭିତରେ ହିଁ ପରସ୍ପରର ମୁହଁକୁ କାହୁଅ ଗ୍ରୁଟୁଛୁ ଓ ପରସ୍ପରର ଗୋଡ଼ାରେ ପ୍ରହାର କରିବାକୁ ମନ କରୁଛୁ । ଆମ ଘରଗୁଡ଼ାକ ଯେ କେମେ ଗୁହାଳ ହୋଇ ଆମକୁ ନାନାବିଧ ଅସମର୍ଥତା ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିଛି, ସେକଥା ଦେଖିବାକୁ ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ ।

ଆଉ ମୋଟେ କୁଆଡ଼କୁ ନଚାହିଁ କେବଳ ନିଜଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ଯାହା ଜଣା ଅବଶ୍ୟ ହୁଏ, ଆମମାନଙ୍କର ସେହି ଦଶା ହୋଇଛି । ମଣିଷ କେବଳ ନିଜକୁ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଦେଖୁଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ଅସମର୍ଥ କରି ରଖିଥିବା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗଟାକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ପରସ୍ପର ସହିତ ମାନ କରି ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ବସିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ସେହି ସ୍ଥାନ ଗାତଟି ଭିତରେ ହିଁ ହିଁବେ ପରି ଦଶିବାର ନାନା ଅପଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ତା'ର ଅସଲ ଭୂମିକା ଗୁଡ଼ିକରେ ମୋଟେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ଗୁହାଳ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ଗୁହାଳକୁ ସନ୍ଦେହ କରେ, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ସହି ପାରେନାହିଁ । ତା'ପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଣବିଶ୍ୱାସୀଙ୍କ ପରି ସେ ଏହି ସଂସାରରେ ମୋଟେ କିଛି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ବୋଲି କହେ ଓ ପ୍ରାୟ ଖୁସୀ ହୋଇ ନିଜର ଅସାମର୍ଥ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥାଏ ।

୨୭।୭।୮୨

ସାହିତ୍ୟ ବଢ଼ୁଛି, ଅଥଚ ସାହସ ବଢ଼ୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ତାହାର ଏକ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ଆଜି ମଣିଷ ତା'ର ଆପଣାର ଭୀରୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯତ୍ନର ସହିତ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କାମରେ ଲଗାଉଛି । ଅର୍ଥାତ, ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଆବରଣ ପରି କାମ କରୁଛି, ତେଣୁ ଆବରଣଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଖୋଲି ପାରୁନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଏକ ପଳାୟନ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ତେଣୁ ମୋଟେ ଅସଲ ନୈକଟ୍ୟଟିକୁ ଆଣି ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ନୈକଟ୍ୟର ବାସନାଟି ବଢ଼ୁଥିଲେ ଯାଇ ସାହସ ବଢ଼ନ୍ତା । ଲୁଚି ରହିବାର ଅନ୍ୟବୃତ୍ତି ଗୁଡ଼ାକ ଆମଭିତରେ ଏପରି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ

ଆଉ ତାହା ନିକଟକୁ ଯିବାର ସାଧନ ହୋଇ ପାରିବ ? ଆମ ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ଯାହାକିଛି ଲେଖୁଛୁ, ତାହା ଆମକୁ ଅନ୍ତତଃ ନିଜପାଖରେ ଅଧିକ ସାହସୀ ହେବାଲାଗି ପ୍ରବୃତ୍ତ କରାଇ ପାରନ୍ତା ଅନ୍ତତଃ ନିଜପାଖରେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଆମେ ଆଉ କୌଣସି ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତୁନାହିଁ । ଆମ ଭିତରୁ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟଠାରୁ ସତେଅବା ସେତିକି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ସବୁକିଛିର କାମନା ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଶର କାମନା ରଖିଥାନ୍ତି,—ସେହି ଯଶକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଆବରଣ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟିକ ପାଖରେ ବସିଲେ ଯେଉଁ ଅସଲ ଦ୍ୱାରୋନ୍ମୋଚନ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ସଂସ୍ରବଟି ସମ୍ଭବ ହେଉଥାଆନ୍ତା, ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ବଢେ ଓ ତାହା ସହିତ ଖିନ୍ନତାଗୁଡାକ ମଧ୍ୟ ବଢେ; ଜୁଗୁପ୍‌ସାଗୁଡାକ ବଢେ । ସେହି ଜୁଗୁପ୍‌ସାଗୁଡାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଶୈଳୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେହି ଶୈଳୀ ସତେଅବା ଏକ ପାଟବସ୍ତ୍ର ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଯାହାକି ଆମ ଜୀବନର ଅସଲ ଶୈଳୀଟିକୁ ଖୁବ ଯତ୍ନର ସହିତ ଢାଙ୍କି ରଖିଥାଏ ।

୨୭ । ୭ । ୮୨

ସାହିତ୍ୟ ବଢୁଛି, ଅଥଚ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ବଢୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ କାହିଁକି ଏପରିକି, ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ଭିତରେ ବି ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ବଢୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ରହିଥିବା ଆମର ସମ୍ପର୍କଟି ଯଦି ସତକୁ ସତ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଏପରି ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହି ପାରୁଥାନ୍ତା କିପରି ? ଯଦି ଆମ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ଆମର ସମ୍ପର୍କଟି ଯଥାର୍ଥରେ ଭଲ ପାଇବାର ଏକ ସମ୍ପର୍କ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶି ଆମେ ଅଧିକ କପଟୀ, ଅଧିକ ସ୍ୱାର୍ଥକାମୀ ଓ ଅଧିକ ଅଭିନୟପରାୟଣ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତୁ କିପରି ?

ସମ୍ଭବତଃ ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ଯେ, ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଜୀବନ ଓ ଆମ ଚେତନାର ଯେତିକି ଗଭୀରକୁ ଭେଦି ପାରିବା ଉଚିତ, ଆମେ ତାହାକୁ ମୋଟେ ଗଭୀରଯାଏ ମୋଟେ ଭେଦିବାକୁ ଦେଉନାହୁଁ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ କହିଲେ, ଆପଣାକୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଯେତିକି-ପରିମାଣରେ ଭେଦାଇ ପାରିବା ଉଚିତ, ଆମେ ସେତେଯାଏ ଭେଦିବାପାଇଁ ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରୁନାହୁଁ । ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଭେଦିବା ପୂର୍ବରୁ ହୁଏତ ଆମେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଖାଇଯାଉଛୁ, ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ପଣ୍ୟ-ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ;—ଏହିପରି ନାନାଭାବେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅସମର୍ଥ କରି

ରଖନ୍ତୁ । ଆମର ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଆମ ଅହଂକାର—ଶରୀରଟା ଉପରେ ସ୍ୱତଅଥବା ଏକ ଭୂଷଣ ପରି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । ଏହିସବୁ ସୁଅଙ୍ଗରୁ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା କିପରି ? ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏପରି କେତେ ନୂଆ ସୁହୃତ ଦରକାର, ଯେଉଁମାନେ କି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିବେ ।

୨୮।୭।୮୨

ଏଇଟା ଯଉଲେ ସେଇଟାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବି, ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟାକୁଳତା ଉଚିତ ଧ୍ୟାନ ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଏଇଟାକୁ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବାରେ ସ୍ୱତଅଥବା ଭାରି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଆସିଥାଏ । ତା'ଫଳରେ ଏଇଟି ପ୍ରତି ଆନ୍ତରିକ ନ୍ୟାୟବିଚାର କରି ହୁଏନାହିଁ । ଆଜି ପରେ କାଲି ଆସିବ ଓ କାଲିପରେ ପଅରଦିନ ବି ଆସିବ; କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ଏକ ଅକାରଣ ବ୍ୟାକୁଳତା ପ୍ରକାଶ କରିଯାଇ ଆଜିଟି ସହିତ ରହିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ଦିଆଯିବ କାହିଁକି ?

ମଣିଷ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କାମ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ଆଜିର କାମଟିକୁ କଲାବେଳେ କାଲିର କଥା ଭାବେ ଓ କାଲିର କାମଟି କାଲି କରିବାକୁ ଯିବାବେଳେ ଆଜିର କାମଟି ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତା ଓ ସେହି ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ତା'ର ଅନେକ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ ନଷ୍ଟ କରି-ଦିଏ । ତା'ର ଅନେକ ନୀରବତାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ଯାଏ, ତା'ର ଶ୍ରଦ୍ଧାସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଯାଏ । ତେଣୁ, ନାନା ଅହେତୁକ କାରଣ ସୃଷ୍ଟି କରି ସିଏ ଆପଣାର ଗୋଡ଼ରେ ଆପେ ପଥର ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । ତା'ର ଯାବତୀୟ କାମକୁ ସିଏ ବିକୃତ କରିପକାଏ । ମୁଁ ସଂସାରରେ ଏହିପରି ଅନେକ ବ୍ୟସ୍ତ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖିଛି । ସେମାନଙ୍କର ସଂସର୍ଗରେ ଆସି ସତେଅବା କୌଣସି ରୋଗର ଆକ୍ରମଣ ଲାଗି ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇଯିବା ପରି ମନେ ହୋଇଛି । ସେତେବେଳେ ଭାରି ସାବଧାନ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଆପଣାର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଧରିକରି ରଖି-ବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଭିତରର ଯେଉଁ ନୀରବ ସ୍ଥାନଟି ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭର ଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଆପଣା ପଥ ଉପରେ ପଥସ୍ଥ କରି ରଖିଛି, ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ଅବିଚଳିତ ଭାବରେ ଛୁଇଁକରି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ତେବେଯାଇ ବ୍ୟାଧିର ସଂକ୍ରମଣରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିପାରିଛି । ଆଜିର ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ମୁଁ ଆଜି ବଞ୍ଚିବି,—ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୁଁ କାଲିର ଆହ୍ୱାନଟି ଲାଗି ମୋର ଉଚିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟିକୁ କରିପାରିବି;— ଏବଂ ତେଣେ ଦିନଗୁଡ଼ାକ ଠାଣି ବି ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୨୯ । ୭ । ୮୨

ଅସମ୍ପୃକ୍ତି ହିଁ ଅସୁସ୍ଥତା । ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଜୀବନାଗ୍ରହର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଭାଗରେ ନୁହେଁ । କେବଳ ମସ୍ତିଷ୍କରେ, କେବଳ ପ୍ରାଣଭାଗରେ କିମ୍ବା କେବଳ ଶରୀରରେ ନୁହେଁ । ଏହା ସବୁ ଭାଗରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରୁଥିବା ଏକ ସମଗ୍ର ସମ୍ପୃକ୍ତି ।

ଏପାଖରୁ ସମ୍ପୃକ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ଅର୍ଥ ସେପାଖରୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭ କରିବା ଲାଗି ଅସଲ ଦ୍ୱାରଟିର ଉନ୍ମୋଚନ । ବାହାରେଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ ଲାଭ କରିବାଲାଗି ଭିତରେ ଅସଲ ଦ୍ୱାରଟିର ଉନ୍ମୋଚନ ଏବଂ ଭିତର ସହିତ ରହିଥିବା ଅସଲ ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାଲାଗି ବାହାରର ଏହି ଯାବତୀୟ ଦେଖା ଓ ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଉଚ୍ଛୁନତା । ଏସବୁ ଖାଲି ଜ୍ଞାନର କଥା ନୁହେଁ, ଏଗୁଡାକ ଖିଅ ଲଗାଇବାର କଥା, ଆଉ କାହାର ହୋଇଯିବାର କଥା, ଆପଣାର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଅଉ କାହାପାଖରେ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବା କଥା । ସେହି ଖିଅଟି ଲାଗି ରହିଛି, ଅସଲ ସମ୍ପୃକ୍ତିଟି ମଧ୍ୟ ମହଜୁଦ ରହିଛି । ସବୁକିଛି ଲାଗିକରି ରହିଛି, ମୋଟେ ଛୁଟିହୋଇ ରହୁନାହିଁ । ଲାଗିହୋଇ ରହିଥିବାର ସେଉଁ ସହଜ ଖୁସୀ; ତାହାହିଁ ସମ୍ପୃକ୍ତି । ତେଣୁ, ସେଠି ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅସୁସ୍ଥତା କେମିତି କୁଆଡୁ ଆସିବ ? ଦେହରେ ଖିଅଟି ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଲାଗି ରହିଥିବ, ଯଥାସ୍ଥାନରୁ ପ୍ରେରଣା ଆସି ଦେହକୁ ସତତ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରି ରଖିଥିବ, ସମର୍ଥ କରି ରଖିଥିବ । ଅନ୍ଧାରଗୁଡାକର ଖିଅ ଛିଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ଯାଇ ଆଲୋକରେ ଲାଗିଯାଇ ପାରୁଥିବ ଓ ତେଣୁ ଆପଣାର ପରିତ୍ରାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଆରୋଗ୍ୟବିଧାନ କରି ପାରୁଥିବ । ତା'ପରେ ଜୀବନଟା ତ କେବଳ ଏକ ଉତ୍ସବ ପରି ମନେହେବ, ସେହି ଉତ୍ସବରେ ନିଜକୁ ଏକ ସହଯୋଗୀ ପରି ମନେହେବ । ସେଠି ଅସୁସ୍ଥତା ପଶିବ ଆଉ କେଉଁବାଟେ ?

୩୦ । ୭ । ୮୨

ପଇତା କାଟିବା ସମୟରେ ମୋ'ର ବୋଉ କଥା ମନ ପଡ଼ିଯାଏ । ଘରକୁ ଦୁଆର ଓଳାଇବାକୁ ଆସୁଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେତେବେଳେ ମୋତେ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସି ପଇତା କାଟୁଥିବାର ଦେଖେ, ସେତେବେଳେ ବାବୁ ଏପରି ଗୋଟାଏ କାମ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବି ହୁଏତ କେତେ କ'ଣ କଳ୍ପନା କରି ପକାଏ । ଏହି କାମଟିକୁ କରିବାକୁ ମୋତେ କାହିଁକି ଲାଜ ମାଡୁନାହିଁ ବୋଲି କଳ୍ପନା ସିଏ ହୁଏତ ତା' ଭିତରେ ବଡ଼ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇପଡ଼େ ।

ମୋତେ ଏସବୁ କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ମୋଟେ ଲାଜ ମାଡ଼େ ନାହିଁ । କାରଣ, ଏଗୁଡ଼ାକ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ମୋଟେ ଏଠି ନଥାଏ । ମୁଁ ବୋଉ

ପାଖରେ ଥାଏ । ଆଉ କେତେ କେଉଁଠି ଥାଏ । ଯେଉଁଠି ରହିପାରିଲେ, ମଣିଷ ଯାହାକିଛି କରିବ, ସେସବୁ ତାକୁ ସବୁକିଛି ଭଲ ଲାଗିବ, ମୁଁ ସେହି ସବୁଠାରେ ରହିଥାଏ । ମୋ' ପିଲାଦିନେ ବୋଉ ପନକା ପକାଇ ଯେତେବେଳେ ପଇତା କାଟି ବସୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତା' ପାଖରେ ବସୁଥିଲି । ପଇତା କଟାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ମୋତେ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ମୁଁ ବୋଉ ପାଖରେ ଅଳଟ କରି ବସୁଥିଲି । ଟୋକେଇକ ଯାକ ସବୁ ପଇତା କଟାଯିବ ବୋଲି ଅଳଟ କରୁଥିଲି । ଭୁଷି କରି ଗଡ଼ି ଯାଉଥିଲି । ସେତେବେଳେ ବୋଉକୁ ମୋ'ର ସବୁ ଅଳଟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏବେ ବି ପଇତା କାଟି ବସିଲେ ସେସବୁ ଖୁବ ମନେ ପଡ଼େ ଏସବୁ ମନେ ପଡ଼ି ଦୁଃଖ ହୁଏ ନାହିଁ । ପ୍ରିୟଜନଙ୍କୁ ପାଖରେ ପାଇଲେ ଯେଉଁ ଖୁସୀ ଲାଗେ, ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହି ଖୁସୀଟିକୁ ଅନୁଭବ କରେ । ଏହି କାମଟା ଯେ ଗରିବର କାମ ଅଥବା କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର କାମ, ମୁଁ ସେକଥା ଭୁଲିଯାଏ । ମୁଁ ବାପୁଙ୍କ ପରି ବସି ପଇତା କାଟେ । ଖୁସୀ ହୋଇ ପଇତା କାଟେ । ତେଣୁ, ପଇତା କାଟୁଛି ବୋଲି ଭୁଲିଯାଏ ।

୩୧ । ୭ । ୮୨

ଜୀବ ଯେଉଁ ଚେତନାର ସ୍ତରରେ ବାନ୍ଧିହୋଇଛି, ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି, ସେ ଉପରେ ରହିଥିବା ଆଉ ଏକ ଚେତନାର ସ୍ତରକୁ ଉଠିଯିବ, ଯେଉଁଠି ସହିତ ଆପଣାର ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସ୍ପର୍ଶ ଘଟାଇବ ଓ ତା'ପରେ ସେହି ଭୂମିଟି ସହିତ, ସେ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ରହିଥିଲା, ତାହାର ଏକ ସମ୍ମିଳନ ଘଟାଇବ । ଉପରଟିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ସେ ସ୍ତରଟିରେ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବ । ତେବେଯାଇ ସଂସାର ବଦଳିବ ।

ଆମେ ଅନେକେ ଜୀବନରେ ଯାହାକିଛି ପାଉଛୁ, ଆମେ ଯୋଉଗୁଡ଼ାକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି କହୁଛୁ, ତାହାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆମେ ସତେଅବା କେଉଁଠି କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାର ଫିକର୍ କରୁଛୁ । ଏହି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମୁକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଜୀବନଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦ୍ୱୀପରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉଛି । ଆଉ ସଂସାର ବୋଲି କିଛି ରହୁନାହିଁ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀମାନଙ୍କର ପ୍ରକୋପରେ ସଂସାର ଏକ ଜଞ୍ଜାଳରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଛି । ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ବନ୍ଧିଭିତରେ ଅଟକି ରହିଯାଉଛି । ମୁହଁଗୁଡ଼ାକ ମୁଖାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହୁଛି । ଆମେସବୁ ସିଧା ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଆପଣାର ଗୁହାଗୁଡ଼ିକୁ ମନ୍ଦିର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଆମେ ତାହାର ଭିତରେ କିଳି ହୋଇ ରହି ଯାଉଛୁ । ତେଣୁ,

ଆପଣାଙ୍କର ଅର୍ଜନଟିକୁ ଧରି ଆମେ ଯିଏ ଯୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ କଦାପି ମନ କରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ଏହି ଘରଟିରେ ସେହି ଘରଟିର ଏକ ସ୍ୱର୍ଗ ଘଟାଇବା । ସେହି ସ୍ୱର୍ଗଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ପରସ୍ପରକୁ ଛୁଇଁବା । ତେବେ ସଂସାର ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଲାଗିବ । ମୋତେ ଜଞ୍ଜାଳ ପରି ମନେ ହେବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସିଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରକୃତ ସିଦ୍ଧି ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ।

୭ । ୮ । ୮୨

ବଡ଼ ସକାଳୁ ଏହି ବର୍ଷା କେତେ ଭଲ ଲାଗେ । ଭିତରେ କେଉଁଠି କାହାର ସ୍ୱର୍ଗ ବାଜୁଥିବା ପରି ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ଏକାବେଳେକେ ଚେଇଁ ଉଠନ୍ତି । ଏକ ଶାନ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନତା ଜୀବନର କେତେ କେତେ ଗ୍ଲାନିକୁ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ାଇ ନେଇଯାଏ ଏବଂ ଆପଣାକୁ ଏହି ସଂସାରର ମାଟି ଭିତରେ ଚେର ଭେଦାଇ ରହିଥିବା ଗୋଟିଏ ଗଛଟିଏ ପରି ମନେହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଗଛଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରିବା ମୋଟେ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ ? ଚେରଗୁଡ଼ାକ ମାଟିରେ ରହିଥିବ, ତେଣେ ଶାଖାପ୍ରଶାଖା-ମାନ ବାହୁ ଟେକି ଆକାଶ ଭିତରକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇ ପାରୁଥିବେ,—ଆପଣାକୁ ପବନ ଆଉ ଆଲୁଅ ଭିତରେ ନିଃସଙ୍କୋଚ ଭାବରେ ପ୍ଳାବିତ କରି ରଖି ହେଉଥିବ,—ପତ୍ରମାନେ ସତେଅବା କାହାର କେତେ ଆଖି ପରି ହରଷୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ, ସବା ଉପରେ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଏକ ଭୂମି ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଏକ ସହଜ ସମର୍ପଣର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତ ଜାଣି ଫୁଟି ଉଠି ପାରୁଥିବେ,—ଏପରି ଅନୁଭବ କରିବା ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଭାଗ୍ୟର କଥା । ପୁଣି, - ଏହି ସକାଳର ବର୍ଷା ଭିତରକୁ ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ ଗଛଟିଏ ପରି ମେଲାଇ ଦେଇ ପାରିବା,—ଏହା ଆସିଥିବା ସମଗ୍ର ଦିନଟିକୁ ବି ଧନ୍ୟ କରି ଦେଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

ମୋ' ଜୀବନର ବୃକ୍ଷଟି ଉପରେ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ମୁଁ ବୃଷ୍ଟିଜଳର ଆଶୀର୍ବାଦ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବା-ଲାଗି ଯେପରି ସମର୍ଥ ହୁଏ, ଆଜି ଆଗ ତାହାରିଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି । ମୋ'ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋମକୂପରେ ଫୁଲଟିମାନ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠି ମୁଁ ସେହି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି । ଏହି ପବନ, ଏହି ପ୍ରସନ୍ନୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ସ୍ୱର୍ଗ,— ଏହି ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମୋ' ଘରର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିଥାଉ !

୨ । ୮ । ୮୨

ସଂସାର ମୋତେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜେ ଯେତେବେଳେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଛି, କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ମୋତେ ସାରା ସଂସାର ତଳକୁ

ତଳକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଦିଶୁଛି । ସାରା ସଂସାର ତ ତଳକୁ ଓ ଅନ୍ଧାର ତଳକୁ ଯାଉଛି, ମାତ୍ର ମୁଁ ନିଜେ କେଉଁଠାରେ ଅଛି ?— ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ନିଜକୁ ପଚାରିଲେ ଅସଲ ସ୍ଥିତିର ମର୍ମଭେଦ କରି ପାରିବା । ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ ଆପଣାକୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି କରିବାଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ସାହସୀ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ତେଣୁ ସଂସାର ଉପରେ ଦୋଷ ଲଦିଦେଇ ଆମେ ନିଜକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁ ।

ମୁଁ ନିଜେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯିବାର ସୁଅଟା ଭିତରେ ସାମିଲ ହୋଇ ନଯାଇଛି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାରା ସଂସାର ପ୍ରକୃତରେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ତାହା କଦାପି ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଦେଖା ଯିବନାହିଁ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ନାନା କାରଣରୁ ନୈରାଶ୍ୟ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଭାବ ହୋଇ ଯେ'ଟି ନଯାଉଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସାର-ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ମୁଁ କେବଳ ଆଶା ହିଁ ଦେଖୁଥିଲି । ଆକାଶରେ ଘୋଟିଥିବା କଳା ମେଘଗୁଡ଼ାକ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଆଲୋକ ଦେଖୁଥିଲି । ଅନ୍ତତଃ ଏହି ମେଘଗୁଡ଼ାକ ପଛରେ ଆଲୋକ ରହିଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ସେହି ମେଘଗୁଡ଼ାକୁ ହଟାଇ ଦେବାଲାଗି ବି ଚେଷ୍ଟା ବି କରେ । ଅନ୍ଧାରକୁ ମାନିନେଲେ ଆଲୋକକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଟି ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯାଏ । ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଯହିଁଯୋଗରେ ଏବଂ ସଂସାରରେ ଅନ୍ଧାର ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଛି ଓ ସଂସାର ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ଦେଖା ଯାଉଛି । ମୁଁ ନିଜେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଛି, ଏହାହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ କଥା ।

୩।୮।୮୨

ଘରପାଖରେ ବାଡ଼ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଘରଟି ଭିତରେ ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ଯେତିକି ଦେଖନ୍ତି ଓ ଯେତିକି ବୁଝନ୍ତି, ସେମାନେ ସେତିକିକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ସଂସାର ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି । ସେମାନେ କେତେ ଦେଖିବେ ଓ କେତେ ଜାଣିବେ, ସେହି କଥାଟି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାଦିନର ନାନା ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ସାରିଥାଏ । ସେହି ସଂସ୍କାରଗତ ଆକସ୍ମିକତାଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅମୋଘ ଜୀବନ ନିୟମର ଜ୍ଞାନରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପିଲାଦିନରୁ କହି ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ପୁରାଣରେ ସେହି ମାନିବାଟାକୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଜୀବନସାରା ସେତିକି ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେତିକିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଓ ଅଧିକ ପରିପାଟୀରେ ଫେଣାଇ ସେମାନେ ତାହାକୁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହନ୍ତି । ଆପଣାର ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ

ହେଲେ କି ଚିନ୍ତା ଦେଇ ଗଢ଼ନ୍ତି । ସେମାନେ ଗାର ଡେଇଁଯାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଗାର ନ ଡେଇଁବାକୁ ହିଁ ସୁଖ ବୋଲି ଭାବୁଥିବା ମଣିଷ ତା'ବୁଝିବାକୁ କଷ୍ଟରୁ ସୁଖ ଅବଶ୍ୟ ପାଏ, ମାତ୍ର ସିଏ କ୍ରମେ ଭାରି ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଏ ।

ସିଏ ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହେ । ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ କଳନା କରି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାର ସମଗ୍ର ବିସ୍ତାରଟିକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ, ସମଗ୍ର ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁମାନ କରି ପାରେନାହିଁ । ସିଏ ଅଧିକକୁ ଡରେ । ତେଣୁ, ସଂସାର ବଦଳିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ସିଏ ତାକୁ ତଳକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ସଂସାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଦୌ ଭାଳି ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସଂସାରର, ଜୀବନର ଓ ସମ୍ଭବଗୁଡ଼ାକର ଅସଲ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ,ଆପଣା ଭିତରେ ଭଲ ସତତ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆଖିରେ ନିଜକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ସିଏ ଭାରି ଡରେ । ଯୋଉଠି ଥାଏ, ସେଇଠି ରହିଯାଏ ।

୫।୮।୮୨

କାଲି ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ବଡ଼ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲେ ଯେ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାରେ ଆଉ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ନାହିଁ, କୌଣସି ଲାଭ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ନିଜର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବାର ଛଳରେ ସିଏ ସେହିକଥା କହୁଥିଲେ ।

ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଥିଲି । ସମସ୍ତେ ଅଧ୍ୟାପକ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । କାରଣ, ସମସ୍ତେ ଅଧ୍ୟାପକ ହବାକୁ କଦାପି ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାର ଯେ ଗୋଟା ଅର୍ଥ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ନଥାଏ । ଆପଣାକୁ ଉଚିତ ଅବସରେ ନବୁଝି ଯେଉଁମାନେ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ି ଅଥବା ଅନାହୂତ ହୋଇ ଅଧ୍ୟାପନା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ପଛରେ ପସ୍ତାନ୍ତି ଅଧ୍ୟାପନାରେ ଆପଣାର ନାନା ଅସମର୍ଥତାକୁ ପ୍ରମାଣ କରନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ବି ହୁଅନ୍ତି । ଆମ ଅଧ୍ୟାପନାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ଅମଙ୍ଗ ଅଧ୍ୟାପକ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜମାନଙ୍କରେ ନାନାବିଧ କାରଣରୁ ବିଦ୍ରୋହୀ; ତେଣୁ ସଂସାରରେ ଯୋଉ କାର୍ମଟିରେ ପଶିଛନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ଏକାନ୍ତ ଅମଙ୍ଗ । ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ମୋତେ ସେତିକି ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶି ଯିବାପରି ଲାଗେ ଯେ, ମୁଁ ଅଧ୍ୟାପକ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନରେ ସବୁଦିନ ଲାଗି ଛାତ୍ରଟିଏ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ମୋ'ର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ତଥା କନିଷ୍ଠ ସତୀର୍ଥମାନେ ହିଁ ମୋର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆପଣାର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ । ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୋ' ଘରଗୁଡ଼ାକ ସର୍ବଦା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା । ମୁଁ କେବଳ ଯାହା ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି, ତାହାହିଁ ହେବାକୁ ମନ କରି ପାରିଲି ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ସବୁକିଛି

ଏବେ ବେଶୀ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ସଂସାର ଭଲ ଲାଗୁଛି । ନିଜକୁ ସତେଅବା ଆପଣାର ଧାଙ୍ଗଡ଼ିଟିଏ ଭଳି ଲାଗୁଛି ।

୫।୮।୮୨

ଏ ସଂସାର ଭିତରେ ମଣିଷ ହିଁ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଲାଗେ । ଫୁଲକୁ ଫୁଲଟିଏ ଯେପରି ଭଲ ଲାଗୁଥିବ, ଠେକୁଆଟିଏ ଦେଖିଲେ ଆଉଗୋଟିଏ ଠେକୁଆକୁ ଯେପରି ଭଲ ଲାଗୁଥିବ, ଆଉଜଣେ ମଣିଷକୁ ଦେଖିଲେ ମତେ ସେହିପରି ଭଲ ଲାଗେ । ଦୁଷ୍ଟ ଶିଷ୍ଟ ବା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କନିଷ୍ଠ କିଛି ବାଛିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଜଣେ ମଣିଷର ମତ ମୋ' ନିଜର ମତ ସହିତ କେତେଦୂର ମିଳୁଛି ବା ନମିଳୁଛି, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ମୋତେ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ଭଲ ଅଥବା ଖରାପ ବୋଲି ଚିହ୍ନି ସେହି ଅନୁସାରେ ତା' ସହିତ ନିଜ ମୈତ୍ରୀର ନିରୂପଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତା' ସହିତ ଏକ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗେ । ସତେ ଯେପରି ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ସଙ୍ଗାତ ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପର ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲେ, ସେହିପରି ଲାଗେ ।

ମୋ' ନିଜର ଏକ ମତ ରହିଛି, କାରଣ ମୋ' ନିଜର ଏକ ପଥ ବି ରହିଛି । ମାତ୍ର, ମତ ବା ପଥରୁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବେହେଲେ କୌଣସି ମଣିଷର ବିଚାର କରିନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋ' ପଥକୁ ଟାଣିବାଲାଗି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ । ପଥ ଅନେକ ରହିବ, ମତ ଅନେକ ରହିବ; ତଥାପି ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ କମି ଯାଉଥିବ, ତଥାପି ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିବ । ପରସ୍ପର ଲାଗି ପ୍ରଚୁର ସହାନୁଭୂତି ରହିଥିବ । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରର ସତେଅବା ପରିପୂରକ ପରି ଅନୁଭବ କରିପାରୁଥିବେ । ତେବେଯାଇ ହେବ । ଅନେକ ଲୋକ ଖୋଳଗୁଡ଼ାକରୁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ବିଚାର କରନ୍ତି । ମୁଁ ସେପରି କରି ପାରେନାହିଁ । ମୋ' ଖୋଳଗୁଡ଼ାକରୁ ମଧ୍ୟ କେହି ମୋ'ର ବିଚାର କରୁ ବୋଲି ମୁଁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ଏଣୁ ଖୋଳମାନେ ବାରମ୍ବାର ଖସି ପଡ଼ୁଥିବେ । ଯାହା ଅସଲ ତାହାହିଁ ରହୁଥିବ । ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ରହିଥିବ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିବ । ଦୁଆର ଗୁଡ଼ିକ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

୬।୮।୮୨

ମଣିଷର ଅହଙ୍କାର ମତେ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ଅହଙ୍କାର ଥିଲେ ମଣିଷ ଫୁଲେଇ ହୁଏ, ଦେଖେଇ ହୁଏ, କେତେପ୍ରକାରେ କୃତ୍ରିମ ବିନ୍ୟସ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅହଙ୍କାରୀର ଭାଷା ଅଲଗା, ଭଙ୍ଗୀ ଅଲଗା ଓ ହୁଏତ ଗୃହିଣୀ

ବି ଅଲଗା । ମେଳ ଭିତରେ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅହଙ୍କାରୀ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଏକାବେଳକେ ବାହାର ହୋଇ ପଡ଼ିବାଲାଗି ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଅହଙ୍କାରୀ ନିଜକୁ ଦର୍ପଣ କରେ ତା'ର ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାପେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ କଳେ । ଅହଙ୍କାରୀ ତୁଳନା କରେ ଓ ଆପଣାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭାରି ବୋଲି ଦେଖାଏ ।

ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ଜୀବନରେ କେତେ କ'ଣ ଅର୍ଜନ କରିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇ ସବୁ ଖାଆନ୍ତି । ଅସଲ ସ୍ୱାଭିମାନଟି ନଥାଏ ବୋଲି ହୁଏତ ସେମାନେ ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଯିଏ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥାଏ, ସିଏ କଦାପି ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇ ଆପଣାର ସମ୍ମାନ ହରାଏ ନାହିଁ । ଯିଏ ଯଥାର୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇ ଆପଣାକୁ ଦେଉଥାଏ, ସିଏ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିକୁ ନେଇ ହିଁ ସଂସାରରେ ବଣିଜ କରିବାକୁ ଯାଏ ଓ ସଂସାରରେ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଯାଏ । ସିଏ କିଛି ଭାଙ୍ଗେନାହିଁ, ଯୋଡ଼ିବାରେ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ପାଏ । ଅଲଗା ହୋଇ ରହେନାହିଁ, ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ସାଉଁଟିବାରେ ଆନନ୍ଦ ପାଏ । ଅହଙ୍କାରୀର ଭଗବାନ ବି ଠିକ୍ ତା'ରି ପରି ଖାଲି ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ରହୁଥାନ୍ତି; ପ୍ରାୟ ପିତୁଳାଟିଏ ହୋଇ ରହୁଥାନ୍ତି । ସେହି ପିତୁଳାଟି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବେଶି ସୁନାରେ ତିଆରି ହୋଇଛି ବୋଲି ଅହଙ୍କାରୀ କେତେ ଗର୍ବ କରି କହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତଥାପି, ସେହି ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ ତା'ର କୌଣସି ପରିତ୍ରାଣ-ବିଧାନ କରି ପାରେନାହିଁ । ଅହଙ୍କାରୀ ପାଖକୁ ଡାକି ଜାଣେନାହିଁ ନିଜର କରି ଜାଣେନାହିଁ । ହୁଏତ ସିଏ ନିଜକୁ ବି ନିଜର କରି ଜାଣିନଥାଏ । ଏତେ ବଡ଼ ସଂସାରରେ ଭାରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହୁଥାଏ ।

୭ । ୮ । ୮୬

ପ୍ରାୟ ପଚିଶିବର୍ଷ ପରେ ସେଦିନ ଆଉଥରେ "ଦୋ ବିଘା ଜମିନ୍" ଦେଖି ଆସିଲି । ଏହି ପଚିଶି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଦେଶରେ ସମାଜର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ବଦଳିଛି, ମୁଁ ସେହିକଥା ଭାବୁଥିଲି । ମଣିଷର ଯେଉଁ ଅସହାୟତା ବିଷୟରେ ସେଥିରେ କେତେ ନିପୁଣ ଭାବରେ କେତେ କଥା କୁହାଯାଇଛି, ସେହି ଅସହାୟତା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଶରୁ ଯାଇନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷ ଯେ ଏ ଦେଶରେ କେବେ ଅନ୍ତତଃ ନିମ୍ନତମ ନିର୍ଭରର ସହିତ ଜୀବନଧାରଣ କରି ରହିବାର ଅଧିକାର ପାଇପାରିବେ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଆଖି ଆଗରେ କିଛି ଦିଶୁଥିଲା ପରି ମୋତେ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଗତ ପଚିଶି ବର୍ଷ ଭିତରେ ଅସହାୟତା ବହୁବିଧ ହୋଇଛି ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କ୍ରୂରତା-ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବହୁବିଧ ହୋଇଛି । କାହିଁକି ଏପରି ହୋଇଛି, ବିଦ୍ରୋହୀ କଳ୍ପନାର ଭିତରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟା ହିଁ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠୁଛି ।

ରାଜନୀତି ଭିତରୁ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ମରିଗଲେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ସବଳ ମଣିଷର କ୍ରୂରତାଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼େ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷର

ଅସହାୟତା ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ଦେଶର ପ୍ରାୟ ଅଧେ ମଣିଷ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅସହାୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଭାଗ୍ୟନାମକ ପଥରକୁ ତୁଣ୍ଡି କରି ବାନ୍ଧି ସେମାନେ କଷଣ ସହୁଛନ୍ତି ଓ ପରାଧୀନ ମାନୁଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ମନୁଷ୍ୟତାବିରୋଧୀ ଧର୍ମ ଏହି ଦେଶରେ ମଣିଷକୁ କଷ୍ଟ ସହିବାର ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ମନ୍ଦିର-ମାନଙ୍କରେ ଚଳଣି ମଣିଷର ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ଭଗବାନଙ୍କର ଭଜନ ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ହାଉଆଟାକୁ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ମଣିଷର ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ରହିଛି, ସେକଥା କେହି କହୁନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ଶକ୍ତି ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଏକ ଅନ୍ୟନାମ ବୋଲି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ କେହି କହୁନାହାଁନ୍ତି ।

୮ । ୮ । ୮୨

ଆମେ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ୁଥିବା, ନାଟକ ଦେଖୁଥିବା,—ଏଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ଉପଭୋଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ଓ ଏଣେ ଆମର ପୁରୁଣା ଫାଶଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥିବା । ଯିଏ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖୁଛି ବା ନାଟକ ତିଆରି କରୁଛି, ସିଏ ବି ସେହି ଫାଶଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ସମାନ ଭାବରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଥିବ । ତେବେ ସେହି ସାହିତ୍ୟକୁ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କାହିଁକି କହିବା ?

ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନର ସନ୍ଧାନୀ ହେବ । ଯଦି କେତେକ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟକୁ କଳାର ସନ୍ଧାନୀ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ତେବେ ସେହି ତଥାକଥିତ କଳା ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ସନ୍ଧାନୀ ହୋଇ ରହିବ । ଦଳେ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ବର୍ବର ଓ ନୃଶଂସ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ସାହିତ୍ୟକୁ ସଂକଳ ହୃଦୟ ଦାନ କରି ଜୀବନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନଗତ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକରେ ଏକାବେଳେକେ ହୃଦୟହୀନ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ତେବେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କାହାର କୌଣସି ଉଦୟ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଗୁଡ଼ାଏ ମିଛଗପ ଭିତରେ ଫାଙ୍କି ରହିଥିବା ଓ ତେଣେ ଜୀବନର ଅସଲ ଅନୁପଗଦାଣ୍ଡରେ ନିଃସ୍ୱ ହୋଇ ରହିଥିବା । ଫାଶଗୁଡ଼ାକରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେଲେ ଏହି ଅସଙ୍ଗତିଗୁଡ଼ାକରୁ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେବ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଜୀବନର ପରିକର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଅମଳର ଯାବତୀୟ ଭ୍ରାନ୍ତି ଭିତରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିବାକୁ ହେବ । ତା' ନହେଲେ, ସାହିତ୍ୟ ଥିବ, ସାହିତ୍ୟତମ ଗୁଡ଼ାକ ବି ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କରେ ରହିଥିବ, ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ପୂର୍ତ୍ତି ପରିକ୍ରମରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲିଥିବ, ତଥାପି ଆମେ ସମସ୍ତେ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଳହୀନ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଜୀବନଭୀରୁ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ।

୯ । ୮ । ୮୬

ଭିତରେ ଭୟ ରହିଥିଲେ ବାହାରେ କଦାପି ଖିଅ ଯୋଡ଼ି ହେବ ନାହିଁ । ଭୟ ଭିତରେ କୋଉଁଠି ଅହଙ୍କାର ବି ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିଥିବ ଓ ସେହି ଅହଙ୍କାର ହିଁ ସବୁପ୍ରକାର ଅସଲ ଖିଅ ଯୋଡ଼ିବାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଦୁଆର ଥିବ, ଅଥଚ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବ । ସୂତାଗୁଡ଼ାକ ଥିବ, ଅଥଚ ସମ-ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ କାହାକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଗୋଡ଼-ଗୁଡ଼ାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି କରି ରଖିଥିବ । ଭିତରେ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକରେ, କେତେ କେତେ ଠାକୁର ବସିଥିବେ, ପୂଜା ପାଉଥିବେ, ଭୋଗ ପାଉଥିବେ, ଅଥଚ ଉଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନଥିବେ;—ହୁଏତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୁର୍ବଳ କରିଦେବାରେ ହିଁ ଲାଗି-ଥିବେ । ଅନେକ ସମୟରେ ଭିତରେ ଆମେ କୌଣସି ଖିଅ ପ୍ରାୟ କୋଉଠି ହେଲେ ଲାଗିନଥିଲେ ହିଁ ଆମେ ବାହାରେ କେତେପ୍ରକାର ଦଉଡ଼ିକୁ ଫାଶ କରି ବଳି କେତେ କାହାକୁ ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା । ଭିତରେ ଭୀରୁତାମାନେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବେ ଓ ବାହାର ଉଗ୍ରତାମାନେ ନାନାଭାବେ ଉତ୍ତପ୍ତ କରି ରଖିଥିବେ । ଭୟ ଭୀରୁ କରେ, ଉଗ୍ର ବି କରେ ।

ଭୟ କମିଲେ ଭଲ ପାଇବା ବଢ଼େ । ଏବଂ ଭଲ ପାଇଲେ, ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୋଳାହଳଗୁଡ଼ାକ କମ୍ ହୋଇଯାଏ । ନିଜର ଘରଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣାର ବୋଲି ଲାଗେ ଏବଂ ଗୃହବା ମାନଙ୍କେ ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିଯାଇ ବି ପାରୁଥାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ନିଜର ଅତୃପ୍ତି ଓ ଅଭାବଗୁଡ଼ାକୁ ଅଉ କୋଉଠି ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ମୋଟେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ବାହାରେ କେତେ କୋଳାହଳ କରନ୍ତି ଓ କେତେ ଚଞ୍ଚଳ ହେଉଥାନ୍ତି, ବାହାରେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ଏକାବେଳେକେ ବଦଳି ଯାଉଥାଏ ବୋଲି ସେମାନେ ଯେତେ ସେପରି କରୁନଥାନ୍ତୁ, ନିଜ ଭିତରେ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ ପଡୁଥିବାରୁ ତାହା କରୁଥାନ୍ତି ।

୧୦ । ୮ । ୮୬

ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପଶିବା ହେଉଛି ସମୀକ୍ଷକର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଯୋଗ୍ୟତା । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ବାଟଟିଏ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା-ଲାଗି ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିବା । ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଆମେ ଗଣ୍ଠିଟିଏ ପକାଇ ଦେଇ ଅଥବା କାନ୍ଥଟିଏ ଘେରାଇ ଦେଇ ତାହାରି ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ଅଲପ ହୋଇ ରହିବା, ନିବୁଜ ହୋଇ ରହିବା । ଅନନ୍ୟମନସ୍କ

ହୋଇ ରହିଥିବା । କେତେଟା ଅବିଶ୍ୱାସ ଅଥବା ଅତିବିଶ୍ୱାସକୁ ଗଣି କରି ତାହାର ଭିତରେ ଚଉକସ ହୋଇ ରହିଲେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟବିଦ୍ୟାରେ ପ୍ରବୀଣ ହେବା ସତ, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବା ନାହିଁ ।

ଏବଂ, ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ନପାରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅବଲୋକନ କରି ନପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସମୀକ୍ଷାରେ କେବଳ ବାହାର ହତଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ହିଁ ରହିଯିବା,—ଅଧିକ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ଅସଲ ଦୃଷ୍ଟିର, ବିସ୍ତୃତ ଓ ସମୀକ୍ଷା କଲେ ସାହିତ୍ୟର ଯାବତୀୟ ସ୍ଥାନୀୟ ଭୂଗୋଳକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ପାରିବାଲାଗି ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଥିବା ଦରକାର । ସେହି ଅସଲ ସମ୍ପତ୍ତିଟି ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସ୍ଥାନୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଯାବତୀୟ ସ୍ଥାନୀୟତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ତାହାକୁ ଭୂମି କରି ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ସାହିତ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସବାଆଗ ସାହିତ୍ୟ,—ସମୀକ୍ଷକର ପ୍ରଥମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏହାହିଁ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ । ନହେଲେ ଆମର ଉତ୍ତେଜନାଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ ନାନାଭାବରେ ଅଳଙ୍କାରଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାର ପ୍ରଶସ୍ତି ପାଉଥିବ ସିନା, ମାତ୍ର ଆମେ-ସାହିତ୍ୟ ଭିତରୁ ଖରି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ।

୧୧ । । ୮୬

ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷା ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାର ଏକ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ସମୀକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସାହିତ୍ୟକୁ ସତେଅବା ନିଜର ଗୋଟାଏ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ଦେଖୁଛି । ତା' ନିଜ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବାରୁ ସିଏ ଗୋଟାଏ ସାହିତ୍ୟକୁ 'ମୋ' ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହୁଛି ଓ ନିଜର ଭାଷା ଲେଖା ନହୋଇ ଥିବାରୁ ଆଉଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଉବାହାର ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହୁଛି । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବା ସକାଶେ ଆଗ ଦଶଗୁଡ଼ାକୁ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ପଡୁଛି ।

ଗୋଟିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ଅହୁରି ଅନେକଙ୍କୁ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷାରେ ଏହି ପ୍ରଥମ ଭ୍ରମଟିର ଅପନୋଦନ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ସମୀକ୍ଷା ସୁସ୍ଥ ହେବ ଓ ସମୀକ୍ଷାର ଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରି ପାରିବ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା ନାନା କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଉଗ୍ର ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି ଏକ କାଳ୍ପନିକ

ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ବିଶିଷ୍ଟ ଜଳାଶୟଟି ଯେ ପୃଥିବୀର ଏକମାତ୍ର ଜଳାଶୟ ଓ ଅନ୍ତତଃ ଭାରତବର୍ଷର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଳାଶୟ, ଆପଣାର ସଫଳ ସମୀକ୍ଷା ଦେଇ କେତେ ସମୀକ୍ଷକ ସେଇଟାକୁ ହିଁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ବାହାରନ୍ତି ଓ ସେଇଟା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲେ ସେମାନଙ୍କର ସମୀକ୍ଷା ଶେଷ ହୋଇଗଲା ବୋଲି କେତେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସମୀକ୍ଷା ମହତ ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜ ହିଁ ଏକ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ରୀତିରେ ଲଟରପଟର ହେଉଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଡ଼ିଙ୍ଗିଟି ଉପରେ ଖାଡ଼ ବସାଇ ତାହାର ମଧ୍ୟରେ ଜଳକ୍ରୀଡ଼ା କରୁଥାଆନ୍ତି । ତେଣେ ହୃଦୟମାନଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧିର ପରିକର କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଜିତ ବୁଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ହୃଦୟର ସମୀକ୍ଷା କରନ୍ତି; ତଥ୍ୟ, ବାର ଓ ମନ ଦେଇ ସେମାନେ ଅସଲ ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନାଇଦେଇ ପାରିଲେ ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଖାଲି ନିରୁଦ୍ଧିଆଙ୍କ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

୧୨।୮।୮୨

'ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ'ର ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶେ ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲାବେଳେ ଖାଲି ବାହାରୁ ପୃଷ୍ଠା ପରେ ପୃଷ୍ଠା ପଢ଼ି ଯାଉଥିଲି । ସତେଅବା ନିଜ ଜୀବନରୁ ପୃଷ୍ଠା ପରେ ପୃଷ୍ଠା ପଢ଼ି ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ଭିତରଟା ସେତେବେଳେ ଯାହା ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଠିକ ସେଇଆ ରହିଛି । ବୟସ ହୃଦୟର ଆକାଙ୍କ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମୋଟେ ଭାଙ୍ଗି ପାରିନାହିଁ । ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଏକ ଅନନ୍ୟମନସ୍କ ଶ୍ୱାସ ହିଁ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ-ସ୍ଥାପନର ଆଧାରଶିଳା ହୋଇ ରହିଛି ।

ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ମୋ' ଭିତରର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକ ଠିକ୍ ସେହିସବୁ ଦିନ ପରି ଆଜି ମଧ୍ୟ ସମ୍ମତ ହୋଇରହିଛି, ସବୁଜ ହୋଇ ରହିଛି । ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି, ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଭିତରକୁ ନେଇଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତିର ସହିତ ନିଜକୁ ଦେବା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ନିଜ ଭିତରକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡ଼ାକିନେବା, —ଏହାହିଁ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସର୍ବମୂଳ ନିୟାମକ ହୋଇ ରହିଛି । ସଂସାରଭିତରୁ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକ କେତେ କମିଲା ବା ବଢ଼ିଲା, ସେଗୁଡ଼ାକର ହିସାବ କରି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସକୁ ସିନ୍ଦୁକରେ ବନ୍ଦ କରିବା ଅଥବା ସିନ୍ଦୁକ ଭିତରୁ ବାହାର କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଆଧାରଭୂତ କଳାଟି ମୋ' ନିଜ ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଉନ୍ମୋଚନ-କାରୀ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏବଂ ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯେଉଁ ଭାବ ଓ

ଭଉଣୀମାନେ ସେତେବେଳେ ସେଠାରେ ମା' ସହିତ ଏକାଠି ହୋଇ ସେଠିକାର ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାଧୁରୀକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ଓ ଆକାଶଟାକୁ ଆପଣାର ନିଃଶ୍ୱାସରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ, ସେହିମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଦ୍ୱାରା ହିଁ ବାଟ ଖୋଲିବାର ପ୍ରେରଣା ମୋତେ ଦେଇଛନ୍ତି ।

୧୩ । ୮ । ୮୨

ଏହି ଦେହର ମଧ୍ୟ ଆକାଂକ୍ଷା ରହିଛି । ଦେହକୁ କେବଳ ଜଡ଼ ଅର୍ଥାତ୍ ତୁଚ୍ଛ ଓ ହେୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ତା'ର ସେହି ଆକାଂକ୍ଷା କଦାପି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ନାହିଁ ।

ଏ ଦେହ ସବୁବେଳେ ଯାହାର, ତାହାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଷରେ ଅନୁଭବ କରି ସେହି ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଆପଣାର ସ୍ଥାନ ଓ ଗତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବଞ୍ଚିବା,—ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଏ ଦେହର ଆକାଂକ୍ଷା । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ମନ ଓ ପ୍ରାଣକୁ ଆପଣାର ସବିଶେଷ ଆକାଂକ୍ଷାର ଅଧିକାଂଶ ଦଖଲ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଉ, ସେହିମାନେହିଁ ମନର ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି ଦେହକୁ ପ୍ରାୟ ଅପାଂକ୍ତେୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିଥାଉ । ତେଣୁ, ଦେହ ଆମର ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ସବୁବେଳେ ଅବା ଅଧସ୍ତନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମ ଜୀବନରେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଅଥବା ସ୍ଖଳନ ଆସେ, ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଦେହକୁ ହିଁ ଦାୟୀ କରୁ, ଦେହକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଉ ଏବଂ ମନ ଓ ପ୍ରାଣକୁ ଉଦ୍ଧତ କରି ଛାଡ଼ି ଦେଇଥାଉ । ଦେହରୂପକ ଗ୍ରାମରେ ସେମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି, ସକଳ ସେବାର ଉପଭୋଗ ସେହିମାନେ ହିଁ କରୁଥାନ୍ତି । ଏ ସ୍ଥିତି ବଦଳିବା ଦରକାର । ମନ ଓ ପ୍ରାଣର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଲାଗି ମଧ୍ୟ ତାହା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କହିଲେ ଏକ ସମଗ୍ର ଉପଲବ୍ଧିକୁ ବୁଝାଏ । ଯେଉଁମାନେ ମନ ଓ ପ୍ରାଣର ସବୁମତେ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରି ଦେହକୁ ଫାଙ୍ଗୁଳା ଛାଡ଼ି ଦେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ସକଳ ଦର୍ଶନବାଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ କେବଳ ଅଦର୍ଶନ ଭିତରେ ହିଁ ବୁଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । କେବଳ ଖଣ୍ଡିଆ ଦେଖନ୍ତି, ଖଣ୍ଡିଆ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତି ଓ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ।

୧୪ । ୮ । ୮୨

ଖୁସୀ ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ । ଖୁସୀ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ବାହାରେ ଖୁସୀ କାରଣ ଭିତରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ । ବାହାରେ ଖୁସୀ କାରଣ ଭିତରର ଯେଉଁ ଆଖି ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ବାହାରକୁ ଦେଖେ, ତାହା ବାହାକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହୃଦୟକୁ

ଦେଖେ, ମୋହମୁକ୍ତ ହୋଇ ଦେଖେ; ଦେଖି ଦେଖି ତାହାକୁ ଗିଳି ପକାଏ ନାହିଁ ଅଥବା ତାହା ଭିତରେ ଗିଳିହୋଇ ଯାଏନାହିଁ । ସିଏ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ଦେଖେ । ତେଣୁ ଏକ ଗଭୀର କୋଲାହଳବର୍ଜିତ ଖୁସୀ ହିଁ ତା' ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉତ୍ସପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଏହି ଖୁସୀର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । କିମ୍ବା ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କହିଲେ, କାରଣ ଅଛି ମାତ୍ର ତାହାକୁ ଆଉ ଦଶଜଣଙ୍କର ବୁଝିଲାଭଳି ମୋଟେ ପ୍ରକାଶ କରି ହୁଏନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ତାହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝିହୁଏ, ଅନୁଭବ କରି ହୁଏ, ଆପଣାର ସମସ୍ତ ଚେତନା ମଧ୍ୟକୁ ସଞ୍ଚାରିତ କରି ଦେଇହୁଏ, ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟକୁ ବି ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେଇହୁଏ । ତାହା ଯେ ଆପଣା ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ନିଜସ୍ୱ ହୋଇ ରହିଛି, ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଭିତରେ ଖୁସୀ ଥିଲେ ନିଜ ସହିତ କୌଣସି ଝଗଡ଼ା ନଥାଏ । ବାହାର ଆଉ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ନଥାଏ । ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ ଶତଗୁଣ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଦେଇ ହୁଏ । ଖୁସୀ ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରାଏ, ଆପଣା ଭିତରକୁ ବାଟ ଦେଖାଇଦିଏ; ଜଗତ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଦେଖାଏ, ଜଗତସାରା ବନ୍ଧୁର ଆବିଷ୍କାର କରିପାରେ ।

୧୫ । ୮ । ୮୨

କହିବା କେବଳ କହିବା ନୁହେଁ । ଯୋଉମାନେ ଖାଲି କହନ୍ତି, ସେମାନେ କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ଭିତରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । କାରଣ, ସେମାନେ କଥାଗୁଡ଼ାକର ଅହ୍ୱାନକୁ ସହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ତେଣୁ ଉଦଗାରି ପକାନ୍ତି ।

କଥାଗୁଡ଼ାକ ହେଉଛି ଭିତର ଲାଗି ବାହାରର ଆହ୍ୱାନ । ବାହାରଟା ଭିତରେ ଭେଦିଲେ ମଣିଷ କ୍ରମଶଃ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଏ । ବାହାରର ଅହ୍ୱାନଗୁଡ଼ାକ ନିଜ ଭିତରକୁ ଯାଇ କେତେପ୍ରକାରେ ପାରେ, ପୋଷିତ ହୁଏ; ଏକ ନିଜସ୍ୱ ଆବେଦନ ଓ କ୍ରିୟାଶୀଳ ଶକ୍ତିମତ୍ତାରେ ରଞ୍ଜିତ ହୁଏ ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ଆପଣାର ଏକ ନିଜସ୍ୱ କଥାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ସେହି କଥା ଭିତରେ ସଂକଳ୍ପ ରହିଥାଏ, ମୁଁ ଯେ ଭିତରେ ସତକୁ ସତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସାରିଲିଣି, ତାହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣମାନ ରହିଥାଏ । ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକ କହି ମୁଁ ବାହାରକୁ ଆସେ, ବାହାର ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ନିବେଦିତ କରିଦିଏ,—ବାହାରୁ ଯାହା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି, ମୁଁ ଯେ ତାହାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଛି, ମୋ' କଥାଗୁଡ଼ିକ ବାହାର

ପାଖରେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ମୋ'ର ଅନ୍ତରସ୍ଥ କୃତଜ୍ଞ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଏହି ଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଯାହାକିଛି କହିବି, ତାହା ଏହି ଦେଶ ପ୍ରତି ମୋ'ର ସେହି କୃତଜ୍ଞତାକୁ ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରିବ । ଏହି ଦେଶ ଯେଁ ମୋତେ କେତେ ଦେଇଛି, ମୋତେ କେତେମନ୍ତେ ତିଆରି କରିଛି, କେତେ ଭୂମିକୁ କେତେ-ପ୍ରକାରେ ପ୍ରସାରିତ କରି ମୋତେ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ନୂତନ ଭୂମିର ପରିଚୟ ଦେଇଛି, ସେହି ସବୁକିଛି ଲାଗି କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ହିଁ ମୁଁ ଏଠାରେ ଯାହା କିଛି କହିବି । ଜନନୀ ପାଖରେ ତା'ର ଏକ ସନ୍ତାନ ସକୃତଜ୍ଞ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବାକୁ ଆସିଥିବା ପରି ମୁଁ ଯାହାକିଛି କହିବି । ତେବେ ଯାଇ କହିବା ପରି କିଛି କହି ପାରିବି । ମୋ' କହିବା ଦ୍ୱାରା ମୋ'ର ବାହାର ଓ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ ଯେ ଏକ ସମତା ରହିଛି, ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଘୋଷଣା କରିପାରିବି ।

୧୭।୮।୮୨

ଭିତରେ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିଲବ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବ,—ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଅନୁସାରେ ଏକ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଥିବ, ଏବଂ, ଏସବୁ ମୋ' ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ, ମାତ୍ର ମୋତେ ମୋ' ଭିତରେ ରହି ପରିଚାଳିତ କରୁଥିବା ଏକ ବୃହତ୍ତର ସତ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ବୃହତ୍ତର ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେଉଛି ବୋଲି ସତତ ଏକ ଅନୁଭବ ହେଉଥିବ,—ଯଦି ଏତିକ ହୋଇ ପାରୁଥିବ, ତେବେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜୀବନରେ ଏପରି ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ସମ୍ଭବ ହେବ, ଯାହାକି ଜୀବନକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଧନ୍ୟ କରି ରଖିପାରିବ । ଏବଂ, ଏହିଭଳି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ସମାଜରେ ବାସ କରୁଥିବ, ସେହି ସମାଜଟି ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅନେକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାର କାରଣ ହେବ । ସିଏ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବ, ସେହି ଦେଶଲାଗି ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅନେକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାର କାରଣ ହେବ । ତେଣୁ, ସବାଆଗ ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ଲୋଡ଼ା ।

ବିଶ୍ୱାସ ଲୋଡ଼ା, ଜୀବନ ଲୋଡ଼ା, ଭକ୍ତି ବି ଲୋଡ଼ା । ବିଶ୍ୱାସ, ଜୀବନ ଏବଂ ଭକ୍ତି,—ଏହି ତିନୋଟିଯାକରେ ନେତୃତ୍ୱ ଲୋଡ଼ା । ନେତୃତ୍ୱର ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁଠି ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିଲବ୍ଧ ମୋଟେ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ନଥିବ, ଯେତେବେଳେ ନେତୃତ୍ୱ କ୍ଷମତା ବ୍ୟତୀତ ତା' ଜୀବନରେ ଆଉ କୌଣସି ଗୁଣରେ ଉଦବୋଧନ ଦେଇ ପାରୁନଥିବ ଏବଂ ନେତୃତ୍ୱ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଆପଣା ଚେତନା-କ୍ଷିତିଜର ବୃହତ୍ତମ ପରିଧି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବ, ସେତେବେଳେ ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ ଆଉ ଆସିବ କେଉଁଠୁ? ସେତେବେଳେ ବାହାରେ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ାକ ସହସ୍ର-ଗୁଣ ହେଉଥିବ, ବାଣଗୁଡ଼ାକ ପୃଷ୍ଠ ଦର୍ପରେ ଆକାଶମଣ୍ଡଳକୁ କେତେ ରଙ୍ଗରେ ଓ କେତେ ଆଲୁଅରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ରଖିଥିବେ;—ତଥାପି ହୃଦୟ ଭିତରେ,

ବ୍ୟକ୍ତିର ଏବଂ ଦେଶର,—ଉଭୟଙ୍କର ହୃଦୟ ଭିତରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଅନ୍ଧକାରର ହିଁ ରାଜତ୍ୱ ଚାଲିଥିବ,—ଅନ୍ଧକାର ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ରାଜା ହୋଇ ବସିଥିବେ ।

୨୭।୭।୮୨

ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ ଅନେକ ମଣିଷ ଭାବନ୍ତି, ଯେପରି ଏହି ସଂସାରରେ ଆଉ କେଉଁଠି ହେଲେ କାହାରି ଦେହ ନାହିଁ । ସଂସାରର ସବୁ ଦେହକୁ ଆପଣାର ଅନ୍ତ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ଯୋଗୁ ସେମାନେ ନିଜ ଦେହରେ ସତେଅବା ସାରା ସଂସାରର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ଓ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେହି ଦୋଷ ହୋଇଥିବା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ସେମାନେ ଯେତିକି ଅଧିକ ସଚେତନ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ସେତିକି ଅଧିକ କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି ।

ମୋ' ଦେହ ଉପରେ ସମସ୍ତ ସଂସାରର ଦେହର ବୋଝ ଆସି କଦାପି ଲଦିହୋଇ ରହୁନାହିଁ । ସଂସାରର ସକଳ ଦେହକୁ ମୋ'ର ଏହି ଦେହ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି । ତେଣୁ, ଏହି ଗୋଟିଏ ଦେହ ଉପରେ ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ବା ଆଘାତ ଆସୁଛି, ତାହା ମୋ'ର ଏହି ଗୋଟାଏ ଦେହ ଭିତରେ କଦାପି ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହୁନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ସତେଅବା ଏକ ସ୍ପନ୍ଦନ କରିଆରେ ସବୁଆଡ଼େ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଛି ଓ ମୋ'ର ଏହି ଗୋଟିଏ ଦେହକୁ କେଉଁଠି ଉଶ୍ୱାସ କରିଦେଇ ପାରୁଛି । ଦେହର ଦୁଃଖ କୁଆଡ଼େ କେଉଁଆଡ଼େ, ଖୋଲାଇ ହୋଇ ଯାଉଛି, ଦେହର କ୍ଷତମାନ ସତେଅବା ଶୁଖିବା ମାତ୍ରକେ କୁଆଡ଼େ ଭଲ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି ଦେହ ସବୁଯାକ ସୃଷ୍ଟି ଠାରୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ପଥର ଗଦା ପରି ଏତେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ, ତାହା ସେତିକି ସେତିକି ଅସୁସ୍ଥ ହୁଏ ଓ ଅସୁସ୍ଥତାରୁ ସେତିକି ଅଧିକ କଷ୍ଟପାଏ । ମାତ୍ର, ଯଦି ତାହା ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ସଂସାରର ଦେହ-ସାମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅଂଶ ବୋଲି ମନେ କରେ, ତେବେ ତା'ର ଅସୁସ୍ଥତା ବି କୁଆଡ଼େ ହରଣ ହୋଇଯାଏ । ତା'ପରେ ସବୁ ହାଲୁକା ଲାଗେ । ଏହି ସମଗ୍ରତାକୁ ସତେଅବା ଜନନୀର ଦେହ ବିସ୍ତାର ପରି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।

୫।୮।୮୨

ସକାଳର ଏଇ ଧାରା ବର୍ଷା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସତେଅବା ନିଜ ଆଖିରେ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆମେ ନିଜ ଆଖିରେ ନିଜକୁ ଅନାଇ ପାରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟଟିକୁ ହରାଇ ବସିଥାଉ । ମୋତେ ଏକାବେଳେକେ ସମସ୍ତ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି

ଅର୍ଥାତ୍ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଆଖି ମୋ' ପଛେ ପଛେ ଦଉଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ସତର୍କ ଶଙ୍କା ଆମର ନିଜ ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଅବା ସଙ୍କୁଚିତ କରି ରଖି ପକାଇଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଆମେ କିଛି ହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହୁଁ ।

ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ପ୍ରଥଟିଏ ଦର୍ଶନ, ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ରୋତଟିଏ ଦିଶେ । ଏହି ସ୍ରୋତର ଉତ୍ସ ଅଛି, ଗତି ଅଛି, ବେଗ ଅଛି, ମାତ୍ର ଏହା ଯେ କେଉଁଠାରେ ଯାଇ ଶେଷ ହେବ, ସେକଥା ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ଦିଗଟି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ମୋତେ କେବଳ ସତେଅବା କୌଣସି ବନ୍ଧୁର ଘରଆଡ଼କୁ ପଡ଼ିଥିବା ବାଟ ପରି ଦେଖା-ଯାଉଛି । ଏହି ସ୍ରୋତ ସମ୍ଭବତଃ ଯୋଉଠୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ଠିକ୍ ସେହିଠାରେ ଯାଇ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏବଂ, ମଝିବାଟରେ ମୋ'ର ଜୀବନଜାଗା ଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ଜଳାଶୟକୁ ସତେଅବା ତାହା ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମୀୟତା ଓ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଭର ଭିତରେ ମିଶାଇଦେଇ ଯାଉଛି । ଏବଂ, ମୋତେ କେତେ ବଳ ଦେଇ ଯାଉଛି, ମୋ'ଠାରୁ କେତେ ଭୟକୁ ଝାଡ଼ିଦେଇ ଯାଉଛି । ଏ ବର୍ଷା ବର୍ଷା ଲୁହେଁ, – ଏହା ଏକ ସ୍ୱୀକୃତି,— ଜୀବନର ସ୍ୱୀକୃତି, — ଉପରେ ଯେ ଏକ ଆକାଶ ରହିଛି ଓ ତଳେ ଯେ ଏକ ଭୂଇଁ ରହିଛି, ତାହାରି ଏକ ପରମ ସ୍ୱୀକୃତି ।

୧୯ । ୮ । ୮୨

ମଣିଷ ପାଖରେ ପଇସା ବେଶୀ ହେଲେ ମଣିଷ ମଦ ପିଏ । କ୍ରମେ ମଦ ତାକୁ ପିଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଓ ତା' ପଇସାକୁ ମଧ୍ୟ ପିଇଯାଏ । କାଲି ସେହିପରି ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଦେଖିଲି । ତା'ର ପଇସା ଅଛି । ହୁଏତ ଘର ନାହିଁ, ପରିବାର ନାହିଁ, କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠିଟିଏ ହେଲେ ତେର ଲାଗିନାହିଁ,—କେବଳ ପଇସା ଗୁଡ଼ାଏ ଅଛି । ପିଏ ଭିତରେ ଯେ ଏକ ଶକ୍ତି ରହିଛି, ସେହି ଶକ୍ତି ଯେ ମଣିଷକୁ କେତେ ସମର୍ଥତା ଆଣି ଦେଇପାରେ, ପିଇ ପିଇ ସେହି ମଣିଷଟି ଏହି କଥାଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ଗାଦି ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ମଦ୍ୟପଟା ହାତରେ କେବଳ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଢେଇ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି. ଆପଣାର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ହାତରେ ମଧ୍ୟ ଭୁଚ୍ଛା କଣ୍ଢେଇଟି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ନିଜେ ନିଜ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକର ମୋଟେ ମାଲିକ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି ତାଙ୍କର ସବୁ ସୂତା ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ମଣିଷ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ପଇସା ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ଘୁଷୁରିଟାଏ ହେବାଲାଗି ଭଗବାନ ତା' ହାତରେ କାହିଁକି ପଇସା ଦିଅନ୍ତି କେଜାଣି ? କାଲି ସେହି ମଣିଷଟାର ମୁହଁ ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ଘୁଷୁରିର ମୁହଁ ପରି ଦେଖା ଯାଉ-ଥିଲା । ମୁଁ ତା' ଭିତରେ ମଣିଷଟିକୁ ଭେଟିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି;—ମଣିଷ

ତା ଭିତରେ ଯେଉଁ ତଳେ ଯାଇ ଲୁଚି ରହିଥିଲା, ମୁଁ ତା'ର ପତ୍ତା ମଧ୍ୟ ପାଇଲି-ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି ହିଁ ଭାବୁଥିଲି; ଏତିକି ପଇସା କମ ଭଳି ମଣିଷ ନିଜ ସହିତ କେତେ ଖିଅ ଲଗାଇ ବଞ୍ଚିପାରନ୍ତି,—ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ କେତେ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ପଇସାର ଯୋଗ୍ୟ ନହୋଇ ହାତକୁ ପଇସା ଆସିଲେ ବୋଧହୁଏ ମଣିଷ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ନିରାଶ୍ରର ହୁଏ, ହୀନମାନ ହୁଏ ।

୨୦ । ୧ । ୮୨

ଯେଉଁମାନେ ଯାହାକୁ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ କେବଳ ସେତିକିଯାଏ ବୁଝିଛନ୍ତି । ସଂସାରରେ ମଦହିଁ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଜିନିଷ ଓ ବଡ଼ ଜିନିଷ ବୋଲି ଯିଏ ମଦଗିଲୁଗିଲୁ ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରେ କହୁଛି, ସିଏ ହୁଏତ କେବଳ ମଦଯାଏ ବୁଝିଛି । ଯିଏ ପଇସାକୁ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବୋଲି କହୁଛି, ସିଏ ବିଚରା କେବଳ ପଇସାଯାଏ ବୁଝିଛି । କାମବାସନା ଚରିତାର୍ଥ କରିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦବର୍ଦ୍ଧନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିବା ମଣିଷମାନେ ବି ହୁଏତ ଠିକ ସେହିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ ମଦକୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ମଜା ବୋଲି କହୁଛି, ଆଉକିଏ ପଇସକୁ ବଡ଼ ମଜା ବୋଲି କହୁଛି, ଆଉଜଣେ କାମବାସନାର ରଞ୍ଜନକୁ ହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଛି । ଏମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଠିକ ସେହିଯାଏ ଯାଇଛନ୍ତି, ଠିକ ସେହିଯାଏ ବୁଝିଛନ୍ତି । ଅଥବା, ଏପରି ହୁଏତ ହୋଇଛି ଯେ, ଏମାନେ ଜୀବନର ପଥରେ ଆଗକୁ ଯାଉ ଯାଉ ଏଇପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି ଓ ଏଇଟାକୁ ହିଁ ଶେଷ ଗାତ ବୋଲି ମାନି ନେଇଛନ୍ତି, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମଧୁର କୁଣ୍ଡ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ।

ଅଟକି ଯିବାଟା ମଜା ନୁହେଁ, ବାଟ ଚାଲିବାଟା ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ମଜା, ଯଥାର୍ଥ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା । ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷକୁ ପଇସା, ମଦ ଅଥବା କାମବାସନା କେହି ଅଟକାଇ ରଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସିଏ ନିଜ ପାଖରେ ବି କେବେହେଲେ ଅଟକି ଯାଏନାହିଁ । ନିଜ ସହିତ ବାନ୍ଧି ବୁନ୍ଧି ହୋଇ ରହି ଆତ୍ମରତି ଭିତରେ କଦାପି ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହେନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣାର ବେଡ଼ୀଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ମୁକ୍ତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାର ଦୁର୍ଗତି ଭିତରେ ସିଏ କଦାପି ପଡ଼େନାହିଁ । ତାକୁ ପାଚେରିମାନେ ପାଚେରି ଭାଙ୍ଗିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଗଭୀରତା ଗୁଡ଼ାକ ତାକୁ ଆହୁରି ଗଭୀରତା ଆଡ଼କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ନେଇ ଯାଉଥାନ୍ତି ।

୦୧ । ୮ । ୮୨

ସଂସାରରେ କେତେକ ମଣିଷ ଭୋଗକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ପ୍ରାୟ ଚୋଟାସୁଦ୍ଧା ଭୋଗ ଭିତରେ

ପକାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଭୋଗଗୁଡ଼ାକୁ ଯେତିକି ଲୋଭସକ୍ତ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଲାଗି ଥାଆନ୍ତି, ଅନ୍ୟର ଭୋଗକୁ ହୁଏତ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଈର୍ଷା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ଯଦି ଭୋଗ ହିଁ ମୋ ଲାଗି ସୁସ୍ଥତମ ଜୀବନଶୈଳୀ ହୁଅନ୍ତା, ତେବେ ଅନ୍ୟର ଭୋଗକୁ ମୁଁ କଦାପି ଈର୍ଷା କରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ ଏକା ସବୁକିଛି ଭୋଗ କରିବି, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକେ କେବଳ ଅନାଇ ରହିଥିବେ ଅର୍ଥାତ୍ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଭୋଗର ଯାବତୀୟ ବାସନା ଓ ଉତ୍ସାହ ସହିତ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଭାବନା ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ ବିମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ଭାବନା ଖାସ ଭୋଗରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରେନାହିଁ, — ତାହା ଅହଂକାମନାରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ । ଏବଂ ଅହଂକାମନା ହିଁ ଆମର ଯାବତୀୟ ଭୋଗଜୀବନ ଭିତରେ ପଶି ଭୋଗଜନିତ ଆମର ସକଳ ଆନନ୍ଦକୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ନଷ୍ଟକରି ଦେଇଥାଏ । ଜଣେ ମଣିଷ ଅହଂମୁକ୍ତ ହୋଇ ଭୋଗ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ କଦାପି ଏତେବେଶୀ ଅସୁସ୍ଥ ହେଉନଥାନ୍ତା । ସିଏ ଭୋଗ ଭିତରେ ହୁଏତ ଆପଣା ଜୀବନର ଅନେକ ମୂଳଭୂତ ବସ୍ତୁଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସାଧାରଣତଃ ସେକଥା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଅହଂର ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଘାରି ହୁ ଊଜିତ ହୋଇ ରହି ଭୋଗାକାଙ୍କ୍ଷୀ ମଣିଷ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏ ଆପଣା ଲାଗି ପ୍ରାୟ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ରହେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଆଗକୁ ଗଲେ ସଂସାରରେ ଯେଉଁସବୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ, ସିଏ ଆପଣାକୁ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଯାବତୀୟ ଭୋଗ ସତ୍ତ୍ୱେ ଭିତରେ ଭାରି ବଞ୍ଚିତ ଓ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୨୨ । ୮ । ୮୨

ପିତୁଳା ମଣିଷ ଗଢ଼ିଛି, ସେଇ ମଣିଷ ପିତୁଳାକୁ ଭାଙ୍ଗିଛି । ପିତୁଳାଗୁଡ଼ାକୁ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି କେତେ ମଣିଷ ଜଣା ବି ଖୋଜିଛନ୍ତି । ମୂର୍ତ୍ତିର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ମର୍ମର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାଲାଗି ପ୍ରଥମେ ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ଭିଆଣ ହୋଇଥିଲା । ମର୍ମକୁ କେନ୍ଦ୍ରପ୍ରେରଣା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଧର୍ମାଦାୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତା ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଧର୍ମାଦାୟରେ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହ ରଖୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ମୂର୍ତ୍ତିକଳ୍ପନା ଆଡ଼କୁ ମନ ବଳାଇଥିଲେ । ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ପଶି ମଣିଷ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବ, ଏହାହିଁ ମୂର୍ତ୍ତିପୂଜାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ଆଧୁନିକ ବୌଦ୍ଧିକତାରେ ପିତୁଳା ବି ପଛକୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ମର୍ମ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ପଦାର୍ଥ ଭିତରେ ରହିଛି ବୋଲି ଭାବିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଏବେ କାହାର

ବେଳ ହେଉନାହିଁ । ପିଢ଼ୀଲା ଭିତରେ ଉତ୍ତେଜିତ ସମାବେଶକାରୀମାନେ ଏବେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଆପଣାର ଅହଂଟାକୁ ଏକ ବଡ଼ବଡ଼ ଆକାରରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ସାମୂହିକ ଅହଂମଣ୍ଡନ ଗୁଡ଼ାକ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅହଂର ସ୍ଫୀତିରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରସାଧନ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ମର୍ମକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ଯଥାର୍ଥ ଅନ୍ତଃପ୍ରେରଣା ସହିତ ମୂର୍ତ୍ତି ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରିବାର ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ସମର୍ପଣ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରିବାର ଧାରଟି ଏବେ ପୁରୁଣା ହୋଇଗଲାଣି । ଆଧୁନିକ ପୌତ୍ତଳିକ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ବି ଖାଇଗଲାଣି । ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରଦେଇ ଆପଣାଟାକୁ ହିଁ ପ୍ରାୟ ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଓ ବର୍ବର କାମୁକତା ସହିତ ସିଏ ଏବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖିବାର ବାଟ ଧରିଲାଣି । ଏହି ପୌତ୍ତଳିକତା ତାକୁ କେଉଁଠି ହେଲେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରୁନାହିଁ, କେବଳ ନିଜ ଗାତଟିକୁ ଆହୁରି ଉଗ୍ର କରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ।

୨୩।୮।୮୨

ଯାହା ରହିଆସିଛି, ତାହା ପରମ୍ପରା ନୁହେଁ । ଯାହା ଆମ ଜୀବନ ଭିତରକୁ ଭେଦିପାରିଛି ଏବଂ ଆମ ଜୀବନର ଏକ ଅଂଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି, ତାହାହିଁ ପରମ୍ପରା । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଏକ ପ୍ରସ୍ଥରୂପେ ଆମର ଯେଉଁ ସାମୂହିକ ଜୀବନ ରହିଛି, ସେହି ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ଆମେ କେଉଁ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସ୍ତରରେ ବଞ୍ଚୁଛୁ; ତାହାହିଁ ଆମର ଅସଲ ପରମ୍ପରା । ତେଣୁ, ପୁରୁଷ ନୁକ୍ରମିକ ଭାବରେ ପର୍ବଟାଏ ପାଳିବା ଅଥବା ଦିନଟିଏ ମାନିବା, ଏହାକୁ ହୁଏତ ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ଅଭ୍ୟସ୍ତତା ବୋଲି କୁହା ଯାଇପାରେ, ମାତ୍ର ତାହା କଦାପି ପରମ୍ପରା ନୁହେଁ। ଅନେକ ସମୟରେ ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ପ୍ରେରଣାକ୍ଷେତ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ କିଛି ନଥାଏ ବୋଲି ଆମେ ଏହି ଅଭ୍ୟସ୍ତତାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ପରମ୍ପରା ବୋଲି କହିଥାଉ । ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ମଡ଼ିଥାଉ ।

ପରମ୍ପରାରେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ଏକ ସ୍ତରଭେଦ ରହିଥାଏ । ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ଆମର ଯେତିକି ଅବଦାନ ରହିଥାଏ ଓ ଆମେ ଯେତିକି ଯଥାର୍ଥ ନିର୍ଭରତାର ସହିତ ସାମୂହିକ ଜୀବନଟି ସହିତ ନିଜକୁ ଗ୍ରନ୍ଥି କରି ରଖିଥାଉ, ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମ ପରମ୍ପରାଗୁଡ଼ିକର ସ୍ତର ବି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ସମୂହର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ବିଶିଷ୍ଟ କରି ଦେଖାଇବାର ମତଲବରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ 'ପରମ୍ପରାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାରି ସମାରୋହ ସହିତ ପାଳନ କରୁ ଓ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହୁ । ଆମ ସମାଜରେ ପରମ୍ପରାଗୁଡ଼ାକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେଥିଲାଗି ଆମ ସମାଜରେ ରହିଥିବା

ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ଆଖିରେ ନପଡ଼େ, ଦୂରତା ଓ ତାରତମ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ହିଁ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ। ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ ପରମ୍ପରାଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ବେଶୀ, ହୁଏ ସେହି କାରଣରୁ ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବେଶୀ।

୨୪।୮।୮୨

କବି ଜୀବନସାରା କବିତା ଲେଖିଲେ। ଜୀବନର ଶେଷ ପାଦକୁ ଆସି ଯାହା ଲେଖିଛନ୍ତି ସବୁଗୁଡ଼ିକ ବାଜେ ବୋଲି କହିଲେ। ହୁଏତ ଛଳରେ କହିଲେ। ହୁଏତ କୌଶଳ କରି କହିଲେ। ବିନମ୍ର କବି କଦାପି ଜନ୍ମ ନଥିବେ। କୌଣସି କବି ଯେତେ ବିନୟୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ସୃଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକୁ କଦାପି ବାଜେ ବୋଲି କହିବ ନାହିଁ।

ଏହି ବିନମ୍ରତାଟି କଦାପି କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୁହେଁ। ଯେଉଁ ସମାଜର କବି ଜୀବନର ଉତ୍ତରଚରଣରେ ଆସି ଆପଣାର ସବୁଯାକ ରଚନାକୁ ବାଜେ ବୋଲି କହୁଛି, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେହି ସମାଜ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହେଉନାହିଁ। ସେହି ରଚନାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସମାଜ ଦିନେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କବିଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଲା, ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଜୀବନସାରା କବି ଯେପରି ମୋଟେ ତାଙ୍କ ନିଜ ରଚନା ଭିତରେ ନଥିଲେ, ହୁଏତ ଆପଣାର କୌଣସି ଅନ୍ୟକାମୀ ବା ଅହଂକାମୀ କୋରଡ଼ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ଓ ଆଉ ଆପଣାକୁ ହିଁ ମୋଟା କରିବାକୁ କବିତାର ପାଠବସ୍ତୁମାନ ଗୁଡ଼ାଇ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ। ଯୋଉ ସମାଜରେ ସାହିତ୍ୟ ପଛରେ କେବଳ ଏତିକି ଆବେଦନ ବା ଏତିକି ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ରହିଛି, ସେହି ସମାଜ ପ୍ରକୃତରେ ତାହାଦ୍ୱାରା ଖୁବ ଦରିଦ୍ର ହେବାରେ ଲାଗିଛି। ଆମ କବିଙ୍କ ପରି ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଦରିଦ୍ର ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ। ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଆମଲାଗି ମୁଖ୍ୟତଃ ପାଠବସ୍ତୁ ପରି ହୋଇଛି ଏବଂ ଆମ ପର୍ବଦିନମାନଙ୍କରେ ଆମକୁ କିଞ୍ଚିତ ଭାବପ୍ରବଣ କରି ରଖିବାରେ ତାହା ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି। ସେଦିନ କବିଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବାବେଳେ ସେହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟଟା ବିଷୟରେ ମୋ'ର ମନ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠୁଥିଲା।

୨୫।୮।୮୨

ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ମତ ମିଳେନାହିଁ। ମାତ୍ର ମତ ନମିଳିଲା ବୋଲି ମୁଁ ସେହି ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଦୌ କୌଣସି ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ। ତା'ର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି, ମୋ'ର ମତଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ କଦାପି ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନଥାଏ। କାରଣ, ରାସ୍ତା ସରିଗଲା ଓ ଆଗକୁ ଆଉ କୌଣସି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ ବି କରି ପାରେନାହିଁ।

ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମତକୁ ନେଇ ଯେଉଁମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ସେଥିଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କଥା କହି କିଛି ହାସଲ କରିବାକୁ ମୋର ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବଳ ପାଏନାହିଁ ।

ମତ ପଛରେ ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ରହିଥାଏ, ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିଥାଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଏକ ଆକାର ଓ ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ଟିକିଟାକି ଦୃଷ୍ଟିଗତ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ମତକୁ ଶୁଣିଲାବେଳେ ମୁଁ ସେହି ସବୁ ଦିଗ୍‌ବଳୟକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅବଲୋକନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେହି ଅବଲୋକନରୁ ମୋତେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଖାଦ୍ୟ ମିଳେ ଅନେକ ବଳ ମିଳେ । ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବିସ୍ତୃତ କରିବାଲାଗି ଉତ୍ସାହ ମିଳେ । ମାତ୍ର, ଏସବୁ ଯାହା ହେଉଛନ୍ତି, ଏକ ମତକୁ ସର୍ବମୂଳ ସମ୍ପତ୍ତି କରି ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ମଣିଷର ବିଗ୍ରହ କରେ ନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି, ମତ ଅଲଗା ହେବାମାତ୍ରକେ ମୁଁ କେବେ କୌଣସି ମଣିଷଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ପଳାଇ ଆସେନାହିଁ । କାରଣ, ଆପଣାର ମତ ବିଷୟରେ ମୋ' ଭିତରେ ମୋଟେ କୌଣସି ଅହଙ୍କାର ନଥାଏ । ମୋ'ର ଅସଲ ଗୌରବ ମୋ' ନିଜର ବାଟଟିକୁ ଚାଲିବାରେ; ତେଣୁ, ନିଜ ମତର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବାରେ ମୋ'ର ଆଦୌ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନଥାଏ ।

୨୭ । ୮ । ୮୨

ଭ୍ରମଣକୁ ଆମ ସ୍ୱାଧୀୟତା ଗୁଡ଼ିକର ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଦୁର୍ଯୋଗ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଭ୍ରମଣ ମୋତେ ଏକ ପରମ ସୁଯୋଗ ପରି ଲାଗେ । ଭ୍ରମଣ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ରୁଟିନ, ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ସାକ୍ଷାତ୍କାର । ତା'ର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଗୁଡ଼ାକ ଅନେକ ପ୍ରଶସ୍ତ, ତା'ର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ।

ଭ୍ରମଣ ସମ୍ପର୍କ ବଢାଏ । ଖାଲି ବାହାରେ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକତର ଯେ କରାଏ, କେବଳ ସେତିକି ନୁହଁ, ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନିଜସହିତ ରହିଥିବା ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ନିବିଡ଼ତର କରାଏ, ସ୍ପଷ୍ଟତର କରାଏ । ବାହାରର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବା ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ମଣିଷ ସେହି କଥାଟିକୁ ମୋଟେ ସହଜରେ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ, ପ୍ରାୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଏକପାଖିଆ ହୋଇ ଆପଣା ଭିତରଟାର ହିଁ ଦର୍ପଣ ଉପରେ ବାହାରଟାର ସମୀକ୍ଷା କରୁଥାନ୍ତି, ବାହାରଟାର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରି ବସିଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ବାହାର ଭିତର

କୌଣସିଟିର ବି ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ତଥାକଥିତ ବାହାର ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଲୋକମାନେ ତଥାପି ଆପଣାର କେତେଟା ପ୍ରାପ୍ତସତ୍ୟ ଭିତରେ ହିଁ ବନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବାଲାଗି ଭୟ କରନ୍ତି ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ହେବାଲାଗି କୁଣ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତି । ଯେଉଁ ଗାରପାଖକୁ ଆସି ବାହାର ଓ ଭିତର ଗୋଟିଏ ତଦାତ୍ମକତାରେ ଏକାଠି ହୋଇଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ଗାରଟିର କଳ୍ପନା ବି କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଖର ଗୋଡ଼ବନ୍ଧା ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ମୋ'ର ଘର ବାହାରଟାକୁ ମୋଟେ ଡରେନାହିଁ । ତେଣୁ, ମୁଁ ଅନେକ ଅହେତୁକ ସତର୍କତାରୁ ଆପଣାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

୨୭ । ୮ । ୮୬

ଆପଣା ଭିତରେ ନାନା ଛିଦ୍ରତା ଦ୍ୱାରା ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ଜାଲ ଭିତରଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ଆକାଶଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ଖାଲି ଜାଲଜାଲୁଆ କରିପକାନ୍ତି । କୌଣସି ସାନ ଜଳାଶୟ ଉପରେ ଯେତେ-ବେଳେ ଆକାଶର ପ୍ରତିଫଳନ ହେଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ଜଳାଶୟ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରୁନଥିବ,—ଆପଣାର ସାନ ଦେହଟିରେ ଯାହାର ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇଛି, ତାହାର ଭିତରେ ସିଏ ଆପଣାକୁ ଭୁଲି ଯାଉଥିବ । ସିଏ ଆପଣାକୁ ଠିକ୍ ଆକାଶ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବ ।

ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି ଅନେକ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଜାଲ ଦେଇ ଆକାଶକୁ ଧରି ଆଣିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାର ଜାଲଟି ମଧ୍ୟରେ ଆକାଶକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ନିଜର ବଡ଼ ଜାଲଟା ଭିତରେ ସାନ ଆକାଶଟିକୁ ଦେଖି ସେମାନେ ସତେଅବା ଭାରି ତୃପ୍ତି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଏଭଳି ମଣିଷମାନେ କେବେହେଲେ ଆକାଶର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଘରପାଖର ଆକାଶ ଭିତରେ ଏମାନେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଅସଲ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଉନ୍ମୋଚନର ଆଦୌ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାର ଜାଲକୁ ସେମାନେ କେତେ ସୁନା ଆଉ ରୁପା ଦେଇ ମଣ୍ଡାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସେହି ଜାଲର ମଝିରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଖଟୁଲି ଉପରେ ସେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଢ଼ିଥିବା ଯାବତୀୟ ଆକାଶକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାନ୍ତି; ସେମାନେ ତାକୁ ଠାକୁର ବୋଲି କହନ୍ତି । ମାତ୍ର ଆପେ ସେହି ଖଟୁଲିର ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଆକାଶକୁ ନାନା ଧଉଡ଼ି ଦେଇ ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରିଲେ ବୋଲି କେତେ ଖୁସି ହେଉଥାନ୍ତି;

ମାତ୍ର ଆକାଶଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥା'ନ୍ତି, ତେଣୁ ଆପଣା ପାଖରେ ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୩ । ୯ । ୮୨

ଗୋଟାଏ ଦେଶରେ ଯେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଗାଆଁ ରହିଛି ଓ ଏତେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅସହାୟ ମଣିଷମାନେ ଅଛନ୍ତି, ଦାରୁଣ ବନ୍ୟା ନଦୀବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗି ଜୀବନକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରିବା ସମୟରେ ଯାଇ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ସେକଥା ଜଣାପଡ଼େ । ତା'ପୂର୍ବରୁ ଶାସକମାନେ ଶାସନ କରୁଥାନ୍ତି । ନେତାମାନେ ଅଧିକ କ୍ଷମତାର ଲୋଭକୁଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ାକରେ କେତେ ପ୍ରତାପର ସହିତ ଜୁଡ଼ୁଜୁଡ଼ୁ ହୋଇ ଦଉଡ଼ି ବାଟରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ବାବୁ ହୋଇ ବାବୁଗିରିଗୁଡ଼ାକୁ ଜାହିର କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ସହରଗଡ଼ାକରେ ଯେଉଁମାନେ ରହୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେଅବା ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ାକୁ ମନେ ପକାଇବା ପରି ଗାଆଁକୁ ମନେ କରିଥାନ୍ତି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଆଗ ନଦୀବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗି ଗାଆଁ ଭିତରକୁ ପାଣିସୁଅ ଛୁଟିଲେ ଯାଇ ସବୁ ସବୁ ଦସ୍ତାର ସୁଅ ଗାଆଁକୁ ଛୁଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ସହରର ଦସ୍ତାକୁ ଲୋକମାନେ ସେତେବେଳେ ସତେଅବା ବରଯାତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ରୂପଧରି ଗାଆଁକୁ ଦଉଡ଼ନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ଦୀର୍ଘ ପଇଁତିରିଶି ବର୍ଷ ହେଲା ଏତେ ମଣିଷ କାହିଁକି ଯେ ଏଭଳି ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେକଥା ଆଗରୁ କେହି ଭାବି ନଥାନ୍ତି ଅଥବା ପାଣି ଶୁଖିଗଲା ପରେ ମଧ୍ୟ କେହି ଭାବିବାଲାଗି ଉଚିତ ମନେ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଗାଆଁ ମଣିଷମାନେ ବି କେତେ ନିରବ ଓ ନିରାସକ୍ତ ଭାବରେ ନିଜର ପୁରୁଣା ଭାଗ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଧରି ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କର ପେଟ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ଲୁଚିକରି ରହିଥିବା ପରି ହୁଏ । ବିପଦରେ ପଡ଼ିବା ସମୟରେ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଜୀବନ ଅଛି ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ ।

୪ । ୯ । ୮୨

ଗୁରୁ କେହି ନାହାନ୍ତି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଶିଷ୍ୟ । ଅସଲ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟି ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗୀକାର କରି ସେମାନଙ୍କ ନାଆଁରେ ଦିନ ପାଳି ସେମାନଙ୍କର ପୂଜା କରିବାର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନୁହେଁ । ଅସଲ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ହେଉଛି ନିଜକୁ ଶିଷ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ଆପଣାକୁ ସତତ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରି ରଖି ଶତ-ନେତ୍ର ଓ ସହସ୍ରଦ୍ୱାର ହୋଇ ବାଟ ଚାହିଁବାର, ଡୋର ଲଗାଇବାର ଏବଂ ଆତ୍ମୀୟତାର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ । ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଗୁରୁ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ମୂଳତଃ ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ କରି ରଖିପାରିଛି, ସେଇ ହେଉଛି ଅସଲ ଗୁରୁ । ସିଏ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ପୂଜା ଲୋଡ଼ିବନାହିଁ, ଆପଣାର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସିଏ ଅନେକ କାରଣରୁ

କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବ । କେବେ ପୂଜା ପାଇବ ବୋଲି ସିଏ ଦେଶସାରା ଗୋଟାଏ ଧନର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଦେବାଲାଗି ମୋଟେ ମନ କରିବନାହିଁ । ତା'ର ସବୁ ଧନ ଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ମଳ ଗ୍ରହଣ ଓ ନିର୍ମଳ ପରିଚୟର ଧନ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

ଶୁଭ ଅବସରରେ ମୁଁ ଆଜି ମୋ'ର ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇ ଆସିବି । ସେମାନେ ଯେ ମୋତେ ଏତେ ଆଦରରେ ଏତେ ସୁଯୋଗ ଦେଲେ, ମୋତେ ସତତ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ଏତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଲେ, ମୋତେ ବୁଢ଼ା ହେବାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଲେ, ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅନେକ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବି । ତଥାକଥିତ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସହାର୍ଥ ଏବଂ ସହପଥଗ୍ରନ୍ଥ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବା, ଏହାହିଁ ମୁଁ ଭୁର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସୌଭାଗ୍ୟ । ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ମୁଁ ଯେପରି କେବେହେଲେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ନରହେ ! ମୋ'ର ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଯେପରି କେବେହେଲେ ଈର୍ଷା ନକରେ, ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚ ବୋଲି ଭାବିବାର ଲଢ଼ାଇ ନକରେ !

୭ । ୯ । ୮୬

ଅସଲ କଥା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି love, ଭଲ ପାଇବା, ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଦେବା ଏବଂ ସେହି ଦେବାର ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ଅଭେଦତା ଅର୍ଜନ କରିବା ! ଗୋଟାଏ ସ୍ତର ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ କି ଏହି love ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବୋଧହିଁ ଅସଲ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ। ତା ବ୍ରହ୍ମସ୍ଫୁରଣରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେହିଠାରେ ସହସ୍ର ଦ୍ୱାରତାଗୁଡ଼ିକ କଟେ, ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଫିଟେ । ତେଣୁ ସଂଶୟ ଯାଏ ।

ସାଧାରଣତଃ ବୈରାଗ୍ୟଧର୍ମୀ ଆତ୍ମସ୍ୱାମୀମାନେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟକୁ ଯେଉଁ କ୍ଷୁଦ୍ରାୟତନ ଅର୍ଥରେ ବୁଝିଥାନ୍ତି, ତାହା ମଣିଷକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବାନ୍ଧି ରଖେ, ହୁଏତ ଅଲଗା କରି ରଖେ । ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାର ସପକ୍ଷରେ ଏକ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସେହି ଉତ୍ତେଜନା, ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଘୃଣାକୁ ଜନ୍ମ ଦିଏ ଏବଂ ସେହି ଘୃଣା ଆତ୍ମୀୟତା-ଅର୍ଜନର ଅନ୍ତରାୟ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଫଳରେ ଜୀବନର ନମନୀୟତା ଚାଲିଯାଏ, ଏକ କଠୋରତା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ବଳ ବୋଲି ଆପଣାକୁ ଦେଖାଇ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । 'ଏହାଦ୍ୱାରା ଅଲଗା ହୋଇ ଆପଣାକୁ ମଣ୍ଡାଇ ରଖୁଥିବା ବାବାଜୀ ହୁଏତ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ମିଳିଯାଆନ୍ତି,—ମାତ୍ର ସଂସାରରେ ଭଲ ପାଇବା ବଢ଼େନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ କାଟିଲେ ଯାଇ ଆଉଗୋଟିଏ ଆତ୍ମୀୟତା ଯଥାର୍ଥରେ ବଢ଼ିପାରିବ ବୋଲି ଏକ ଭ୍ରମର ଅବତାରଣା କରାଯାଏ । ତା'ପରେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟକୁ ନାନା ଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ, ନାନା

ଭେଳରେ ଚଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଏ । ତାହାଙ୍କୁ ତୁଚ୍ଛା ଶରୀରସ୍ତରର ଚେତନା ଶ୍ରମ ଜଗମଠ ଭିତରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଅଣାଯାଏ । ସେହି ଜଗମଠକୁ ନେଇ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ, ବାବାଜୀ ସଂଯାସୀଙ୍କୁ ଦେଖି ହସିବାକୁ ଅନେକ ଅବସର ପାଏ । ବ୍ରହ୍ମଚାରଣୀ ଆଉ ଗୃହିଣୀ ହୋଇ ନରହି ଏକ କଦାସ୍ପଦ ଧାଁ ଡ୍ରାମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ।

୭ । ୯ । ୮୬

ବନ୍ଧୁ କହିଲେ, ଓଡ଼ିଶା ଉପରକୁ ଭଗବାନଙ୍କର କ୍ରୋଧ କେଜାଣି, ଭଗବାନ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏହି ବର୍ଷିକାମସ୍ତ ବନ୍ୟା ଭୋଗାଇବାକୁ ମନ କଲେ । ମୁଁ କହିଲି, ଭଗବାନ କ୍ରୋଧ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କ୍ରୋଧୀ ମର୍ତ୍ୟ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଡୋର ଛଡ଼ାଇ ବସିଥିବା ମଣିଷ ଓ ନିଜେ ନାନା ପାପରେ ଲାଳସୀ ହୋଇ ନିଜ ଉପରେ କ୍ରୋଧ କରି ଆପଣାର ଅବଚେତନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିଦେଉଛି ବୋଲି ଭାବୁଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ କ୍ରୋଧର ଆରୋପ କରେ, ମଣିଷର କେତେ କେତେ ଗୁଣ ଅଥବା ଦୁର୍ଗୁଣକୁ ନେଇ ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ଥାପିଦିଏ ।

ଭଗବାନ କ୍ରୋଧ କରନ୍ତିନାହିଁ, ଭଗବାନ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ସିଏ କଦାପି ରୁଷି ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ଏଇଠି ଆମର ପାଖରେ ଥାଆନ୍ତି । ଆମେ ଅସନାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଉ ଯେ, ଆମେ ତାଙ୍କୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ସିଏ ଆମ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ଆମକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିବ ବୋଲି ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଆମଠାରୁ ନାନା ଆଳରେ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ କେତେ ପ୍ରୟାସ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ତଥାପି ସିଏ କ୍ରୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମେ ହିଁ କ୍ରୋଧ କରୁ ଏବଂ ନିଜ ଉପରେ ଦୋଷଗୁଡ଼ାକୁ ଆରୋପିତ କରି ନପାରୁଥିବା ହେତୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ତାହାର ଆରୋପ କରୁ । ଯାବତୀୟ ସମୟରେ ଯେ ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମନେ କରି ପାରୁଛୁ, ତାହା ହିଁ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଉଛି ଯେ ଭଗବାନ ଆମର ପାଖେ ପାଖେ ରହିଛନ୍ତି । ଆମେ ଚାହିଁବା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବା, ଆପଣାର ଭିତରେ ଓ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବା ।

୮ । ୯ । ୮୬

ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିଲେ, ପରସ୍ପରର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟୂହ ରଚନା କଲେ । ଏହିପରି ଭାରତରେ ରାଜନୀତିର ଏକ ନୂଆ ଧାଞ୍ଚା ବାହାର କଲେ । ତେଣୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅସହାୟତା ଏବଂ ଅକିଞ୍ଚନତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ାଇ କରିବାଲାଗି ଏମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ବଳ ରହିଲାନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ କେବଳ ନିଜ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ହେଲେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ସିଏ ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମ କାମ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ସେତେବେଳେ ସ୍ୱାର୍ଥ ହିଁ ପରମ ଅର୍ଥରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ପରମାର୍ଥଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କଥାରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି, ମୂର୍ତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ପୂଜା ପାଆନ୍ତି । ମଣିଷ ସତେଅବା ନିଜର ଅସଲ ସତ୍ୟଟି ଠାରୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଆପଣା ପାଖରେ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ମଣିଷ ପରସ୍ପରକୁ ବି ଚିହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ । କେବଳ ପରସ୍ପରକୁ ଖାଇଯିବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମସମାଧାନ ବୋଲି ବିଚାର କରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ସେଇଆ ହେଉଛି । ସେଇଥିଲାଗି ଏଠାରେ ଦେଶର ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପାଖ ଯେତିକି ଅସହାୟ ହେଉଛି, ଅନ୍ୟ ପାଖଟା ସେତିକି ଉଗ୍ର ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକ ଆଚରଣକୁ ଛାଡ଼ି ପ୍ରାୟ ସେହି ଉଗ୍ରତାଗୁଡ଼ାକୁ ବଢ଼ାଇବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଅନେକ ଧର୍ମସ୍ଥରେ ଉଗ୍ରତାମାନେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାଲାଗି କେତେ ପ୍ରକାରେ ବେଶ ହୋଇ ବାହାରୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ଅସହାୟତା ଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ନେତୃତ୍ୱ-ଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ବସିଛନ୍ତି ।

୧୭ । ୯ । ୮୬

ଦେହପ୍ରତି ମୋହ କମିଲେ ଦେହପ୍ରତି ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼େ । ନିଜର ଦେହ ଯେତେଦିନ ଯାଏ ସତେଅବା ନିଜର ଗୋଟାଏ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ସେତେଦିନ ଯାଏ ଦେହକୁ କେତେ ପ୍ରକାରର ମୋହ ଭାରି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ମାଡ଼ି ବସିଥାନ୍ତି । ସେହି ମୋହଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ମୋହଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁବା ଲାଗି ଆପଣର ଦେହଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଯାତ୍ରାରେ ସହଚରରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେବାକୁ ହୁଏ, ସହଚର ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ଦେହପ୍ରତି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ମୋହଦୃଷ୍ଟି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେହକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ରୋଗ ମାଡ଼ି ବସିଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ମୋହମୁକ୍ତ ହେଲେ ସେହିସବୁ ରୋଗରୁ ଅବ୍ୟାହତି ମିଳେ ।

ଏହି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପବନ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଲୋକ ଭିତରେ ଆପଣାର ଦେହଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବା ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଦେହ ସହିତ ଏକ ମୋହମୁକ୍ତ ଆତ୍ମୀୟତାର ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । ଦେହକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ

ଦେଖିଲାବେଳେ ସେତିକି ମୋତେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସେହିପରି ମନେହୁଏନାହିଁ । ମୋର' ଯାବତୀୟ ଅନୁରାଗର ସଙ୍ଗମୂଳ ଚେଷ୍ଟାଗୁଡ଼ିକ ସତେଯେପରି ଦେହର ଭୂମିଟିକୁ ଲାଗିକରି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ ଓ ତେଣୁ ମୋ'ର ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଦେହର ଭୂମିରେ ପରୀକ୍ଷିତ ହେବାରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅନେକ ମଣିଷ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭୂମିରୁ ପଳାଇ ଆସି ନାନା କାରଣରୁ ଦେହର ଭୂମିରେ ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି, ସେହି ସମସ୍ତଙ୍କ ମୂଳରେ ରହିଛି ବୋଲି ତାହାକୁ ହିଁ ସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି ଆବୋରି ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଦେହର ମୋହରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଭଲମୂଲତଃ ଏକ ଦେହଗତ କାତରତାର ସ୍ତରରେ ହିଁ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ ।

୨୫ । ୯ । ୮୬

ଆଶାବାଦ ଆଦୌ ଏକ ବାଦ ନୁହେଁ,—ଏହା ହେଉଛି ଜୀବନର ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ । ଆଶାବାଦକୁ ଆପଣାର ଏକ ବାଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ସଂସାରରେ କେହି ଆଶାବାଦୀ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ, ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଲେ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ଆଶାବାଦୀ ହୋଇଥାଏ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଏହି ସଂସାରରେ ଆପଣା ଚତୁଃପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପାଚେରୀ ଠିଆକରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ତା ଭିତରେ ନିଜକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ପ୍ରାୟ ସକଳ ଉଦ୍ୟମକୁ ହିଁ ସେଇଥିଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସୁରକ୍ଷାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ତେଣୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ମଣୁଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଲୋକମାନେ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ନୈରାଶ୍ୟବାଦୀ ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନେ ଆପଣାକୁ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତିନାହିଁ । କେବଳ ଦୂରରେ ଥାଇ, ତାହାରେ ଥାଇ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ସଂସାରକୁ ଦେଖନ୍ତି । ତେଣୁ ସମଗ୍ରଟି ସହିତ ଆପଣାକୁ ଗଣ୍ଠାଇ ଆଦୌ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସଂସାର ସହିତ ବାନ୍ଧିହେବାକୁ ହିଁ ଆତ୍ମୀୟତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଅନ୍ଧାର ଦେଖନ୍ତି । ଖଳତାଗୁଡ଼ାକୁ ସବୁଆଗ ଦେଖନ୍ତି । ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଯେଉଁ ପରମ 'ଅସ୍ତି' ନିବାସ କରୁଥାଏ, ସେମାନେ ମହାବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ସେଇଟିକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ନଦେଖିବା ପରି ଭାଣ କରୁଥାନ୍ତି । ଆଶାବାଦକୁ ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ-ବାଦ ବୋଲି ମଣନ୍ତି । ତାହା ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ, ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ଗ୍ରାହକତା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିବାର ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ବାଦର ପରିଣାମ ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ଏମାନେ ଅସଲ ରତ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାନ୍ତି ।

୨୯ । ୯ । ୮୨

ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶରେ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସିଏ, ଶାସକ ସିଏ । ସେଠି ବର୍ତ୍ତମାନର ଶାସକମାନେ ଏକଦା ସୈନିକ ଥିଲେ । ସେନାବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯେ ଏହି ସଂସାରରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମୀମାଂସାଗୁଡ଼ିକ ହୋଇ ପାରିବ,—ସେମାନେ ସବାଆଗ ସେହି ଶିକ୍ଷାଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଉତ୍କଟ ଯାବତୀୟ ପରିପକ୍ୱତା ଏବଂ ଅନମନୀୟତାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଏହି ଶାସନ ଭିତରକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ରାଜନୀତିରେ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ସେହି ସୈନିକର ସର୍ବମୂଳ ଦୃଷ୍ଟି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ହିଁ ଆପଣାକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ପରିବେଶକୁ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ଭୟର ପରିବେଶ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିଥିବାରୁ ହିଁ ହୁଏତ ଇସ୍ରାଏଲରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଗ୍ର ହେବାର ଏକ ନିର୍ମମ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଛି । ଇସ୍ରାଏଲର ରାଜନୀତିକୁ ସୈନିକମନର କବଳରୁ ମୁକ୍ତ କଲେ ଯାଇ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ପାରିବ । ତା'ପରେ ଯାଇ ସେଠାରେ ସହଜୀବନର ଅସଲ ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ ।

ଇସ୍ରାଏଲ୍ ନାମରେ ଶାସନ ଓ ରାଜନୀତିର ମୁଖା ପିନ୍ଧିଥିବା ଓ କେବଳ ଖଣ୍ଡା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ସୈନ୍ୟମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ମୋ'ର ବାରମ୍ବାର ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବର୍ ଓ ଅର୍ନ୍‌ଷ୍ଟ ସିମନଙ୍କ କଥା ମନେପଡ଼ୁଛି । ପ୍ରାୟ ତିରିଶିବର୍ଷ ତଳେ ମୁଁ ଇସ୍ରାଏଲରେ ଏହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସେହି ଦେଶର ଅସଲ ଅସ୍ମିତାର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ସେମାନେ କ'ଣ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଇସ୍ରାଏଲର ମନ ଭିତରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଲେ ? ତେବେ, ଏ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡାଇ ଇସ୍ରାଏଲ ଏକ ସମୂହ ହିସାବରେ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କେତେ ବାଟ ଚାଲିପାରିବ,—ମୁଁ ନିଜକୁ ସେହିକଥା ପଚାରୁଛି ।

୧୩ । ୧୦ । ୮୨

ଆମେ ଡାକିଲେ ଭଗବାନ ସତେ ଯେପରି ଖୁବ୍ କାମ ଛାଡ଼ି ସବାଆଗ ଆମକୁ ଆମ ଦୁଃଖରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦଉଡ଼ି ଆସନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ମଣିଷ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରିଥାନ୍ତି । ହୁଏତ ଖାସ୍ ସେହିପରି ଏକ ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି ହିଁ ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାବନ୍ତି, ଭଗବାନ୍ ନିଶ୍ଚୟ ଦଉଡ଼ି ଆସିବେ, ସବୁ କାମ ଛାଡ଼ି ଆଗ ମୋ'ପାଇଁ ଦଉଡ଼ି ଆସିବେ । ସେଦିନ ଫୁଲ ଫୁଟିବ ନାହିଁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିବ ନାହିଁ, ଆକାଶ ଚହଟିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଚଢେଇ ବି ଗାଇବ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଦୁଃଖବିମୋଚନ ସକାଶେ ଭଗବାନଙ୍କର ସବୁଯାକ କାମ ବନ୍ଦ ରହିବ ।

ଏହା ଏକ ବିଭ୍ରାନ୍ତି, ହୁଏତ ଏକ ମୂଳଭୂତ କ୍ଲାନ୍ତିଜନକ ବିଭ୍ରାନ୍ତି । ଯିଏ କେବଳ ନିଜର ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବ ବୋଲି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକେ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅଥବା ଆପଣାର ନାନା ଆତୁରତାକୁ ମିଶାଇ ଭଗବାନ ନାମକ ଏକ ବସ୍ତୁକୁ ଆପଣାର ବାସନାମୂର୍ତ୍ତିବିଶିଷ୍ଟ ନିର୍ମାଣ କରି ରଖିଥାଏ, ତା'ର ଦୁଃଖ କେବେହେଲେ ଯାଏନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କ ଆଖିରେ ସିଏ ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ପଶୁ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତା' ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ପାଶବିକ କ୍ଲାନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ସତକୁ ସତ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷ ବାଟ ଚାଲେ, ଭଲ ପାଏ, ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଦିଏ, ପାଚେରିଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗେ,— ଆପଣା ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକର ପାଚେରିଟାକୁ ବି ଭାଙ୍ଗିଦିଏ । ସିଏ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ପଥସଙ୍ଗୀ ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

୪।୧୨।୮୬

ଆପଣାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ମୁଁ କେତେଆଡେ ଯାଏ, ଆପଣାର ପରିଧିଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରି ମୁଁ କେତେ କେତେ ପରିଧିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ,—ଯେଉଁ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକର ସ୍ପର୍ଶ କଲାବେଳେ ମୁଁ ଆପଣା ସହିତ ଆପଣାର ସ୍ପର୍ଶଟି ନିବିଡ଼ତର ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟି ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଭବାନ ହୁଏ,—ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ଯେ ଏକାବେଳେକେ ସବୁଯାକ କେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରି ସମଗ୍ର ଆକାଶଟାକୁ ହିଁ ଏକ ପରିଧିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିବାର ଅନୁଭବ କରେ, ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସକଳ ବିଚରଣ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଫଳରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ତା'ପରେ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ମୋତେ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପଡେନାହିଁ, ବାଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବିଦାୟ ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉଥାନ୍ତି ।

ମୋର ଅସଲ ପ୍ରୟାସ ଠିକ ଏହି ପ୍ରୟାସ । ଏହି ପ୍ରୟାସ ମୋତେ ସକାଳ ଓ ସଞ୍ଜର ବିସ୍ତାର ଦେଇ ଘେରାଇ ହୋଇ ରହିଥିବା ଜୀବନମଣ୍ଡଳଟି ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ । ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେନାହିଁ । ଏବଂ ତା'ପରେ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ଭଗବାନ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି, ଚାରିପାଖକୁ ଅନାଇଲେ କେବଳ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଦେଖାଯାଏ । ସେହି ଗୌରବଟିକୁ ମୁଁ ଶବ୍ଦ ଦେଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପାରେନାହିଁ । ସତ, ମାତ୍ର ତାହାକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ଦେହର ସଞ୍ଚରଣପଥ ଭିତରେ ବି ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ସଂଶୟଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଏକ

ଜୀବନଦର୍ଶନର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଅନୁଭବ ହିଁ ଦର୍ଶନରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଅନୁଭବଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଆମମାନଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

୫ । ୧୧ । ୮୨

ବାସନା ଅନେକ, ବାସନା ପ୍ରବଳ,—ମାତ୍ର ସବୁଯାକ ବାସନା ପଛରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଅସଲ ବାସନା,—ସେଇଟି ହେଉଛି ସର୍ବଦା ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ବାସନା, ଦୁଆର ଖୋଲି ରହିଥିବାର ବାସନା, ଓ ଆପଣାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ରୂପେ ଦେଇ ପାରିବାର ବାସନା ।

ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ବାସନାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ସର୍ବଦା ଏହି ମୂଳ ବାସନାଟି ହିଁ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣାର ଭିତରେ ହିଁ ଏପରି କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକଟିଏ ରହିଥାଏ, ଯାହା ଫଳରେ କି ଅସଲ ଦୁଆରଟି ଖୋଲି ନପାରୁଥିବାର ଦୁଃଖଟିକୁ ଲୁଚାଇବା ଲାଗି ହିଁ ଆହୁରି କେତେ ମିଛ ଦୁଆରକୁ ଖୋଲି ରଖିବାର ଅଭିନୟ ଲାଗି ରହିଥାଏ; ଆପଣାକୁ ଦେଇ ନପାରିବାର ଦୁଃଖଟିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ବାହାରେ କେତେପ୍ରକାର ଉଗ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନର ଅଭିନୟ ଚାଲିଥାଏ । ଅନେକ ସେହି ଅଭିନୟକୁ ହିଁ ମଣିଷଟାକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେହି ଅଭିନୟର ଭିତରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସେପାଖକୁ ଯାଇପାରିବା ହିଁ ଉଚିତ । ତେବେଯାଇ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଦୁଃଖଟିର ଦୁଃଖମୋଚନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ଅସଲ ବାସନାଟିକୁ ଚିହ୍ନିପାରିଲେ ଆପଣା ସହିତ ପରିଚୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତି ସମ୍ଭବ ହେବ । ତା'ପରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ କରି ରଖିବାର ଯାବତୀୟ ପ୍ରୟାସ ଆଉ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗିବନାହିଁ । ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଫିଟିଗଲେ ଯାଇ ଅସଲ ଝିଅଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ପାରିବ, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁରୂପେ ଚିହ୍ନିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୭ । ୧୧ । ୮୨

ମୋ' ନିଜ ଜନ୍ମଦିନ ଦିନ ଏହି ସଂସାରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓ ସବୁକିଛିକୁ ଏକ ଆନନ୍ଦମୟ ଶୁଭ ଜନ୍ମଦିନ ମନାସି ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଜନ୍ମଦିନ ଏକ ଦିନ ନୁହେଁ, ଜନ୍ମଦିନ ହେଉଛି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ,—ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ଗଭୀର ତାର ଅନୁଭୂତି,—ସର୍ବୋପରି, ଆପଣାର ଜୀବନରେ ସତତ ଅର୍ପିତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଏକ ଅନୁଭୂତି । ସେହି ଅନୁଭୂତି ମୁକ୍ତ ଦିଏ, ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବାନ ବୋଲି ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇଯାଏ ।

ବୟସ ବଢ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବୁଢ଼ା ନହେଉଥିବାର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅନୁଭୂତି,—ତାହାହିଁ ଜନ୍ମଦିନର ଅସଲ ଅନୁଭୂତି । ଅନେକ ମନୀଷୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବୟସ ବଢ଼ିଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂସାର ସହିତ ଲାଗିଥିବା ସକଳ ଦଉଡ଼ିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମାୟାକୁ କାଟି ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିବାର ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଅହଂ କାଟିଲେ ହିଁ ଯଥାର୍ଥରେ ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଅହଂ କାଟିଲେ ଦଉଡ଼ି-ଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ କଟନ୍ତି ନାହିଁ, – ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକ ମଜବୁତ ହୁଏ । ତଥାକଥିତ ମାୟା ଭିତରେ ମର୍ମଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତାହା ଆହୁରି ଅନେକ ଅନାବିଷ୍କୃତ ମମତାକୁ ସମ୍ଭବ କରେ । ଜୀବନକୁ ଅଧିକ ଧନବାନ କରି ଦେଇଯିବାରେ ଲାଗି-ଥାଏ । ବରଷକ ପରେ ବରଷ ଲଗାଏତ ଏହି ଅନୁଭୂତି ହେଉଛି ମୋ'ର ସର୍ବ-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନୁଭୂତି । କୃତଜ୍ଞତା ଓ ଖୁସୀ, ସେହି ଅନୁଭୂତିର ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ ହେଉଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ଡେଣା । କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦାର୍ଥଲାଗି ଖୁସୀ ନୁହେଁ ବା କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉପକାର ପାଇଥିବା ଜନିତ କୃତଜ୍ଞତା ନୁହେଁ । ଏହି ଖୁସୀ ଓ କୃତଜ୍ଞତା ଏଇ ଜୀବନର ଦୁଇଟା ଆଖିପରି, ଲମ୍ବି ହୋଇ ରହିଥିବା ଦୁଇଟି ବାହୁ ପରି ଏହି ଦୁଇଟା ଡୋରରେ ସତେଅବା ଏହି ସଂସାରର ସବୁଯାକ ଡୋର ବାନ୍ଧି-ହୋଇ ରହିଛି, ବରଷକୁ ବରଷ ମୋତେ କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ଆଶୀର୍ବାଦରେ ଭାଗୀ କରାଇଦେଇ ଯାଉଛି ।

୧୪ । ୧୧ । ୮୬

ଅପଣା ପାଖରେ ମୁଁ ନିତି ଥିର ହୋଇ ବସି କଥା କହି ଆସିଛି । ଥିର ହୋଇ ବସିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ବସିବା । ଆପଣା ସହିତ କଥା କହିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା, ଆପଣାକୁ ମଝିରେ ରଖି ସଂସାରଗୋଟାକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଓ ଏହିଭଳି ଜୀବନର ବାଟଟିକୁ ଚାଲିବା । ଏହି ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରେ, କଥା କହିବାରେ ଓ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି କୋଳାହଳ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ମୁଁ ସେ କଥା ଆପଣାର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜାଣିଛି । କୋଳାହଳ ନକରିବା ଦ୍ୱାରା, ବାହାରର ସବୁ ବାଟକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିଛି, ତଥାକଥିତ ବାହାରର ସକଳ ସମ୍ପର୍କକୁ ଆପଣାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଛି ।

ସବୁ କଥା କହିବାକୁ କଦାପି ଯଥାର୍ଥ dialogue ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । dialogueରେ ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନମନୀୟ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରହଣ-ଶୀଳ କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ, ଆପଣାର ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲିଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ସ୍ୱାଭାବିକ ନହେଲେ ଦୁଆର ଖୋଲେ ନାହିଁ; ତେଣୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସ୍ୱାଭାବିକ ନହେଲେ

dialogue ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଏବଂ dialogue ସମ୍ଭବ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସଂସାର ମୋତେ ଆପଣାର ଘର ଭଳି ଲାଗେନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହି ସବୁଟି ଭିତରେ ଆପଣାର ଏକ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱାସମସ୍ତ ସ୍ଥାନ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ହୁଏନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଶତ୍ରୁ ଦୁର୍ଗ ପରି ମନେହୁଏ । ପଣ୍ଡିତମାନେ ବି ଶତ୍ରୁ ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି, ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ଯାବତୀୟ ସମାଧାନ କେତିକି ପରମାଣରେ ମସ୍ତିଷ୍କ ଦ୍ୱାରା ଓ କେତିକି ପରିମାଣରେ ଭୟ ଦ୍ୱାରା ହେବାର ଲାଗିଥାଏ । ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିଜର ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ହୁଏନାହିଁ ।

୨୫ । ୧୧ । ୮୨

ନୀରବତା ମୋ' ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଥାଏ ଅଥବା ବାହାରେ ସୁନ୍ଦର ପାହାଡ଼ ସୁନ୍ଦର ଅରଣ୍ୟ, ସୁନ୍ଦର ଆକାଶର ସେହି ପ୍ରଶାନ୍ତ ଓ ଗମ୍ଭୀର ବସ୍ତୁ ଭିତରେ ରହି-ଥାଏ, ଗତ ସପ୍ତାହରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆବେଷ୍ଟନ କରି ରହିଥିବା ନୀରବତାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ସେହିକଥା ଭାବୁଥିଲି । କୋଉଠି-ହେଲେ, ଭିତରେ ଅଥବା ବାହାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସଂଶୟ ନଥିଲା ସତ, ତଥାପି ଏହି ବିରାଟ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଅଥବା ସ୍ୱୀକାର ଅଥବା ସମ୍ମତିର ଅସଲ ଉତ୍ସଟି ଯେ କେଉଁଠି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେହିକଥା ଭାବୁଥିଲି । ମୋତେ ମରପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିଥିବା ବସ୍ତୁଟିକୁ ଠାବ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲି । ଠାବ କରି ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ·ତଥାପି ଠାବ କରି ପାରୁନଥିଲି । ଯାହା ମୋ' ଭିତରୁ ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁଥିବା ଯାବତୀୟ ବାହାର ଓ ଯାବତୀୟ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ପ୍ରଲମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଛି, ତାକୁ ମୁଁ ଠାବ କରି-ପାରିବି କିପରି ?

ନୀରବତା ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଅବସ୍ଥାଟି ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । ମୋ' ଭିତରେ ଯିଏ ରହିଛି, ମୋ' ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ରହିଛି,—ଏହି ଆବିଷ୍କାରଟି ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । ଭିତରଟି ସହିତ ବାହାରକୁ ଯୋଡ଼ି ପାରିବାରେ ରହିଛି । ବାହାରୁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଏବଂ ଭିତରୁ ବାହାର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବାରେ ହିଁ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାସ୍ୱୟଂ କାହାର ହୋଇଯିବାରେ ହିଁ ରହିଛି । ନୀରବତା ହେଉଛି ଏକ ଅନୁଭୂତି,—ଆପଣା ଭିତରେ ଅସଲ ସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ଅସଲ ସଙ୍ଗତି-ଟିକୁ ଲାଭ କରି ପାରିଥିବାର ଏକ ଅନୁଭୂତି । ଦୁଆର କିଳି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ବସିବା ବାହାରକୁ ବେଳେବେଳେ ନୀରବତା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ହେଉଛି ଏକ ଉଗ୍ରତା, ଏକ ଉତ୍ତେଜନା । ନୀରବତା ଛୁଆଁଇ ଦିଏ, ଡୋର ଲଗାଏ ଯାବତୀୟ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାର ବ୍ୟାଧିରୁ ମୁକ୍ତ କରିଆଣେ ।

୧୭।୧୧।୬୬

ଅନେକ ସମୟରେ ସତେଅବା ମୁଣ୍ଡଲାଟିଏ ଭୁଲି ମୁଁ ଯେଉଁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି, ଠିକ୍ ସେଇଠ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛି । ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ଅଯୋଗ୍ୟ ପରି ମନେହେଉଛି । ସତେଅବା ଭାରି ବଞ୍ଚିତ ପରି ମନେହେଉଛି । ଆପଣାକୁ ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ଏହି ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତି, ତାହାହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ମଣିଷର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ଯେହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଅଟକାଇ ରଖେ, ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ବାନ୍ଧି ପକାଏ ଓ ଡେଣାଗୁଡ଼ାକୁ କାଟି ପକାଏ ।

ଆପଣାକୁ ସେହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖିବା, ତାହାହିଁ ଅସଲ ଅଗ୍ରଗତି । ଯେତେ ନକାରାତ୍ମକ ପରି ଶୁଣା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ସକଳ ଅଗ୍ରଗତିର ସର୍ବମୂଳ ସର୍ତ୍ତ । ସେହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଟିର କବଳ ଭିତରେ ସନ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁନଥିଲେ ସେହି ପୁରୁଣା ଆକାଶଟାଏ ମଧ୍ୟ ନଆ ନୂଆ ଦିଗ୍‌ବଳୟର ଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଆପଣା ଭିତରକୁ ନୂଆ ନଆ ବାଟ ଦିଶି ଯାଉଥାଏ ଏବଂ ବାଟଗୁଡ଼ାକ ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ଚଢ଼ି ଚାଲିଯିବାର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଯାବତୀୟ ସ୍ପର୍ଶ ନୂତନ ସ୍ପର୍ଶପରି ମନେହୁଏ, ଯାବତୀୟ ସାକ୍ଷାତ ନୂତନ ଲାଗେ, ଅନନ୍ୟ ଲାଗେ । ଆପଣାକୁ ନୂତନ କରି ଜନ୍ମ ଦେଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବାନ ପରି ମନେହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଆଖି-ପାଆନ୍ତାର ଏହି ପୃଥିବୀ ଏବଂ ଆଖି ସେ ପାଖର ଆକାଶ ଉଭୟେ କେବଳ ବନ୍ଧୁର ଦର୍ଶନ କରାଉବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଛୁଇଁବା ବେଳକୁ ସତେଅବା କେଉଁ ବନ୍ଧୁକୁ ଛୁଇଁଆସିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମୁଣ୍ଡକାଗୁଡ଼ାକ କୁଣ୍ଡଳୀ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉପରକୁ ନେଇ ଚାଲିପରି ବୋଧହୁଏ ।

୧୭।୧୧। ୬

ତାହାକୁ ମୁଁ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ସବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି, ଯିଏକି ମୋ'ର ଅନ୍ତର ଓ ବାହାରକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି,—ସିଏ ମୋ' ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛି,– ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଗ୍ରହଣଦ୍ୱାରକୁ ସିଏ ଭଲ କରି ଜାଣିଛି, ମୋ'ର ସମଗ୍ର ଗ୍ରହଣଯାନ୍ତ୍ରିକ ସତେଅବା ନିଜ ହାତ ଆଗରେ ଧରି ତାହାକୁ ଆପଣାର ସ୍ନେହଦ୍ୱାରା ହିଁ ଭରିତ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହି ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସର୍ତ୍ତ ନାହିଁ । ଏକ ମହାମାମସ୍ତ ଦେବାର ଇଚ୍ଛା ସତେଅବା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତିକୁ ମୋ'ର ସକଳ ଗଭୀର ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରେରିତ କରି ନେଇଆସୁଛି । ଏହି ଘର, ଦୁଆର ଧନ୍ୟ ହେଉଛି,—ମୋ'ର ସକଳ ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ କେତେ ନା କେତେ ବିଶ୍ୱାସରେ ହିଁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେଉଛି । ଆପଣାକୁ ମୁଁ ସତେଅବା ସାନ ଅଥଚ ପୂର୍ଣ୍ଣସମ୍ମତ ପାପଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

ଏହି ସମ୍ମତି ହେଉଛି ଶକ୍ତିର ଅନ୍ୟ ନାମ, ସାଧନାର ପୂର୍ଣ୍ଣତର ପରିଣତି । ଶକ୍ତିକୁ ମାଗିବାକୁ ପଡେନାହିଁ; ଆଗ ସମ୍ମତ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଆଗ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମୁକୁଳା କରିଦେବାକୁ ହୁଏ, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ହାଲୁକା କରିଦେବାକୁ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଯାହା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ତାହାହିଁ ଶକ୍ତି । ଯାହା ସ୍ୱତଃରୂପେ ଅବସ୍ଥିତ ରହି ଏହି ସମୁଦାୟ ଆକାଶଟିକୁ ଆଲୋକର ଛୁଆଁ ଦେଇ ସ୍ପର୍ଶ କରାଇ ଦେଉଥାଏ, ତାହାହିଁ ସ୍ନେହ । ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ, ଇଚ୍ଛାକୃତ ଭାବରେ ଅଜାଣତ ହୋଇ ପଡୁଥାଏ । ସେତେବେଳେ ସବୁ ମାଗିବା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଏ; ସେଇ ଗୋଟିଏ ଅନୁମତିଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ବାଟ ଚାଲିବା, — ଜୀବନରେ ତାହାହିଁ ଏକମାତ୍ର ଗୌରବ ଓ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଯାଏ ।

୧୮।୧୧।୮୬

ଆପଣାର ମାଟିକୁ ମୁଁ ନିନ୍ଦା କରିବିନାହିଁ । ଆପଣାର ଦେଶକୁ ନିନ୍ଦା କରିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଅସାଧୁତାକୁ ନିନ୍ଦା କରିବି, ଅସାଧୁମାନଙ୍କର ଚତୁରପଣିଆକୁ ନିନ୍ଦା କରିବି । ପ୍ରଦର୍ଶନପଟୁତାକୁ ନିନ୍ଦା କରିବି । ଦେଶକୁ, ସଂସ୍କୃତିକୁ ଓ ଜାତୀୟତାକୁ ଆଳ କରି ଯେଉଁ କାଠଗୁଡ଼ାକୁ ପାଂଚକନା ପିନ୍ଧାଇ ଏଠି ଠିଆ କରି ରଖା ଯାଇଛି, ତାହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ନିନ୍ଦା କରିବି ।

ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଦେଶରେ ମୋତେ କିଛି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସଗର୍ବ କ୍ଷୋଭ ପ୍ରକାଶ କରି କହନ୍ତି, ମୁଁ ହଠାତ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେ-ନାହିଁ । ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣା ପାଖରେ ସାଧୁ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ ହୁଏତ କେବେହେଲେ ଏଭଳି କଥା କହିବାକୁ ମନ କରିବନାହିଁ । ସାଧୁ ମଣିଷ ଆପଣାର ଭୂମିଟିକୁ କଦାପି ନିନ୍ଦା କରିବନାହିଁ । ସିଏ ଉଦ୍ୟମ କରିବ, ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବାରୁ ସିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବ, ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅନେକ ଆଶା ଓ ଅନେକ ନିର୍ଭରର ସହିତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବାରୁ ସିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କଦାପି ନୈରାଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବନାହିଁ । ମୋ' ଘରପାଖରେ ସାଧୁମାନଙ୍କର ଖୋଳ ପିନ୍ଧି ଯେଉଁସବୁ ଅସାଧୁ ମଣିଷ କେଡ଼େ କୋଳାହଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବିଚରଣ କରୁଛନ୍ତି ଅନେକ ସମୟରେ ମଉକା ପାଇଲେ ସେହିମାନେ ହିଁ ସତେଅବା କେଡେ ବ୍ୟାକୁଳ ହାହାକାରରେ ଏହି ଦେଶକୁ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ଓ ଏହି ମାଟିକୁ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ସାବଧାନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେମାନଙ୍କର ଅସାଧୁତା ଯେପରି ମୋତେ କଦାପି ସ୍ପର୍ଶ ନକରେ, ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାଏ ।

୧୯ । ୧୧ । ୮୬

ଯେଉଁମାନେ ଦେଶପାଇଁ କାନ୍ଦି ସବୁକୁ ଭସ୍ମୀଭୂତ କରି ପକାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସମୟରେ କେଉଁଠାରେ ଥିଲେ ? ବୁଢ଼ାବେଳେ ଭେଁ ଭେଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାଲାଗି କ'ଣ ସେମାନେ ଆପଣାର ଯୌବନ ସମୟରେ କର୍ମାନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲେ ? ଖାଲି ଭାବପ୍ରବଣତା କଲେ, ଖାଲି କଥା କହିଲେ ଓ ଖାଲି ଜଳକା କରି ରଖିଲେ ? ସେମାନେ ଏହି ଦେଶଟାକୁ ମନଇଚ୍ଛା ଭୋଗିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍, ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ କେବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଡ଼ିରହି ପୁରୁଣାଟାରୁ ଯେତେ ଯାହା ଫାଇଦା ମିଳିବା କଥା, ସେମାନେ ସେତେ ଫାଇଦା ଉଠାଇଲେ ଓ ପ୍ରାୟ ସେଇ କାରଣରୁ ହିଁ ନୂଆକୁ ଅଟକାଇ ରଖିଲେ ।

ସେହି ବୃଦ୍ଧମାନେ ଆଜି ଦେଶପାଇଁ ନକାନ୍ଦି ନିଜପାଇଁ କାନ୍ଦନ୍ତୁ । ଆପଣାର ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେମାନେ ଆଉ ମୋଟେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ନକରନ୍ତୁ । ଗୋଟାଏ ଦେଶ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବାର ପଇଁତିରିଶି ବର୍ଷ ପରେ ଦେଶଲାଗି ଖାଲି ସଭାଗୁଡ଼ାକରେ କାନ୍ଦି ବାହାରିଲେ ସେହି କାନ୍ଦଣାକୁ କଦାପି ସାଧୁତା ବୋଲି କୁହାଯିବନାହିଁ ବା ସେହି କାନ୍ଦଣାଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବନାହିଁ । ଅସାଧୁ ମଣିଷ ଯେଉଁଦିନ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣାର ଅସାଧୁତା ପାଇଁ କାନ୍ଦି ପାରିବାର ସାହସ କରିବ, ତଦ୍ୱାରା ଦେଶର କୌଣସି ମଙ୍ଗଳ ନହେଉ ପଛକେ, ତା'ନିଜର ଅନେକ ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ତା'ର ମୋହଭଙ୍ଗ ହେବ । ଆପଣାର ଘରପାଖରେ ସିଏ ଠିଆ କରି ରଖିଥିବା ଅନେକ ଔଚିତ୍ୟର ପାଚେରୀକୁ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସିଏ ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ ମନ କରିବ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସିଏ ମଣିଷକୁ ଲୋଡ଼ିବ । ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ମୁହଁ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇଦେଇ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବ । ମଣିଷ ହେବ । ସଭାରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିବ ।

୨୦ । ୧୧ । ୮୬

ସ୍ୱର୍ଗ ଜଣାପଡ଼ିଲେ ସବୁ ଫୁଲର ବାସ ମିଳିଯାଏ, ସବୁଯାକ ସମ୍ଭାବନାର କର୍ଣ୍ଣର ମିଳେ ଏବଂ ଭିତର ତଥା ବାହାର ଦୁଇଟିଯାକର ଜ୍ୟୋତି ସତେଅବା ଆଶୀର୍ବାଦ ହୋଇ ଉପରେ ଆସି ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ ।

ଦୂରତା କଟିଗଲେ ହିଁ ସ୍ୱର୍ଗ ଜଣାହୁଏ । ଦୂରତାର କାମନା କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂରତା ଅନୁଭୂତ ହେଉଥାଏ । ଭିତରେ ଥିବା ଜଣେ ଅନିଚ୍ଛୁକ ନାନା ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ ଦୂରତାକୁ ହିଁ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ସତ୍ୟ କରି ବଖାଣିବାରେ ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ଦୂରତା ଥାଏ,—ଦୂରରେ ଠିଆହେବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ଦୂରତା ଥାଏ । ଭିତର ଏବଂ ବାହାର କେବଳ ଯେ ସତେଅବା ଦୁଇଭାଗ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ତା ନୁହେଁ, ନିଜ ଭିତରଟା ମଧ୍ୟ ସତେଅବା କେତେକେତେ ଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ବାହାରଟାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାଲାଗି ମୋଟେ ବଳ ପାଉନଥାଏ ଓ ରୁଚି ଦିଶୁନଥାଏ । ତେଣୁ, ଆଉ କେହି ନିର୍ଦ୍ଦସ୍ତ ହେବାରୁ ଯେ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେନାହିଁ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଆପେ ଅନିଚ୍ଛୁକ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପର୍ଶ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ଅନିଚ୍ଛୁକତାଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ ପାରିବା ହେଉଛି ଅସଲ କଥା । ଆପଣା ଭିତରେ ଯେତେଅବା ଜିଦ୍ ହୋଇ ବସିଥିବା ସେହି ଖିରୁ ନିର୍ଦ୍ଦସ୍ତତାଟାକୁ ହିଁ ସମ୍ମତ କରି ଆଣିବା ହେଉଛି ଅସଲ କଥା । ତାହାକୁ ଏହି ସକାଳ ପରି ସମ୍ମତ କରି ଆଣିବା, ଏହି ସକାଳ ପରି ପ୍ରସନ୍ନ କରି ଆଣିବା, – ତାହାହିଁ ଅସଲ କଥା, ଅସଲ ସାଧନା ।

୨୦ । ୧୧ । ୮୨

ସମ୍ଭବତଃ ଆଗ ମଣିଷ, ତା'ପରେ ମତ । ସଂସ୍କାରବଶତଃ ତଥାକଥିତ ମତଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଏପରି ଦାରୁଣ ଓ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ଆପଣା ଉପରେ ଲଦିକରି ରଖିଥାଉ ଯେ; ଆମ ସଂସାରରେ ଓ ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକରେ ଆମେ ଆଗ ମତ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖୁ ଓ ସେହି ମତର ବାଡ଼ ଭିତରେ ମଣିଷକୁ ମପି ଚୁପି ସ୍ଥାନ ବା କଡ଼ କରି ଦେଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥାଉ । ଆପଣା ଭିତରେ ସ୍ୱଭାବ ଜନିତ ଏକ ମତର ନିର୍ଭର ନପାଇଥିଲେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଧହୁଏ ସେହିପରି ହିଁ ହୋଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବାଟ ଚାଲିବା ଅପେକ୍ଷା ବାଟ ଚାଲିବାର ଶାସ୍ତ୍ରଗତ କାଇଦା ଅର୍ଥାତ୍ ବାରଣ ଓ ଅବାରଣଗୁଡ଼ାକୁ ଦୋରସ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ରଖିବାକୁ ଅଧିକ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ବୋଲି ମନେ କରିଥାଉ । ସବାଆଗ ଜଣେ ମଣିଷର ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ମଣିଷକୁ ବି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ମୋଟେ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ ।

ଆଗ ବାଟ ଚାଲିବା, ତା'ପରେ ମତ । ବାଟ ଚାଲିବାର ଅଭୀପ୍ସାଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏବଂ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ମତର ଆସ୍ଥଳନ ଓ ଅର୍ଥଗୁଡ଼ାକରେ କେତେ ଅନୁଧୃଷ୍ଟ ଓ ଅନୁଲମ୍ବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ବାଟ ଚାଲିବାର ମୂଳତର ପ୍ରେରଣାଟିରୁ ହିଁ ଏକ ମତକୁ ସହାୟକରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରେରଣାଟି ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ ।

୨୨।୧୧।୮୨

ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜ ପାଖରୁ, ନିଜର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ନିଧାନକୁ ଯାଇ ନିଜ ପାଖରୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ମାଗିବାକୁ ହୁଏ, ବଳ ମାଗିବାକୁ ହୁଏ, ସହଯୋଗ ଏବଂ ସ୍ନେହ ମାଗିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣା ସହିତ ବିବାଦ ଲଢି ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ପାହୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ଯାଇ ହୁଏନାହିଁ । ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟିବାକୁ ହେଲେ ହୁଏତ କଢିକୁ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଗଛର ଅନୁମତି ମାଗିବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ପଡୁଥିବ । ଆପେ ଜନନୀ ହେବାକୁ ହେଲେ ଆତ୍ମା ଭିତରେ ଅସଲ ମୂଳ ହୋଇ ବସିଥିବା ପରମ ଅନୁ-ମନ୍ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିକ ଏହିପରି ଭାବରେ ସମ୍ମତି ମାଗିବାକୁ ପଡୁଥିବ ।

ସେହି ସମ୍ମତି ହିଁ ଅସଲ ବଳ । ସେହି ସମ୍ମତିଟିକୁ ଭିତରୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରର ସକଳ ସମ୍ମତି ଅନୁପଲବ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସବୁ ସମ୍ମତ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଭିତର ସମ୍ମତି ତ ତାହାହିଁ ଉତ୍ସାହ । ସେହି ଉତ୍ସାହଟି ସହିତ ଖିଅ ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଦିଗ୍‌ବଳୟଗୁଡିକ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ତୋରଣ ପରି ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତି, ଯାହାକି ଗୃଲଲ ମ ହଙ୍କେ ଫିଟି ଫିଟି ଯିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ସହଯୋଗ କାମନା କରିବା, ଆପଣାଠାରୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ବଳ ମାଗିବା, - ତାହାହିଁ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ବାହାର ଲାଗି ସ୍ୱୀକୃତିର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା । ସେହି ସ୍ୱୀକୃତି ମୋ'ଲାଗି ସବୁବେଳେ ରହିଛି,—ତାହାହିଁ ମୋ'ର କେଡ଼େବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ । ମୋ'ର କେଡ଼େ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ !

୨୩।୧୧।୮୨

କୃତଜ୍ଞତା ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସମଗ୍ର ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେବା ପରେ ଆପଣାର କୋଷଗୁଡିକୁ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସତେବା ଆଗରୁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦରଜାଗୁଡିକ ଖୋଲିଯାଏ । କୋଷଗୁଡିକ, ଯେଉଁମାନେକି ଆଗରୁ ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ବୋଝପରି ଲାଗୁଥିଲେ, ଏଣିକି ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଫୁଲପରି ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ସେହିମାନଙ୍କର ସାମାହାରରେ ସମଗ୍ର ଦେହଟି ସତେଯେପରି କାହାପାଖରେ ନିବେଦନଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଫୁଲଟିଏ ପରି ଫୁଟି ଉଠିବାଭଳି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସାରା ଜୀବନର ସଂସାର ସତେ ଅବା ଗୋଟିଏ ବଗିଚାପରି ଲାଗେ, ସେହି ବଗିଚାଟି ଭିତରେ ଆପେ ସତେ-ଅବା ନିଜ ଘରଟି ଭିତରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଜୀବନ ଧନ୍ୟ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ନିବେଦନସମ୍ମତ ଫୁଲଟିଏ ପରି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ଏହି ଆଖି-ମାନେ ବି ଧନ୍ୟ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ଜୀବନରେ ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଥାଏ, ଯେତେବେଳେ ଦେବା ଆଉ ନେବାର ଅଲଗା ଅଲଗା ହିସାବ ହୁଏ, ଦୁଇ ହିସାବରେ ତୁଳନା ହୁଏ ଏବଂ ତା'ପରେ ଜୀବନରେ ଲାଭବାନ ହେବାର ଏବଂ କ୍ଷତି ସହିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ବସ୍ତୁଗତିକୁ କରି ଯାଉଥାଏ । କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବାରେ ଦେବା ଓ ନେବାର ଦୁଇଟିଯାକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ କୋଉଠି କେତେବେଳେ ଯେ ଏକାଠି ହୋଇ ମିଶି ଯାଆନ୍ତି, ସେକଥା ମୋଟେ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ସମ୍ମତିର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ାକ ସହଜ ଭାବରେ ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଦେବା ଓ ପାଇବା ଉଭୟେ ଏକାବେଳକେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ।

୬୪ । ୧୧ । ୮୬

ଜୀବନକୁ ଯେଉଁମାନେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ଜୀବନରେ ସଫଳତା କହିଲେ ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଜଣେ ଶିକାରୀର ସଫଳତାକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି । ଶିକାରୀ ପରି ହୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, ଶିକାରୀ ପରି ଆପଣାର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥାନ୍ତି । ସାରା ଜଗତଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଜଙ୍ଗଲ ପରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି ।

ଏକ ତଥାକଥିତ ଅର୍ଥରେ ମଣିଷ ଯେତିକି ସଭ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ତା' ଆଖିରେ ସଂସାରର ସେତିକି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ସତେଅବା ଶିକାରର ବସ୍ତୁ ପରି ଦେଖାଯିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଶିକାରୀମାନେ ଯେପରି ଆପଣା ଶିକାରର ନାନା ପଶୁଙ୍କୁ ଶିଙ୍ଗ, ଚମ ଓ ଖପୁରି କରି ଆପଣା ଘରେ ସାଇତି ରଖିଥାନ୍ତି, ଏହି ମଣିଷମାନେ ସେହିପରି ସଂସାରରେ କେତେ କେତେ ମଣିଷଙ୍କର ସର୍ବନାଶ କଲେ ଓ କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆହୁରି ବଡ଼ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ, ସେହି କଥା କହି କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଏହି ସଂସାରକୁ କେବେହେଲେ ଏକ ଜଙ୍ଗଲ ବୋଲି ମନେ କରିନାହିଁ ଅଥବା ଏଠାରେ ମୁଁ କାହାରିକୁ ମାଡ଼ି ଦଳି ଦେଇ; ଅସ୍ୱୀକାର ବା ଅବଜ୍ଞା କରି ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ ।ସଂସାରର ଏହି ଘରଟିରେ ମୁଁ ମଣିଷକୁ ସାଥୀ ହିସାବରେ ଲୋଡ଼ିଛି, ସଙ୍ଗୀ ହିସାବରେ ଲୋଡ଼ିଛି ଓ ସମଧର୍ମୀ ହିସାବରେ ବି ଲୋଡ଼ିଛି । ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେଇଥିଲାଗି ସତେଅବା ଏକ ଘର ବା ଏକ ଆସ୍ଥାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଛି ।

୫ । ୧୨ । ୮୬

ସ୍ମରଣ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ରହିଛି । ସ୍ମରଣ କରିବାଲାଗି ଅନେକ ଗୁଣକୀର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି । ଭାବବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧନକୁ ଆଉ ସବୁ ଧନ

ଅପେକ୍ଷା ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇ ରହିଥିବା ବନ୍ଧନଟିଏ ରୂପେ ପାଳନ କରି ମଧ୍ଯ ଅନେକେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ସ୍ମରଣ କରିଥା'ନ୍ତି । ଆହୁରି ଅନେକେ ଛିଦ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ଖାଲି ହୋଇ ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନଟି କଦାପି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପ୍ରାୟ ବ୍ୟାକୁଳ ଓ ଆତୁର ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସ୍ପର୍ଶଦ୍ୱାରା ମଧ୍ଯ ସ୍ମରଣ କରାଯାଇପାରେ । ସ୍ମରଣ କଲାବେଳେ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସତେଅବା ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

ଅସଲ ସ୍ପର୍ଶ ଭିତରେ ହୁଏ, ଭିତରେ ହିଁ ମିଳେ । ବାହାରେ ହାତ ବଢାଇ ବାହୁଣ୍ଡି ଆଉ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିବା ପରି ମୋଟେ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଯୋଉ ବସ୍ତୁକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରାଯାଏ , ତାହାକୁ ସେହି ଭିତରେ ହିଁ ସ୍ପର୍ଶ କରାଯାଏ । ଏବଂ, ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥ ସ୍ପର୍ଶଟି ଘଟି ପାରିଲେ ତଥାକଥିତ ବାହାରେ ସକଳ ଗତିଶୀଳତା ଓ ସକଳ ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ବସ୍ତୁଟି ଏକାବେଳେକେ ପୂରି ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଯିଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ମରଣକୁ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ପର୍ଶରେ ପରିଣତ କରି ପାରିଛି, ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ଘରଟିଏ ପରି ଘରକରି ରହିଛି ଓ ବାଟଟିଏ ପରି ବାଟଟିଏ ଚାଲୁଛି । ତା'ଲାଗି କେବେହେଲେ ବି କୌଣସି ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟୁନାହିଁ । ଓ କୌଣସି ବିଚ୍ୟୁତି ମଧ୍ଯ ଘଟୁନାହିଁ ।

୭ । ୧୨ । ୮୬

ଏକାବେଳେକେ ଗତିଶୀଳ ଏବଂ ଅଚଞ୍ଚଳ । ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରି କହିଲେ, ଭିତରେ ଗତିଶୀଳ ଏବଂ ବାହାରେ ଅଚଞ୍ଚଳ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଗତିଶୀଳ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅଚଞ୍ଚଳ । ଗତିଶୀଳ ଅଚଞ୍ଚଳତା ହିଁ ହୁଏତ ଏକମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥ ଅଚଞ୍ଚଳତା ଓ ଅଚଞ୍ଚଳ ଗତିଶୀଳତା ହିଁ ହୁଏତ ଏକମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥ ଗତିଶୀଳତା ।

ଅନେକଙ୍କର ଭିତରଟା ଏପରି ଭାବରେ ଜଡ ଏବଂ ଗତିହୀନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଯେ, ସେମାନେ ବାହାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ବ୍ୟାଧିତ ଭାବରେ ଗତିଶୀଳ ଓ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ବ୍ୟାଧିତ ଭାବରେ ତ୍ରସ୍ତ ଓ ସନ୍ତାପିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ବି ଅନେକ ସମୟରେ ବାହାରଟାକୁ ହୁଏତ ଏକ ଅନମନୀୟ ଜଡତା ସର୍ବଦା ଗ୍ରାସ କରି ରହିଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଗତିଶୀଳ ହେବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ତାଡକ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣା ସତେଅବା ଚେରଛିଣ୍ଡା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ସୂତା-ଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ହୁଏତ କେବେହେଲେ ଏକାଠି କରି ଧରି ରଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

ଏବଂ, ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଅଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଜୀବନର ପରମ ବ୍ରତରୂପେ ଆଦରି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଏହିପରି ଆଚରଣ କରି କରି କ୍ରମେ ମାଦଳ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସ୍ଥାବର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଯାବତୀୟ ଗତି-ଶୀଳତାକୁ ଡରନ୍ତି । ଉପେକ୍ଷାକୁ ହିଁ ଥିରତା ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ତେଣୁ, ଦୁଇଟିଯାକ ଏକାଠି ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଏବଂ; ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ହିଁ ରହିଥିବା ଉଚିତ ।

୧୭ । ୧୨ । ୮୨

ସମସ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ତଳେ ଥାଆନ୍ତି, କ୍ରମଶଃ ଉପରକୁ ଉଠନ୍ତି । ଏହି ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯାଉ ଯାଉ କେତେକ ମଣିଷ ଉପରକୁ ଯିବା ପରେ ଆଉ ତଳ ସହିତ ନିଜ ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ଖିଅ ରଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ମୋଟେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତିନାହିଁ, ବସିଯିବାକୁ ହିଁ ମନ କରନ୍ତି । ଏବଂ, ବସିଲେ କେବେହେଲେ ତଳେ ବସିବାକୁ ବି ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଏକାବେଳେକେ ଚଉକି ଉପରେ ଯାଇ ବସନ୍ତି । ଆପଣେ ହୃଦୟ ଭିତରେ ସତେଅବା ଏହି ଚଉକିଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ହିଁ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଚଉକି ତଳେ ହିଁ ଦେଖିବାର ସ୍ୱପ୍ନମାନରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆଗ ଚଉକିକୁ ଦେଖନ୍ତି, ତା'ପରେ ଯାଇ ଆପଣାକୁ ଦେଖନ୍ତି ।

ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଖ୍ୟର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ମଣିଷମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଅଲକ୍ଷଣା ମଣିଷ, ଆମର ଧର୍ମ ବଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରମ୍ୟ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା କରି ରଖିଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ । ଏମାନେ ମଇଳାଗୁଡ଼ାକୁ ଆଣି ଏକାବେଳେକେ ଘର ଭିତରେ ପୂରାଇବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ଆପଣା ଏହିଁଠି ହିଁ ପଣସ୍ଥ କରୁଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ପତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଏମାନଙ୍କୁ କଳିଆ କରିବାର ଦେଖିଲେ ସାହିତ୍ୟକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ନୀରବରେ ସଭାଗୁଡ଼ାକରୁ ବାହାରି ଆସିବା ପାଇଁ ହିଁ ମନ ହେଉଥାଏ । ଏମାନଙ୍କର ଛାଇ ମାଡ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ ।

୨୩ । ୧୨ । ୮୨

ଖଣ୍ଡିତ ଭାବରେ ଦେଖିବା, ତାହାହିଁ ମାୟା । ଖାଲି ଉପରଟାକୁ ଦେଖିବା ହେଉଛି ମାୟା, ନାନା କାରଣରୁ ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ଦେଖିବା,—ତାହାହିଁ ମାୟା । ତେଣୁ, ସଂସାରକୁ ମୁଁ ମାୟା ବୋଲି କିପରି କହି ପାରିବି, ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ବା କିପରି କହିପାରିବି ? ମୋ'ର ଦେଖିବା ଗୁଡ଼ାକରେ ଓ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଗୁଡ଼ାକରେ ଯଦି ଖଣ୍ଡିତତା ଭରି ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତେବେ ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଡ଼ାକ

ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଯିବ ଏବଂ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଥାନଟି ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ଦେଖିବା, ଅନୁଭବ କରିବା ଓ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ମଧ୍ୟଦେଇ କଦାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ନାନା ଅନିତ୍ୟତାର ଭାବନାଦ୍ୱାରା କୁଟିଳ କରି ରଖିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେବେହେଲେ ନିତ୍ୟତାର ପାଖ ମାଡ଼ି ପାରିବନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ମାୟାକୁ ନିତ୍ୟତାର ସ୍ପର୍ଶ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ତାହାହିଁ ସତ୍ୟ, ମୋହକୁ ସମଗ୍ରତାର ସ୍ପର୍ଶ ଦେଇ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ତାହାହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଏସବୁ,—ଏହି ସତ୍ୟବୋଧ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାନୁଭବ,—ଏଗୁଡ଼ିକ ସଂସାର ଭିତରେ ନାହିଁ, ଏସବୁ ମୋ'ର ସ୍ୱନିର୍ବାଚିତ ଅବବୋଧଟିର ସ୍ତରରେ ହିଁ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହି ସ୍ତରଟିକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଅଧିକ ଗଭୀର ଭାବରେ ଛୁଇଁ ପାରିବି, ମୋ' ଜୀବନରେ ମାୟାର ଭାଗ ଏବଂ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭାଗଗୁଡ଼ିକ ସେତିକି ଶିଥିଳ ଊଣା ହୋଇ ଯାଉଥିବ,—ସଂସାରଟା ସେତିକି ଅଧିକ ସତ୍ୟରୂପ ପ୍ରତିଭାତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ ଓ ମୁଁ ସେତିକି ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତାର ସହିତ ଆପଣାର ସ୍ୱୀକୃତ ବି ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ ।

୧୯୮୩

୧୦ । ୧ । ୮୩

ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସଫଳ ହୋଇ ଆସୁଥିବାର ଅନୁଭବ ହେଲେ ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଲୁହରେ ଭରି ହୋଇ ଆସିବା ପରି ମନେ ହୁଏ । ମାୟାଗୁଡ଼ିକ ଭ୍ରମାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି; ଏହି ସଂସାରରେ କେବଳ ଅସମ୍ଭବତାର ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ରହିଯିବା ବ୍ୟତୀତ ଏଠି ମୋଟେ କିଛି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭବ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ କାଟି ନିଃସ୍ୱସମଗ୍ର ହୋଇ ବସିଥିବା ଚତୁରମାନେ ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । କର୍ତ୍ତା'ମାନେ ଚଉକିଗୁଡ଼ିକୁ ଧାଡ଼ି କରି ଉଚ୍ଚ କରି ଦେଖାଇ ଏହା ସେପାଖକୁ ଦିଗବଳୟ ବୋଲି ଆଉ କିଛିହେଲେ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ବିଶ୍ୱାସ-ହରାଇ ବସିଥିବା ବୁଢ଼ା ହରିଣଙ୍କ ପରି ଖାଲି ସତର୍କ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏହି ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ହୁଏତ ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇ ରହିଯିବ ବୋଲି ଭିତରୁ ଏକ ସନ୍ଦେହ ନିଜର ଚାରିପାଖର,

ଆବୋର ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଏତିକିବେଳେ ଆଖି ଆଗରେ ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟେ, ଚନ୍ଦ୍ର ଆକାଶରେ ସିନ୍ଦୂର ଫାଟେ । ସତେଅବା ମଣିଷଟିଏ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ବନ୍ଧୁଟିଏ ପରି ଖାଲି ମୁରୁକି ହସିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭର୍ତ୍ତସ୍ୟଂ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା କେଡ଼େ ବଡ଼ ବନ୍ଧୁପରି ଅଶେଷ ପ୍ରତ୍ୟୟର ସନ୍ତକ ହୋଇ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେତିକିବେଳେ ଆଖିରେ ଲୁହ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଆସେ । ଭିତରେ ଥିବା କେଉଁ ବୃକ୍ଷଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଏକାବେଳେକେ କଅଁଳି ଉଠି ବାହାରକୁ ଲୁହ ହୋଇ ଝରିପଡନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଉପରେ କେତେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସେ । ବାହାରେ ଦେଖିବାକୁ ଧାଙ୍ଗରେ ହୁଏତ କେହି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ ।

୧୧ । ୧ । ୮୩

ଜୀବନକୁ ଆମେ ଅନେକ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ପୁନରାବୃତ୍ତି ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ତଥାପି ମୋଟେ ଏକ ପୁନରାବୃତ୍ତି ନୁହେଁ । ଆମର ଏହି ଆଖିରେ ଏମିତି କ'ଣ ଗୁଣଟିଏ ରହିଛି ଯେ ତାହା ପ୍ରତିଦିନ ହୁଏତ ସେହି କଥାଟିକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଠିକ ସେହି କଥାଟିକୁ ମୋଟେ ଦେଖେନାହିଁ । ମଣିଷର ସମ୍ପର୍କ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆକାଂକ୍ଷାରେ ଏପରି କ'ଣ ବିଶେଷ କଳାଟିଏ ରହିଛି ଯେ, ସିଏ ହୁଏତ ପ୍ରତ୍ୟହ ସେହି ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ଦୋହରାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ହେଁ ପ୍ରକୃତରେ ଠିକ ସେହି ସମ୍ପର୍କଟିକୁ ମୋଟେ ଦୋହରାଇ ପାରେନାହିଁ । ମଣିଷ ପ୍ରତ୍ୟହ ନୂଆ ନୂଆ ଭାବରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼େ । ନୂଆ ଭାବରେ ସମ୍ବନ୍ଧ କରେ ଓ ନୂଆ ଭାବରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହୁଏ ।

ଏହି ଯାବତୀୟ ଦେଖିବା ଓ ଛୁଇଁବାର ଅସଲ ପ୍ରେରକ ହୋଇ ଏକ ଭଲ ପାଇବା ରହିଛି, ଯାହାକି ମନୁଷ୍ୟର ଦେଖିବା ଓ ଛୁଇଁବାକୁ ଏହିଭଳି ଭାବରେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୟ ଓ ଅନନ୍ୟ କରି ରଖିଥାଏ । ଭଲ ପାଇବାର ଅନନ୍ୟତା ସହିତ ମଣିଷର ଦେଖିବା ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ନୂତନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ଦୁଆର ଖୋଲିବା ତା'ଲାଗି ଏକ ନୂତନ ବନ୍ଧୁର ସ୍ପର୍ଶ ଓ କଣ୍ଠର ଆଣି ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ସଂସାରଗୁଡ଼ାକ ପାହାଚପରି ଲାଗେ, ସକାଳଗୁଡ଼ାକ କଦାପି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟିର କେବଳ ପୁନରାବୃତ୍ତି ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେଥିଲାଗି ହିଁ ଏହି ଦେଖିବା ସରେନାହିଁ, ଏଇ ଛୁଇଁବା ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ସରେନାହିଁ ।

୧୬ । ୧ । ୯୩

ଭଲ ପାଇବା ଅନେକ ଧକ୍କା ଖାଇଲା, ତଥାପି ବୁଝି ହିଁ ପାଇବାରେ ଲାଗିଲା । ହୁଏତ ତାହାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା, ସର୍ବପ୍ରଥମ ଲାଭ ଓ

ସର୍ବପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ । ସେଉଁମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ଆପଣାର ସୀମା କଣଟିଏ ତିଆରି କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ମୁଣ୍ଡାଇ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଜାଣିଶୁଣି ଆପଣାର ଅନେକ ଲାଭରୁ ଆପଣାକୁ ହିଁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

ଭଲ ପାଇବାରେ ହାରିବା ବା ଜିତିବାର ବିଚାର କରାଯାଏନାହିଁ, ହାରିବା ଓ ଜିତିବାର ବିଚାରଟା ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ସର୍ବନାଶାତ୍ମକ ବିଚାର ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ହୁଏତ ଭଲ ପାଇବାର ସମର୍ଥ ବି ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ, ଏବଂ, ସେହି ଅସମର୍ଥତା ଆମକୁ ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ନାନାଭାବେ ଅସମର୍ଥ କରି ରଖିଥାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ସ୍ୱୀକୃତି ହୃଦୟସ୍ଥ ହୋଇ ଆମର ଯାବତୀୟ ପାଚେରିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାଏ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଆମେ ଅପେକ୍ଷମାଣ ସେହି ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟିର କୌଣସି ଇଙ୍ଗିତକୁ ବି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏହା ଆମର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମେ ନିଜେ ହିଁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅସଲ ମୁକ୍ତିପଥ ବୋଲି ମାନୁଥାଉ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଉ ।

୨୩ । ୧ । ୮୩

ଆପଣାକୁ ନିଃସ୍ୱ ବୋଲି ଲାଗିଲାବେଳେ ସବାଆଗ ମଣିଷ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଧନ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ, ଘର ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ, ମାନସମ୍ମାନଗୁଡ଼ାକ ବି ମୋଟେ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତିନାହିଁ । ଏକୁଟିଆ ଲାଗିଲାବେଳେ ଭିତରେ ଅଛି ଆପଣାର ମଣିଷଟି ସଂସାରରେ ସବାଆଗ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଖୋଜୁଥାଏ । ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ତା'ର ସେହି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡୋରଟି, ଯାହାକି ଭିତର ସହିତ ବାହାରକୁ ଏକାଠି କରି ରଖିଛି ଓ ଭିତର ତଥା ବାହାରର ଜୀବନକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଅଛି, ସେହି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡୋରଟିକୁ ହିଁ ସିଏ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ଡୋରଟି ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ଗଲେ ଆପଣାକୁ ନିଃସ୍ୱ ଲାଗେ, ଖାଲି ଏକୁଟିଆ ଲାଗେ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ାକର ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି ଧର୍ମର ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତିର ବି ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଜୀବନରେ ହୁଏତ କେବେହେଲେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ପାଇନଥାନ୍ତି । ଆପଣାପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗଟିଏ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ସଂସାରଘରକୁ ମଣିଷକୁ ବାଦ ଦେଇ ଦେଖନ୍ତି, ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଆକାଶଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ କଳନା କରନ୍ତି । ଏମାନେ ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି

ପଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି, ମଣିଷକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଧର୍ମର କଳନା ଓ କଳ୍ପନା ବି କରନ୍ତି । ମୁଁ ତାହା କରି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଏହି ଦେଉଳଟିକୁ ଅଗ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି ମୁଁ ସବାଅଗ ଏହି ଦେଉଳଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

୧୪। ୧ । ୮୩

ସେମାନେ ଯେଉଁ ମଣିଷଟି ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି, ମୁଁ ସେହି ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜୁଛି । ସେହି ମଣିଷଟି ହେବାଲାଗି ସେମାନେ ହୁଏତ ଇଚ୍ଛା ବି କରୁନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ସେମାନେ ଖୋଳ ଭିତରେ ପଶିଛନ୍ତି । ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ଭଲ ପାଉଛନ୍ତି । କାରଣ, ଖୋଳଗୁଡ଼ାକ ଖସିଗଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱରୂପ ବୋଲି ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ରହିବନାହିଁ, ସେମାନେ ଯେହି ଭୟଟି ହିଁ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଭିତରେ ମୁଁ ସେହି ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜୁଛି । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ କର୍ମ, ଜ୍ଞାନୋଦ୍ୟମ ଓ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧକାମନା ଭିତରେ ମୁଁ ସେହି ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜୁଛି । ମୋ' ଜୀବନକାମନାର ଏକଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଗଭୀରରେ ମୁଁ ସେହି ମଣିଷଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହିଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ମୋ'ର ସାହିତ୍ୟ—କାମନା ମୋ'ର ଜୀବନକାମନା ଠାରୁ ମୋଟେ ଅଲଗା ନୁହେଁ, ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେହି ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜୁଛି । ସାହିତ୍ୟମାଧ୍ୟମରେ ଯାବତୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦେଇ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ସେହି ମଣିଷଟିର ସନ୍ଧାନ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ତାହାର କଅଁଳ ସ୍ପର୍ଶ ମଧ୍ୟ ପାଇଛି, ଏବଂ ତାହାହିଁ ମୋତେ ଅଭିଭୂତ କରି ପକାଇଛି, ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ବୈରାଗ୍ୟକୁ ଏକ ଅନନ୍ତ ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ କରିଦେଇଛି । ପ୍ରଧାନତଃ ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ସାହିତ୍ୟ ମୋତେ ଏତେ ଭଲ ଲାଗିଛି, ମୋ'ର ଆପଣାର ଏକ ଧର୍ମ ପରି ଲାଗିଛି, ମୋ' ଆପଣାର ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ମନେ ହୋଇଛି ।

୨୩ । ୧ । ୮୩

ଜୀବନରେ ହାରି ହାରି ହିଁ ମୁଁ ଜିତି ଜିତି ଆସିଛି । ମୋ'ର ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା, ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଓ ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧି ମୋତେ ଏହି ହାରିବାର ସହଜ ହୃଦୟଟିକୁ ଦେଇଛି, ତା'ପାଖରେ ମୁଁ ଚିରଦିନ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବି ।

କେବଳ ଆପଣାଟାକୁ ବଜାୟ କରି ରଖିବାଲାଗି ଯେଉଁମାନେ ସଂସାରଟାକୁ ହରାଇ ବସିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କେତେକେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖୁଛି । ସେମାନେ ବାହାରକୁ କେଡ଼େ ଚୋପାହୋଇ ଦିଶନ୍ତି । ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ବୁଦ୍ଧିର

ଯାବତୀୟ ଯାତନା ଦେଇ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ତୋଫା କରି ଦେଖାଇବାର ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥା'ନ୍ତି. ହାରିବାକୁ ସତେଅବା ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅପବାଦ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ କେଉଁଠି ହାରନ୍ତିନାହିଁ, ସବୁଠାରେ ଗଡ଼ ଜୟ କରୁଥା'ନ୍ତି;—ତାହାକୁ ହିଁ ପରମସମ୍ମାନ ପରି ମଣନ୍ତି । ମୁଁ ନ ହାରି ଉପରେ ଜୟପତାକା ଉଡ଼ାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ତେଣୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ହାରିଯାଇ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି-ଥାଏ । ବାହାରେ ଯାହାସବୁ ହରାଇ ଆସିଥାଏ, ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ଭିତରେ ଥାପି ସାଇତି ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ତେଣୁ, ମୋତେ ବାହାରେ କି ଭିତରେ ମୋଟେ କର୍କଶ ହେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାହାସବୁକୁ ବାହାରେ ହରାଇଥାଏ, ସେସବୁ ଓ ସେମାନେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଲେଉଟି ଆସନ୍ତି । ମୋ' ଜୀବନର ସେହି ପୁରୁଣା ସତ୍ୟଟିକୁ ତଥାପି ଆହୁରି ଥରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଲା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ ।

୨୭ । ୧ । ୮୩

ଥରେ ଥରେ ଆପଣାକୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ଯାହା କିଛି ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଆବୋରି କରି ରହିଛି, ତାହାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଏବଂ ସ୍ୱବାଥଗ ହତ୍ୟା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଜୀବନରେ କେତେଟା ପାହାଚ ଉଠି ଆସିବାପରେ ଏହି ପୁରୁଣାମାନେ ହିଁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ସତେଅବା ଏକା-ବେଳେକେ ଅନେକ ପାହାଚ ତଳକୁ ଟାଣିନେଇ ନେଇଯିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଅନାଇ ଖୁବ୍ ବିକଳ ଲାଗେ । ଖୁବ୍ ମ୍ରିୟମାଣ ଲାଗେ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ, ଯେଉଁଠି ମୁଁ ମୋ'ର ପରମବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆପଣ କରି ରଖିଛି ଓ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ପରିଧିଚରଣର କେନ୍ଦ୍ରରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଛି, ସେଇଠି ଯେ ମୋତେ ଏପରି ବିକଳ ଓ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ କରି ରଖିବାର ଏତେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ପାରି ଥିବା ଉପାଦାନଗୁଡ଼ାକ ରହିଛି ଓ ମୋ' ଭିତରେ ଥିବା ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକୁ ଭର୍ତ୍ତି ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାହିଁ ଖୁବ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ, ବିଶ୍ୱାସର ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ଟଳି ଗଲାପରି ଲାଗେ ।

ସେତେବେଳେ ପ୍ରାର୍ଥନା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । ପ୍ରାର୍ଥନା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରର ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନକୁ ଗୋଟିଏ ସମ୍ମତିରେ ପରିଣତ କରି ପୁନର୍ବାର ଆପଣା ପାଖରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା । ପ୍ରାର୍ଥନା, ଅର୍ଥାତ୍ ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଉଗ୍ରତାକୁ ଗୁଡ଼ି ଭିତରେ ଥିର ହୋଇ ରହିବା,—ଆପଣା

ବିଶ୍ୱାସର ସୂତାଗୁଡ଼ାକୁ ପୁନର୍ବାର ଏକତ୍ର କରି ଗଣ୍ଠି ନେବା, ଗଣ୍ଠି ଗଣ୍ଠି କେନ୍ଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବା, ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବରେ ଅକାତରେ ଶାନ୍ତି ପାଇବା ।

୧୪ । ୬ । ୮୩

ଯାବତୀୟ ଦୁର୍ଘଟଣା ଆଉ ଘଟଣା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଘଟଣାରୂପେ ହିଁ ତଥାକଥିତ ଦୁର୍ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଏହି ସଂସାରରେ ଓ ଆମ ଜୀବନରେ ଘଟିଥାଆନ୍ତି । ଆମେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ୁ ବୋଲି ହିଁ ତ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦୁର୍ଘଟଣାରୂପେ ଓ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୋଲି କହୁ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଅନେକ ଆଗନ୍ତୁକ ବିପଦ ହୋଇ ରହି-ଥିବା ଏକ ଦଣ୍ଡ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଶତ୍ରୁମାନେ କ୍ରୋଧ କଲେ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟେ ବୋଲି ସେମାନେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ଓ ସେହି ଅନୁମାନଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିବିଧାନ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସେହି ସାନ୍ତ୍ୱନା-ବିଧାନଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କର ଶକ୍ତିବିଧାନ ବୋଲି ବି କହିଥାନ୍ତି ।

ଯାହାକିଛି ଘଟେ, ତାହା ନିଶ୍ଚିତ ଏକ ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଘଟେ । ତାତ୍କାଳିକ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ପରିଣାମ ଅଥବା ବିଶ୍ୱବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଘଟେ ଅଥବା ବିଶ୍ୱାତିପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ତରର କୌଣସି ଅନ୍ୟ ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ତାହା ଘଟେ । ମାତ୍ର ଏକଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟ ଯେ ଏଗୁଡ଼ାକୁ କୌଣସି ଶତ୍ରୁ ଘଟାଏନାହିଁ । ଆହୁରି ମୋତେ ଆଗକୁ ଯାଇ ହୁଏତ କହିବାକୁ ମନ ହେଉଛି ଯେ, ଏସବୁକୁ କୌଣସି ବନ୍ଧୁ ହିଁ ଘଟାଏ । ଯିଏ ଯାବତୀୟ ତାତ୍କାଳିକତାକୁ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ସମଗ୍ର କାଳର ପରି-ପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଦେଖୁଛି, ଯିଏ ଆମର ଭିତରେ ଅଛି, ଆମକୁ ଘେରି ରହିଛି, ଆମକୁ ଏହି ସମଗ୍ର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଏକକରୂପେ ପରିଚାଳିତ ଓ ଅନୁକୂଳିତ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନେଉଛି, ସେହି ବନ୍ଧୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଘଟଣାକୁ ଘଟାଏ । ସେହି ବନ୍ଧୁ ଲାଗି ମୁଁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବି ।

୯ । ୩ । ୮୩

ଜଣେ ମଣିଷ ଭଲ ମଣିଷ ବୋଲି ଯେ ତାହାକୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ମୋ' ଜୀବନରେ ସାଧାରଣତଃ ଯେପରି ହୋଇଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଏହିପରି ! ଜଣେ ମଣିଷ ମୋତେ ଆଗ ଭଲ ଲାଗେ, ତା'ପରେ ସେହି ମଣିଷଟି ମୋ' ଆଗରେ ଜଣେ ଭଲ ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁ ମଣିଷଟି ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ, ମୁଁ ତାହାର ଭଲଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସବା ଆଗ ଓ ସବା ବଡ଼ କରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ । ଯାହା ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ, ମୁଁ ତାହାହିଁ ଦେଖେ ।

ସେହିପରି ଭଲଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଦେଖି ଦେଖି ଓ ଭଲର ମାଧ୍ୟମରେ ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଦେଖିବାରେ ଆପଣାକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ କରି ଆଣୁ ଆଣୁ ତାହା ସତେଯେପରି କ୍ରମଶଃ ମୋ’ ଦେଖିବାର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରେ । ଅର୍ଥାତ୍, କ୍ରମେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଭଲଟା ହିଁ ଆଖିରେ ପଡ଼େ ଓ ତେଣୁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗେ ।

ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗେ, ଅର୍ଥାତ୍ କାହାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଭୟ ଲାଗେ-ନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ମସ୍ତିଷ୍କର ସମସ୍ତ କଳମଣିକୁ କାମରେ ଲଗାଇ ଆପଣାର ଭୟଗୁଡ଼ାକୁ ଆପଣାର ଚାରିପାଖରେ ଭାରି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଲୁଣି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କେଉଁଠି କିଛି ଭଲ ନାହିଁ ଓ ଭଲ ମଣିଷ ଏବେ ମୋଟେ ଜନ୍ମ ହେଉନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଏଡ଼େ ପାଟି କରି କହନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ବି ହୁଏତ ମସ୍ତିଷ୍କ ଦେଇ ବୁଝନ୍ତି । ତେଣୁ, କାହାରି ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ବାହାରେ ବାହାରେ ଯଶସ୍ୱୀ ହୋଇ ରହନ୍ତି ।

୨୩ । ୩ । ୮୩

ମୋ’ର ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମୋ’ ଜୀବନରେ ପରମ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଲେ । ସେହିମାନେ ହିଁ ମୋତେ ଅନେକ କୃପଣତାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଲେ, ଆପଣା ଭିତରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଲୁଚି ରହିବାରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଲେ । ବାହାରେ ସେତିକି ଦେଖିବା ଉଚିତ, କେବଳ ସେତିକିକୁ ହିଁ ଦେଖିବାଲାଗି ସାଧାରଣ ନୀତିବାଦୀ-ମାନଙ୍କର କେତେ ଉପଦେଶ ରହିଥିଲା । ଆଖି ସେହି ଉପଦେଶକୁ ମୋଟେ ମାନିଲା-ନାହିଁ । ଆଖି ସବୁ ଦେଖିଲା, ସବୁକିଛିକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ମନ କଲା । ସବୁକିଛିକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଛୁଇଁବାର ମନ କରି କ୍ରମେ ଆପଣା ଦେଖିବାର ସର୍ବମୂଳ ଧର୍ମଟିକୁ ଏକ ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ କରିଦେଲା । ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ଦେଖି ସିଏ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଏବଂ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ହିଁ ତା’ର ଭେଟ ହେଲା ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସକଳ ଖୋଳ ତଳେ ସବୁଠିଁ ଜଣେ ଜଣେ ଅନୁରାଗୀ ବସି ରହି-ଥିବାର ଅନୁରାଗୀ ହେଲା ।

ନିଜ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଖି ସେହି ଅନୁରାଗ ସହିତ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ମନ କଲା । ନୀତିବାଦୀ ହୋଇ ଯେଉଁମାନେ ପୋଲିସ୍ ସାଜି ଅପଣା ଭିତରକୁ ପଶନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆଖିଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରର ଅନେକ କିଛି ଲୁଚି ରହି-ଯାଏ । ମୁଁ ନିଜ ଭିତରକୁ କେବେହେଲେ ପୋଲିସ୍ ହୋଇ ପଶିବାକୁ ମନ କରି-ନାହିଁ । ମୁଁ ଅନୁରାଗ ସହିତ ପ୍ରବେଶ କରିଛି, ତେଣୁ ମୋ’ ଭିତରେ ଥିବା କିଛିହେଲେ ମୋ’ଠାରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇଯାଇ ଲୁଚିବାକୁ ମନ କରିନାହାନ୍ତି । ମୋ’ର ବାହାର

ଓ ଭିତରେ ମଧ୍ୟରେ ମୋ'ର ଆଶିଷ୍ଟା ହିଁ ଏହିପରି ଭାବରେ ମୋ'ର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଯୋଗସୂତ୍ରକାଶ୍ମ ହୋଇ ରହିଛି । ମୋତେ ଅନେକ ଦୀନତାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି ।

୦୧ । ୩ । ୮୩

ଦିନେ ଦିନେ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେଲା ବେଳକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଅଭାବ ଅନେକ ଥାଏ ତଥାପି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ଅଭାବଗୁଡ଼ାକ ସ୍ଥଳବ ଭଳି ରହିଥିବା ବାଙ୍କ ବାଟଗୁଡ଼ାକ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେହି ବାଙ୍କ ବାଟଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା କେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁର ଅତି ନିକଟକୁ ପଡ଼ିଥିବା ବାଟପରି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ । ତେଣୁ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପାଇହୁଏ । ନିଜ ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅନିତାର ଅନୁଭବ ହୁଏନାହିଁ । ମୋଟେ କାହିଁକି ଛଡ଼ାଇନେଇ ପଳାଇବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଏକ ସମଗ୍ର ପ୍ରଷ୍ଠ ଦେଇ ଶୂନ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖିବା,—ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ଆମକୁ ଅସଲ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ହସ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ବତାଇ ଦେଇଯାଏ । ଜୀବନ ସଂଗ୍ରହର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥମୟତା ହିଁ ସେତେବେଳେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବଦଳିଯାଏ । ସେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରଟି ଅନୁସାରେ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଗୁଡ଼େଲ, ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ବନ୍ଦୀବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାକୁ ମୋଟେ ଆସନ୍ତିନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେବ ମାତ୍ରକେ ଆକାଶଟାଯାକର ବି ପରିଚୟାନୁଭୂତି ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ଅନୁଭୂତି ଏକ ଅପୂର୍ବ ଅନୁଭୂତି, ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୟ ଅନୁଭୂତି । ସେହି ଅନୁଭୂତି ହିଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଯାବତୀୟ ଦୀନତାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖେ । ନିବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଦିଏ ।

୨୩ । ୩ । ୮୩

ପଣ୍ଡିଚେରୀ,— ମୋ' ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନର ତୀର୍ଥ । ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଯାଏ, ସେଇଟି ନୁହେଁ, ମାତ୍ର, ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଆବାହନ କରିଯାଏ,—ଠିକ୍ ସେଇ ସ୍ୱପ୍ନ ।

ଏଠାକୁ ଆସିଲେ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଅନ୍ତି । ସାଧାରଣ ବୋଧଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆମେ ଯାହାକୁ ଅନେକେ ବାସ୍ତବ ବୋଲି କହୁ, ଯାହାକୁ ବାଡ଼ ପରି କରିଦେଇ ଆମେ ତାହାର ଭିତରେ ବିଚରଣ କରୁଥାଉ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଅସଲ ଯାବତୀୟ ସ୍ଫୁରଣାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଉ, ସେହି ବାସ୍ତବ ଖାଲି ଖଣ୍ଡିତ ମନେହୁଏ,— ଆପଣାର ଅଭିଳାଷ ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ

ସେହି ବାସ୍ତବ ମୋଟେ ଖାପ ଖାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଏହି ସବୁକିଛି ଯେ ବଦଳିଯିବ, ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଏଠୁ ସାରା ଜଗତ ମଧ୍ୟକୁ ସଞ୍ଚାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ସେହି ସଂକ୍ରମଣର ବାହନରେ ପରିଣତ କରି ନିଜ ଭିତରେ ସାର୍ଥକତାର ଏକ ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଯାହା ଫଳରେ ଆପଣାର ବାଟ-ଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଲାଗେ. ଏହି ବାଟଗୁଡ଼ିକ ପଛରେ କେହିଜଣେ ବନ୍ଧୁ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଜୀବନରେ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ବୃତ୍ତାୟିତ କରି ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ରହିଥିଲା ପରି ବୋଧ ହୁଏ । ସେହି କେନ୍ଦ୍ର ଅନେକ ନାସ୍ତିକୁ ଅସ୍ତିରେ ପରିଣତ କରେ, ଅନେକ ସଂଶୟକୁ ବିଶ୍ୱାସରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରେ,— ଏବଂ ଉତ୍ସାହଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ବାଟରେ ପରିଣତ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୨୪ । ୩ । ୮୩

ନିଜ ମୁକ୍ତିକୁ ନେଇ ମଣିଷ ଯେଉଁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରି ଆସିଛି, ସେହି ସ୍ୱର୍ଗ କୋଉଠି ହେଲେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେହି ସ୍ୱର୍ଗର ଏକ କଳ୍ପନା ରହିଛି,- ମଣିଷର ଆପଣାର ଅହଂକାର ଭିତରେ ରହିଛି । କାଳେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସେଠାକୁ ଯିବା ନହେବ ଓ ତେଣୁ ମୋ'ର ଯିବାଟା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ଏହିପରି ଏକ ଭୟ ଭିତରେ ସେହି ସ୍ୱର୍ଗ ଯୁଗ ଯୁଗେ ନାନା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଦ୍ୱାରା ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଗୁଡ଼ାକ ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ବଢ଼ାଇଛି । ଅବିଶ୍ୱାସରୁ ବାଡ଼ ଗୁଡ଼ାକର ଭିଆଣି ହୋଇଛି । ଏବଂ ତା'ପରେ, ସେହି ବାଡ଼ ଭିତରେ ହିଁ ମଣିଷ ତା' ଦୁଃଖ, ସୁଖ, ଆଶା, ଆଶଙ୍କା, ବୃଦ୍ଧି ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ହୁଏତ ସେଇ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ସକାଶେ ହିଁ ଅସଲ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମେ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସିଛି । ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ାକ ବାହାରର ନାନା ପୂଜା, ପ୍ରଶସ୍ତି ଓ ଧର୍ମସାଧନ ଭିତରେ କୁଆଡେ ମନ କୁଆଡେ ହଜି ଯାଇଛନ୍ତି । କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଦେଉଳ ଉଠିଛି, ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭିତରେ ଉତ୍ସବମାନ ଜମିଛି । ମାତ୍ର ସେହି ଭିଡ଼ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଦେଖିଛି, ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଆଦୌ ଦେଖି ପାରିନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ, ଅସଲ ସଂହତିକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରି-ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ସଂହତିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆପଣାଲାଗି ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ସେହି ସଂହତି ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଛି, କେବଳ ନିଜପ୍ରତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ଅନ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ସେମାନେ ସେହି ସଂହତିକୁ ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିନାହାନ୍ତି । ସଂହତିକୁ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି କେବଳ ନିଜ ଦୁଆରଟି ଆଗରେ ତା'ର ଯେତିକି ଅଂଶଟିଏ ରହିଛି, ତାହାକୁ ହିଁ ଧୁମଧାମରେ ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି । ସେଠାରେ

ନିଜ ନାମରେ ବାନା ଉଡ଼ାଇଛନ୍ତି । ବାନା ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖିଛନ୍ତି ।

୨୫ । ୩ । ୮୩

ଯେଉଁ ଯୋଗ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିବାର ମାର୍ଗରେ ମଣିଷକୁ ଗଣନା କରେନାହିଁ, ସେ ଯୋଗ ମୋ' ଲାଗି ଯୋଗ ନୁହେଁ,— ତାହା ହେଉଛି ଏକ ମୌଳିକ ବିରକ୍ତି । ସେହି ବିରକ୍ତି ପଛରେ ଖାଲି ଯେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଉଦାସୀନତା ରହିଥାଏ ତା' ନୁହେଁ,— ତା ପଛରେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ପରାଭବ ବୋଧ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ନେଇ, ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବାଦ ଦେଇ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦର ଓ ସଦ୍‌ଭାବନା ଅର୍ଥାତ୍ ସଦ୍ଭାବନାପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥିବୀଟିର କଳ୍ପନା କରାଯାଉଛି, ତାହା ଯେ ଅନେକ ଅନେକ ଯୁଗ ବିତିଗଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ସେହି ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାଟିରୁ ବାହାରେ ରହି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଉପଲବ୍‌ଧି କରିବାର ଏକ ଅନ୍ୟ ପଥକୁ ଆଦରି ନେବାକୁ ହେବ, ସେଥିରେ ଏହିପରି ଏକ ପରାଜୟବୋଧ ଭାରି କ୍ରୂର ଭାବରେ ରହିଥାଏ ଓ ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟିର ଧର୍ମାଗତ ପ୍ରସାରଣଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରି ଉପଦ୍ରବ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଏ ବାଟ ମୋ'ର ନୁହେଁ । ମୋ' ବାଟ ହେଉଛି ଆତ୍ମୀୟତାକୁ କ୍ରମପ୍ରସାରିତ କରି ଅଗ୍ରସର ହେବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକରୁ ଅଧିକକୁ ଆପଣା ସାଧନାର ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ଆଦରି ନେବାର ବାଟ । ଏହି ବାଟରୁ ମଣିଷ କଦାପି ବାଦ୍ ଯାଏନାହିଁ । ଏହି ବାଟରେ ସବା ଉପରିକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖେ । ସେହି ଦେଖା ମୋତେ ଏଠି ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣ୍ୟମୟ କରେ, ଉତ୍ସାହରେ ଭରିଦିଏ । ମୋତେ କ୍ରୂର ଅଥବା ଉଦାସୀନ ହେବାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖେ ।

୨୭ । ୩ । ୮୩

ଏଣିକି ପୁଅ ସାଙ୍ଗପରି ଲାଗୁଛି । ପୁଅ ପରି ଲାଗୁଛି, ସାଙ୍ଗ ପରି ଲାଗୁଛି । ପୁଅକୁ କେବଳ ପୁଅପରି ନୁହେଁ, ଆପଣାର ସାଙ୍ଗ ଭଳି ପାଇବା,—ଏଇ ହେଉଛି ପିତାମାତାଙ୍କ ସାଧନା । ପୁଅକୁ ପୁଅ କରି ପାଇବା,—ଇଏ ପିତାମାତାଙ୍କର ସାଧାରଣତଃ ବାହାରେ,—ସେହି ଘଟଣାଟି ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ସ୍ନେହ ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ ବୋଲି କହି ଫୁଲେଇ ହେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନେକତର ସ୍ଥଳରେ ଗୋଟାଏ

ଅଧିକାରବୋଧ ଭିତରେ ହିଁ ବନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଯେତେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହି-ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାର ବାନ୍ଧହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ପୁଅକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ପାଇବା,—ଅର୍ଥାତ୍ ତାକୁ ଆପଣା ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ବାଟୋଇ କରି ପାରିବା । ମୋ'ର ଯହିଁ ବାଟ, ତ ହିଁ ବି ସେ ସେଇ ଏକା ବାଟ ହୋଇଥିବ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ତା'ର ବି ଗୋଟିଏ ବାଟ ଥିବ । ସେହି ବାଟକୁ ସିଏ ଆପେ ପାଇଥିବ ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତ ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ ସିଏ ସେହି ବାଟଟିକୁ ଚାଲୁଥିବ; କାହାରି ବାଟକୁ ଗୋଟିଏ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଉ ନଥିବ ଅଥବା କାହାରି ବାଟଦ୍ୱାରା ଆପେ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ପ୍ରମାଦରେ ପଡ଼ୁନଥିବ,—ଅଥଚ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଚାଲୁଥିବ, ବଳ ଦେଉଥିବ,—ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ଜୀବନସମ୍ମତିର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହୋଇଥିବ । ଯେଉଁ ବାପ ମାଆ ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟଟିକୁ ଲାଭ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ପୁତ୍ ସମେତ ସାବତ୍ତାଂଶ୍ଚ ନରକରୁ ପରିତ୍ରାଣ ପାଇଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୁଅନ୍ତି ।

୨୭। ୩। ୮୩

ମୁଁ କାହାରିକୁ ଆପଣା ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବିନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜେ ତା'ପାଖକୁ ଟାଣି ହୋଇଯିବି । ମୁଁ କାହାରିକୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବିନାହିଁ, ମୁଁ ନିଜେ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଯିବି । ଏବଂ, ସକଳ ଆକର୍ଷଣର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଯେଉଁ ପରମ ଆକର୍ଷଣ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବ୍ୟାକୁଳ କରିଛି, ପାଖକୁ ଡାକିଛି ଓ ଅହୁରି ପାଖକୁ,—ଏକାବେଳକେ ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ଯିବାଲାଗି ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଛି, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅତି ଆତୁର ଭାବରେ ତାକୁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣି ନିଜ ପରିମିତିଗୁଡ଼ାକର ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖାଇବାକୁ ମୋଟେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ତା' ପରିମିତି ଭିତରକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବି । ତାହାରି ହୋଇଯିବି ।

ଏ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ବାହାରେ ନୁହେଁ, ଭିତରେ ବି ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବ; ଖାଲି ଭିତରେ ନୁହେଁ, ବାହାରେ ବି ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବ । ଖାଲି ତଥାକଥିତ ନୀତିସଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ାକରେ ନୁହେଁ, ସକଳ ଆସକ୍ତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବ । ବାନ୍ଧି ରଖିବାର, କାଳି ରଖିବାର ଓ ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ରହିବାର ସକଳ ପରାକ୍ରମ ପରାଭୂତ ହୋଇ ଆପଣାର ସାକଲ୍ୟକୁ ହୃଦ୍ଧର୍ମକୁ ସେହି ପରମ ଚରଣ ତଳେ ନେଇ ସମର୍ପଣ କରି ଆସୁଥିବ,—ଅର୍ପଣ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ସାବତ୍ତାସ୍ତୁ ପାଇବା କହିଲେ ମୁଁ ଠିକ୍ ଏହି କଥାକୁ ବୁଝେ, ସାବତ୍ତାସ୍ତୁ ଭଲ ପାଇବା କହିଲେ ମୁଁ ବି ଏହି କଥାକୁ ବୁଝେ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ

ଯାହାକୁ ଭଲ ପାଇବ, ସତତ ତାହାର ହୋଇଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ; ଏବଂ, ଯାହାକଠୁ ବ ପାଇବ, ତାହାଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୨୮ । ୩ । ୮୩

ଯିଏ ଯେତକ ଦେବ, ଯିଏ ସେତକ ପାଇବ । ଯିଏ ଯେତକ ଦେବ; ଆପଣାକୁ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିବ, ଯିଏ ସେତକ ବୁଝିବ, ଜାଣିବ, ଅଧିଗମି ପାରିବ, ସେତକ ଧନୀ ହେବ । ଏକଥା କେବଳ ଆପଣାକୁ ପ୍ରେରଣା ଆଣି ଦେବାଲାଗି ଯୋଗ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ କଥା ନୁହେଁ, ଏହା ସବୁଦିନେ ବାର-ବାର ପଢ଼ିଲେ ଲାଗିଥିବା କଥା,—ପୁରୁଣା ସତ୍ୟଟି ସହିତ ନୂଆ ଅଭିପ୍ରାୟ ମିଶାଇ ବାରବାର ନୂଆ କରି ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର କଥା ।

ସେଇଥିଲାଗି, ଯୋଉଠି ଯେତେଥର ମୁଁ ନମସ୍କାର କରିବାପାଇଁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଏ, ସେଠି ମୁଁ ସବା ଶେଷକୁ ମୋ' ନିଜ ପାଖରେ ଆସି ହାଜିର ଯାଉଥିଲି ପରି ମୋ'ର ମନେ ହେଉଥାଏ । ସମସ୍ତେ ସେତେବେଳେ କେତେ କ'ଣ ମାଗନ୍ତି, *—କେତେ କ'ଣ ହିସାବ କରନ୍ତି, ତୁଳନା କରନ୍ତି, ଅଭିଚାର କେତେ ଅନ୍ତର-*ମୟ ପାହାଚକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସବୁ ଦୁଆର ବୁଲି ଆସି ନିଜ ଦୁଆରେ ହାଜିରହୁଏ, ଆପଣାକୁ ହିଁ ମାଗେ । ମୁଁ ଆହୁରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଇପାରିବି, ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଇପାରିବି, ଆପଣା ପାଖରେ ମୁଁ ତାହାହିଁ ମାଗୁଥାଏ । ଏତେ ପାଇଲି, ଅଥଚ ଦେଲାଭଳି କିଛି ଦେଇ ପାରିଲିନାହିଁ,—ଏହିପରି ଏକ ଭାବନା ମୋତେ ସତତ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଅସଲ ଦ୍ୱାରଟି ଆଦୌ ମାଗିବାର ଦ୍ୱାର ନୁହେଁ, ତାହା ହେଉଛି ଦେବାର ଦ୍ୱାର, ଚିହ୍ନିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଦେବା,—ଆପଣାକୁ ଦେଇପାରିଲେ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ନିଧାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନି ହୁଏ;—ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣା ଭିତରର ମୂଳଭୂତ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟରୂପେ ଉପଲବ୍ଧି କରିଥାଏ ।

୨୯ ୩ । ୮୩

ବୈରାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟଦେଇ ଯେ ଅନୁରାଗ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଅନେକ ବୈରାଗ୍ୟବାଦୀ ସତେଅବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲାପରି ଏହି ବିଷୟରେ ଶିରପ୍ରଶିରା ଝୁଣାଇ କେତେ କ'ଣ କରିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି । ବୈରାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଅନୁରାଗ ମଧ୍ୟକୁ ଆସିବା,—ତାହା ମୋ'ର ମାର୍ଗ ନୁହେଁ, ଅନୁରାଗକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବମୂଳ ଚକ୍ଷୁରେ ପରିଣତ କରାଯାଇପାରେ । ଅନୁରାଗର ସମଗ୍ରତା

ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ ତଥାକଥିତ ବୈରାଗ୍ୟ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ରହିଥାଏ, ମାତ୍ର ସେଥିଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ସଂଘର୍ଷ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ସମଗ୍ରଟିକୁ ଧରି ରଖି ପାରିବାର ଆଗ୍ରହରେ ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକ ଆପେ ଆପେ ଛାଡ଼ିଯାଏ । ତେଣୁ ଦଉଡ଼ି ଛିଣ୍ଡାଇ ଆସିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ସହିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ।

ସଂସାରରେ ଏପରି ଅନେକ ଆତ୍ମୀ ଅନୁରାଗୀ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅନୁରାଗର କଥା କହୁଥାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ବୈରାଗ୍ୟ ଏବଂ ବିରକ୍ତିରେ ବାଟ ଚାଲୁଥାନ୍ତି, ବିରକ୍ତିରେ ହିଁ ବାଟ ଚାଲୁଥାନ୍ତି, ବିରକ୍ତିରେ ହିଁ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ବିରକ୍ତିର ପାହିଲା ଖୁଣ୍ଟାଙ୍କରେ ହିଁ ଅନୁରାଗକୁ ମାପିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ବୈରାଗ୍ୟ ପାଇଲେ କଦାପି ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହିଁ ତାହା ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ । ବରଂ, ଅନୁରାଗକୁ ହିଁ ମାର୍ଗ ବୋଲି ଧରିପାରିଲେ ସେଥିଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ବୈରାଗ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ସହଜ ହୋଇଯାଏ, ସନ୍ତ୍ରାପସ୍ମାନ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । ସଂସାର ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ବୋଲି ଅଗନ୍ତ ଯେଉଁ ଅସୁନ୍ଦରତାଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ଏକଦା ଝୁଣ୍ଟିବାକୁ ହେଉଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ାକ ଅତି ସହଜରେ ପାର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ଗଣ୍ଠିମାନେ ମନକୁ ମନ ଫିଟିଯାଆନ୍ତି ।

୩୦ । ୩ । ୮୩

ଗୋଟାଏ ଯୁଗ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଜୀବନର ଗଣ୍ଠିକୁ ନେଇ ଭଗବାନଙ୍କର ଗଣ୍ଠି ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ଯୋଗ ବୋଲି ବୁଝାଉଥିଲା । ଯୋଗୀମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ତପସ୍ୟା ହିଁ କରୁଥିଲେ, ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ହେଉଥିଲେ । ଆପଣା ଉପଲବ୍ଧିର ମଞ୍ଚ ଉପରେ କେତେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଗ ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇବା ହେଉଛି ଯୋଗର ପ୍ରଥମ ପାବଚ୍ଛ । ଆଗ ଗଣ୍ଠି ଫିଟିବ.—ତା'ପରେ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯାବତୀୟ ବ୍ୟବଧାନକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମଗ୍ର ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟଟିକୁ ଜୀବନର ସକଳ ଭୂମିରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଭୂମିକୁ ମଧ୍ୟ ମାୟା ବୋଲି କହି ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏବଂ ସେହି ପ୍ରସାରଣର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆପଣା ଭିତରେ ସହଯୋଗୀ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ଯେଉଁ ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ରହିଛି, ତାହାରି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ । ସେଇଠୁ ବଣ୍ଟ-ଯାକର ପ୍ରେରଣା ମିଳିବ; ତାହାର ସ୍ପର୍ଶରେ ଅହଂବାଚୀ ଯାବତୀୟ ଗଣ୍ଠି ଓ ଅଧିକାର କରିବାର ଯାବତୀୟ ମୋହ ଫିଟିଯିବ । ମୋହଗୁଡ଼ାକ ଫିଟି ଫିଟି ଗଲେ ଗୋଟି

ଆପଣାକୁ କଳ ରଖିଥିବା ତନ୍ତୁ ବା ମାଯ୍ୱାଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମଶଃ ମୁକ୍ତ ହେବାର ଏ ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ତେବେଯାଇ ଏହି ସଂସାର ପ୍ରକୃତରେ ଘର ପରି ମନେହେବ, ସମସ୍ତେ ମୂଳତଃ ସହଯାତ୍ରୀ ପରି ଦିଶିବେ । ଆପଣାକୁ ନେଇ କରି ଯାଉଥିବା ଯାବତୀୟ ଭୀରୁତା ଓ ହୀନତାର ଅବସାନ ଘଟିବ । ଏବଂ, ଯାବତୀୟ ଉପଲବ୍ଧି ଏକ ସହଜ ଖୁସି ଏବଂ ସହଜ ସମର୍ପଣ ରୂପେ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ସଂସାରରେ ବଞ୍ଚିବାଟା ଏକ ଖୁସିରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୩୧ । ୩ । ୮୩

ଏହି ଯେଉଁ ନୂଆ ଯୁଗ ଅବଶ୍ୟ ଆସୁଛି ବୋଲି ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ କହିବାରେ ଲାଗିଛି, ମୁଁ ତାହାର କେତେ କାମରେ ଲାଗିଲି ? ଏକ ନୂତନ ମଣିଷ ଅବଶ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ମୁଁ ଯେତେ ପ୍ରକାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଇବାରେ ଲାଗିଛି, ମୁଁ ନିଜେ ଏହି ପୁରୁଣା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର ଭିତରେ କେତେଦୂର ସେହି ନୂଆ ମଣିଷଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲି ? ଯେଉଁ ନୂତନ ସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଏକ ନୂଆ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ନୂଆ ସମାଜ ସମ୍ଭବ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କହିବାରେ ଲାଗିଛି, ମୁଁ ନିଜେ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ ବଞ୍ଚି ପାରିଲି ?—ଏହିଗୁଡ଼ିକରେ ହିଁ ମୋ' ବିଶ୍ୱାସର ଅସଲ ପରୀକ୍ଷା ହେଉଛି, ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟରେ ଭବିଷ୍ୟତ ଜନ୍ମ ନେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଯାହା ଆସୁଛି, ତାହା, ଯାହା ଅଛି, ତାହାର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ରହିଛି । ମୁଁ ଆପେ ହୁଏତ ନାନା କୃତ୍ରିମତାର ଖୋଳ ପିନ୍ଧି ବସିଥିବାରୁ, ଯାହା ଅଛି, ତା' ଭିତରେ 'ଯାହା ଆସୁଛି'କୁ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭିତରେ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଓ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ଜୀବନର ସର୍ବାବଶ୍ୟକ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଯେଉଁ ସାହସ ଦରକାର, ସେହି ସାହସ ଅର୍ଥାତ ସେହି ବିଶ୍ୱାସର ଯୋଗ୍ୟ ମୁଁ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ସେପରି ହେଉଛି । ତେଣୁ, ମୋ' ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକ ବହି ପାଠର ସ୍ତରରେ ରହିଯାଉଛି । ମୋ' ଉତ୍ସାହଗୁଡ଼ାକ କଥାରେ ରହି-ଯାଉଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ହେଉଛି । ତେଣୁ, ଭବିଷ୍ୟ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନଟା ବି ବେଶ୍ ସହମୀସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ଭାରି ଆରେଇ ଯାଇଥିବା ପରି ଆମ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରହିଛି ।

୧ । ୪ । ୮୩

ଚେତନା ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ । ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ ସମ୍ପତ୍ତି ହେଉଛି ଏହି ଚେତନା ରୂପକ ସମ୍ପତ୍ତି । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ରୂପକ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗାତ ପରି ମନେ କରିଥାଉ । ଗାତଟାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନିଥାଉ,— ଯେଉଁ ଗାତ ଭିତରେ କେବଳ ଆମେ ଥାଉ ଓ ଆମେ ଯାହାସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିଥାଉ ସିଏ ଥାଏ,— ଆଉ କେହି ନଥାନ୍ତି । ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଅର୍ଥ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ାକୁ ଆପଣାର ଘରଦ୍ୱାରରେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖିକରି ହୋଇ ଏକ ହୋଇ ବସିବା ବା ଏକା ହୋଇ ରହିବା ନୁହେଁ; ଗାତ କରି ରହିବା ନୁହେଁ ଅଥବା ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଏକ ବିସ୍ତାର ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବା । ସେହି ବିସ୍ତାରର ଭୂମିଟି ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଓ ଏହି ସବୁ କିଛିକୁ ଅନୁଭବ କରିବା;— ବିସ୍ତାରକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିବା । ଆପଣା ସହିତ ଏହି ବିସ୍ତାରର ଭିତ୍ତିଟି ଉପରେ ହିଁ ଯାହାକିଛି ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିବା, - ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନକୁ ହିଁ ଅସଲ ମୁକ୍ତି ବୋଲି ଜାଣିବା,—ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଦୁଃଖ ମୋଚନର ରହସ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣିବା ।

ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ,— ଏହି ଚେତନା — ହେଉଛି ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଭବ । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧର ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର, ଅନେକ ପରିଧି । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ାଇବା ସକାଶେ ଆଉ କୌଣସି ଭୟ ଲାଗେନାହିଁ,— ସେହିପରି ଏକ ମୂଳ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରର ଅସଲ ଭିତ୍ତି ଓ ଅସଲ ସ୍ପନ୍ଦନ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଏବଂ ସେହି ସ୍ପନ୍ଦନ ଏ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ପରିଧିକୁ ଏକାଠି ଧରି ରଖିଥାଏ, ତାହାକୁ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତରେ ଧରି ରଖିଥାଏ ।

୮ । ୪ । ୮୩

କୋଳାହଳକୁ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟ । ଏହି କୋଳାହଳ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଭଗବାନ ମିଳନ୍ତି ବୋଲି ଯଦି କେବେ କେହି ପ୍ରମାଣ କରିଦିଏ ତେବେ ମୁଁ ବରଂ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମିଳି ପାରୁଥିବା ସେହି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବି, ମାତ୍ର କୋଳାହଳ ଭିତରକୁ କଦାପି ଯିବିନାହିଁ । ଜ୍ଞାନ ଯେତିକି ଯେତିକି ଆପଣାର ଅସଲ ତଳଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରେ; ଜ୍ଞାନର କୋଳାହଳ ସେତିକି କମେ; ଭକ୍ତି ଯେତିକି ଯେତିକି ଆପଣାର ଅସଲ ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ପାଇବାର ଭାଜନ ହୁଏ ଭକ୍ତି ସେତିକି ପରିମାଣରେ ନୀରବ ହୋଇ ଆସେ । କୋଳାହଳ ସରିଲେ ଯାଇ ପ୍ରସନ୍ନତା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, କୋଳାହଳ ସରିଲେ ଯାଇ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନିର୍ଭରତା ଅସଲ ମୂଳଦୁଆଟି ପକାଇପାରେ ।

କୋଳାହଳ ଏକ ଅବିଶ୍ୱାସର ସୂଚନା ଦିଏ, ହୁଏତ ଏକ ଅହଙ୍କାରର ବି ସୂଚନା ଦିଏ । ଆପଣାର ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିକୁ ଜାହିର କରି ଆପଣାକୁ ଦେଖାଇ ହେବାର

ଏକ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ କିମ୍ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅହଙ୍କାର ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ କୋଳାହଳ କରୁଥାଏ, ସେହି କୋଳାହଳ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଭଗବାନ ମିଳିବେ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ କୋଳାହଳ ସହିତ କହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ କୋଳାହଳ ହିଁ ଜିତେ, ଭଗବାନ ହାରି ହାରି ଯାଉଥାନ୍ତି । ଅସଲ ମଣିଷଟି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଜ୍ଞାନୀ ଓ ଅସଲ ଭକ୍ତ ସତେଅବା ଖାଲି ଲାଜରା ହୋଇ କୋଉ ପଛରେ ଲୁଚି ରହିଥାଏ । କୋଳାହଳୀ ମଣିଷ ସେହି କୋଳାହଳ ପାଖରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ବିକି ଦେଇଥାଏ ।

୧୦ । ୪ । ୮୩

'ପାଇଛୁ' 'ପାଇଛୁ ବୋଲି କୋଳାହଳ କରୁଥିବା ମଣିଷ ହୁଏତ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ପାଇନଥାଏ । ଅଥବା, ହୁଏତ ଆଉକିଛୁ ପାଇଥାଏ । ମାତ୍ର ସେଇଟିକୁ ସିଏ ଅସଲ ପାଇବା ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ । ଏମିତି ପାଇଥିବା ମଣିଷମାନେ ହୁଏତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗଢ଼ନ୍ତି, ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପାଟି କରି 'ଆମେ ତାଙ୍କୁ ପାଇଛୁ' ବୋଲି କହନ୍ତି, 'ଏହାହିଁ ଏକମାତ୍ର ବାଟ' ବୋଲି କେଡ଼େ କୋଳାହଳ କରି କହନ୍ତି । ଯଥାର୍ଥରେ ପାଇଲେ ମଣିଷ ନୀରବ ହୋଇଯାଏ । କେବଳ ଏକ ଖୁସୀ ହିଁ ଅନୁଭବ କରେ । ସେହି ଖୁସୀ ଏକ ସହଜ ଏବଂ ସତତପ୍ରସନ୍ନତାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ପାଇଥିବା ମଣିଷ ବାଦ କରେନାହିଁ, ଏ ବାଟକୁ ଏକାବେଳେକେ ଠିକ ଓ ଆଉ କୌଣସି ବାଟକୁ ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲ୍ ବୋଲି କହିବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ସ୍ୱଳବାଟାକୁ ହିଁ ବାଟ ପାଇଥିବାର ଅସଲ ସଙ୍କେତ ଓ ଅସଲ ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ।

ଯଥାର୍ଥରେ ପାଇଲେ ସମସ୍ତେ ପାଇଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଯଥାର୍ଥରେ ଭୋକ ପାଇଲେ ସମସ୍ତେ ଖୋଜୁଥିଲା ପରି ଲାଗେ । ତେଣୁ, ଆୟତନଗୁଡ଼ାକୁ, କିମ୍ବା ବୋଲିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସର୍ବସାର କରି ଧରି ଆଉ ମୋଟେ ବାଦ କରିବାପାଇଁ ମୋଟେ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ନିଜେ ଗୁରୁଭଳି ଗୁରୁଟିଏ ପାଇଲେ ସଂସାରରେ ହୁଏତ ଯାହାକୁ ହେଲେ ଗୁରୁଛେଉଣ୍ଡ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଅସଲ ଚରଣସ୍ପର୍ଶଟି ଅନୁଭବ କରି ପାରିଥିଲେ, ଏହି ସଂସାରରେ ଯାହାକୁ ଅନାଇଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ଭିତରେ ଚରଣଯୁଗଳର ଦର୍ଶନ ମିଳିଯାଏ । ତେଣୁ ଦୁଃଖ ଯାଏ । ଆପଣାର ସ୍ୱଦର୍ଶନଟି ଏକ ବିଶ୍ୱମୟ ଦର୍ଶନରେ ପରିଣତ ହୁଏ ଓ ଯାବତୀୟ କୋଳାହଳ ଏକ ସହଜ ପ୍ରସନ୍ନତା ଏବଂ ସହଜ ସଂଲଗ୍ନତାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମୟ ନୀରବତାକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଏ ।

୧୧ । ୪ । ୮୩

ଆପଣାକୁ ସବାଆଗରେ ରଖି ଅହଙ୍କାରଟାକୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଜୀବନବାସନାର ପରମଧର୍ମ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସଂସାରରେ ଖାଲି ଡ଼ର ମାଡ଼ୁଥାଏ ।

ମାତ୍ର, ଅନ୍ତରେ ଭଗବାନ ଥିବେ, ମୋତେ ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେଉଥିବେ,—ଅର୍ଥାତ୍‌ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦକ୍ଷେପରେ ମୁଁ ଅସଲ ସ୍ୱାଦଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବି ଓ ସେହି ସ୍ୱାଦଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ଅଭୟ ମଧ୍ୟରେ ରଖିଥିବ । ଅହଙ୍କାର ନଥିବ, ଅଥଚ, ଆଖି ଭିତରକୁ ଚାହିଁଦେଲା ବେଳକୁ ସବୁ ଦେଖା ଯାଉଥିବ । ଆପଣାର ଅସ୍ମିତା ଗୁଡ଼ିକର ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଦେବା ବେଳକୁ ସବୁକିଛିକୁ ଠିକ୍ ହେଉଥିବ । ତାହାହିଁ ଭୟମୁକ୍ତ ଜୀବନ, ତାହାହିଁ ଜଣେ ମଣିଷର ଅସଲ ଜୀବନ ।

ଏକ ଭୟମୁକ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନତାରେ ବାଟ ଚାଲିବା, ଅସ୍ମିତାକୁ ହିଁ ଜାଣିବାର, ବୁଝିବାର ଏବଂ ପାଇବାର ଅସଲ ସ୍ୱାଦରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବା,—ଏହାହିଁ ଏହି ସଂସାରରେ ମୋ' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲାଭ । ଏହାରି ଲାଭବାନ ହୋଇ ରହିବାର ଧାରାଟିକୁ ଆପଣାର ଧାରା କରି ରଖି ପାରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ସଂସାର ମୋତେ କେବେହେଲେ ଅସନା ଲାଗିବନାହିଁ;—ଅର୍ଥାତ୍, ମାୟା ପରି ଲାଗିବନାହିଁ । ମୋ'ର ଭଲ ପାଇବା ଗୁଡ଼ାକ କଦାପି ମୋହରେ ପରିଣତ ହେବାର କୌଣସି ଭୟ ନଥିବ । ଏହି ଅସ୍ମିତା ଓ ଏହି ପ୍ରସନ୍ନତା ମୋ'ର ଚିରସହଚର ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଠିକ୍ ଏହି ସଂକଳ୍ପଟି ପରି ହାଲୁକା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆକାଶମାନେ ସତେଅବା ମୋ' ଆପଣା ଘରର ଝରକା ପରି ଅନୁଭୂତ ହେଉଥାଆନ୍ତୁ । ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ସକଳପ୍ରମାଦରୁ ମୁଁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ ।

୨୬ । ୪ । ୮୩

କୁକେଳ୍ପୀ ଗାଆଁ ବାଟେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ସବାଆଗ କେଶବ କଥା ମନେପଡ଼େ । ଯଦି କେଶବ ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ କାଲି ମୁଁ କେବଳ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ଚାଲି ଯାଇନଥାନ୍ତି, ମୁଁ କେଶବକୁ କେବଳ ସ୍ମରଣ କରିନଥାନ୍ତି । ସେଠାରେ ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଥାଆନ୍ତି, କେଶବ ସହିତ ତା'ଘରକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଏଠି ଦିନେ ଓଳିଏ ରହିଥାନ୍ତି । କେତେ କ'ଣ ଦୁଃଖସୁଖ ହୋଇଥାନ୍ତି; କେତେ କ'ଣ ପାଇଥାନ୍ତି, କେତେ କ'ଣ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି ।

କୁକେଳ୍ପୀ ଗାଆଁ ବାଟ ଦେଇ ଗଲାବେଳେ ଆଜ୍ଞାଙ୍କର କଥା ମନେପଡ଼େ । ସିଏ ଏବେ ଫୁଲବାଣୀ ଆଡ଼େ ଅଛନ୍ତି, ଏହି ଗାଆଁରେ 'ନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏକଥା ସତ ଯେ, ପ୍ରଥମ କୁକେଳ୍ପୀ ଗାଆଁକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି ଆଜ୍ଞାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲି । ଆଜ୍ଞା ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ । ସେତେବେଳେ ଏହି ଆଜ୍ଞାଙ୍କର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ହିଁ ମୁଁ କୁକେଳ୍ପୀ ଅଞ୍ଚଳର ଭବିଷ୍ୟକୁ ଦେଖିଥିଲି,

ଏଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ମନୀଷୀମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟକୁ ଦେଖୁଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଦର୍ପଣଟି କୋଉଦିନରୁ ଭାଙ୍ଗି ଗଲାଣି । ଅନ୍ୟମାନେ ଆସି କୁଜେନ୍ଦ୍ରୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ମାମଲତକାର ହେଲେଣି, ଦର୍ପଣ ପରି ଦେଖାଗଲେଣି । ଲୋକମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁକୁ ଆକର୍ଷଣ କଲେଣି । କୁଜେନ୍ଦ୍ରୀର ଲୋକମାନେ ସେତେବେଳର ତୁଳନାରେ ହୁଏତ ଅଧିକ ଖୁସି ହେଲେଣି । ସେମାନେ ହୁଏତ ଆଉ କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । କେବଳ ବର୍ତ୍ତମାନଟାକୁ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସହିତ ସତେଅବା ଖରି ଜ୍ୱରଗ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଲେଣି । ଯେଉଁ ବିପ୍ଳବ ଏଠି ଘଟିଥାନ୍ତା, ଅଥଚ ଘଟିଲାନାହିଁ, ଏସବୁ ଏବାଆଗ ତାହାରି ଏକ ସ୍ମୃତି ଦେଇ ଯାଉଛି ।

୧୩ । ୪ । ୮୩

ଅମୁକ କଥା କଲେ ଦଶବର୍ଷର ସାଧନା ମାତ୍ର ଦଶଦିନରେ ସଫଳ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ଆସନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଔଷଧକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ଔଷଧରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଆଉ କାହା ପାଇଁ ହୁଏତ ତାହା ଔଷଧ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ, ହୁଏତ ଏକ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ରୂପେ ବି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ । ମାତ୍ର, ଯେଉଁପରି ମଲ୍ଲମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସେହି ଔଷଧ ସାଧାରଣତଃ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ, ମୁଁ ସେହି ମଲ୍ଲ ବୋଲି ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ, ସେହି ଔଷଧଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ମନ ଯାଏନାହିଁ ।

ମୁଁ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ଗୋଟାଏ ମଲ୍ଲପରି ଭାବିନାହିଁ । ଆପେ ଯାହା, ଠିକ୍ ତାହା ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିବାଲାଗି ଗୋଟିଏ କଡ଼ି ବା ଗୋଟିଏ ବାସନା କ'ଣ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାଏ ମଲ୍ଲ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ? ଫୁଟିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ମୁଁ ସେଥି ସକାଶେ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ କୌଣସି ସିଦ୍ଧି ରୂପେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେନାହିଁ । ଏକ ରୋଗମୁକ୍ତ ପରି ଗ୍ରହଣ କରିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ଯାହାକୁ ମୁଁ କେତେ ଦୂରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ସତ୍ୟ ଓ ଏକାନ୍ତ ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି, ତାହାରି ପାଖକୁ ଯିବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାଏ ମଲ୍ଲପରି ଅନୁଭବ କରିବି କାହିଁକି, ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ଔଷଧ ଖାଇ ଶୀଘ୍ରାତିଶୀଘ୍ର ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କରିବାକୁ ବା ମନ କରିବି କାହିଁକି ? ଅସଲ ସିଦ୍ଧି ଯାହା, ତାହା କେବଳ ମୋ'ର ସିଦ୍ଧି ନୁହେଁ, ତାହା ସମଗ୍ର ସଂସାରର ସିଦ୍ଧି । ମୋ'ର କେବଳ ଫୁଟି ଉଠିବାର ମାର୍ଗଟି,— ଆତ୍ମାନକୁ ଜାଣି ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ଉଠିବାର ଧର୍ମଟି । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଙ୍ଗକୁ ମୁଁ ସାଧନାଙ୍ଗ ବୋଲି ମୋଟେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେନାହିଁ ।

୧୪ । ୪ । ୮୩

ଯେଉଁ ଚେତନା ଏକାବେଳେକେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଏବଂ ନିମ୍ନ ଉଭୟକୁ ଆବୋରି ଧରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ଓ ଜୀବନ କହିଲେ ଏକ ସମଗ୍ର ଅଭିଜ୍ଞମକୁ ବୁଝାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନା । ଏହି ଚେତନା ସାହସ କରିବାର ଚେତନା । ଏହି ସାହସ ଆପଣାକୁ ସର୍ବାଶେଷ ପରନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିବାର ସାହସ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବାନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକାମୀ ଚେତନାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଲେ ସେହି ସାହସ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ପଳାଇ ଯିବାକୁ ହିଁ ମୂଳ ବୃତ୍ତି କରି ଧରିଥିବା ଯାବତୀୟ ବ୍ୟାକୁଳତା ଆମକୁ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ସାହସ ପାଖରୁ ଅପସାରିତ କରି ନେଇ-ଯାଏ । ତା'ପରେ ଜୀବନଟା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୁଏ; ନାନା ଟିକା'ର ମୋ'ଡରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ. ଦିବ୍ୟତା ଦାଉଁଗୁଡ଼ାକରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଯାଏ ଓ ଦାଉଁମାନେ ମୋହ ବୋଲା ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାର୍ଥମୟତାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାରେ ଲାଗନ୍ତି । ଦାଉଁମାନଙ୍କ ସହିତ ଛନ୍ଦି ହୋଇଗଲେ ମଣିଷ କ୍ରମେ ଭୀରୁ ହୁଏ, ଅସମର୍ଥ-ତାଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦରି ରହିବାକୁ ମନ କରେ,—ଅନେକ ସମୟରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟତା ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସ୍ୱର୍ଗ ବୋଲି ଭାବି ଲୋଭ କରେ,—ପାଚେରି ଭିତରେ ରହିଯାଏ । ଅନ୍ଧ ହୁଏ, ଉଗ୍ର ହୁଏ, ତଥାପି ପାଚେରି ଭିତରେ ରହିଯାଏ । ଏହି ପାଚେରି ଭିତରେ ତଥାକଥିତ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଅବା ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାର ଖଣ୍ଡ ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା ଆଡମ୍ବରମୟ ହୁଏ, ଆଡ଼ମ୍ବରଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

୧୬ । ୪ । ୮୩

ଭଲ ପାଇବା କ'ଣ କେବଳ ଗୋଟାଏ ମୋହ, କେବଳ ଗୋଟାଏ ମାୟା ?—ସେଦିନ କୌଣସି ପତ୍ରିକାରେ ଉତ୍‌ଥାପିତ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ପ୍ରଦତ୍ତ ଉତ୍ତରମାନ ପଢ଼ୁଥିଲି । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ଦେଶର କେତେଜଣ ନାମଥିବା'ଦ-ନାମୀ ଲେଖକଙ୍କୁ ପଚରା ଯାଇଛି ଓ ସେମାନେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ କାହାକୁ ନା କାହାକୁ ଭଲ ପାଇଥିବାର କାହାଣୀ କେତୋଟିକୁ ଭିତ୍ତି କରି ସେମାନେ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ଦେଇଛନ୍ତି, . ଏକ ସାମ୍ବାଦିକ ଭଙ୍ଗୀରେ ଉତ୍ତର ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଭଲପାଇବା ଦ୍ୱାରା ମୁଁ କ'ଣ ପାଇଲି, କେବଳ ଏହି କଥାଟାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଯଦି ମଣିଷ ଭଲ ପାଇବାର ବଣିଜ କରି ବାହାରିବ, ତେବେ ତା'ର ଭଲ ପାଇବା ତାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଧୋକାରେ ପକାଇଦେବ । ଭଲପାଇବା କହିଲେ ମଣିଷ ତା'ନିଜ

ସଂସାର ବୋଲି କହୁଥିବା ଯଦି ତା'ର ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବ ପ୍ରତି ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ତା'ର ବାସନା ଏବଂ ଐକାନ୍ତିକ ମୋହଗୁଡ଼ାକୁ ବୁଝାଇବ, ତେବେ ତା'ର ଭଲ ପାଇବା ତା'ନିଜି ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ମୋହର କାରଣ ହୋଇ ରହିଥିବ, ତାକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ବନ୍ଧ ରଖିଥିବ, ଅନେକ କିଛିରୁ ତାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥିବ । ପୃଥିବୀରେ ଠିକ ଏହିପରି ସ୍ତରରେ ଅନେକ ମଣିଷ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ସେମାନେ ଭଲ ପାଇବାର ଗାର ମାଡ଼ି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବାକୁ ସେମାନେ କୌଣସି ଭଣ୍ଡାରଘରର ଏକୁଟିଆ ମାଲିକ ହେବା ବୋଲି ବୁଝିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭଣ୍ଡାରର ଅଧିକାର ଲାଭ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୧୭ । ୪ । ୮୩.

ଅନେକ ମଣିଷ କହୁଛନ୍ତି, ଏସବୁ କିଛି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆମେ କହୁଛୁ, ହେବ । ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରୁ ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ସହିତ ଲାଗିଥିବା ସେମାନଙ୍କର ଅମୂଲ ପ୍ରତ୍ୟୟର ଖିଅଟିକୁ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ହରାଇ ବସିଲେ ଆମେ ତା'ପରେ ବୁଦ୍ଧିର ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାଇ ସତ୍ୟକୁ କାଟିବା ସକାଶେ ବାହାରୁ ଏବଂ ଯେଉଁଥିକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅସମର୍ଥତା ସକାଶେ ସମର୍ଥନମାନ ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ, ସେମାନେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ସବୁକିଛି ହୋଇପାରିବ ବୋଲି କହୁଛୁ, ଆମେ ସମ୍ଭାବନାର ସେହି ଖିଅଟିକୁ ନିଜଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛୁ । ଏସବୁ ହେବ ବୋଲି ଆମକୁ ଲାଗୁଛି, କାରଣ ଆମେ ସେହି ହେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗି ପଡ଼ିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛୁ । ପରିମାଣ ଯାହା ହେଉ ପଛକେ, ଆମେ ସମ୍ମତି ଦେଇ ସାରିଛୁ । ଆମେ କେହିହେଲେ ବୁଦ୍ଧି ପାଖରୁ ହୁଡ଼ି ଯାଉନାହୁଁ; ମାତ୍ର ହୃଦୟର ଅସଲ ଅନୁଭବ ଓ ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତତଃ ଆମ ନିଜ ସକାଶେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ରଖିପାରିବା ସକାଶେ ଆମେ ଆମ ବୁଦ୍ଧିକୁ ସହଯୋଗୀ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ ।

ତେଣୁ ଆମର କାହାରି ସହିତ କୌଣସି ଲଢ଼େଇ ନାହିଁ । ଦକ୍ଷ ମଣିଷ କାହାରି ସହିତ ଲଢ଼ାଇ କରେନାହିଁ । ଆପଣାର ସକଳ ଅନୁରାଗକୁ ସିଏ ଏକ ସମ୍ମତିରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅସଲ ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ସିଏ ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି କର୍ମିଷ୍ଠ ହୁଏ । ଖୁସିରେ କର୍ମିଷ୍ଠ ହୁଏ । କ୍ରମେ ଏପରି ଏକ ସମୟ ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ଯେତେବେଳେ କି ଏହି ଖୁସି ହିଁ ତା' ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଖୁସି ହିଁ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ପ୍ରମାଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୧୯ । ୪ । ୮୩

ମଣିଷ କେତେ, ଜଟିଳ, ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ ଏକାବେଳକେ କେତେ ଅନେକ-ବଧ: ଅଥଚ ତାହାର ସାନିଧ୍ୟ କେତେ ସମଗ୍ର, କେତେ ଆଲୋଡ଼ନପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ କେତେ ପ୍ରସନ୍ନତାମୟ । ମଣିଷ ଅଧିକ ଏକାନ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ଯେତିକି ଯେତିକି ତା'ର ଅଧିକ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ମୋ' ନିଜ ଭିତରର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି ସେତିକି ସେତିକି ଅଧିକ ପରମ ଶରେ ଫିଟି ଫିଟି ଯାଉଥିବାର ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଅକୁଣ୍ଠ ଭାବରେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରିଆଣି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଏବଂ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପାଇଥାଏ । ଯେଉଁ-ମାନେ ମନୁଷ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧର ସଂସାରକୁ ଏକ ଅନିତ୍ୟ ସଂସାର ବୋଲି କହନ୍ତି, ଏକ ଚଳଲବୁଦ୍‌ବୁଦ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ଘୂନ୍ଦର ପ୍ରକୃତି ଓ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଏକ ଧର୍ମମାର୍ଗରେ ଅଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସକାଶେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି,—ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ହିଁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ ।

ପ୍ରକୃତି, ଧର୍ମ ଓ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନ ଏବଂ ଚୟନକୁ ମୁଁ ଏହି ମନୁଷ୍ୟସାନିଧ୍ୟ ଓ ମନୁଷ୍ୟସଖ୍ୟର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ଏତେ ନିସ୍ବାର ସହିତ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ । ଆପଣାର କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆତ୍ମିତା ନେଇ ମୁଁ କଦାପି ଏଗୁଡ଼ିକର ନିକଟକୁ ଯାଏନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ପାଏ ଓ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମୋ'ର ପରିଚୟର ଚେରସବୁ ମୋ' ନିଜ ଗଭୀରକୁ ହିଁ ଭେଦି ରହିଥିବା ପରି ଓ ମୋ'ର ନିଜ ଆକାଶଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ ।

୪ । ୫ । ୮୩

ସେଦିନ ଫୁଲବାଣୀର ଘନ ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଉଠାଣି ଓ ଗଡ଼ାଣି ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଭାରି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ମଣିଷର କଥା ଭାବୁଥିଲି । ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ ଠିକ୍ ଏମିତି ମୁଁ ମଣିଷର କଥା ଭାବେ, ଯାହା ମୋ'ଠାରୁ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ, ମୁଁ ତାହାର କଥା ଭାବେ । ମୁଗ୍ଧ ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏକ ଏକାତ୍ମକତା ଅନୁଭବ କରିବା, ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମତ ଭାବରେ ଖିଅ ଯୋଡ଼ି ରଖିବା । ଖିଅ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯିବା ମାତ୍ରକେ ମତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ମଣିଷ ହିଁ ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ମୁଁ ମଣିଷ ପାଖକୁ ଆସି ମଣିଷର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ ।

ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ମଣିଷ ସହିତ ବୈରି କରି ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍ଗ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ଓ ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍ଗ ଲାଭ କରି ମଣିଷକୁ ଭୁଲନ୍ତି, ମଣିଷର ସଂସାରକୁ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି । ମୁଁ ମୋଟେ ସେପରି କରିପାରେନାହିଁ । ପ୍ରକୃତି ସହିତ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବୈରି କରି ଯେ ମୁଁ ମଣିଷ ପାଖକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସେ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଏକାତ୍ମକ ହେବା, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବା,— ଆପଣା ଜୋରଟିର ସୁରକ୍ଷା ପାଇ ଏହି ସମଗ୍ରବ୍ୟାପୀ ଘରଟି ସହିତ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଅନୁଭବ କରିବା, ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାରେ ଆପଣାକୁ ସଂଯୁକ୍ତ, ଉନ୍ମୋଚିତ ଓ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ଅନୁଭବ କରିବା । ମୋ'ର ଠିକ୍ ସେହିପରି ହୁଏ । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଉନ୍ମୋଚନ ଓ ଯାବତୀୟ ଏକାତ୍ମକତା ମୋତେ ମୋ'ର ନିଜ ଭିତରକୁ ଡାକି ନେଇଆସେ । ମୋତେ ତାହା ସମଗ୍ରର ସଙ୍ଗ ଦିଏ;—ମଣିଷର ସଙ୍ଗ ଦିଏ, ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କର ସଙ୍ଗ ଦିଏ ।

୫ । ୫ । ୮୩

ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ସେହି ଭୂମିର ଅସଲ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅରଣ୍ୟର ପଶୁତୁଲ୍ୟ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଚରମ ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସେଠାରେ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଭାରି ଅସହାୟ କରି ରଖିଛି । ସମର୍ଥ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ବାହାରୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସଭ୍ୟତାର ଅର୍ଥାତ୍ ଚତୁରତାର ମଣିଷ ହିସାବରେ ସେଠାରେ ସବୁଯାକ ଜମିକୁ ଦଖଲ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ପ୍ରାପ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଅଧିକାରକୁ ସେହିମାନେ ହିଁ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ସିଂହର ଶିକାରରୁ ସାଙ୍ଗରେ ଅନୁସରଣିଆ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ବିଲୁଆ ଯେତିକି ଭାଗ ପାଏ, ଫୁଲବାଣୀର ସ୍ଥାୟୀ ଅଧିବାସୀମାନେ ଚତୁରମାନଙ୍କର ଉପାର୍ଜିତ ପଣ୍ୟଗୁଡ଼ାକରୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ସେତିକି ଭାଗ ପାଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କ ଉପରେ ବସି ଏବଂ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ପଛେ ପଛେ ଚଲାଇ ସେଠି ଜୀବନର ଶଗଡ଼ ତଥାପି ଚାଲିଛି ।

ଆଦିବାସୀର ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଯିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ବାଟ ଖୋଲି ପାରିନାହିଁ ଓ ଶୋଷଣର ଫାନ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ଅଖିଦୁଣିଆ ହୋଇ ହଟି ଯାଇନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ମନର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କ୍ରମେ ଅପସରି ଯିବାପରି ଲାଗୁଛି । ଚତୁରମାନଙ୍କର ଏହି ନୂଆ ଅରଣ୍ୟର ନ୍ୟାୟଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦିବାସୀ ଆଗପରି ମାନି ନେବାକୁ ଯିତେଅବା ଆଉ ମୋଟେ ସମ୍ମତ ହେଉନାହିଁ । ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ବି କ୍ରମେ ଏକ ଆଖି ଥିବାପରି ଅନୁଭବ କଲାଣି । ସେହି ଆଖିରେ ସିଏ ନିଜକୁ ବି ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି । ତା'ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏକ ସମ୍ମାନବୋଧର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସିଏ କ୍ରମେ ବାହାରୁ ତା'ଉପରେ ଲଦା ଯାଇଥିବା ଅସମ୍ମାନଗୁଡ଼ାକର ପରୀକ୍ଷା କରୁଛି ।

୬ । ୫ । ୮୩

ଆଗ ସ୍ୱୀକୃତି, ତା'ପରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ତା'ପରେ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି । ଏଧରଣ ଅନେକ ଲେଖକ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଆଗ ଲେଖନ୍ତି, ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବାଲାଗି ଶ୍ରମ କରି ଲେଖନ୍ତି, ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବେ ବୋଲି ଆପଣାଠାରୁ ବଳାଇ ଦେଇ ଲେଖାମାନ ବାହାର କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ୱୀକୃତିକୁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି; ଜୀବନକୁ ଯେତେ ନଲୋଡ଼ନ୍ତି, ହୁଏତ ସ୍ୱୀକୃତିକୁ ହିଁ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଲୋଡନ୍ତି ।

ମୁଁ ଭାବେ, ଆଗ ଭଲ ପାଇବାକୁ ହୁଏ । ଆଗ ଆପଣାକୁ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଦେବା, ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲିବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା । ଏହି ସ୍ୱୀକୃତି ଆପଣା ଭିତରୁ ମିଳେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣା ଭିତରେ ସବାଆଗ ଘରଟିଏ ମିଳିଯାଏ, ଗୋଟିଏ ପଥ ମିଳିଯାଏ, ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଛୁଇଁ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ସତେଅବା କେଉଁ ଜନମର ଅଟଳ ଜଳ ରାଶିକୁ ଛୁଇଁ ଆସିବାପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ତା'ପରେ ହାତରେ କଲମ ଆପେ ଆପେ ଧରା ହୋଇଯାଏ, ଆପଣାକୁ ଏକ ଏକ ଝାରପରି ମନେହୁଏ, ବଳପ୍ରାପ୍ତ ସନ୍ତାନ ପରି ମନେହୁଏ । ଏସବୁ ଘଟିଯିବା ପରେ ଆଉ ବାହାରର କୌଣସି ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଗି ଲୋଲୁପ ଲମ୍ଫି ଝଟିବା ପ୍ରକାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହେନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବାହାରର ସ୍ୱୀକୃତି ଗୁଡାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି, ଜୀବନରେ ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ସୂର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନଟି ହୋଇ ନଥାଏ ବୋଲି ଏପରି ହେଉଥାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ କୌଣସି ଏକ ପ୍ରକାରେ ସେମାନେ ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଓ ଉତ୍ତପ୍ତ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗିଳିବାରେ ହିଁ ମାତିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ଆପଣା ପାଖରେ ନିରର୍ଥକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୬ । ୫ । ୮୩

ଯାହାପାଇଁ ମୁଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବି ମୋତେ ତାହାରିଠାରୁ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଶକ୍ତି ମିଳି ଯାଉଥିବ । ମୁଁ ଯେତିକି ବଞ୍ଚିବି, ମୋତେ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଶକ୍ତି ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଏବଂ, ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ବଞ୍ଚିବି, ସେହି ସ୍ତରର ଶକ୍ତି ହିଁ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବ । ଏହାହିଁ ବିଧାନ ।

ଆମେ ଅନେକେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣାକୁ ନିତାନ୍ତ ଶକ୍ତିହୀନ ବୋଲି କହି କାତର ହେବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ସେହି କାତରତା ଆମର ଅସଲ ବା ସର୍ବମୂଳ କାତରତା ନୁହେଁ, ତାହା ହେଉଛି ଏକ ପରିଣାମ । ଆଉ ଏକ ଅସଲ କାତରତାର ପରିଣାମ ସେହି ଅସଲ କାତରତା ହେଉଛି ଆମ ଅଭୀପ୍ସାଗତ କ୍ଷେତ୍ରର କାତରତା । ଯିଏ ପର୍ବତ ଚଢ଼ିବାକୁ ମନ ନକରିବ, ତା' ଭିତରେ ପର୍ବତ ଚଢିବାର ଶକ୍ତି ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଯିଏ ଦୁଆର

ଖୋଲିବାକୁ ମନ ନକରୁଥିବ, ତା' ଭିତରେ ଦୁଆର ଖୋଲିବାକୁ ବଳ ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଯିଏ ଭେଟିବାକୁ ମନ ନକରିବ, ଭେଟିବା ଲାଗି ତ ' ଭିତରେ ଆବଶ୍ୟକ ସାହସ ବା ଅନୁରାଗ ଆସିବ ବା କୁଆଡ଼ୁ ? ଅନେକ ମଣିଷ ଆଗ ଶକ୍ତିଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି, ଆଗ ମନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କେଣୁ, ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ଭାବରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଜୀବନର ଅସଲ ବଣିଜଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ମୋଟେ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅସଲ ଅନେକକଟିକୁ ମୋଟେ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଡାକି ଆଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ରହିଥିଲେ ଆମେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର ହୋଇଯିବାର ଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରୁ, ସେମାନେ ମୋଟେ ସେହି ଶକ୍ତିର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୮ । ୫ । । ୮୩

କାମଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ସରେନାହିଁ । ତଥାପି ଗାରଗୁଡ଼ାକ ପାର ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଗାରଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ପାର ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଗାରଟିଏ ଡେଇଁଲେ କାମ ସରେନାହିଁ । କାମଗୁଡ଼ିକ ରହେ, ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଭୂମିରେ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥାଏ । ଭୂମିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିଜ ଭିତରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ପାଦ ଆଗକୁ ଯିବାର ଅନୁଭୂତି ଆଣି ଦିଏ; ଏବଂ ତାହାକୁ ଅଗ୍ରଗତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେଉଁମାନେ କାମ ସାରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ କୃତକର୍ମ ହୋଇ ବସିଯିବେ ବୋଲି ତରତର ହେଉଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ ଅଥବା ସେମାନଙ୍କର କାମକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ହୁଏତ ସେମାନେ କାମଗୁଡ଼ାକୁ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ କରି ବେଶ୍ ହାତଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ପାରୁନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ କାମ ସାରିବା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ସେହି ସୀମାଟି ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଲଟରପଟର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । କାମକୁ ଭଲ ପାଇ ପାରୁନଥାନ୍ତି, ତଥାପି ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ମୋ'ର କାମକୁ ଭଲ ପାଏ । ମୁଁ ମୋ'ର କାମଗୁଡ଼ାକୁ ନିଜେ ଆଦରି ନେଇଥାଏ, ତେଣୁ ମୋ' କାମଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ମୋ'ର ଏକ ଖୁସିର ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଥାଏ । ଏବଂ, ଯାହାସହିତ ଖୁସିର ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ଭଗବାନଙ୍କର କାମ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଟିଏ ପରି ମନେହୁଏ । ତେଣୁ ଖାଲି କର୍ମୀଭାବାନ୍ୱିତ ପରି ମନେହୁଏ । ନିଜର କର୍ମ ଆଉ ମୋ କୌଣସି ଏକ କଷଣ ହୋଇ ରହେନାହିଁ । କଷଣର ଯେ ବନ୍ଧନ ଗଣ୍ଠିକୁ ଫିଟାଇବାର ମାଧ୍ୟମରେ ପରିଣତ ହୁଏ ।

୯ । ୫ । ୮୩

ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଆମ ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟିର ହିଁ ପ୍ରତିଫଳନ କରାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଆମେ ନିଜନିଜର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସ୍ୱର୍ଗର ପଥରେ ଯେତିକ ଯାଏ ଯିବାଲାଗି ସମର୍ଥ

ହୋଇଥାଉ, ଆମର ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଯାଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମର ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟ-କଳନା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ସୀମା-ଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ଦେଇଥାଉ ।

ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ସୀମା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ସେଥିରେ ଅପରାଧ ବି କିଛି ନାହିଁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ସୀମାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଗୋଟିଏ ସୀମାକୁ ଡେଇଁ ଯିବାର ଯେଉଁ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥାଏ, ତାହା ହିଁ ଆମ ନିଜ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଘନିଷ୍ଠତର କରାଏ । ମାତ୍ର, ହୁଏତ ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜ ସହିତ ଏହି ଘନିଷ୍ଠତା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ସାହସ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆପଣା ପାଖରେ ଧରା ଦେବାକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ସ୍ରଷ୍ଟା ପାଖରେ ଆପଣାର ଲୁକ୍କାୟିତ କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ମୁକୁଳା କରି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଆପଣାର ସୀମାଟାକୁ ହିଁ ଯେଣୁ ଚରମ ସୀମା ବୋଲି କହନ୍ତି ଓ ସେହି ସୀମା ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତର୍ପଣ ସହିତ ଅଟକି ଯାଇଥାନ୍ତି । ସୀମାଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁବାର ଯେ ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକର ଅସଲ ସାର୍ଥକତା ରହିଛି, ସେମାନେ ନିଜ ଜୀବନରେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆଦୌ ଛୁଇଁ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଛୁଇଁବାକୁ ମନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗ୍ଲାନିଆ ହୁଅନ୍ତି, ତେଣୁ ମୋଟେ ଛୁଇଁ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାର ତାହାରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏହି ନାନା ସୀମାକୁ ଡେଇଁବାଟି ବଡ଼ ଅସମ୍ଭବ ଓ ତେଣୁ ବଡ଼ କାତର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୦ । ୫ । ୮୩

ଜୀବନରେ ସାଧୁତା,— ତାହା ହିଁ ସାହିତ୍ୟରେ ସାଧୁତା ନିମନ୍ତେ ସର୍ବବୃହତ୍ତ୍ର ପ୍ରେରଣା । ଜୀବନରେ ସାଧୁତା ନଥିଲେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଅଳଙ୍କାରରେ ପରିଣତ ହୁଏ ଏକ ପ୍ରକାରର ଅହଙ୍କାରରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ସମାଜ ଓ ସମୂହର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ନାନାବିଧ ଅସୂୟାକୁ ଜନ୍ମ ଦିଏ । ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ିଛି, ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ମିଳୁଥିବା ଯଶଗୁଡ଼ାକ ସେତେବେଳେ ଏତେ ଏତେ ଗଦା କରି ରଖା ଯାଇପାରେ ଏବଂ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରାଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ଅସାଧୁତା ମଧ୍ୟ ବଢ଼େ । ଜୀବନରେ ଲଚ୍ଛି ହୋଇ ରହିଥିବା ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସାହିତ୍ୟ ସେହି ଅସାଧୁତାର ପରିକର ହୁଏ, ପୋଷକ ହୁଏ, ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଏକ ସର୍ବାଲଙ୍କାର ମଣ୍ଡିତ ଛଦ୍ମନାକାଶ ଖୋଳଛୁଟପ ବ୍ୟବହୃତ ବି ହୁଏ ।

ଜୀବନରେ ସାଧୁତା,— ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଜୀବନକୁ ଚାହିଁବା, ଆପଣାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଥିବା ଜୀବନ ସହିତ ଅଧିକରୁ

ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେବା, ତାହାଲାଗି ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବା, — ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ବଡ କଥା ହେଉଛି, ଏହି ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି କୃତ୍ରିମତାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ନଦେବା । ଏବଂ, ସେହି କୃତ୍ରିମତାକୁ ଛାଡ଼ି ନପାରିବାର ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣ ରୂପେ ଅହଂପ୍ରେରିତ ନାନା ଅନ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଲାଳସାକୁ ଆପଣାର ଜୀବନସାର କରି ରଖିବା । ସାହିତ୍ୟ ଶକ୍ତିମାନ୍ ହେଲେ ଜୀବନର ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି-ବାରେ ହିଁ ସାହସ ଆଣି ଦେଇଥାଏ । ଶକ୍ତିମାନ୍ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ଏକ ଖୋଳପରି ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରେ ।

୧୧ । ୫ । ୮୩

ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନରେ ଅସାଧୁ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟରେ ସାଧୁ ହେବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଶାପମୋଚନର ସ୍ତି ମୁଖାପରି ଗ୍ରହଣ କଲୁ, ଆମେ ହୁଏତ ସାହିତ୍ୟର ବି ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଉପକାର କରି ପାରିଲୁନାହିଁ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନରେ ଭୀରୁ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟରେ ସାହସ ଦେଖାଇଲୁ, ଆମେ ହୁଏତ ନିଜର ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଖୋପରି ନିଜକୁ ହିଁ ଠକି କରି ରଖିଲୁ ଏବଂ ଆମର ଅସଲ ଅହଂକାରଟାକୁ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲୁ । ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଅନ୍ତଃସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଶୈଳୀକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଫାଙ୍କି ଦେଇ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟରେ ଶୈଳୀର ସର୍ବୋଚ୍ଚମାନ ଖୋଜି ବାହାରିଲୁ, ଆମେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମ ଆକାଶଟାକୁ ଲଜ୍ଜିତ କରି ରଖିଲୁ । ଦିଗ୍‌ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଲୁ । କାଳକୁ ଲୁଟିଲୁ ।

ଲୁଟିବା ଆଧୁନିକତା ନୁହେଁ । ଦାଣ୍ଡକୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିବା ମଧ୍ୟ କଦାପି ଆଧୁନିକତା ନୁହେଁ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଆଦିମତା, ଯେଉଁ ଆଦିମତାକୁ ଆମେ ଚେତନାର ଚୁଲାରେ କ୍ରମେ ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଆସିଛୁ । ତଥାପି, ଭିତରେ ଆମ ଆଦିମତା ଓ ଉଦାସୀନତା ଗୁଡ଼ାକ କେଉଁଠି ପ୍ରଲୁମିତ ହୋଇ ରହିଛି କେଜାଣି, ବାହାରର କେତେ ନା କେତେ ସୌଖୀନ୍ ଖୋଳ ପିନ୍ଧି ତାହା ଆମର ସକଳ ଅନ୍ତର୍ବୋଧ-ଶକ୍ତିକୁ ଟିକା କାଟି ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସୁଛି । ଆମକୁ ନାନାବିଧ କୁରୂପତା ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ଏକାକୀ ଓ ତେଣୁ ବଡ଼ ଉଗ୍ର କରି ରଖୁଛି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଶୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ମନ କରୁଛୁ, ଆମେ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଖୋଳ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ସବୁ କୃତ୍ରିମ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରୁଛୁ ସତ, ମାତ୍ର ସ୍ୱୟଂ କୃତ୍ରିମତାକୁ ହିଁ ପ୍ରୟୋଜନବାଦୀ ଭାବରେ ସର୍ବାର୍ଥ କରି ଆବୋରି ରହିଛୁ ।

୧୨ | ୫ | ୮୩

ମୋଟେ ବରଷ ଲାଗୁନାହିଁ, ମୋଟେ ବୁଝି ବସିବାକୁ ବେଳ ହେଉନାହିଁ । ଗୁରମ୍ୟାଖରେ ସାହିତ୍ୟର ଘରକୁ କେତେ ଛତା ଓ କେତେ ପଇଡାରେ ମଣ୍ଡାଇ ରଖିଥିବା ବନ୍ଧୁମାନେ କେତେ ବୁଝୁଛନ୍ତି, ନାନା ଅଳଙ୍କାର ଓ ସିଂହବାକ୍ୟ ଦେଇ ଆପଣାର ସେହି ବୁଝିବାଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ମନ୍ତ୍ରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହି ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଠାଣିଟା କାହାର କେଡ଼େ ମନୋରମ ହେଲା, ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇଥିବା ଠାଣିଠାରୁ ଆମ ଭାଷାରେ ଅଧିକ ମନୋରମ ହେଲା କି ନାହିଁ, ସେହି ବିଷୟରେ ନିଜଘରେ ବସି ସେମାନେ କେତେ ତୁଳନା କରୁଛନ୍ତି । ନିଜର ଗୁଣକୁ କେତେ ଗାଉଛନ୍ତି । ମୋ'ର ସେ ଭଗ୍ନଡ଼ାକୁ ମୁଁ ନିଜର ଅଣ୍ଟାସହାୟ ଅତିକ୍ରମ କରିବ । ମୋ' ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ, ଅଶମ୍ଭବ ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ଏବଂ ଅସହାୟତାର ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ନିଜେ ପାହାଡ ଉଠ ଅତିକ୍ରମ କରିବ । ଏବଂ ଯଦି ସେହି ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିବ ତେବେ ସେଥିରେ ଏହି ଅତିକ୍ରମ କରିବାର କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

ଏବଂ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ, ମୋ'ର ପରି ପଥ ଚାଲୁଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୋ'ର ଲେଖୁଥିବା ଓ କହୁଥିବା ସକଳ କଥା ସେହି ଅତିକ୍ରମ କରିବାଲାଗି ହିଁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ଦେବ । ଆମେ ପରସ୍ପର ଆଗରେ ଦୁଃଖର ବଡ଼େଇ କରିବାନାହିଁ, ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସର ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିବା । ତାହାହିଁ ଆମକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ସୂତ୍ର ହୋଇ ରହିବ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପରସ୍ପରର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ରଖିବ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖି ଆହୁରି ଅଧିକ ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉଥିବ, ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଥିବ ।

୨୩ | ୫ | ୮୩

ଏପାଖରୁ ଦେଖିଲେ ମୋ'ର ଉଦ୍ୟମ, ସେପାଖରୁ କହିବାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କର ଦୟା ସେହି ଗୋଟିଏ କଥାକୁ ଏହିପରି ଦୁଇପ୍ରକାରେ କହିହୁଏ । ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ଦୁଇପ୍ରକାରେ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ ।

ତେଣୁ, ଏସବୁ ମୋ'ର ଉଦ୍ୟମ ବୋଲି କହୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ କଦାପି ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବୋଲି ଅସ୍ୱୀକାର କରେନାହିଁ; ଅଥବା, ଏସବୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବୋଲି କହୁଥିବା ସମୟରେ ଏସବୁ ଭିତରେ ମୋ'ର ଉଦ୍ୟମଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଭୁଲି ଯାଏନାହିଁ । ମୋ'ର ଉଦ୍ୟମ ହେଲେ ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ ଅଥବା ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଉପଲବ୍ଧ ହେଲେ ମୋ'ର ଉଦ୍ୟମ

ଗତିଶୀଳ ହୁଏ, ଏହି ଉପସ୍ଥରେ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ । କେବଳ ଏତିକି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ଯେ, ତାଙ୍କର ଆଶୀଷ ଦସ୍ତୁରକ ମୋ'ର ସମ୍ମତି ଲାଗି ସର୍ବଦା ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ମୋ'ର ସମ୍ମତି ସମ୍ଭବ ହୋଇଯିବା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ହିଁ ମୋ' ଭିତରେ ଶକ୍ତିରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ପ୍ରକଟିତ ହୁଏ, ଏବଂ, ମୁଁ ଯାହାକୁ ଆପଣାର ଶକ୍ତି ବୋଲି କହେ, ତାହା ସତେଅବା ଦଶଗୁଣ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ମୋ' ନିଜପାଖରେ ନିଜକୁ କେତେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରି ଅନୁଭବ କରାଏ । ତା'ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାଲାଗି ଭାଜନ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସର୍ବାତ୍ମ ଭାବରେ ଭାଜନ ହୁଏ । ଜୀବନରେ ଆଉ କୌଣସି ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ମୋ'ଭିତର ଦେଇ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ । ତା'ପରେ ଜୀବନରେ ଆଉ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ରହେନାହିଁ ।

୧୪ । ୫ । ୮୩

ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟ, ନୈତିକ ଜୀବନ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅନୁରାଗର କ୍ଷେତ୍ର, ଯେଉଁଠାରେ ନାନା ପଥ ଓ ମତ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପରସ୍ପର ସଦ୍‌ଭାବ ରହିପାରିବ, ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହି ପାରିବ । ଏସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର ହେଉଛି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟ । ଧର୍ମର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧର୍ମ ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ର ନୁହେଁ, ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ର ହେଉଛି ଧର୍ମର ଆୟତନ ଓ ଆକାଶ ଭିତରେ ଆପଣା ଲାଗି ପଥଟିଏ ଖୋଜି ଓ ପଥଟିଏ ବାଛି ତାହାରି ଉପରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷ । ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହିତ୍ୟ ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ର ନୁହେଁ, ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ର ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟର ଆୟତନ ଓ ସାହିତ୍ୟର ଆକାଶ ଭିତରେ ପଥଟିଏ ଖୋଜି ଓ ପଥଟିଏ ବାଛି ତାହାରି ଉପରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷ । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ନୈତିକ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ନୀତି କଦାପି କେନ୍ଦ୍ର ନୁହେଁ, — ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ର ହେଉଛି ନୀତିର ଆୟତନ ଓ ଆକାଶ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣା ଲାଗି ନୀତିର ଏକ ପଥକୁ ଖୋଜି ଓ ଗୋଟିକୁ ବାଛି ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ଅନସୂୟ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଜଣେ ମଣିଷ । ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷ କଦାପି କଳହ କରେନାହିଁ, ଈର୍ଷା କରେନାହିଁ, — ସିଏ ବାଟ ହିଁ ଚାଲେ । ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଅନେକ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ଠାରୁ ସେ ଉତ୍ସାହ ପାଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ଦିଏ । ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଅସଲ ଚାଲିବାକୁ ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି । ସବୁ ବାଟର ମହିମାକୁ କୀର୍ତ୍ତିତ କରି ଦେଉଥିବା ବାଟଚାଲିବାର ନିଷ୍ଠା ହିଁ ଅସଲ କଥା ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୧୫ । ୫ । ୮୩

Everyday is an interesting day,—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମୋତେ ଏକ ନୂତନ ଦିନ ପରି ଲାଗେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମୋ'ପାଖକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିନ ହୋଇ ଆସେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନଟିକୁ ମୁଁ ଏକ ନୂତନ ଦିନପରି ଅନୁଭବ କରେ । ନୂତନ ହେଉଥିବାର ଓ ନୂତନକୁ ଭେଟୁଥିବାର ଏହି ଯେଉଁ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅନୁଭୂତି, ମୋତେ ତାହାହିଁ ଅମରତ୍ୱ ଏବଂ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ୱ ପରି ଲାଗେ । ଆପଣଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ଯାତ୍ରା ଅନୁକ୍ଷଣ ଏହିପରି ଲମ୍ବିକରି ରହିଥିବ ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଅନନ୍ତ ଏହିପରି ଭାବରେ ଲମ୍ବି ରହିଥିବ, ଅଥଚ ଆଦୌ ଏକ-ପୁନରବୃତ୍ତି ପରି ଲାଗୁନଥିବ ।

ସବୁଦିନ ସକାଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯିବା ବେଳକୁ ମୋ'ର ଠିକ୍ ଏହି କଥା ଗୁଡ଼ିକ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଆପଣଙ୍କୁ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଏହି କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ମରଣ କରିବି ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ ମନେମନେ ଠିକ୍ କରିନାହିଁ ଅଥବା ଆପଣାକୁ ଏପରି କୌଣସି ନିୟମ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିନାହିଁ । ନିୟମଗୁଡ଼ାକର ସ୍ତର କେଉଁଦିନୁ ପାର ହୋଇଗଲାଣି । ଏଣିକି ଆପଣାଗୁଣେଁ ହୋଇଛି । ସକାଳୁ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ବେଳକୁ କେବେ କୌଣସି ଦେବତାଙ୍କୁ ବି ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । କୌଣସି ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ଦୁଃଖ ଜଣାଇବା ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅହଙ୍କାରୀ ଆର୍ତ୍ତି ବି ମୋତେ କାମୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ମାଡ଼ି ଆସେନାହିଁ ଓ ମୋ' ଜୀବନ ଉପରେ ଭୂଷଣ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରେନାହିଁ । ମୁଁ ଖୁସୀ ହୋଇ ଉଠେ, କାଲି ଯେମିତି ଖୁସୀ ହୋଇ ଶୋଇବାକୁ ଯାଇଥିଲି, ଆଜି ଠିକ୍ ସେମିତି ଖୁସୀ ହୋଇ ଉଠେ । ଖୁସୀରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ । ଖୁସୀରେ ମୁଁ ଗତ ଆଉ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତୋରଣଟିକୁ ପାର ହୋଇଯାଏ । ନବଜନ୍ମ ଲାଭ କରେ ।

୧୬ । ୫ । ୮୩

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦିନ ବରଷରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନ ଲାଗି ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ସତେଅବା ଏକ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅଭିଜ୍ଞତା ବା ଅନୁଭବ ଯେମିତି ଜୀବନରେ ଏକ ପ୍ରତିନିଧିମୂଳକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ଅନୁଭବ ହୋଇ ରହିଯାଏ, ଜୀବନକୁ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିଗରେ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରେରିତ କରିଦିଏ, ଜୀବନରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୈଳୀକୁ ସ୍ଥାୟୀ ଶୈଳୀରେ ପରିଣତ କରିଦେଇ ଯାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦିନ ସ୍ମରଣର ପଟ ଉପରେ ଏପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ସ୍ପନ୍ଦନ ନିଶ୍ଚାରିକାଷ୍ଠ ହୋଇ ରହିଯାଏ ଯେ, ସତେ-ଅବା ତାହାହିଁ ଜୀବନର ସବୁଦିନ ଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ପନ୍ଦିତ କରି ରଖିଥାଏ,—ହୁଏତ ତାହାହିଁ ଆମକୁ ନାନା ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକତା ଏବଂ ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନତାରୁ ବଞ୍ଚାଏ ।

ଆଜି ମୋ' ଜୀବନର ସେହିଭଳି ଏକ ଦିନ, ଏକ ପବିତ୍ର ଏବଂ ଫଳଦାୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଦିନ। ସେହି ଦିନଟି କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବସ ପଛରେ ଯାଇ ରହିଲାଣି ସତ, ମାତ୍ର ତାହାକୁ ଏକ ଦର୍ପଣ ପରି ଅନୁଭବ କଲାବେଳକୁ ମୋ'ର କେତେଦିନ ଗୁଡ଼ାକ ସଂଚିତଅବା ସେହିଦିନଟି ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ମୁଁ ଦେଖିପାରୁଛି। ମୋ' ସ୍ୱାଧୀନତାର ସବୁଯାକ ଚେର ସଂଚିତଅବା ତଳକୁ ଆହୁରି ତଳକୁ ଯାଇ ସେହି ଦିନଟିର ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟରେ ଠୁଳ ହୋଇ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି। ଯିଏ ମୋତେ ସେହି ଦିନଟିର ସୃଜନ କରିଥିଲା, ସେହି ବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ମୁଁ ଆଜି ମଧ୍ୟ କୃତଜ୍ଞ। ମୋତେ ସିଏ ଅନେକ ଅଧମତରୁ ରକ୍ଷା କରିଛି, ଅନେକ ସ୍ୱାନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଭିତରୁ ବାଟ କଢାଇ ଆଣିଛି। ତେଣୁ, ଆଜି ଦିନଟି ମୋ'ର ଜୀବନ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ତା'ର ଦିନ।

୧୭।୫।୮୩

ଯିଏ ପାଖରେ ନଥାଏ, ସେହି ପୁଣି ପାଖକୁ ଆସିଯାଏ। ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ଜୀବନରେ କେବେ କିଛି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ। ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ। ଯେଉଁମାନେ ଆତୁର ହୁଅନ୍ତି, ହାତମୁଠା ଭିତରୁ ଚାଲିଗଲେ ଏକାବେଳେ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ବୋଲି ପାଟି କରିବାରେ ଲାଗନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ନିକୃଷ୍ଟ ଧରଣର ପୌତ୍ତଳିକ ବୋଲି କହିଥାଏ। ଏହି ଆତ୍ମ ପୌତ୍ତଳିକମାନେ ଆପଣାର ଅହଙ୍କାରଟାକୁ ହିଁ ପିତୁଳା ଭିତରେ ଦେଖନ୍ତି। ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଜାଣନ୍ତିନାହିଁ।

ମଞ୍ଜିରୁ ପାଚେରି ଉଠିଯିବା ପରେ ଯେତେବେଳେ ଅତି ପାଖରେ ବସି ଘ୍ରାଣ କରିହୁଏ, ସେତେବେଳେ ପାଚେରି ନେଇ ରହିଥିଲି ବୋଲି ମୋତେ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ। ଆମ୍ବଗଛରେ ବଉଳ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆମ୍ବଗଛରେ କେବେ ବଉଳ ନଥିଲା ବୋଲି ଯେମିତି ମୋତେ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ, ପ୍ରାୟ ସେମିତି। ତେଣୁ, କିଛି ଯାଏନାହିଁ, ଆଜିର ଖଣ୍ଡିଆ କାଲିକୁ ନଥାଏ, ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଚାହିଁଲେ ସବୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅତିପାଖର ହୋଇ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ ହୁଏ। ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ପାହାଚ ହୋଇ ଉଠି ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ। ଏହି ପାହାଚ ପାହାଚ ଉଠିଯାଇ ପାରିବା ହେଉଛି ମୋ' ବିଶ୍ୱାସର ସବୁ- ଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରତ୍ୟୟ। ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ମୋ' ଜୀବନରେ ଏକ ଅନୁକ୍ଷଣ ଗତିଶୀଳତା ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଥାଏ। ସଂସାରଟାଯାକ ମୋତେ ଲାଗି କରି ରହିଥିଲା ପରି ଲାଗେ। ଖାଲି ଏକ ତଥାକଥିତ ଅଲଗା ଅନ୍ତର୍ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ବାହାରେ

୧। ୩

ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିଯାଏ, ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଗଭୀରକୁ ହଟେ, ଗଭୀରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ।

୧୮।୫।୮୩

ଦୁଃଖ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ଦୁଃଖକୁ କେବେହେଲେ ଡ଼ର ବି ମାଡ଼େ ନାହିଁ । ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଜାଣି ଜାଣି ଦୁଃଖ ସହନ୍ତି —ସେମାନେ ଦୁଃଖକୁ ବରଣ କରି ଆଣନ୍ତି । ହୁଏତ ଦୁଃଖକୁ ଭଲ ଲାଗେ ବୋଲି ସେମାନେ ଏପରି କରିଥାନ୍ତି । ଦୁଃଖକୁ ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନର ବସ୍ତୁରେ ପରିଣତ କରାହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି କରନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବାର ବୃତ୍ତି ବଢ଼ିଲେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଗୁଡ଼ାକ କମି କମି ଯାଏ । ଗୋଟାଏ ସମୟ ଆସେ, ଯେତେବେଳେ କି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଖାଲି ଲାଜ ଲାଗେ । ସେତେବେଳେ ବି ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ରହେ, ମାତ୍ର ତାହାର ଏକ ଅନ୍ୟ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ରହେ । ଭଲ ପାଇବାର ଅଭିମୁଖ୍ୟଟି ଜୀବନରେ ପ୍ରଧାନ ଅଭିମୁଖ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲେ ଦୁଃଖକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଡର ମାଡ଼େ ନାହିଁ । ଉଠି ଉଠି ଚାଲି ଯାଉଥିବା ପାହାଚକୁ ଆଉ ଡ଼ର ମାଡ଼ିବ କାହିଁକି ?

ଦୁଃଖକୁ ନଡରି ଦୁଃଖକୁ ସହିପାରିଲେ ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ଦୁଃଖ ସତେ-ଅବା ମୁହଁରେ ହସ ହୋଇ ଫୁଟିଉଠେ । ଏକ ପ୍ରସନ୍ନତା ହିଁ ଜୀବନର ଅନୁକ୍ଷଣ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ ଦୁଃଖ ବା ସୁଖ, କୌଣସିଟି ବି ଆଉ ମୋଟେ ଆତୁର କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଦୁଃଖରେ ଆତୁର ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସୁଖରେ ବି ଆତୁର ହୁଏ । ସୁଖକୁ ଏତେ ଆସକ୍ତ ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ ଯେ, ଦୁଃଖର ନାଆଁ ଶୁଣିଲେ ଡ଼ରେ, ସେହି ଡ଼ରରେ ସିଏ ଆପଣାର ଛୋଟ୍ଟା ଗୁଳାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଆଦୌ ବାଟକୁ ବାହାରେ ନାହିଁ, ଆଦୌ କାହାରି ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ ନାହିଁ । ତା' ଠାକୁରଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସେଇ ଗମ୍ଭୀର ଭିତରକୁ ନେଇଯାଏ ।

୨୧।୫। ୩

କ୍ଷଣେ ଚାଲିଗଲେ ଦିନେ ଚାଲି ଯିବାପରି ଲାଗେ, ଦିନଟିଏ ଚାଲିଗଲେ ସତେଅବା କେତେକ'ଣ ଚାଲିଯିବା ପରି ଲାଗେ । ଦିନେ ଦିନେ ଏହିପରି ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ, ତଥାପି ମୋଟେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ଏହି ଅଟକି ରହିବା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରମାଦ । ଏଇଟା ସହିତ ମୋଟେ ସାଲିସ କରି ହୁଏନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ମୁଁ କେବେ ଅଟକି ଯିବିନାହିଁ ବୋଲି ପଣ କରି ପଥଉପରେ ବାହାରିଛି । ଶାସ୍ତ୍ର ପାଖରେ ଅଟକି ଯିବିନାହିଁ, କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିମା ପାଖରେ ଅଟକି ଯିବିନାହିଁ, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆକାଶ୍ୟ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ କଦାପି ଅଟକି ଯିବି ନାହିଁ । ବାଦ ପାଖରେ ଅଟକି ଯିବିନାହିଁ କିମ୍ବା ବିବାଦ ପାଖରେ ବି ଅଟକି ଯିବି ନାହିଁ । କୌଣସି ସ୍ଥିତିରେ ବି ମଣିଷ ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ ଅଟକି ଯିବିନାହିଁ, ଏହା ହେଉଛି ମୋ' ଲାଗି ସର୍ବପ୍ରଥମ ଗୁରୁବାକ୍ୟ । ଯିଏ ମୋତେ ଏହି ବାକ୍ୟଟିକୁ ହିଁ ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ତିଆରି କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ସିଏ ଯିଏ ବା ଯେତେ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ମଛକେ, ମୁଁ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ ଗୁରୁତୁଲ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରେ । ତାଙ୍କର ବାକ୍ୟରେ ମୁକ୍ତି ମିଳେ, ସର୍ବତ ଅତିକ୍ରମ କରା ହୁଏ ଜନ୍ମ ଯାଥିଲ ହୁଏ । ଜୀବନ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର ଏକ ସତତ ଉଦ୍ୟମ । ଏଥିଲାଗି ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ସତତ ଶୁଣିବାକୁ ହୁଏ । ନିଜ ଭିତରେ ଶୁଣିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ନିଜ ବାହାରେ ବି ଶୁଣିବାକୁ ହୁଏ । ଯିଏ ଶୁଣେ, ସତତ ଶୁଣେ, ସେଇ ଜୀବନବିଧାତାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତାକୁ ଆଉ ଅନ୍ୟତ୍ର ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଯିଏ ଶାସ୍ତ୍ର ମାନେ ନାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ନିଜର ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ମନାଇ ପାରେ । ସେଇ କୀର୍ତ୍ତିମାନ ହୁଏ ।

୨୬।୫।୮୩

ଦେବଦେବୀରେ ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ନଥାଏ । ହଁ, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଆଲମ୍ବନ ହିସାବରେ କେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ଯିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥରେ ଚିହ୍ନେ, ସିଏ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କଦାପି ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହେନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଡେଇଁ ଚାଲିଯାଏ । ସିଏ ଚେତନା ଭିତରକୁ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଏ, — ଆପଣା ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଏ, ବିଶ୍ୱରୂପୀ ସମଗ୍ରଟି ମଧ୍ୟକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଚେତନା ଭିତରେ କେବଳ ଚେତନା ହିଁ ଦିଶେ, ଦେବଦେବୀମାନେ ଆଉ ଦିଶନ୍ତିନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଦେବଦେବୀ ମାନଙ୍କର ଫାନ୍ଦରେ ହିଁ ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସେତିକି ଦେଖନ୍ତି ! ଚେତନାକୁ ବି ଦେବଦେବୀଙ୍କ ରୂପ କରି ଥୋଇ ଦିଅନ୍ତି । ପୌତ୍ତଳିକ ହୋଇ ରହିବାରେ ପରମାନନ୍ଦ ଲାଭ କରନ୍ତି ।

ମୁଁ ଦେବଦେବୀଙ୍କୁ ମାନେ, ବିଶ୍ୱାସ କରେ, — ମାତ୍ର ଏକ ସେତୁରୂପେ ମାନେ, ଏକ ସେତୁ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଚେତନାକୁ ଏକ ସ୍ଥୂଳ ରୂପ ଦେବାକୁ ଯାଇ ମଣିଷ ହିଁ ତା' କଳ୍ପନା ତଥା ପ୍ରେରଣାର ଆବଶ୍ୟକତାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ ତିଆରି କରିଛି, ମୁଁ ଏହି କଥାଟିକୁ ମାନେ । ତେଣୁ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଫାଶରେ ପଡ଼ି

ଯାଏନାହିଁ । ଠିକ ଭିତରେ କାଳ ହୋଇ ରହି ଯାଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ନାନା ଯାଗେଯା ବାନ୍ଧି ତା'ର ଭିତରେ ଆପଣାର ଅଳତା ଓ ମୁଗ ଧଡାଗୁଡ଼ାକୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼କରି ଦେଖାଇବାର ଓ ତାହାକୁ ନେଇ ମୋହପ୍ରବଣ ହୋଇ ବସିବାର ପ୍ରମାଦ ଭିତରେ ମୁଁ କେବେ ପଡ଼େନାହିଁ । ଦେବତାମାନେ ମୋତେ ଖୁବ ଆକର୍ଷଣ କରିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ଆଡ଼କୁ କଦାପି ନୁହେଁ, —ସେମାନେ ମୋତେ ଚେତନା ପାଖରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

୨୩ । ୫ । ୮୩

ସମସ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ନିଜର କରି ପାରୁନଥିବି, ସମସ୍ୟ ମୋ' ଉପରେ ବୋଝଅ ହୋଇ ବାଜୁଥିବ ଓ ଗୁଳି ଯାଉଥିବ,—ଏହିପରି ଏକ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି-ଥିବା ସମୟରେ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗେ ।

ଯେତେବେଳେ ଆପଣାର ଏକାନ୍ତ ନିଜର ଘରଟିକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଆପଣାର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ କାମଗୁଡ଼ିକୁ କରିବାକୁ ହୁଏ, ସେହି ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ହିଁ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହୁଏ । ତା'ପରେ ସମସ୍ତ ପୁନର୍ବାର ବାହୁଡ଼ି ଆସେ । ଆପଣାର ଘରଟି ଭିତରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଲେ ସମସ୍ତ ବାହୁଡ଼ି ଆସେ । ଏବଂ, ସମସ୍ତ ବାହୁଡ଼ି ଆସି ପାରିଲେ ତା'ପରେ ଆଉ କ୍ଳାନ୍ତ ବି ଲାଗେ-ନାହିଁ । କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗେନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତରୂପୀ ସମଗ୍ରଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ଠାବ କରି ହୁଏ । ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ସତେଅବା ଗୁଡ଼ାକ ଦଉଡ଼ି ଦେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା, ତାହା ଗୋଟିଏ ଚଲ୍ଲା ସ୍ରୋତପରି ବୋଧ ହୁଏ ଓ ତାହାରି ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର କ୍ଷୋଭ ନରଖି ଆପଣାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇହୁଏ । ଆପଣାକୁ ନେଇ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ, ଅମଙ୍ଗ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଆଦୌ କେଉଁଠିହେଲେ ବସାଇବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଭିତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତ ରହିଥିଲେ ଯେତିକି ହାଲୁକା ମନେହୁଏ, ବାହାରକୁ ଅନାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ହାଲୁକା ମନେହୁଏ । ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତ ଭିତରେ ଆପଣାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କେନ୍ଦ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ଅତି ସହଜରେ ମିଳିଯାଏ । କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଅନୁ-ଭବ କରି ପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେ-ନାହିଁ । ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ କରି ପକାନ୍ତିନାହିଁ । ସବୁରି ଭିତରେ ରହିଥିବା ଖିଅଟି ଅତି ସହଜରେ ନିଜ ହାତରେ ଅନୁଭବ କରି ହୋଇଯାଏ ।

୨୪ । ୫ । ୮୩

ଫେରି ଆସିବା ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତିମୂଳକ କଥା । ମାତ୍ର ପଳାଇଯିବା ଏକ ନକାରାତ୍ମକ ଓ ଅସ୍ୱୀକୃତିମୂଳକ କଥା । ସହରର ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ଛାଡ଼ି ସମସ୍ତ

ସକାଳେ ଗାଆଁକୁ ଯାଇଥିବା ବେଳେ ସଚେତ ଅବା ଆପଣାର ସମଗ୍ରତର ଅଧିକ ନିକଟ-ଘରଟିକୁ ଫେରି ଆସିବାପରି ଲାଗେ । କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଆସିଥିଲା ପରି ମୋଟେ ଲାଗେ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ସ୍ୱୀକୃତି ମୂଳକ ଅନୁଭବ ହିଁ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସ୍ୱୀକୃତି ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାର ହିଁ ସ୍ୱୀକୃତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଆକାଶର ସମଗ୍ରସ୍ୱୀକାରଟି ଭିତରେ ନିଜକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଡ଼ୋର ଲଗାଇ ରଖିଥିବାର ଏକ ଅନୁଭବ ଏବଂ ତଜ୍ଜନିତ ଆନନ୍ଦ ।

ଗାଆଁକୁ ଗଲେ, ଅର୍ଥାତ ଗ୍ରାମ ଅଞ୍ଚଳର ମୁକ୍ତ ବିସ୍ତାର ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ଆପଣା ଭିତରର ଚେରଗୁଡ଼ିକ ଅର୍ଥାତ୍ ସମଗ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ସମଗ୍ର ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ସଚେତ ଅବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି, ଯୋଉ ଗାଆଁକୁ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଗାଆଁଟି ପରି ଲାଗେ । ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ଘରେ ପଶିଗଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିବା — ଜୀବନର ଅନେକ ଭାଗ୍ୟ ଭିତରୁ ଏଇଟି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ଏମିତି ମୋଟେ ଘଟେନାହିଁ । କେତେକ ନିଜର ଘରଟିକୁ ହିଁ ନିଜର ଘର ବୋଲି ଦେଖି ଆଉ ସବୁକିଛିକୁ ତାହାର ବାହାରେ ରଖି ମଝିରେ ଏତେ ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ବାଡ଼ ଠିଆ କରି ରଖିଥିବାରୁ ଏଭଳି ଲୋକମାନେ ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟ କେବେହେଲେ ଲାଭ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଯଥାକଥିତ ନିଜ ଘରେ ବି ଭାରି ଏକୁଟିଆ ଓ ଭାରି ସଶଙ୍କ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୨୪ । ୫ । ୮୩

କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏନାହିଁ, କାଳକ୍ରମେ ଏକ ମୀମାଂସକ ଜୀବନ-ଦୃଷ୍ଟିରେ ପରିଣତ ହୁଏ । କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଏକ ସମାଜଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ଉଚିତ ଆଚରଣ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଅନେକ ମଣିଷ ଜୀବନଯାକ ପ୍ରାୟ ସେହିଠାରେ ହିଁ ରହିଯାଆନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଆଚରଣରୂପେ କୃତଜ୍ଞତାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରୁ ଉପକାର ପାଆନ୍ତି, ସେଠାରେ ଔଚିତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରୁ କୌଣସି ଉପକାର ପାଇନଥାନ୍ତି, ସେଠାରେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବାର ବା କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ବି କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

ଜୀବନରେ ଆଚରଣର ଅବସ୍ଥାଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆଚରଣ ଯେତେବେଳେ ବାହାରୁ ପ୍ରେରିତ ନହୋଇ ଭିତରୁ ପ୍ରେରିତ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ତାହା ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ କୃତଜ୍ଞତା ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ,

ଅର୍ଥାତ୍ କୃତଜ୍ଞ ହେବାଲାଗି, ମୋ'ର କିଏ ଉପକାର କଲା, ସେଥିଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ସଂସାରପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ସକାଳଠାରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ସନ୍ଧ୍ୟାପ୍ରହରେ ବି କୃତଜ୍ଞତାରେ ହୃଦୟ ଭରିଆସେ; ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଚଞ୍ଚଳତୀ ହୋଇଆସେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆମର କୃତଜ୍ଞତା ଆମକୁ ଆନ୍ତର ଗାର ଓଆଁଙ୍ଗି ଏକ ଏକାତ୍ମତା ଆଡ଼କୁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ କାହାରି ଲାଗି, ସଂସାର ଲାଗି, ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ନିଜ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିଲେ ଯାଇ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ହେବାର ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।

୨୭ । ୫ । ୮୩

ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଯୁକ୍ତ ହେବାର ଧାରାଟିଏ ମିଳି ଯାଉଥାନ୍ତା, ଯଦି ଆମେ ସାହିତ୍ୟର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଜାଣିଥାନ୍ତେ, ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଜାଣିଥାନ୍ତେ, ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଜବାବ ଦେବାଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ; ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ଯଦି ଆମେ ନାନା ଅନ୍ୟ ପ୍ରମତ୍ତତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆମର ଅହଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦୂଷିତ ଏବଂ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ କରି ନପକାଉଥାନ୍ତେ ।

ଆମେ ଯଦି ସାହିତ୍ୟଦ୍ୱାରା ସତ୍ୟ ହିଁ ଲୋଡ଼ିଥାନ୍ତେ, ସତ୍ୟକୁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଯଦି ଆମେ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମ ସାହିତ୍ୟପଥରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଭିତରକୁ ଭିତରକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତଦ୍ୱାରା ଆମେ ଏହି ଜଗତରେ କେତେ ନା କେତେ ହୃଦୟସାଧନାରେ ସମ୍ମିଳିତ କରି ରଖିପାରନ୍ତେ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଦେଇ ଆମ ନିଜଲାଗି ଖ୍ୟାତି କିଣିବାକୁ ମନ ନକରି ଆମେ ତଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ତେବେଯାଇ ସାହିତ୍ୟଦ୍ୱାରା ଆମର ଅସଲ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ଅସଲ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିଯାଇ ପାରୁଥାଆନ୍ତା । ଏବଂ ଅସଲ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଫିଟି ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ନାନା କାରଣରୁ ଆମେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁ, ଆମର ମତ୍ତତାଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ଏକ ପଙ୍କପୋଖରୀ ପରି ତାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ସେଥିଲାଗି ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଆମରି ପରି ଅଳ୍ପବଳ ଏବଂ ଉଗ୍ର ହୋଇ ରହିଯାଉଛି ।

୨୭ । ୫ । ୮୩

ଆମେ ସମସ୍ତେ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ହିଁ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ଆମ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ବ୍ରତ କରିପାରିଥିଲେ ଏହି ଦେଶରେ ଆମେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁ ଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ଏହି ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ନେଇ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥାଆନ୍ତା ! ସତ୍ୟ ବୋଲି, ଉଦ୍ୟମ ବୋଲି, ଏବଂ ଅନୁସରଣ ବୋଲି ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଯେତିକି ଜାଣିଥିଲୁ, ଏକ ସଦାଜାଗ୍ରତ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ଆମେ ଯଦି ତାହାକୁ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଏକ ସାଧୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତୁ, ତେବେ ଏହି ଦେଶ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଦେଶ କହିଲେ ଯେ ଏକ ପାରସ୍ପରିକ ଯୋଡ଼ିବା ଏବଂ ପାରସ୍ପରିକ ଅଙ୍ଗୀକାରକୁ ବୁଝାଏ, ସେକଥା ଆମେ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତୁ । ଆମ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଚତୁରତା ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଅଛି ଥିଲା, ସେମାନେ କେତେ ପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ଆପଣାର ଆଉ ସବୁ ଆଖିକୁ ବୁଜିଦେଲେ, ଧମତ୍ତ ହୋଇ ବସିଲେ ଓ ଏହି ଦେଶଟାକୁ ଜୁର କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ଯେଉଁମାନେ ରାଜା ହୋଇ ବସିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ ସବୁଠାରୁ ଦେଶର ମଞ୍ଜିଟାକୁ ହିଁ ଖାଇଗଲେ । ନେତୃତ୍ୱର ମହତ୍ତ ଗଲା । ନେତାମାନେ ହିଁ ଏହି ଦେଶରେ ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରତି ଏକ ଅବିଶ୍ୱାସ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ।

ଏବେ ବି ଫେରି ଆସିବାକୁ ବେଳ ଅଛି, ବାଟ ଅଛି । ଏବେ ବି ସାଧୁତା ପାଖକୁ, ଆନ୍ତରିକତା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଦୁଆର ଖୋଲାହୋଇ ରହିଛି । ଯେଉଁ ବଳକୁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଯୋଡ଼ିବାର ମଣିଷ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେଲେ ଓ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଯୋଡ଼ିଲେ ହୁଏତ ଏହି ଦେଶ ପୁଣି ଆପଣାର ଅସଲ ଆବେଦନ ଗୁଡ଼ିକ ପାଖକୁ ଫେରିଆସି ପାରିବ ।

୨୮ । ୫ । ୮୩

ମଣିଷ, ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ସାଧାରଣ ପଶୁସ୍ତରରୁ ମୋଟେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠି ନଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ସଂସାରରେ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ୍-ବେଶୀ ଉତ୍ତରଣର ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ଯେଉଁଠି ଉପରେ ରହିଥିବା ଏବଂ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଚଳାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କହନ୍ତି, ସେଠାରେ ସେହି ଉପରସ୍ଥମାନେ ହିଁ ତଦ୍‌ଦ୍ୱାରା ଗୁଚ୍ଛା ପଶୁସ୍ତରର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଏକ ନୈତିକ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇଥାଆନ୍ତି ।

ଭିତରେ, ଆପଣା ଭିତରେ, ଭଲ ଖୋଜୁଥିଲେ ମଣିଷ ବାହାରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଖୋଜେ ଭଲଟାକୁ ହିଁ ଆଘ୍ରାଣ କରିପାରେ ଓ ସେହି ଭଲର ଏକ ସମଗ୍ର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ମଣିଷକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥାଏ । ତଦ୍ୱାରା ଆପେ ବାଟ ହୁଡ଼ି ନଯିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳେ । ଆମ ଦେଶରେ ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ାକ ପଶୁ ହେବାକୁ ମନ କରି ସମ୍ଭବତଃ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଗୋରୁଙ୍କଥର ପରି ବ୍ୟବହାର କଲା, ବାଟ ହୁଡ଼ିଲା । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଜନ୍ମଗୁଡ଼ାକ ତାକୁ କ୍ରମଶଃ ସଚେତଅବା ପଣ୍ୟ ପରି ମନେହେଲା । ସିଏ ଆପଣା ନ୍ୟାଗତ ସଚେତଅବା ଆଉ ତାହାକୁ ହେଲେ ଦେଖି ପାରିଲାନାହିଁ । ତେଣୁ ପାଟଣ୍ଡି ହେଲା । କୋଣସି ଶିକ୍ଷକ ଯେପରି ସ୍ୱୟଂ ପଶୁ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇବ ବେଳି ତ'ପାଖରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଶୁ ବା ଗୋରୁମାନି ବୋଲି ଧରନ୍ତି ଓ ତା'ପରେ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ରୟରେ ପାଷଣ୍ଡ ହୁଏ, ଏକଥା ଠିକ୍ ସେହିପରି । ପରିଣେ ମ ସ୍ୱରୂପ, ଏ ଦେଶରେ ଯିଏ ସ୍ୱାମୀ ହେଲା, ସିଏ ପାଷଣ୍ଡ ପରି ଭୋଗ କରିବାକୁ ଓ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ହିଁ ତା'ର ସବାବଡ଼ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲା ।

୨୯ । ୫ । ୮୩

ସାହିତ୍ୟ କଣ ଆମେ ସିନା ଅଧିକ ଉଦାର ହେଉଥାନ୍ତୁ, ମାତ୍ର, ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଆମେ ଯାହାସବୁ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ସେଥିରେ ଆପଣାର କେତେ ଅନୁଦାରତା ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଇ ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହୁଛୁ ଓ ବାନା ଉଡ଼ାଉଛୁ ।

ଭଲ ପାଇବା ଆମ ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରଣ ଆଣି ଦିଅନ୍ତା । ଆପଣାର ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ଆମେ ଆହୁରି ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜାଗା ଦିଅନ୍ତୁ, ଆମନ୍ତ୍ରିତ କରି ଆଣନ୍ତୁ, ଅନୁରାଗ ବଢ଼ାନ୍ତୁ,—ଭିତରଟାକୁ ଦେଖିପାରନ୍ତୁ ଏବଂ ଗଭୀରତା ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରନ୍ତୁ । ସାହିତ୍ୟ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏକ କାଗଜର କ୍ଷେତ୍ର ନୁହେଁ, କାଗଜଭାର କ୍ଷେତ୍ର ବି ନୁହେଁ; ଏହା ସର୍ବୋପରି ଏକ ଭଲ ପାଇବାର କ୍ଷେତ୍ର । ଆପଣାକୁ ଦେବାର କ୍ଷେତ୍ର, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର କ୍ଷେତ୍ର,—ଆପଣକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବାର କ୍ଷେତ୍ର । ତେଣୁ, ଆମର ଅନୁଦାରତାଗୁଡ଼ାକୁ ବିସର୍ଜନ ଦେଇ ଆପଣାକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ସମଗ୍ର ସହିତ ଆପଣାର ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାର କ୍ଷେତ୍ର । ଆମେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରଟି ଭିତରକୁ ମଙ୍ଗୁଳା ହୋଇ ଆସି ପାରିଥିଲେ ସତକୁ ସତ ଏହି ସଂସାରରେ ମଙ୍ଗଳ ବଢ଼ାଇବାର କେତେ କାରଣ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ । ମାତ୍ର ତାହା ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର

ଚାକିରି ପରି ଅନେକ ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ। ଆମର ଦମ୍ଭ, ଭୟ ତଥା ସ୍ୱ ତ୍ରୁଟିଗୁଡ଼ାକୁ ଉପଶମ ଦେଇ ଅଧିକ ପସୁଏ। ଆମକୁ ଉଗ୍ର କରେ, ନାନାବିଧ କୁପ୍ରସାରେ ଆମକୁ ଖିର ଦଶରେ ଓ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଥାଏ।

୩୦।୪।୮୩

ସାନ ଘରଟି ଭଲ ଲାଗେ, ଆଶ୍ରୟ ଦିଏ, କେତେ ମନୋରମ ମନେ ହୁଏ, ତାହାକୁ କେତେ ମନୋରମ କରି ସଜାଇହୁଏ। ତାହାକୁ ଖାସ୍ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି କେତେ ଗର୍ବ ହୁଏ। ବେଳେ ବେଳେ ଆମେ ତାହାକୁ ନିଜର ଭୂମି ବୋଲି କହୁ; ନିଜର ସଦନ ବୋଲି କହୁ, ନିଜର ଦେଶ ବୋଲି କହୁ। ସେହି ଶ୍ରୀ ଚାନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅନୁରାଗଟି ଆଉ ପ୍ରକାଶିତ ଭକ୍ତି ନିଜର ଭାଷାରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ, ନିଜର ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦିଏ। ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଆପଣାର ଦେଶ, ଆପଣାର ଭାଷା ଓ ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟ ନିଜକୁ ଏତେ ମନୋରମ ମନେ ହୁଏ। ଆପଣା ଘରଟିକୁ ନିରୁଜ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଆମେ ସେହି ଘରର ଚାରିପାଖରେ ପାଚେରି ଉଠାଉ। ଅଥଚ, ନିଜ ଆଖିଟିକୁ ଆମେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରିଥାଉ ଓ ସେହି ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ହିଁ ପାଚେରିଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ। ସେଇଥିରୁ ପ୍ରମାଦ ବାହାରେ। ଆମ ଅନ୍ତରକୁ ପ୍ରମାଦ ହୁଏ, ବାହାରେ ପ୍ରସାରି ରହିଥିବା ଏହି ଆକାଶ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଦ ହୁଏ।

ମୋ' ନିଜ ଭୂମିର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବାର ଅନୁରାଗ ରଖି ପାରୁଥିଲେ ମୁଁ ଆପଣାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତଥାକଥିତ ଆକାଶଟିକୁ ଠାବ କରି ପାରନ୍ତି। ଏବଂ, ତଥାକଥିତ ବାହାରେ ଥିବା ଏହି ସମଗ୍ରଟିର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ନିଜର ଭୂମିଟିକୁ ତା'ର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀଗତ ସକଳ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ମନ ଥିଲେ ମୁଁ ତଥାକଥିତ ଭିତରର ରହିଥିବା ଅନ୍ତରଟିକୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ପାରନ୍ତି। ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି କଥାଟି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ। ତେଣୁ, ଆମର ସମାଧାନ ଗୁଡ଼ାକରେ ଓ ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ାକରେ ପ୍ରମାଦ ଆସେ ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ। ଏଇଟିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦେଖି ହୁଏନାହିଁ କିମ୍ବା ଯେଉଁଟିକୁ ବି ଘର ଭିତରେ ଥାନ ଦେଇ ହୁଏନାହିଁ।

୨।୭।୮୩

ଯୋଉଠି ମଣିଷମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଖଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ିକୁ ଅବତାରରେ ପରିଣତ କରି ଉପରକୁ ବହୁଗୁଣ ପୃଷ୍ଠ ଦେଇ ଏତେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର କଥା କହିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେଠୁ ମୋ ର ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ପଳାଇ ଆସିବାକୁ ମନ

ହୁଏ । ଜୀବନଟାର ସମ୍ଭବତଃ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦରେ ହିଁ ମୁଁ ପ୍ରବଳ ବୈରାଗ୍ୟରୁ ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଥାଏ । ସେଇଠାରେ ଅନେକ କ୍ଷଣଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଜାଣିଶୁଣି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେଠାରେ ବୈରାଗ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ଗତି ନଥାଏ । ତା' ନହେଲେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଖଣ୍ଡିଆ ଅତ୍ୟାନୁରାଗ ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ନିଜେ ହୁଏତ ଖୁବ ସମ୍ମୋହିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବି ବୋଲି ଭୟ ରହିଥାଏ ।

ଖଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ସଞ୍ଚିଅବା ପ୍ରାଚୀନତା ଗୁଡ଼ିଆ ହୋଇ ରହେ ଯାଇଥାଏ । ଖଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ାକର ହିଁ ପ୍ରାବଲ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଅହଂକାରସ୍ଥ ଅବରୁଦ୍ଧତା ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ମୋତେ ଆପଣାର ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷର ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥାଏ । ସିଏ ଯାହା ବୁଝିଥାଏ, ସେତିକିରେ ରହିଥାଏ, ଅଥବା, ଠିକ୍ ଅଭ୍ୟାସବଶରେ କହିଲେ, ସିଏ ସେତିକିରେ ରହିଥାଏ, ଖୁବ ଅନାୟାସ ସେଠିତା ଏହିତ ସେତିକିରେ ଚଳିବ ବୋଲି ପ୍ରାୟ କୃତସଂକଳ୍ପ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ଅନୁଭବରୁ ଦେଖିଲେ ଏହିପରି ହୁଏ । ତା'ପରେ କେବଳ ନିଜର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରତି ଓ ନିଜର ଶିଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରତି ହିଁ ଯାହାକିଛି ପ୍ରୀତି ରହିଥାଏ । ଶିଙ୍ଗ ଦେଖାଇ ଖୁବ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଇହୁଏ ।

୩ । ୬ । ୮୩

ଲୁଚି ମଣିଷ ଖୁବ କ୍ଲାନ୍ତିଦାୟକ । ସମ୍ଭବତଃ ତା'ର ସବୁଠୁ ବଡ଼ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ଲୁଚିଥିବା ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଭାଗକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ଓ ତେଣୁ ଆପେ ବାଧ ହେଲା ପରି ଆଉ କୌଣସି ଭାଗକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଦର୍ଶାଇ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଆପଣାର ଭିତରଟିକୁ ଖୋଲି ଦେଲେ ଯିଏ ମଣିଷ କ୍ରମଶଃ ଫୁଟି ଉଠିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଏହି ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମେଳରେ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ବଗିଚାର ଫୁଲଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ମାତ୍ର, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଦ୍ୱାରା ସିଏ ଆପଣାକୁ ଏହି ଫୁଟି ପାରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଯେଉଁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାରୁ ହିଁ କ୍ଲାନ୍ତି ଆସେ । ତେଣୁ, ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ଯେତେବେଳେ ବାହାରେ ଆପଣାକୁ ଖୁବ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ଭିତରେ ସେମାନେ କେତେ ନା କେତେ କ୍ଲାନ୍ତିରେ ଛଟପଟ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ କ୍ଲାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । କ୍ଲାନ୍ତ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ନିଜକୁ ବାହାରଟା ସବୁତ ଖାପ ଖୁଆଇ ଖୁବ ଜାକଜମକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ

ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଏହିପରି ଖାପ ଖୁଆଇବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରେ-ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଖି ଭିତରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଅନୁରାଗ ହିଁ ଦେଖେ । ସେହିପରି ଦେଖିବାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଏ, ସବୁକିଛି ପାଏ । ନିଜଭିତରେ ସାଇତିଥିବା ମୋ'ର କେଉଁ ପରମବନ୍ଧୁ ମୋତେ କେତେ ବୁଝାମଣା ସହିତ ଗୋଟାଏ ଘର ରଖିଥାଏ । ମୋତେ ବିରକ୍ତ ହେବାର ସବୁ ପ୍ରମାଦରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ବାହାରେ ବି ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ-ବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ମୋତେ ନଥାଏ ।

୪ । ୭ । ୮୩

ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାରି ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରେନାହିଁ, ତେଣୁ ଏମାନଙ୍କର ଅନେକ ମନଃସଂକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଯାଏ । ଏମାନେ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁ କରୁ ସାହିତ୍ୟ କରନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟ କରୁ କରୁ ବାବୁ ହୁଅନ୍ତି, ବାବୁ ହେଉ ହେଉ ସାହିତ୍ୟପରେ ମାମଲତକାର ବି ହୁଅନ୍ତି, ମନ୍ତ୍ରୀ ହୁଅନ୍ତି । ତା'ପରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ହଜମ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ହୁଅନ୍ତି, ତଥାପି ପରସ୍ପରକୁ ଘୃଣା କରୁଥାନ୍ତି, ଈର୍ଷା କରୁଥାନ୍ତି, ଆପଣା ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାନ କୁନ୍ଦ ତିଆରି କରି ତାହାରି ଉପରେ କୁଞ୍ଜର ହୋଇ ନାଚୁଥାନ୍ତି । କେବେହେଲେ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆଉ କିଏ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଥିବ ବା ସେମାନଙ୍କର କଳନା କରୁଥିବ ବୋଲି ହୁଏତ କଳନା ମଧ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଏମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ପାହାଚ ନଥାଏ । କେବଳ ପଥର ମୂର୍ତ୍ତିଏ ସତେ-ଅବା କେତେ ଅହଙ୍କାରରେ ଫୁଲିକରି ବସିଥାଏ ।

ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବି ମଣିଷ କେତେ ଗଭୀରରେ ଯାଇ ରହିଛି । ଏମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଆଧୁନିକ କୃତିମତା—ସବୁର ପଛରେ ସନାତନ ଅନୁରାଗୀ ମଣିଷଟି କୋଉଠି ଯାଇ ପୋତିହୋଇ ରହିଛି । ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସିବା ବେଳେ ମୁଁ ସେହି ମଣିଷଟିକୁ ଉଖାରି ବାହାର କରିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରେ, ସେମାନେ ବାହାରେ ଯେତେ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସେହି ମଣିଷଟି ସହିତ ଖୁବ୍ ଖାଏ,—ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଉପରେ ଜମା ହୋଇ ରହିଥିବା ସବୁଯାକ ମାଟିକୁ ତାଡ଼ି ଏକାବେଳକେ ପୋକ ପରି ପଶିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କ ଅସଲ ନଅରଟି କାହିଁକି ଯେ ଏପରି ଉଚ୍ଛୁଆଳ ହୋଇ ରହିଛି, ମୁଁ ତାର କୌଣସି ଅନ୍ତ ବି ପାଏନାହିଁ ।

୫ । ୭ । ୮୩

ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ଯେଉଁମାନେ ସବା ଆଗ ସ୍ୱୀକୃତିକୁ ବୁଝନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦେଖନ୍ତି । ସ୍ୱୀକୃତି କହିଲେ ସେମାନେ

ସବାଆଗ ଆସନଗୁଡ଼ାକୁ ଚୁଙ୍କନ୍ତି । ଆସନ ପିନ୍ଧି ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆସନଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଗାତଗୁଡ଼ାକର ପୂରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟର ବି ଗୋଟାଏ ଦର୍ପଣ ଅଛି । ପ୍ରେମର ଯେମିତି ଏକ ଦର୍ପଣ ରହିଛି, ପ୍ରଭୁ ସେହିପରି । ସେହି ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିଲେ ସେଠି ସ୍ୱୀକୃତ କମ୍ପା ଆସନ କିଛି ଦେଖା ଯାଏନାହିଁ । ସେଠି କେବଳ ପାହାଚମାନେ ଦିଶନ୍ତି । ଏହି ପାହାଚଗୁଡ଼ିକୁ ଆରୋହଣ କରିବାକୁ ହୁଏ ; ଆରୋହଣକୁ ହିଁ ସେଠାରେ ଯାତ୍ରା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସାହିତ୍ୟର ଆହ୍ୱାନ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆରୋହଣର ଆହ୍ୱାନ । ଜୀବନ କହିଲେ, ଏପରିକି ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଉପଲବ୍ଧି କହିଲେ ପ୍ରଧାନତଃ ଯେଉଁ ଆରୋହଣକୁ ବୁଝାଏ, ସାହିତ୍ୟର ଆରୋହଣ ହେଉଛି ତାହାର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ଆପଣାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅହଙ୍କାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ କଦାପି କଳା ରଖେନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଡାକି ନେଇଯାଏ, । ଏହି ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଡାକି ନେଇଯାଏ, ଏବଂ ସବା ପଛରେ ରହିଥିବା ହୃଦୟକୁ ମଧ୍ୟ ଡାକି ନେଇଯାଏ । ସାହିତ୍ୟ ସଙ୍ଗ ଯୋଗାଇ ଦିଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ସାଙ୍ଗ କଲେ ସାରା ସଂସାର ସାଙ୍ଗପରି ଲାଗେ । ଆପେ ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ସାଙ୍ଗଟିଏ ପରି ଲାଗେ । ତନ୍ତ୍ରକାର-ମାନେ ତନ୍ତ୍ରକୁ ସାଙ୍ଗ କରିଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ତନ୍ତ୍ର ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର ସେହି ତନ୍ତ୍ର ମଣିଷକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧିଆ କରିନେବାର ତନ୍ତ୍ର ନୁହେଁ. ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରିନେବାର ତନ୍ତ୍ର ।

୭ । ୭ । ୮୩

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅସାଧାରଣରୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ମାତ୍ର ଅସାଧାରଣ ସାଧା-ରଣରେ ପରିଣତ ହେଲେ ଯାଇ ଜୀବନର ଯଥାର୍ଥ ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଗ୍ରାମ୍ୟ-ନାଟକରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ଆମର ସମ୍ମତି ଥିଲେ ତାହା କ୍ରମଶଃ ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଆସେ । ଆଗ ଏ ବ୍ରତ ଓ ସେ ବ୍ରତରୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ମାତ୍ର କ୍ରମଶଃ ସମସ୍ତ ଜୀବନ ହିଁ ସତେ ଯେପରି ଏକ ଅନନ୍ତ ବ୍ରତରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରଥମେ କେତେ ଦେଖାଇହେଉ କେତେପ୍ରକାରେ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ ହେଉ, ମାତ୍ର କ୍ରମଶଃ ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଗୋଟିଏ ନୀରବତା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରନ୍ତି , ଆପଣାକୁ ଲାଭ କରନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ଅତି ସାଧାରଣରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଜୀବନକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ଏକକରେ ପରିଣତ କରି ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ଆମେ କେତେ ବିଧି ମାନୁ; ଯାହାକୁ ସବାବଡ଼ ବୋଲି ମାନୁ, ତା'ଲାଗି ଅସାଧାରଣ କରି ଘରଟିଏ ତିଆରି କରୁ, ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜୀବନଗୁଡ଼ାକୁ ବହିଲ୍ଲଦେଲେ ସେହି ଅସାଧାରଣ ଘରଟିର କବାଟଟିକୁ ଆଉଜାଇ ଦେଇ ଆମେ ଏଣେ ଅଲଗା ହୋଇ

ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚ । ମାତ୍ର ଏହି ସ୍ଥିତ କ୍ରମଶଃ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଏ । କୌଶଳ-ଗୁଡ଼ାକ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଏ: ଜୀବନ ଏକ ସମଗ୍ର କୁଶଳତା, ସଫଳତା ଅର୍ଥାତ୍ କୋଳାହଳଶୂନ୍ୟତାରେ ଧନ୍ୟ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ସବୁ ନାଟକ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ।

ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନଯାକ ନାଟକର ସ୍ତରରେ ହିଁ ରହିଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ନାଟକକୁ ଜୀବନ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି, ବାଧ୍ୟ ମାନିବାକୁ ହିଁ ଭଲ ହେବା କହନ୍ତି,— ବେଶଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଖ ବୋଲି କହନ୍ତି -ବହିର୍ଲତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଭାବ ବୋଲି ମାନନ୍ତି । ସେମାନେ ସେହି ନାନା ଦରବାରୀ ଭିତରେ ଭାରି ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି ।

୭ । ୭ । ୮୩

ଆଦର୍ଶ କାହାକୁ କହନ୍ତି ଓ ବାସ୍ତବ କାହାକୁ କହନ୍ତି, ସେହି ବିଷୟରେ ଶାସ୍ତ୍ରମତଗତ ବିବାଦ ଆଗରୁ ଯେପରି ଲାଗି ରହିଥିଲା, ସମ୍ଭବତଃ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଏବୃଦ୍ଧନ ଲାଗି ରହିଥିବ । କିଏ ଆପଣାକୁ ଆଦର୍ଶବାଦୀ କହି ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ ଓ ତେଣୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାସ୍ତବବାଦୀ କହି ତୁଚ୍ଛ ମଣୁଥିବ । ସେହିପରି, ଆଉ କେଉଁମାନେ ଆପଣାକୁ ବାସ୍ତବବାଦୀ କହି କେତେ ଠିକ୍ ବାଟରେ ରହିଥିବା ପରି ଦେଖାଇ ହେଉଥିବେ ଏବଂ ତେଣୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶବାଦୀ କହି ଦୟା ଦେଖାଉଥିବେ । ମାତ୍ର, ସେହି ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଯେଉଁଠାରେ ଯେପରି ହୋଇ ରହିଥାଉ ପଛକେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ତା'ର ନିଜର ଜୀବନରେ ତା' ବାସ୍ତବ ଓ ଆଦର୍ଶ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଠାରେ ଏକ ଗାର ପକାଇ ରଖିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁଠି ସେ ନିଜେ ବାସ୍ତବକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆଦର୍ଶ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବୋଲି ଭାବୁଛି ଓ ଆଦର୍ଶରୁ ଅବତରଣ କରି ବାସ୍ତବରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରୁଛି, କେବଳ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଆମେ ତା' ଜୀବନରେ ରହିଥିବା ଆଦର୍ଶ ଓ ବାସ୍ତବର ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରି ପାରିବା । ଅର୍ଥାତ୍, ତା'ର ଏକ ବିଗ୍ରହ କରି ପାରିବା ।

ଆମର ଏହି ଗାରଟି ଯେଉଁଠି, ଆମେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଠି । ତା' ବ୍ୟତୀତ, ଆମେ ଯାହା କରୁଛୁ କହୁ, ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ କୌଣସି ଏକ ଦ୍ୱୀପକୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବୋଲି କହି ଯେଉଁଠି ସବୁକିଛି ମିଳିଗଲା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁ ଓ ତେଣୁ ଗୋଡ଼ହାତ ବାନ୍ଧି ବସିଯାଉ, ଏଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ବାହ୍ୟ । ଆମ ନିଜକୁ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଓ ଚଳିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଆମର ଏହି ଗାରଟିକୁ ଜାଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନିଜର ପାଶମୋଚନ ଲାଗି ଆମକୁ ବାରବାର ଏହି ଗାରଟିକୁ ଡେଇଁ ଆଗକୁ ଓ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯିବାର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା କରିବାକୁ ପଡୁଥିବ ।

୮ । ୬ । ୮୩

ଯୋଉଟାକୁ ମୁଁ ପାରିବିନାହିଁ, ସେଇଟା ହେଉଛି ଆଦର୍ଶ । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣା ଭିତରର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ବିକଶିତ କରିଆଣି କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଆଦର୍ଶବାଦୀ,— ମୋ' ପ୍ରେରଣାର ଅଭିଧାନରେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ମୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଗଭୀର ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବଦ୍ଧମୂଳ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ରହିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ବାସ୍ତବବାଦୀ ବୋଲି କହେ ଓ ସେଥିଲାଗି କିଛିତ୍, ଗୌରବ ବି ଅନୁଭବ କରେ । ବାସ୍ତବବାଦୀ,— ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟ ଏବଂ ପରମ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନିବା, — ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୀମା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ମନା କରିଦେବା । ଏହା ମୂଳତଃ ଏକ ଅଶିଷ୍ଟତା ।

ଆଦର୍ଶ ଅପାରଗତାର ସନ୍ତକ ନୁହେଁ । ଆଦର୍ଶ ହେଉଛି ଏକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନ, ଯେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ମୁଁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛି, ମୋ'ର ବର୍ତ୍ତମାନର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଯାହା ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ମୋତେ ଆହ୍ୱାନ କରୁଛି, ସେଠି ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଏକ ପ୍ରୟାସ କରିବାକୁ ଯିଏ ମୋତେ ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ଜୀବନରେ ତାହାର ସହିତ ଏକ ସୂତ୍ର ଲାଗିଛି ବୋଲି ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଏତେ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଲାଗୁଛି । ଆଦର୍ଶ ସହିତ ଯୋଡ଼ା ହୋଇଛି ବୋଲି ବାସ୍ତବର ଏକ ଔଚିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଆଦର୍ଶ ସହିତ ବାସ୍ତବକୁ ଯୋଡ଼ିକରି ରଖିଛି, ମୋ'ର ଏହି ସୋପାନଟିକୁ ମୋ'ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନ ସହିତ ଯୋଡ଼ିକରି ରଖିଛି । ମୋତେ ସତତ ଗତିଶୀଳ କରି ରଖିଛି । ମୋତେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଯିବାର ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା କରିଛି । ତେଣୁ ମୋ' ଲାଗି ବାସ୍ତବ ଓ ଆଦର୍ଶ ଉଭୟେ ଏତେ ଆହ୍ୱାନମୟ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି ।

୯ । ୬ । ୮୩

ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ମୁଁ ସବୁ ପାରିବି । ଆହୁରି ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହିଲେ, ମୁଁ ଯୋଉଟାକୁ ମନ କରିବି, ତାହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ପାରିବି । ହୁଏତ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯେ, ନପାରିବାର ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ କଦାପି କୌଣସି କଥାକୁ ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ ।

ମୁଁ ଯଦି ମୋ' ଭିତରକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନାଇ ପାରୁଥିବି, ଯଦି ଭିତରକୁ ଅନାଇ ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବି ଯଦି ପାହାଚଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବାଟ ଚାଲି ପାରୁଥିବି, ତେବେ ମୁଁ ଯାହା ନପାରିବି, ତାହାକୁ କଦାପି ମନ କରିବିନାହିଁ । ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ଭିତରଟାକୁ

ଲୁଗ୍ରଇ ରଖିଲେ ଯାଇ ବାହାର ସହିତ କୌଣସି ନା କୌଣସି କାରଣ ସ୍ଥାପନ କରି ପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ଭିତରେ ଥିବା ବନ୍ଧୁର ସନ୍ଧାନ ପାଇନଥାନ୍ତି;—ସେହି ବନ୍ଧୁର ଆଶ୍ୱାସ ଓ ଏପରିକି ଆଘାତ ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ପାଖରୁ ଦାଆଁରେଇ ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ସଚେତନ ଭାବରେ ଛୁଇଁବାଲାଗି ହୁଏତ ସାହାସ ବି କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ଭିତରେ ଆଉ ବାହାରେ ଦ୍ୱିଧା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଆଦର୍ଶ ଆଉ ବାସ୍ତବକୁ ସେମାନେ ଅଲଗା କରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ସତେଅବା ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସନ୍ତାପ ଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । ସେହି ସନ୍ତାପରୁ ଉଗ୍ରତା ଆସେ, ଏବଂ ତାହାର ଏବଂ ହଇତ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା ଜନ୍ମଲାଭ କରେ । ତାହାହିଁ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ଖୁବ୍ ଚକଚକ କରି ରଖିଥାଏ, ବାହାରେ ଯେତିକି ପ୍ରକୋପ ଥାଏ, ଭିତରେ ସନ୍ତାପ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଘାରି ରହିଥାଏ । ସିଏ ଏକ ଭାରି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଅବସ୍ଥା ।

୧୦ । ୬ । ୮୩

ବହିଟିଏ ଲେଖା ସରିଲେ ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଉଠିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ନିକଟକୁ ଚାଲି ଆସିଲାପରି ଲାଗେ । କାଲି ମାତୃରଚନାବଳୀର ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡର ଅନୁବାଦ ଶେଷ ହେଲା । ସତେଅବା ଆଉଥରେ ପ୍ରଣାମ କରି କାହା ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରି ଆସୁଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ଲୋକେ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପାଇବା ସକାଶେ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ମନ୍ଦିରର ଦୂରରେ ରହିଥିଲେ ଦୂରରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେ କରନ୍ତି । ମୁଁ ପ୍ରଣାମ କରି ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପାଏ, ସେହି ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ମୋ'ସଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମୋ' ଆଖିଭିତରେ ସତେଅବା ଏକ ହାଲୁକା ଅଲୁଅ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ହାଲୁକା ହେଲେ ଭିତରେ କେତେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଯେ ସାହାସରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଏ ଓ ବିଶ୍ୱାସଟା ଏକ ମୂଳଦୁଆ ହୋଇ ରହେ; ଅସଲ ପ୍ରଣାମ ଆମକୁ ତାହାରି ଅନୁଭୂତ ଦେଇଯାଏ ।

ଜୀବନରେ ଏହିପରି ବାରବାର ପ୍ରଣାମ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ଲାଗି ରହିଥାଉ । ଶେଷକୁ ଜୀବନଟାଯାକ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରଣାମ ହୋଇ ରହିଲେ ଯେପରି ଲାଗେ, ବାଟ ଚାଲି ଆଗକୁ, ପାଦକୁ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କ୍ରମେ ସେହିପରି ଏକ ଅନୁଭବ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି । ଏହିପରି ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବ ହେବାଲାଗି ଆଗରୁ ଆବରଣ ହୋଇ ରହିଥିବା କେତେ କ'ଣ ଖସିପଡ଼େ । ଗୋଟାଏ ସୋପାନକୁ ଆସିଲେ ଶାସ୍ତ୍ରର କେତେ କ'ଣ ବାକ୍ୟ ଯେପରି ପ୍ରାଞ୍ଜ ସ୍ପଷ୍ଟପରି ମନେହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନାବଶ୍ୟକ ମନେ ହୁଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଏଗୁଡ଼ାକ ସବୁକିଛି ଖସିପଡ଼େ । ଯଥାର୍ଥ ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ସତତ ପ୍ରଣାମକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ

ଉପାସନା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ହୁଏ, ଜୀବନରେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୧୧ । ୭ । ୮୩

ଆପଣା ପାଖରେ ବିଜୟୀ ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ବୃହତ୍ତର ଯେ ଜଣେ ଆପଣା ଭିତରେ ସାଥୀପରି ରହି ବାଟ ଦେଖାଉଛି, ସାହାସ ଦେଉଛି, ମାଗିଲା ମାତ୍ରେକ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି, ଅନୁଭବ କଲା ମାତ୍ରକେ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛି ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼କଥା ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିପାରିଲେ ଯିଏ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଏହି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଏକ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଗଭୀର ସ୍ତରରେ ନେଇ ସମ୍ମିଳିତ କରାଇ ଦେଉଛି, ତାହାକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାରି ପାଟରେ ହିଁ ବିନୀତ ହୋଇ ରହିବା,—ତାହାରି ସହିତ ସୂତ୍ର ଲଗାଇ ରଖିଥିବା,—ଆପଣାର ଏହି ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନ ଓ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ତାହାରି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା, ସେହି ଅନୁଭବଟି ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଧନ୍ୟ ହେବା, ଜଗତରେ ନିର୍ଭୟ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଷ୍କପଟ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବା । ଅର୍ଥାତ୍, ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଏହିପରି ନୂଆ କରି ଫୁଟି ଉଠି ପାରିବା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସକାଳକୁ ପୁନର୍ବାର ଫୁଟି ଉଠି ପାରିବାଲାଗି ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ସହିତ ସେଇଥିଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବା, ଆକାଶରୁ ଆପଣାର ବାଟଟିକୁ ଚିହ୍ନି ବାହାର କରିବା ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଜାଣିବା । ମୁଁ ଏହାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଜାଣିଛି ।

ଯିଏ ଦୁଆର ଖୋଲେନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖେ, ସିଏ ଭିତରେ ଭାରି ଦୁର୍ବିନୀତ ଓ ଉଗ୍ର ହୁଏ, ହୁଏତ ସେଇ ମଣିଷ ଏଣେ ବାହାରେ ବିନୟୀ ହୁଏ, ଅକାରଣ ବିନମ୍ର କରି ଚାଲୁଥାଏ । ଭିତରେ ନିଜ ପାଖରେ ବଇରାପଣ କରେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଆପ୍ୟାୟିତ କରି ରଖିଥାଏ ।

୧୨ । ୭ । ୮୩

ପଛକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ଆଖି ପାଉନାହିଁ କିମ୍ବା ଆଗକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଆଖି ପାଉନାହିଁ । ଆଗରେ ମୁଁ କେବଳ ଦିଗ୍‌ବଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି । ଦିଗ୍‌ବଳୟର ପରେ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି । ଏମାନେ ମୋତେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୟ ଦେଖାଉ ନାହାନ୍ତି; ମୋତେ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଡ଼ାକୁଛନ୍ତି, ମୋତେ ଆହୁରି ବ୍ୟାକୁଳ କରୁଛନ୍ତି । ସେହିଗୁଡ଼ିକର ସମଧର୍ମୀ ଭାବରେ ମୋ’ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ କ’ଣ ରହିଥାଏ କେଜାଣି, ସତେଅବା ଆପଣାର

ଗୋଟିଏ କେଉଁ ଘରର ମନ୍ଦାକ ପାଇଥିବା ଭଳି ମୁଁ ଆଗକୁ ଗୋଡ କାଢେ, ହୃଦୟ ଭିତରୁ ହାତ ବଢାଏ, ଆଖିଭିତରୁ ନୂଆ କଳ୍ପନାର କେତେ କାଠି ଓ ଧାଗାବଳ ଖର୍ବରେ ବାହାରି ଆସନ୍ତି । ମୋତେ ମୋଟେ ଡର ମାଡ଼େନାହିଁ ମୁଁ ଆଗକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଭିତରକୁ ଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଏହି ଦିଗ୍‌ବଳୟଗୁଡ଼ାକୁ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଡରମାଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ଅନେକ ମଣିଷ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ହୁଏତ ମୁଖ ବୋଲି ନାଆ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ଡର ସେମାନଙ୍କର ଭିତରୁ ହିଁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ । ସେମାନେ ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଡରନ୍ତି; ସମୁଦ୍ରକୁ ଦେଖି ଡରନ୍ତି । ସେମାନେ ଚହ୍ଲା ସମତଳଟିକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି କହିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଆହାର ବିହାର, ପ୍ରେମ ଓ କାମନା, ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ଧର୍ମ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଜିଜ୍ଞାସା ଏହି ଚହ୍ଲା ସମତଳଟି ମଧ୍ୟରେ ହିଁ କଳିହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ର କେବଳ ଏହି ସମତଳଟିକୁ ଯାବତୀୟ ସମତଳ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଆଗକୁ ଅନାଇ ମୃତ୍ୟୁକୁ ହିଁ ଦେଖନ୍ତି । ବଞ୍ଚିଥିବା ସମୟରେ ବି ମୃତ୍ୟୁକାତର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୩।୭।୮୩

ମୁଁ ଯାହା ଦେଖେ ମୋତେ ସବୁକଥା ଠିକ ସେହିମତ ଦେଖାଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଯେପରି ଦେଖେ, ମୋତେ ତାହା ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦେଖାଯାଏ । ମୋ'ର ଆଖି ଭିତର ଦେଇ ସଂସାରଟା ଯେପରି ଭାବରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହୁଏ, ସେଥିରୁ ସଂସାର ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ମୋ' ନିଜ ବାରତା ହିଁ ମିଳିଥାଏ ।

ଭିତରେ ବାହାରକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟାଇବା'ର ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଏହାହିଁ ମୋ'ର ସାଧନାର ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଏହାହିଁ ମୋ'ର ସତ୍ୟାନ୍ୱେଷଣାର ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଜୀବନ ସହିତ ମୋ' ମିତତାର ମାନଦଣ୍ଡଟି ଏହିପରି ଭାବରେ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ମାନଦଣ୍ଡ ମୁଁ ଅଧିକ ଅଧିକ ଆଗକୁ ଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅର୍ଥାତ ଭିତରୁ ମୋ'ର ଝାଙ୍କୁଣୀଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଦଳି ଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ବଦଳି ଯିବାର ଇତିହାସ ହେଉଛି ମୋ' ଜୀବନରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଫୁଲ ଫୁଟାଇ ପାରିବାର ଇତିହାସ । ଭିତରେ କୋଉଠି କ'ଣ ଲାଗିଛି ଯାଇଥିଲେ ଅଥବା କୋଉଠି କିଏ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଏହି ଫୁଲ ଫୁଟିବାର ଇତିହାସ ପ୍ରାୟ ଏକ ସମାନ ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟତା ଏବଂ ଆତ୍ମମ୍ଭରିତା ସହିତ ଏକ ବାଡ଼ ବସାଇବାର ଇତିହାସରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ନାଆଁରେ ଗଦା ଗଦା ବହି ଲେଖାହୁଏ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ସେତେବେଳେ ମୁଖା ଧରିଇ ଆଁଖିଣାଙ୍କୁ ସଜାଇବା ହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ୟ ନାମ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୁଏ । ଶୈଳୀଗୁଡ଼ାକ ଶଇତାନ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବସନ୍ତି । ସଣ୍ଢ଼ଣା ବଢିବାକୁ ହିଁ ଗୀତ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମନୋହର ବଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଏ ।

୨୪ । ୭ । ୮୩

ଜୀବନରେ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଏତେଟିକିଏ ଜମା କରି ରଖି ପାରିଲିନାହିଁ, ତଥାପି ଏହି ସବୁଯାକ ସାଙ୍ଗଅବା ମୋ'ଲାଗି କେତେ ନା କେତେ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଲାଗିଲା । ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ'ର ଭଣ୍ଡାରର ଖାତାରେ ମୋ'ର ନାଆଁରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ ଆଉ ଅଧିକ କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ସମସ୍ତ ସଂସାର ଯେତେବେଳେ ଘର ଭଳି ଲାଗେ, ସମସ୍ତ ଭବିଷ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଜନନୀ ପରି ହାତ ବଢାଇ ଡ଼ାକୁଥାଏ; ସମସ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେବେଳେ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଅନୁଭବ ହୁଏ, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ଯେତେବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସର ସତେଅବା କାହାର ସ୍ନେହଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିର୍ମିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣର ଏକ ଅବସର ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଆଉ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ମୋ'ର କ'ଣ କରିବାକୁ ଆସିବ ?

ଯାହାକୁ ମୁଁ ହାତରେ ପାଇଛି, ମୁଁ ସତେଅବା ତା'ର ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାକୁ ମୋ' ନିଜ ହାତମୁଠାରେ ଏକୁଟିଆ ମୋ'ର ବୋଲି ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାକୁ ମୋ'ର ମନେ ପଡ଼ିନାହିଁ ! ଫୁଲମାଳା ଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ଶ୍ୟାମଙ୍କର ବୋଲି ହିଁ ମନେ ହୋଇଛି । ଏବଂ ତେଣୁ ଅଲଗା କରି ନିଜ ବେକରେ ଆଉ କୌଣସି ମଲ୍ଲୀମାଳ ଗଳାଇ ଅରସିକତା କରିବାକୁ ଆଉ ମୋତେ ଇଚ୍ଛା ହୋଇନାହିଁ । ଏହି ସଂସାରରେ କେତେ ଥରରେ ମତଭେଦ ହୋଇଛି, ମାତ୍ର ମୁଁ କାହାକୁ ଈର୍ଷା କରିନାହିଁ । ଯେଉଁ ବାଦ ବିବାଦରେ ପରିଣତ ହୋଇ ମଣିଷକୁ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିବାରେ ହିଁ ସୁଖ ପାଏ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ବିଜୟ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରେ, ମୋ'ର ସେହି ବାଦ ଆଡ଼କୁ କେବେହେଲେ ମନ ଯାଇନାହିଁ । ଏବଂ, ସବୁଟି ଉପରେ ମୋ' ନିଜ ଜୀବନର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପରମଙ୍କ ବନ୍ଧନର ବିଜୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଧୃଷ୍ଟତାର ଲାଗି ହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତି ସହିତ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି ।

୨୫ । ୭ । ୮୩

"ମୁଁ ଅମୁକ କଲି", "ମୋ' ଦ୍ୱାରା ଏକଥା ହେଲା" "ମୁଁ ହିଁ ଏହି କଥାଟିକୁ ସମ୍ଭବ କଲି,—" ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କହିଲେ ମୁଁ ଥିଲି ବୋଲି ଏହି ସବୁକିଛି ହେଲା,—ନଚେତ୍ ମୋତେ କିଛି ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତା,- ଅବଦର

ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଜଣେ ଗୁରୁଜନ କାଲି କଥାକଥାକେ ସେହି କଥା କହୁଥିଲେ । ଗୁରାଇ ଗୁରାଇ ହୋଇ କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ସଢ଼ିଥିବା ସିଏ "କିଛି ନକରି ଥିବା"ର ଏକ ନୈରାଶ୍ୟ-ଅଙ୍କୁଆ ଭିତରେ ଗୁରାଇ ଗୁରାଇ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ ।

ବୟସ ହେଲା ବେଳକୁ ମଣିଷକୁ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ମିଳିଯିବା କଥା, ଯେଉଁ କେନ୍ଦ୍ରର ସହଜ ପ୍ରସାରଣଧର୍ମିତା ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ସଂସାରର ଯାବତୀୟ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଛୁଇଁ ପାରୁଥିବ ଓ ତେଣୁ ଆପଣାର ଅଲଗା ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ଅହଂ ରହିଛି ବୋଲି ଆଉ ମୋଟେ ଅନୁଭବ କରୁନଥିବ । ପରିପକ୍ୱତା ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ଆଖିର ବିକାଶ ହୋଇଆସିବା ଉଚିତ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ସିଏ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଖିର ଗବାକ୍ଷ ଦେଇ ସବୁକିଛି ଦେଖି ପାରୁଥିବ । ଯିଏ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ପାଇ ନଥାଏ, ସେଇ କେନ୍ଦ୍ରଟାକୁ ନେଇ ଦେଖାଇ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ନପାଇଥିବାର ନୈରାଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆପଣାକୁ ବାରବାର ଧରା ପକାଇ ଦେଉଥାଏ । ଏହିଭଳି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର କେନ୍ଦ୍ରଟି ମାଧ୍ୟମରେ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ନିରାଶ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଏହିଭଳି ମଣିଷ ଭିତରର ପିଲାଟି ନାନା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଉପଦ୍ରବ ଭିତରେ କୋଉକାଳୁ ମରି ଯାଇଥାଏ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ତା'ର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ର,—ସିଏ ବୋଧହୁଏ ଗୋଟିଏ ପିଲା । ସେହି ପିଲାକୁ ଗୋଟିଏ ବୟସରୁ ଶତେ ରକ୍ଷା କରିବା, ତାହାହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଜୀବନର ପ୍ରିୟତମ ସାଧନା ।

—o—

ଜନ୍ମ : ଅକ୍ଟୋବର ୩, ୧୯୨୩
ବାଗଲପୁର, ଜି. କଟକ

ଶିକ୍ଷା : ବିଶ୍ୱଭାରତୀ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ
କୋପେନହେଗେନ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,
ଡେନ୍‌ମାର୍କ

ଅଧ୍ୟାପନା : ଆଗ୍ରା, ପଶ୍ଚିମ ଜର୍ମାନୀ,
ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡ, ଇସ୍ରାଏଲ୍

ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଦର୍ଶନ ଉପରେ
ଆଧାରିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗର
କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ।

ISBN 81 7404 023 4